

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

KAMBIYO SENETLERİNDE İHTİYATİ HACİZ

Ferhat KAYIŞ

**Danışmanı
Prof. Dr. Muhammet ÖZEKES**

İZMİR 2012

YÜKSEK LİSANS
TEZ/ PROJE ONAY SAYFASI

2008800300

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : Ferhat KAYIŞ
Tez Başlığı : Kambiyo Senetlerinde İhtiyati Haciz

Savunma Tarihi : 01.02.2012
Danışmanı : Prof.Dr.Muhammet ÖZEKES

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Prof.Dr.Muhammet ÖZEKES	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Yrd.Doç.Dr.Vural SEVEN	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Prof.Dr.Yusuf KARAKOÇ	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	

Oybirliği (A)
Oy Çokluğu ()

Ferhat KAYIŞ tarafından hazırlanmış ve sunulmuş "**Kambiyo Senetlerinde İhtiyati Haciz**" başlıklı Tezi / Projesi kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Utku UTKULU
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Kambiyo Senetlerinde İhtiyati Haciz**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

09/01 /2012

Ferhat KAYIŞ

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Kambiyo Senetlerinde İhtiyati Haciz
Ferhat KAYIŞ

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı
Özel Hukuk Programı

Kambiyo senetlerine dayalı alacak, normal bir para alacağından ayrı bir nitelik arz ettiğinden, bu alacağın tahsili özel bir öneme sahiptir. Bu sebeple ticarî hayatın gerektirdiği sürat ve güven ilkesini niteliğinde barındıran bu senetler, birçok açıdan özel hukukî düzenlemelere tabi tutulmuştur.

Bir borç ilişkisinde tarafların beklentisi, borcun zamanında ve borç ilişkisine uygun olarak ifa edilmesidir. Ancak her borç ilişkisi, bu beklentiye paralel sona ermemektedir. Söz konusu borç, kambiyo senetlerine dayalı bir kambiyo borcu olduğunda, bunun gereği gibi ve zamanında ifa edilmesi ticarî hayatın sürekliliği bakımından son derece önemlidir. Zamanında yerine getirilmeyen bir kambiyo borcuna ilişkin başvurulacak öncelikli yol, ihtiyati hacizdir. Çünkü dava veya takibe ilişkin prosedürlerle alacağa kavuşma, uzun bir zaman gerektirmekte ve bu süreçte borçlunun mallarını kaçırmaya tehlikesiyle karşı karşıya kalınmaktadır. Bu sebeple kambiyo alacaklarına yönelik alınacak bir ihtiyati haciz, dava veya takibe ilişkin uzun prosedürler boyunca borçlunun mal kaçırmaya önleyecek ve bu süreçte alacağın tahsiline yönelik yol güvence altına alınmış olacaktır.

Kambiyo alacaklarına ilişkin ihtiyati haciz taleplerinde, alacaklının alacağına kavuşacağı yolun bir an önce güvence altına alınması ile borçlunun haksız ve orantısız bir ihtiyati hacze maruz kalması arasındaki menfaat dengesi çok iyi kurulmalıdır. Bu açıdan kambiyo senetlerine ilişkin ihtiyati hacizlerde salt ihtiyati hacze ilişkin hükümler dikkate alınmamalı; bunun yanında

kambiyo senetlerine özgü maddî hukuktaki düzenlemeler de göz önünde bulundurulmalıdır. Uygulamada ortaya çıkan sorunların çözümü ve içtihat birliğinin sağlanması için, bu hususların iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati hacizlerde ortaya çıkan hak kayıplarının önüne geçilebilir.

Anahtar Kelimeler: Kambiyo Senetleri, İhtiyati Haciz, Alacaklı, Borçlu, Alacağın Tahsili, Menfaat Dengesi.

ABSTRACT
Master's Thesis
Provisional Attachment Based on Bills of Exchange
Ferhat KAYIŞ

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Private Law
Private Law program

Since claims based on bills of exchange have different characteristics compared to a normal monetary claim, collection of this credit has a special importance. In this context, these documents which have the “expedition and trust” principle necessitated by commercial life are subject to special legal regulations from many perspectives.

The expectation of parties in an obligatory relationship is the timely performance of debts conformable to this relationship. But, not every obligatory relationship ceases in parallel to this expectation. This obligation, when it is based on a bill of exchange, it is of utmost importance for it to be performed in duly and timely manner with regard to the continuity of commercial life. Since succeeding in getting a claim with a lawsuit or legal proceedings necessitates a long time and there is the risk of debtor's hiding assets during this process, the priority means to apply for a bill of exchange debt which is not performed on time is the provisional attachment. Due to this reason, a provisional attachment taken about bill of exchange debts shall prevent the debtor's hiding assets and guarantee the means for the collection of credits during the long process of lawsuit and legal proceedings.

In requests for provisional attachments related with the bills of exchange, interest balance between guaranteeing the means for the creditor to succeed getting the claim and unjust, disproportional provisional attachment for the debtor should be established properly. In this regard, in the provisional attachments relevant to the bills of exchange not only provisions about the

provisional attachment should be taken into consideration; but also regulations in substantive law related with the bills of exchange should be focused on. For the solution of problems in implementation and for having uniformity in judgments, these matters should be analysed properly. Only by this way, loss of rights during provisional attachments based on bills of exchange may be prevented.

Key Words: Bill of Exchange, Provisional Attachment, Creditor, Debtor, Collection of Credits, Balance of Interest.

KISALTMALAR

AATUHK	: Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanun
ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AD	: Adalet Dergisi
AŞ	: Anonim Şirket
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY	: Anayasa
b.	: Bent
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Dergisi
BK	: Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
c.	: Cümle
CD	: Ceza Dairesi
ÇekK	: Çek Kanunu
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	: Dipnot
eTTK	: Eski Türk Ticaret Kanunu
EİK	: Elektronik İmza Kanunu
EÜHFD	: Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HTMYİY	: Hukuk ve Ticaret Mahkemelerinin Yazı İşleri Yönetmeliği
HUMK	: Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İBK	: İçtihadı Birleştirme Kararı
İİD	: İcra İflâs Dairesi
İİK	: İcra ve İflâs Kanunu
İKİD	: İlmî ve Kazaî İçtihatlar Dergisi

İzBD	: İzmir Barosu Dergisi
Karş.	: Karşılaştırınız
m.	: madde
MİHDER	: Legal Medenî Usûl ve İcra ve İflâs Hukuku Dergisi
RG	: Resmî Gazete
RKD	: Resmî Kararlar Dergisi
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa Sayısı
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TİRK	: Ticarî İşletme Rehni Kanunu
TMK	: Türk Medenî Kanunu
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
Y.	: Yıl
YD	: Yargıtay Dergisi
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
Yuk.	: Yukarıda
YÜHFD	: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

İÇİNDEKİLER
KAMBIYO SENETLERİNDE İHTİYATİ HACİZ

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
GİRİŞ.....	1
§ 1. KAMBIYO SENETLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	3
A. GENEL OLARAK	3
B. KAMBIYO SENETLERİNİN ÖZELLİKLERİ	6
1. Kanunen Emre Yazılı Olması	6
2. Kurucu ve Soyut Kıymetli Evrak Olması	7
3. Sıkı Şekil Şartlarına Bağlı Olması	9
4. Birer Alacak Senedi Olması	10
5. İmzaların Bağımsızlığı İlkesine Tâbi Olmaları	11
6. Müteselsil Sorumluluk İlkesinin Benimsenmiş Olması	13
7. Emre ve Hamiline Düzenlenmiş Olmak Kaydıyla Kamu Güvenini Haiz Olması.....	15
8. Özel Takip Usûlüne Tâbi Olması	16
§ 2. KAMBIYO SENEDİNDE İHTİYATİ HACZE İLİŞKİN TEMEL ÖZELLİKLER.....	18
A. GENEL OLARAK.....	18
B. KAMBIYO SENETLERİNDE İHTİYATİ HACZİN AMACI.....	21
§ 3. KAMBIYO SENETLERİ BAKIMINDAN İHTİYATİ HACZİN ŞARTLARI.....	23
A. İHTİYATİ HACZE ESAS OLAN KAMBIYO ALACAĞI	23
B. SENEDİ REHİN CİROSUYLA DEVRALAN HAMILİN İHTİYATİ HACİZ İSTEYİP İSTEYEMEYECEĞİ SORUNU.....	25
1. Genel Olarak	25
2. Rehin Cirosu Kavramı	25

3. <i>Rehin Cirosunun Hukukî Niteliği</i>	28
4. <i>Rehin Cirosunun Teminat Fonksiyonu</i>	31
5. <i>Senedi Rehin Ciroyuyla Devralan Hamilin İhtiyati Haciz Talebi</i>	33
a. Genel Olarak	33
b. Hamilin Kendi Cirantasına Karşı İhtiyati Haciz Talebi	34
aa. Asıl İlişkideki Alacak Ödenmemişse.....	37
bb. Kambiyo Alacağı Ödenmemişse	38
c. Hamilin Kendi Cirantası Dışındaki Kambiyo Borçlularına Karşı İhtiyati Haciz Talebi.....	42
C. KAMBİYO ALACAĞININ REHİNLE TEMİN EDİLMEMİŞ OLMASI	43
1. <i>Genel Olarak</i>	43
2. <i>Kambiyo Senetleri Bakımından Değerlendirme</i>	45
a. Temel İlişkideki Alacağın Rehinle Temin Edilmiş Olması	45
b. Kambiyo Alacağının Rehinle Temin Edilmiş Olması.....	46
D. KAMBİYO ALACAKLARINDA İHTİYATİ HACİZ SEBEPLERİ	47
1. <i>Genel Olarak</i>	47
2. <i>Vâdesi Gelmiş Kambiyo Alacaklarında İhtiyati Haciz Sebepleri</i>	49
a. Genel Olarak	49
b. Kambiyo Senetlerinde Vâde ve Muacceliyet Kavramları.....	50
c. Çekler Bakımından Kambiyo Alacağının Muaccel Olması	55
3. <i>Vâdesi Gelmemiş Kambiyo Alacaklarında İhtiyati Haciz Sebepleri</i>	58
a. Genel Olarak	58
b. Senedin Asıl Borçlularına Karşı Vâdeden Önce İhtiyati Haciz Talepleri (İİK m. 257/2)	61
c. Senedin Müracaat Borçlularına Karşı Vâdeden Önce İhtiyati Haciz Talepleri (TTK m. 713/2; eTTK m. 625/2).....	65
d. İleri Tarihli Çekler Bakımından İhtiyati Haciz Talepleri.....	67
4. <i>Kambiyo Senetlerinde İhbar Mecburiyeti</i>	73
5. <i>Kambiyo Senetlerindeki Muacceliyet Kaydının İhtiyati Hacze Etkisi</i>	78
6. <i>Zamanaşımına Uğramış Kambiyo Alacaklarında İhtiyati Haciz Talepleri</i>	81
7. <i>Usûlsüz Protestodan Kaynaklanan Sorunlar</i>	88

§ 4. KAMBIYO SENETLERİ BAKIMINDAN İHTİYATİ HACİZ	
YARGILAMASININ ÖZELLİKLERİ	93
A. GENEL OLARAK	93
B. KAMBIYO SENETLERİNDE İHTİYATİ HACİZİN TARAFLARI	94
1. <i>Genel Olarak</i>	94
2. <i>Kambiyo Senetleri Bakımından İhtiyati Haciz Tarafları</i>	95
a. İhtiyati Haciz Talep Eden (Alacaklı)	95
b. Hakkında İhtiyati Haciz Talep Edilen (Borçlu)	102
C. KAMBIYO SENETLERİNDE İHTİYATİ HACİZİN KONUSU	104
1. <i>Senedin Lehdarı veya Hamili Tarafından İhtiyati Haciz İstenmesi</i>	105
2. <i>Cirantalar veya Onlara Aval Verenler Tarafından İhtiyati Haciz İstenmesi</i>	108
D. KAMBIYO SENETLERİNE DAYALI İHTİYATİ HACİZLERDE GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME	109
1. <i>Genel Olarak</i>	109
2. <i>Görevli Mahkeme</i>	110
3. <i>Yetkili Mahkeme</i>	113
a. Borçlunun Yerleşim Yeri Mahkemesi.....	115
b. Sözleşmenin Yapıldığı Yer Mahkemesi.....	116
c. Sözleşmenin İfa Edileceği Yer Mahkemesi	117
d. Kambiyo Senetlerindeki Yetki Kaydıyla Kararlaştırılan Mahkeme	120
e. Yabancılık Unsuru Taşıyan Kambiyo Senetlerine Dayalı İhtiyati Hacizlerde Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi	123
E. KAMBIYO SENETLERİ BAKIMINDAN İHTİYATİ HACİZ TALEBİ VE SONUÇLARI	126
1. <i>İhtiyati Haciz Talebi</i>	126
2. <i>İhtiyati Haciz Talebinde Bulunmanın Sonuçları</i>	128
a. İhtiyati Haciz Talebinde Bulunma Zamanı	128
b. Maddî Hukuk Bakımından Ortaya Çıkan Sonuçlar	129
c. Yargılama Hukuku Bakımından Ortaya Çıkan Sonuçlar	131
F. KAMBIYO SENETLERİNE DAYALI İHTİYATİ HACİZLERDE YARGILAMA USÛLÜ	134

1. <i>Uygulanacak Yargılama Usûlü</i>	134
2. <i>Ön İnceleme ve Tahkikat</i>	136
3. <i>İhtiyati Haciz Yargılamasında Hukukî Dinlenilme Hakkı</i>	137
G. KAMBIYO SENETLERİNE DAYALI İHTİYATİ HACİZ YARGILAMASINDA	
İSPAT VE DELİLLER	143
1. <i>Genel Olarak</i>	143
2. <i>Kambiyo Senetlerine Dayalı İhtiyati Hacizlerde İspat Sorunları</i>	144
a. <i>İspat Yüğü</i>	144
b. <i>İspat Ölçüsü</i>	147
3. <i>Kambiyo Senetlerinde İhtiyati Haciz Yargılaması Bakımından İspat Araçları (Deliller)</i>	149
§ 5. KAMBIYO SENETLERİNDE İHTİYATİ HACİZ KARARI VE	
ETKİSİ	151
A. GENEL OLARAK	151
B. İHTİYATİ HACİZ TALEBİNİN KABULÜ	152
1. <i>İhtiyati Haciz Kararının İçeriği</i>	152
2. <i>Alacaklının Teminat Yatırması</i>	154
C. İHTİYATİ HACİZ TALEBİNİN REDDİ	157
D. İHTİYATİ HACİZ KARARININ KESİNLEŞMESİ	158
§ 6. KAMBIYO SENETLERİNE DAYALI VERİLEN İHTİYATİ HACİZ	
KARARININ İCRASI	160
A. GENEL OLARAK	160
B. ALACAKLININ İHTİYATİ HACİZİN İCRASINI TALEP ETMESİ	160
C. YETKİLİ İCRA DAİRESİ	161
D. İCRA DAİRESİNCE KARARIN İCRASI	162
§ 7. KAMBIYO SENETLERİNE DAYALI İHTİYATİ HACİZ KARARINA	
KARŞI BAŞVURU YOLLARI VE KARARIN KALDIRILMASI	164
A. GENEL OLARAK	164
B. KAMBIYO SENETLERİNE DAYALI İHTİYATİ HACİZ KARARINA KARŞI	
BORÇLU VE ÜÇÜNCÜ KİŞİLERİN İTİRAZ HAKKI	165
1. <i>Mahkemenin Görevine veya Yetkisine İtiraz</i>	169
2. <i>İhtiyati Haciz Sebeplerine İtiraz</i>	171

3. <i>Teminata İlişkin İtiraz</i>	178
4. <i>İtiraz Usûlü</i>	178
5. <i>İtiraz Süresi</i>	180
6. <i>İtirazın İncelenmesi</i>	180
7. <i>İtiraz Hakkında Verilen Karar ve Sonuçları</i>	181
8. <i>İtirazın Reddi Kararına Karşı Temyiz Yolu</i>	182
C. TEMİNAT KARŞILIĞI İHTİYATİ HACİZ KARARININ KALDIRILMASI.....	183
§ 8. KAMBIYO SENETLERİNE DAYALI İHTİYATİ HACİZİ	
TAMAMLAYICI MERASİM	185
A. GENEL OLARAK	185
B. KAMBIYO SENETLERİNE ÖZGÜ HACİZ YOLUYLA TAKİPLERDE	189
SONUÇ.....	195
KAYNAKÇA.....	203

GİRİŞ

Kambiyo senetleri, günlük hayatın vazgeçilmez kredi, ödeme ve teminat araçlarından birisidir. Sağladıkları icra kolaylığı ve bahsettikleri hukukî teminat nedeniyle günümüzde birçok hukukî işlem, kambiyo senedine bağlanmaktadır. Elinde kambiyo senedi bulunan bir kimse, ibraza rağmen senet bedelini tahsil edemezse, bu alacağın tahsilini teminat altına almak için başvuracağı yolların başında ihtiyati haciz kararı almak ve bunu uygulamak gelmektedir. Çünkü hem dava hem de takip yolu, belirli süreler içinde birtakım prosedürlerin izlenmesini gerekli kılar. Bu süreler içinde ise, borçlunun malvarlığı üzerinde yapacağı tasarruflar sınırlandırılmadığından, alacaklı açtığı davada veya yaptığı takipte başarılı olsa bile, borçlunun malvarlığında haczedilip, paraya çevrilecek bir şey bulamayabilir. İşte bu noktada borçlunun mevcut veya müstakbel takibi başarısız kılmaya yönelik davranışlarına engel olmak amacıyla, belirli şartların oluşması halinde henüz takip kesinleşmeden, alacaklıya ihtiyati hacze başvurarak takibin sonucunu baştan güvence altına alma imkânı tanınmıştır.

Kambiyo alacakları, ticarî hayatın gerektirdiği birtakım özel korumalara sahip olsa da, bu senetler bakımından borçlunun kötüniyetli tasarruflarına engel olabilmek adına ihtiyati hacze duyulan ihtiyaç yadsınamaz. Hatta uygulamada ihtiyati haczin büyük oranda kambiyo alacaklarına hizmet ettiği söylenebilir. Ancak günümüzde gerek mahkemelerin gerekse tarafların hem kambiyo senetleri hem de ihtiyati haciz konusunda yeterli düzeyde bilgi ve uzmanlığa sahip olmamaları, bazı yanlış uygulamaların önünü açmıştır. Bu bağlamda çoğu zaman sağlıklı bir yargılama yapılmayarak senedin ibrazı ile birlikte ihtiyati haciz kararı alınmaktadır. Keza mahkemeler, henüz kambiyo alacağının borçlu tarafından ödenip ödenmeyeceği belli olmadan veya ihtiyati haczin şartlarının oluşup oluşmadığına ya da ibraz edilen senedin kambiyo senedinin şartlarını taşıyıp taşımadığına bakmadan ihtiyati haciz kararı verebilmekte; bazen de şartları oluşmasına rağmen ihtiyati haciz taleplerini geri çevirebilmektedir. Bu süreçte hem alacaklının hem borçlunun bazen de her iki tarafın menfaatleri önemli ölçüde zedelenmektedir. Şüphesiz bu tarz bir uygulama, ihtiyati haczi amacı dışında işlev gören bir müessese haline getirmektedir.

Biz bu çalışmamızda, kambiyo alacaklarına yönelik ihtiyati hacizlerde uygulamada ortaya çıkan sorunları tespit etmeye ve bunlara yönelik çözüm önerilerini sunmaya çalışacağız. Bu çerçevede öncelikle kambiyo senetleri hakkında genel bir bilgi verip, kambiyo alacaklarında ihtiyati haciz kavramı ve amacı üzerinde duracağız. Daha sonra kambiyo senetlerine ilişkin düzenlemeleri de dikkate alarak kambiyo alacaklarında ihtiyati haczin şartlarını açıklamaya çalışacağız.

Çalışmamızın bundan sonraki aşamasında, ihtiyati haciz yargılaması ve bu yargılama sonunda verilen kararın hukukî niteliği hakkında bilgiler verilip, ihtiyati haczin gösterdiği özellikler ve bunların sonuçları ayrıntılarıyla ele alınacaktır. Ayrıca bu aşamaya kadar uygulamada ortaya çıkan sorunlara da değinilerek, bu sorunlar hakkında çözüm önerileri de ortaya konulacaktır.

Kambiyo senetlerinde ihtiyati haciz yargılamasından sonra, ihtiyati haczi tamamlayıcı merasim üzerinde durulacak ve bu noktada ortaya çıkabilecek sorunlara da değinilecektir. İhtiyati hacze karşı başvuru yolları incelenirken ise uygulamada yaşanan sorunlar hakkında bilgiler verilip, özellikle ihtiyati haciz kararına itiraz sebepleri üzerinde ayrıntılı olarak durulacaktır. Çalışmamızda yerleşmiş ve bilinen konularda tekrar yapmak yerine, kambiyo senetlerinde ihtiyati hacze yönelik uygulamada ortaya çıkan veya çıkabilecek sorunlar ele alınıp, bu sorunların çözümüne farklı bir bakış açısı getirilmeye çalışılacaktır.

Kambiyo senetlerinde ihtiyati haciz adlı çalışmamızda, Ocak 2011’de yapılan değişiklikler dikkate alınarak yeni kanunlar çerçevesinde açıklamalar yapıp, farklı olan hususlarda eski kanunlara atıf yapılacaktır. Bu bağlamda 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren olan 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girecek olan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, çalışmamızın esasını oluşturan yeni düzenlemelerdir. Son olarak kambiyo senetlerinde ihtiyati haczin genel bir değerlendirilmesinin yapıldığı ve önerilerin yer aldığı sonuç bölümüyle çalışmamız tamamlanacaktır.

§ 1. KAMBIYO SENETLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

A. Genel Olarak

Ticarî hayata hâkim olan işlem güvenliği, sürat ve iyiniyetli üçüncü kişilerin korunması ilkesi, bu alanın borçlar hukuku prensiplerinden önemli ölçüde ayrılmasına yol açmıştır¹. Bunun nedeni, borçlar hukukunun yavaşlatıcı etkilerinin ticarî hayatın gerektirdiği sürati sağlamaması ve piyasa ile işlem güvenliğine sahip olmamasıdır. Bu sebeple bazı hukukî işlem ve ilişkilerin, özel olarak kanunî düzenlemelere tâbi kılınması ihtiyacı doğmuştur². Bu gereklerden doğan kıymetli evrak hukuku, ticaret ve borçlar hukukunun en önemli kesişim noktalarından birisidir³. Özellikle kambiyo senetleri bağlamında düşünüldüğünde söz konusu yakınlık daha bariz bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Kambiyo senetleri, Türk Ticaret Kanunu'nun kıymetli evraka ilişkin üçüncü kitabının dördüncü kısmında düzenlenmiştir. Bu başlık altında poliçe, bono⁴ ve çek olmak üzere üç tür kambiyo senedi tanzim edilmiştir⁵. Fakat Türk Ticaret

¹ Yaşar Karayalçın, **Ticaret Hukuku Dersleri, II. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)**, Ankara 1957, s. 32, Bu bağlamda temsil (TBK m. 40 vd., TTK m. 677), borcun ifa yeri (TBK m. 89, TTK m. 671/e, 776/d), kısmî ödeme (TBK m. 84, TTK m. 709/2, ÇekK m. 3/3), müteselsil borçluluk (TBK m. 162 vd, TTK m. 724) ve alacağın temliki (TBK m. 183 vd., TTK m. 682-690) hallerinde borçlar hukukundaki ilkeler, kıymetli evrak hukukunda büyük ölçüde tersine çevrilmiştir.

² Reha Poroy ve Ünal Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, Gözden Geçirilmiş 19. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s. 1.

³ Tamer Bozkurt, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Güncellenmiş 2. Bası, İkinci Sayfa Yayıncılık, Ankara 2009, s. 23.

⁴ Türk Ticaret Kanunu'nda bono için "Emre Yazılı Senet" denildiğini görmekteyiz (TTK m. 776). Bu konuda **Kayar**, emre yazılı senet teriminin bütün kambiyo senetleri için geçerli bir üst kavram olduğunu söylemekte; uygulamada bono için kullanılan "senet" kelimesinin ise, bütün kıymetli evrakı ifade etmek üzere kullanılması gerektiğini ifade etmektedir (İsmail Kayar, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Tıpkı 5. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara 2006, s. 131). Yazarın emre yazılı senetler bakımından tespitlerine katılmakla birlikte, geniş anlamda senet kavramı içinde değerlendirilse de, uygulamada bonolar için kullanılan "senet" teriminin, bütün kıymetli evrak için kullanılması düşüncesine katılmıyoruz. Zira adi senetler için kullanılan senet terimi ile kıymetli evrak, aynı hukukî rejime tabi olmadığı gibi, birbirini karşılayan kavramlar olarak da düşünülemez. Bu doğrultuda senetler ile kıymetli evrakın karşılaştırılması konusunda bkz. Hayri Domaniç, **Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması, TTK Şerhi – IV**, İstanbul 1990, ss. 10-26, Fahiman Tekil, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Bası, İstanbul 1994, ss. 19-26.

⁵ Erol Ertekin ve İzzet Karataş, **Uygulamada Ticari Senetler Hukuku**, Ankara 1992, ss. 722-723. Bazı hukuk sistemlerinde "çek", kısa olan ibraz süreleri nedeniyle tedavül aracı olarak değil de bir ödeme aracı olarak kabul edilmiş ve bu özelliği gereği kambiyo senedi içinde zikredilmemiştir. Ancak hukukumuzda kanunun açık hükmü gereği (TTK m. 670, 780) çek de bir kambiyo senedi olarak kabul edilmiştir. Karayalçın, s. 24, Fırat Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Güncelleştirilmiş 16. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2009, s. 69, Abuzer Kendigelen, **Çek Hukuku**, 4. Bası, Arıkan Yayınevi, İstanbul 2007, ss. 34-35, Oğuz İmregün, **Kara Ticareti Hukuku**, 13. Bası, İstanbul 2005, (Kara Ticareti), s. 537.

Kanunu'ndaki düzenlemeye baktığımızda, kambiyo senetleri poliçe esas alınarak düzenlenmiş ve en ayrıntılı hükümler poliçe için öngörülmüştür (TTK m. 671-775; eTTK m. 583-687)⁶. Uygulamada yaygın olarak kullanılmayan poliçenin, bu kadar ayrıntılı düzenlenip, bono ve çekler bakımından bunlara atıf yapılmasının nedeni, poliçede üçlü bir ilişkinin var olması ve diğer kambiyo senetlerindeki mantığın bu üçlü ilişki üzerine kurulmasıdır⁷. Dolayısıyla poliçenin iyi bir şekilde bilinmesi, diğer kambiyo senetlerindeki mantığın anlaşılmasını daha kolay kılacaktır.

Kıymetli evrak hukukunun büyük bir bölümünü oluşturan kambiyo senetleri, uygulamada en sık kullanılan kıymetli evrak türüdür. Öyle ki, bazen kıymetli evrak terimi ile kambiyo senedi terimi, tıpkı özel hukuk = Medenî hukuk örneğinde olduğu gibi birbirinin yerine kullanılmaktadır⁸. Fakat “*kıymetli evrak*” ile “*kambiyo senetleri*” kavramı aynı anlama gelmemektedir. Kıymetli evrak terimi, bir üst kavram olup, kambiyo senetleri de kıymetli evrakın bir türünü oluşturmaktadır⁹. Başka bir deyişle, kambiyo senetlerinin hepsi aynı zamanda birer kıymetli evrak iken; her kıymetli evrak, birer kambiyo senedi niteliğinde değildir¹⁰. Bu sebeple kıymetli evraka ilişkin genel hususlar, kambiyo senetleri bakımından da uygulama alanı bulurken, kambiyo senetlerine ilişkin düzenlemeler kural olarak yalnız bunlar için geçerlidir¹¹.

Kambiyo senetlerine ilişkin yasal düzenlemelere baktığımızda, bunların en başında Türk Ticaret Kanunu'nun 670 ilâ 823. maddeleri gelmektedir (eTTK m. 582-735). Yine kıymetli evraka ilişkin genel hükümler (TTK m. 645-669 ve 824, 825,

⁶ Karayalçın, s. 26, Mehmet Bahtiyar, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 5. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2007, s. 36.

⁷ Poliçe ve çekte üçlü bir ilişki olmasına rağmen, bonoda soyut bir borç ikrarı ve ödeme vaadi mevcuttur. Bonoda senedi düzenleyen kişi, senet bedelini bizzat ödemeyi vaat ettiği halde, poliçe ve çekte senet bedelinin ödenmesi üçüncü bir kişiden istenmektedir. Dolayısıyla poliçe ve çek, hukukî nitelikleri bakımından birer havale olmasına karşın, bono hukukî niteliği bakımından soyut borç ikrarı ve ödeme vaadidir. Bu konuda bkz. Öztan, ss. 214-215, Bahtiyar, s. 99, Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, **İspat Hukuku Bakımından Kambiyo Senetleri**, BATİDER s. 504.

⁸ Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı, Abuzer Kendigelen, Arslan Kaya, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Vedat Kiitapçılık, İstanbul 2006, s. 70.

⁹ Domaniç, s. 85, Poroy, Tekinalp, s. 110, Bozkurt, s. 27.

¹⁰ “Kambiyo senetleri kıymetli evraktandır; fakat her kıymetli evrak kambiyo senedi değildir.” 12. HD, 20.10.1983, 5446/7759 (www.kazanci.com, Erişim: 31.05.2011).

¹¹ Öztan, s. 70, Poroy/Tekinalp, s. 110, Kayar, s. 37. Türk Ticaret Kanunu'nun 831. maddesinin ikinci fıkrasında kambiyo senetlerine ilişkin düzenlemelerden hangilerinin, diğer kıymetli evraklar için de geçerli olacağı istisnâ olarak gösterilmiştir.

831; eTTK m. 557-581 ve 736, 737, 743), kambiyo senetleri bakımından da aynen geçerlidir. Bunların yanında 5941 sayılı Çek Kanunu'nda¹² ise çeke ilişkin bir takım özel düzenlemeler mevcuttur. Ayrıca Türk Medenî Kanunu, Türk Borçlar Kanunu, İcra ve İflas Kanunu ile Türk Ceza Kanunu gibi diğer kanunlarda da kambiyo senetlerine ilişkin bir takım düzenlemeler yer almaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun ilk halinde ise kambiyo senetleri, "senedat-ı ticarîye" yani ticarî senetler olarak isimlendirilmişti. Günümüzde de kambiyo senetleri yerine uygulamada bazen ticarî senetler teriminin kullanıldığı görülmektedir¹³.

Kambiyo kelimesi, anlam olarak değiştirmek manasına gelse de, kambiyo senetleri salt değişim aracı olmaktan daha öte bir anlama sahiptir. Kambiyo senetleri için öngörülen hükümler, bunları değişim aracı olması yanında birçok hukukî güvence ve işlevlerle donatmıştır¹⁴. Bu nedenle kambiyo senetleri günümüzde ödeme, kredi, teminat ve hatta yatırım amaçlı olarak dahi kullanılabilen ve piyasanın gerektirdiği güveni sağlamaktadır¹⁵. Sadece ticarî hayatın değil, günlük

¹² Bundan sonra sadece Çek Kanunu olarak anılacaktır.

¹³ Günümüzde de kambiyo senetlerine ticarî senetler denmesinin nedeni, eskiden bir kalma alışkanlıktır. Bu konuda bkz. Halil Arslanlı, **Ticarî Senetler Dersleri**, 2. Bası, İstanbul 1950, s. 29, Karayalçın, s. 24 vd, Domaniç, s. 85, Öztan, s. 69, M. Necmettin Berkin, **Ticarî Senetlere Bağlı Alacakların Takibi**, İBD 1957/1-2, (Alacakların Takibi), s. 18. Poroy, Tekinalp, s. 109, A. Hulusi Gürbüz, **Ticarî Senetlerin İptali Davaları ve Ticarî Senetlere Özgü Sorunlar**, İstanbul 1984, s. 98, **Kayar**, s. 37, Fatih Bilgili ve Ertan Demirkapı, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Bursa 2010, s. 51, İ. Yılmaz Aslan ve Mevci Ergün, **Ticaret Hukuku, Ticarî İşletme Hukuku – Şirketler Hukuku, Kıymetli Evrak Hukuku**, 5. Baskı, Bursa 2010, s. 239, M. Zerrin Akgün, **İcra İflâs ve Ticaret kanunlarına Göre Kıymetli Evrak Hukuku**, Ankara 1965, s. 46, K. Menderes Uslu, **Zamanaşımına Uğramış Kambiyo Senetlerinin Hukukumuzdaki Yeri**, Adalet Dergisi, 2006/26, s. 232, Lerzan Yılmaz, **Kambiyo Senetlerinde Def'iler**, Beta Yayınevi, İstanbul 2007, s. 59. Bu alışkanlığın günümüz yargı kararlarında da devam ettiğini görüyoruz: "Kira bedeline karşılık bono verilmesi halinde, kira alacağının tahsilinin, "*ticarî senet*"lerin tahsil ve takibine ilişkin hükümlerine göre sağlanması gerekir. "*Ticarî senet*"lerin ciro kabiliyeti bulunduğundan, kiracının senedin kimin elinde bulunduğunu bilmesi bakımından kendisine ihtar gönderilmesi, senet tahsil için bankaya verilmiş ise banka tarafından ihbar edilmesi zorunludur." 6. HD, 12.05.2008, 4363/6172 (www.kazanci.com Erişim: 12.03.2011). Benzer şekilde bkz. 12. HD, 21.11.2006, 18970/21740 (www.kazanci.com Erişim: 12.03.2011).

¹⁴ Doktrinde kambiyo senetleri, nitelikli birer adi senet olarak adlandırılmaktadır. Bunun nedeni kambiyo senetlerinin adi senetlerden daha sıkı şekil şartlarına tabi olması ve düzenlenirken resmî bir makama ihtiyaç duyulmamasıdır. Bu nedenle kambiyo senetleri, adi senetlerden daha nitelikli olmakla birlikte, kural olarak resmi senet gücünde olmadığından nitelikli adi senet olarak ifade edilmiştir (Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan, Muhammet Özekes, **İcra ve İflâs Hukuku**, 7. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2009, s. 354). Kambiyo senetlerinin adi senetlerden farkı konusunda bkz. Bozkurt Yüksel, ss. 505-507.

¹⁵ Naci Kınacıoğlu, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Ankara 1993, ss. 114-122, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 75-76, **Kayar**, s. 39.

hayatın da olağan kullanım araçlarından biri olan kambiyo senetleri, insanların birçok ihtiyacına zamanında cevap vermektedir.

Kıymetli evraka ilişkin genel hükümler kambiyo senetleri bakımından da geçerlidir¹⁶. Türk Ticaret Kanunu'nun 645. maddesinde yer alan “Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez” şeklindeki kıymetli evrak tanımı, kambiyo senetlerini de kapsar. Bu hükümden hareketle kambiyo senetleri, hak ile senedin iç içe geçtiği, hakkın senetten ayrı olarak ileri sürülemediği ve başkalarına devredilemediği senetler olarak tanımlanabilir. Fakat bu tanım, kambiyo senetlerini tam manasıyla açıklamaya yetmez. Çünkü bu, genel olarak tüm kıymetli evrak için geçerli olan bir üst tanımdır. Oysa kambiyo senetleri öyle bir takım özelliklere sahiptir ki; bunlar, diğer kıymetli evraklarda kısmen veya tamamen bulunmamaktadır. Bu açıdan kambiyo senetlerini daha belirgin bir şekilde ifade edebilmek için, diğer kıymetli evraklarda kısmen veya tamamen bulunmayan bu özelliklere değinmek gerekir.

B. Kambiyo Senetlerinin Özellikleri

1. Kanunen Emre Yazılı Olması

Kambiyo senetleri, kanunen emre yazılı senetlerdendir¹⁷. Bu özellik, Türk Ticaret Kanunu'nun 681, 778 ve 785/1. maddelerinde belirtilmiştir (eTTK m. 593, 690 ve 697/1). Bunun anlamı, bu senetler düzenlenirken üzerinde “emre yazılıdır” kaydı taşımaya bile ya da belli bir kişi namına düzenlense dahi kanunen emre yazılı kabul edilirler¹⁸. Aksinin ileri sürülebilmesi için, bu senetlerin üzerine menfî emre

¹⁶ Öztan, s. 70, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 70, Poroy, Tekinalp, s. 110.

¹⁷ Domaniç, s. 85, Kınacıoğlu, s. 114, Gürbüz, s. 99, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 47, Akgün, s. 47, Öztan, s. 70, Bilgili, Demirkapı, ss. 60-61, Aslan, Ergün, s. 240, L. Yılmaz, s. 67,

¹⁸ Yargıtay oyçokluğu ile vermiş olduğu bir kararda, bonodaki emrû havalesine sözlerinin çizilmesinin, senedin alacağın temliki hükümlerine göre devredilmesi sonucunu doğuracağını belirtmiştir. Ancak karşı oy yazısında poliçe, bono ve çekin yasa gereği tedavül kabiliyetine haiz oldukları; senet metninde senedin niteliğini gösterir kelime haricinde ayrıca emrine ibaresinin yazılmasında zaruret olmadığı ve maktu senetteki emrû havalesine kelimesinin çizilmesinin hukukî durumu etkilemeyeceği belirtilmiştir. Kanaatimizce de kambiyo senetleri, kanun gereği emre yazılı senetlerden olduğundan, üzerinde “bono” kelimesi bulunan senetteki emrû havalesine

kaydının düşülmesi gerekir¹⁹. Ancak kanunen emre yazılı olan bu senetler, menfi emre kaydı düşülerek iradî olarak nama yazılı hale getirilebilir ve bu durumda senet, artık ciro ile değil alacağın temlik yoluyla devredilebilir²⁰.

Kambiyo senetlerinin bu özelliğinin bir sonucu olarak diğer senetlere nazaran tedavül kabiliyetleri büyük oranda artmıştır²¹. Çünkü kanunen emre yazılabilen her senet ciro ile devredilebildiği halde, cironun teminat fonksiyonu tam olarak sadece kambiyo senetlerinde mevcuttur²². Dolayısıyla kambiyo senetlerinin kanunen emre yazılı senetlerden olması, uygulamada bu senetlere olan güveni arttırmakta ve bunların tedavül kabiliyetini oldukça kolaylaştırmaktadır²³.

2. Kurucu ve Soyut Kıymetli Evrak Olması

Özel hukukta bir hakkın doğumu için senet düzenlenmesine gerek yoktur. Bununla birlikte taraflar, sözleşmenin mevcudiyetini ve içeriğini ispat hususunda bazı kolaylıklar elde etmek amacıyla yazılı bir belgeden yararlanmak isteyebilirler. Bu gibi durumlarda kural olarak hak, senetten önce mevcut olup, senet, hakkı tespitte yarayan ispata yönelik bir belgedir²⁴. Ancak bazı durumlarda hak, senetten önce var olmayıp doğrudan senet ile birlikte doğmakta; senet, hakkın doğumu bakımından kurucu bir nitelik taşımaktadır. Bu özelliği niteliğinde barındıran kambiyo senetleri de kurucu birer kıymetli evraktır. Bundan kasıt, alacağın doğumunun mutlaka senetle ortaya çıkması değildir. Kambiyo senedi düzenlenmese de temel ilişkiden doğan bir alacak söz konusu olabilir. Fakat bu alacağın, kambiyo hukukuna özgü bir alacak

kelimesinin çizilmesinin hukuken senedin niteliğini değiştirmeyeceği ortadadır. Karar için bkz. 12. HD, 04.11.1980, 7673/7824 (www.kazanci.com, Erişim: 12.03.2011).

¹⁹ Bir senedin nama yazılı bir senet olarak kabul edilebilmesi için, bir kimsenin namına yazılı olup, emre kaydını ihtiva etmemesi gerekir. Ancak, kanunen emre yazılı olan kambiyo senetlerinde senedin sadece emre kaydını içermemesi yeterli değildir. Bununla birlikte emre olmadığının ya da nama düzenlendiğinin açıkça belirtilmiş olması gerekir. Bkz. Poroy, Tekinalp, s. 64, Öztan, s. 42, Gürbüz, s. 99, İmregün, Kara Ticareti, s. 537, Kayar, s. 39.

²⁰ Giro ve alacağın temlik arasındaki farklar için bkz. Karayalçın, s. 71, Domaniç, ss. 137-141, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 136-137, Bahtiyar, s. 20.

²¹ Karayalçın, s. 32, Gürbüz, s. 99, Hasan Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Ankara 2007, s. 85.

²² Poroy, Tekinalp, s. 110.

²³ Karayalçın, s. 32, Gürbüz, s. 99, Bilgili, Demirkapı, ss. 60-61.

²⁴ Karayalçın, s. 3, S. Selahattin Tekinay, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu, Atilla Altop, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 5. Bası, Cilt: 1, İstanbul 1985, ss. 129-130, Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Beta Basım, İstanbul 2009, s. 236, M. Ahmet Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 9. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2007, s. 70.

olabilmesi için, mutlaka kambiyo senedinin tanzim edilmesi gerekir²⁵. Aksi taraflar arasında kambiyo hukukuna özgü bir alacak hakkı meydana gelmez.

Bu kurucu özelliğinin yanında kambiyo senetleri, temel ilişkiden soyut senetlerdir²⁶. Bu yüzden kambiyo senedinde yer alan taahhüdün hukukî sebebi kambiyo senedine bakıldığında anlaşılmamaktadır²⁷. Çünkü kambiyo senetleriyle asıl borç ilişkisinden ayrı kambiyo hukukuna özgü bir borç ilişkisi meydana gelmektedir. Hamil, sahip olduğu kambiyo senedindeki alacağın geçerli bir nedene dayandığını ispat etmekle de yükümlü değildir. İşte bu soyutluk özelliği gereği, kambiyo senetleri sahibine, sırf senedin elinde bulundurulması nedeniyle bir alacak hakkı bahşeder. Bu nedenle asıl borç ilişkisi herhangi bir şekilde geçersiz olsa dahi, bu durum kambiyo senetlerinin geçersizliğine yol açmaz²⁸.

Doktrinde **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya**, kambiyo senetlerindeki soyutluk ilkesini, “*biçimsel soyutluk*” ve “*maddî soyutluk*” olarak iki açıdan ele almaktadır²⁹. Biçimsel soyutluk, yazarların diğer bir ifadesiyle ispat soyutluğu, taahhüdün nedeninin senette yer almaması ve hamilin kambiyo senedine dayanması durumunda alacağın hukukî nedenini ispatlamak zorunda olmamasını ifade eder³⁰. Maddî soyutluktan kasıt ise, kambiyo senedinin ciro ve teslim ile iyiniyetli üçüncü kişilere geçmesi halinde, talep hakkı bakımından soyutluğu belirtir. Yani iyiniyetli

²⁵ Türk Ticaret Kanunu'nun 645. maddesindeki (eTTK m. 557) kambiyo senetlerini de kapsayan kıymetli evrak tanımı, kambiyo senetlerinin kurucu birer kıymetli evrak olduklarını göstermektedir. Nitekim maddede belirtilen senedin içerdiği hakkın senetten ayrı olarak ileri sürülemeyeceği veya başkasına devredilemeyeceği hususu, hakkın senetle birlikte doğup senedin kaderine bağlı olduğunun ve senedin kambiyo alacağının doğumu açısından kurucu bir nitelik taşıdığı yasal dayanağı oluşturur. Karş. Öztan, s. 71, Kayar, ss. 41-42, Bahtiyar, ss. 13-14, Bilgili, Demirkapı, s. 56.

²⁶ Karayalçın, s. 33, Türk Hukukunda kıymetli evrakın soyutluğuna yönelik görüşler için bkz. Bahtiyar, ss. 6-7. Poroy, Tekinalp, ss. 115-116, Tekil, ss. 15-17. Soyutluktan ne anlaşılması gerektiği konusunda bkz. L. Yılmaz, ss. 60-67.

²⁷ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 71, Kayar, s. 14. Ayrıntılı bilgi için bkz. İsmet Sayhan, **Kambiyo Senetlerinde Mücerretlik İlkesi ve Bedel İlişkisi**, Ankara 2006.

²⁸ Pulaşlı, s. 85, Bozkurt, s. 84.

²⁹ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 71-74, Aynı doğrultuda bkz. M. Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 6. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009, s. 162, Poroy, Tekinalp, ss. 29-30, Bilgili, Demirkapı, ss. 58-59.

³⁰ “Bono, mücerret borç ikrarıdır. Bono borçlusu borç ikrarının kumar veya bahis olduğunu ispatla yükümlü olup, bu husus tanık ile ispat edilemez, ancak senet (kesin delil) ile ispat edilebilir.” 19. HD, 09.05.2006, 2181/5137 (YKD 2006/11, s. 1810-1811)

üçüncü kişilerin elde ettiği talep hakkı soyut olduğundan, temel ilişkiden kaynaklanan def'iler bunlara karşı ileri sürülemez³¹.

3. Sıkı Şekil Şartlarına Bağlı Olması

Kambiyo senetlerinde şekil, ispat değil geçerlilik şartıdır³². Bu nedenle Türk Ticaret Kanunu'nda bu senetlerde bulunması gereken zorunlu unsurlar her bir senet bakımından tek tek sayılmıştır (TTK m. 671, 776, 780; eTTK m. 583, 688, 692). Bu zorunlu unsurlardan biri dahi eksik olsa, senet, kambiyo senedi niteliğini kazanamaz (TTK m. 672, 777, 781; eTTK m. 584, 689, 693)³³.

Kambiyo senetlerindeki imzalar bakımından da, yine bu sıkı şekil şartları göze çarpmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 756. maddesinin birinci fıkrasında senedin geçerliliği açısından imzanın "*el ile atılmış*" ıslak imza olması şartı aranmıştır (eTTK m. 688/1). Bu nedenle el ile imzanın yerine atılan mekanik bir araç veya elle yapılan ya da onaylanmış bir işaret veya resmî bir şahadetname, kambiyo senedinde imza olarak kabul edilmemiştir (TTK m. 756/2; eTTK m. 688/2). Birçok açıdan ıslak imzayla aynı hukukî sonucu doğuran ve ıslak imzanın yerini tutan güvenli elektronik imza da (EİK m. 5/1, TBK m. 15/1, HMK m. 205/2) kambiyo senetlerinde bakımından geçerli bir imza olarak kabul edilmemiştir³⁴. Dolayısıyla

³¹ "Emre muharrer senetler, mücerret borç ikrarını ihtiva edip ciro suretiyle tedavül edildiklerinden senet borçlusuna ait defterlerin incelenmesi, ciro suretiyle hamil olan alacaklı bakımından sonuca etkili değildir." 11. HD, 10.02.1976, 527/635 (Gürbüz, s. 102).

³² Kambiyo senetlerindeki şekil, teknik olarak şekli ve maddî olmak üzere iki açıdan değerlendirilmektedir. Bu konuda bkz. L. Yılmaz, ss. 68-69. "Bir senedin kambiyo senetlerinden olan bono olarak kabulü için keşide yerini de içermesi zorunludur." 19. HD, 09.11.2007, 7295/9880 (İKİD Kasım 2009, S. 587, Y. 49, ss. 6834-6835)

³³ "Takip dayanağı bonoda tanzim yeri bulunmadığı gibi, bonoyu tanzim eden borçlunun ad ve soyadı yanında yazılı bir idarî birim adının bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, tanzim yeri belirlenemeyen bu belgeler, TTK'nun 688/6. maddesi gereğince kambiyo senedi vasfında değildir." 12. HD, 10.04.2007, 4520/6921 (YKD 2008/1, s. 65). Aynı şekilde "Takip dayanağı olan senette, tanzim yeri yazılı olmadığı gibi, keşidecinin adı ve soyadı yanında yazılı bir yer ismi de bulunmadığından kambiyo vasfını taşımayacağına göre, senetteki hakkın ciro ile alacaklıya intikali mümkün bulunmamaktadır." 12. HD, 19.09.2003, 14642/18012 (YKD 2003/10, s. 1555)

³⁴ Kambiyo senetlerinin geçerliliği bakımından elle atılmış bir imzanın var olması yeterli görülmüştür. Bunun dışında düzenleyenin ad ve soyadının olması veya şirket unvanının bulunması şartı aranmamıştır. Bu konuda bkz. "Çekte keşidecinin imzası yeterli olup ayrıca keşidecinin ad ve soyadının veya şirket unvanının açık yazılması zorunlu unsur değildir." 12. HD, 23.11.2006, 18236/21972 (Yargı dünyası, Mart 2007, S. 135, ss. 168-169).

kambiyo senetlerinde imzanın el ile atılacağı gerçeği karşısında, güvenli elektronik imza ile kambiyo taahhüdünde bulunmak mümkün değildir³⁵.

4. Birer Alacak Senedi Olması

Kambiyo senetleri, daima bir miktar para alacağının ödenmesi borcunu içermektedir³⁶. Bu yüzden kambiyo senetlerine bir miktar para alacağı dışında başka bir şey yazılamaz. Aksi takdirde söz konusu senet, kambiyo senedi niteliğini taşımaz. Örneğin, “*İşbu bono karşılığı Ahmet’e 21.08.2009 tarihinde 70 kg. elma vereceğim. İmza K.*” şeklinde bir kambiyo senedi tanzim edilemez³⁷.

Bu para alacağı, aynı zamanda kayıtsız ve şartsız olmalıdır. Eğer kambiyo senedindeki para alacağı, herhangi bir şarta bağlanmışsa, örneğin ödeme bir karşı edimin ifası kaydına tabi kılınmışsa, artık senet, geçerli bir kambiyo senedi niteliğini kaybedecektir³⁸. **Kendigelen**, kambiyo senedinde bedelin hiç yer almaması veya belirli olmaması ya da paradan başka bir şey gösterilmesi durumunda senedin kambiyo senedi olmayacağı gibi, Türk Borçlar Kanunu’nun 555. maddesi uyarınca konusu belirli bir misli eşya veya kıymetli evrak olmadığı sürece adi havale olarak dahi kabul edilemeyeceğini belirtmektedir³⁹.

³⁵ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 112, Kendigelen, ss. 101-102, Aslan, Ergün, s. 241.

³⁶ Arslanlı, s. 45, Kınacıoğlu, s. 130, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 107, Bahtiyar, s. 38, Oğuz, İmregün, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 3. Bası, İstanbul 2003, s. 41, Bilgili, Demirkapı, s. 61, Aslan, Ergün, s. 240, L. Yılmaz, s. 67.

³⁷ Kambiyo senedindeki alacağın altın cinsinden kararlaştırılması durumunda, kambiyo senedinin geçerli olup olmayacağı hususunda tereddüt yaşanabilir. Altın, 28.07.1943 tarihli ve 32/28 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı uyarınca mal hükmünde kabul edilmiştir. Dolayısıyla altın üzerine düzenlenen senet, kambiyo senedi sayılmamaktadır. Bkz. Poroy, Tekinalp, s. 122, İmregün, Kara Ticareti, s. 525. “Takip konusu senet bedeli, “*100 gr. altın*” olarak tespit edilmiştir. Altının 22, 18, 14, 24 gibi ayarlar taşınması ve yazılı bedelin hangi ayarda tahsili gerektiği dahi muhakemeye muhtaçtır. Senet bedelinin altın para veya altın olarak düzenlenmesi halinde dahi bono vasfı bulunmaz.” 12. HD, 15.11.1999, 11073/14219 (www.kazanci.com, Erişim: 13.03.2011).

³⁸ Arslanlı, s. 47, Karayalçın, ss. 59-60, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 107, Öztan, s. 217, Kendigelen, s. 76, Bahtiyar, s. 46, Kayar, s. 57, “Takip dayanağı senedin arkasında “*bu senedin herhangi bir borç değil, çalıştığım şirketin müşterilerinden olan açık hesaba karşılık verilmiştir*” ibaresi yer almaktadır. Kayıtsız ve şartsız belli bir bedel ödeme vaadi içermeyen bu belge, bono vasfı taşımamaktadır.” 12. HD, 02.03.2007, 521/3715 (Yargı Dünyası, Kasım 2007, S. 143, ss. 157-158).

³⁹ Kendigelen, s. 80. Karş. Karayalçın, ss. 58-59, Domaniç, ss. 103-104, Kınacıoğlu, ss. 129-132.

5. İmzaların Bağımsızlığı İlkesine Tâbi Olmaları

Kambiyo senetleri bakımından piyasa güvenliğini sağlayan en önemli araçlardan birisi de, senette yer alan imzaların birbirinden bağımsız olmasıdır. Bu husus, Türk Ticaret Kanunu'nun 677. maddesinde düzenlenmiştir (eTTK m. 589)⁴⁰. Buna göre kambiyo senetleri, ehil olmayanların imzasını, sahte imzaları, hayalî kişilerin imzalarını veya imzalayan ya da adlarına kambiyo senedi imzalanan kimseleri bağlamayan imzaları içerse dahi, diğer imzaların geçerliliği bundan etkilenmez⁴¹. Kambiyo senedindeki taahhüdün geçersizliğine ilişkin def'i de, bu hususla yakından ilgilidir. Çünkü kambiyo senedinde sahibini bağlamayan imzaların mevcudiyeti halinde, söz konusu imza kendisini bağlamayan kişi, bunu herkese karşı ileri sürebilir; fakat imzaları geçerli olan diğer kambiyo borçluları, kendilerine ait olmayan geçersiz imzaların varlığını ileri sürerek kambiyo borcundan kurtulamazlar⁴². Kambiyo senedinin geçerliliği açısından, bir imzanın varlığı yeterli olup, bunun geçerli olup olmaması önemli değildir⁴³. Geçersiz imza, sadece sahibini

⁴⁰ Arslanlı, ss. 30-32, Domaniç, s. 114. Gürbüz, ss. 104-105. İmzaların bağımsızlığı ilkesi hakkında bkz. Fırat Öztan, **Ticarî Senetlerde İmzaların İstiklali Prensibi**, BATİDER, 1979/2, C. X, ss. 391-396, (İmzaların İstiklali), s. 391 vd. Doktrinde senetteki her imzanın yalnız sahibini bağlayacağı prensibi, taahhütlerin veya beyanların istiklali olarak da adlandırılmaktadır. Bu konuda bkz. Kınacıoğlu, s. 150, L. Yılmaz, s. 70.

⁴¹ “Keşideci, lehdarın ciro imzasının geçersiz olduğunu, ciro silsilesinde kopukluk olduğunu ileri sürerek şikâyet yoluna başvurmuştur. Bonoyu tanzim eden keşidecinin, lehdarın ciro imzasına itiraz hakkı yoktur. Kambiyo takibi yapmak için yetkili hamil olmak yeterlidir. Hakkı hamil olmak koşul değildir. Şikâyetin reddine karar verilmesi gerekir.” 12. HD, 12.01.2010, 19139/172 (www.kazanci.com, Erişim: 12.03.2011). Aynı yönde bkz. “Senedin keşideci durumunda olan davacı yönünden iptal edilmiş olmasının (bono keşidecisi imzasında sahtelik nedeniyle), hamil durumundaki davalı... A.Ş'nin senedi kendisine ciro eden kişilere başvurma hakkını ortadan kaldırmayacağına göre, bu yöne ilişkin temyiz itirazlarının reddi gerekmiştir.” 11. HD, 21.12.1981, 5574/5553 (Gürbüz, s. 105).

⁴² Karayalçın, ss. 33-34, Öztan, s. 71, Kınacıoğlu, ss. 150-151, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 121, Poroy, Tekinalp, ss. 143-144. “Ciranta kendi imzasını inkâr etmediğine göre çek bedelini ödemekle yükümlü olup, keşideci imzasının geçerli olmadığı yolundaki itirazı dinlenemez. İmza sahte bile olsa ciranta olan borçlu kendi imzasından sorumludur.” 12. HD, 07.12.2004, 20680/25278 (İKİD Nisan 2005, S. 532, ss. 3296-3297).

⁴³ Yargıtay tarafından verilen bir kararda, bono borçlularından birinin imza yerine mühür koyması halinde diğer iki borçlunun imzalarına rağmen senedin kambiyo senedi olarak kabul edilmemesi, doktrinde eleştirilmiştir. Yargıtay Ticaret Dairesi'nin 28.04.1967 tarih, 1487/1789 sayılı bu kararının eleştirisi için bkz. Erdoğan Moroğlu, **Bonada İmza**, BATİDER, 1968/4, (İmza), ss. 714-717. Aynı yönde bkz. İmregün, s. 52. Ancak Yargıtay, sonraki tarihli kararlarında imzaların bağımsızlığı ilkesini göz ardı eden bu yaklaşımdan vazgeçmiştir: “Kambiyo senetlerinde *“imzaların istiklali ilkesi”* caizdir. Diğer bir deyişle, beyanlar birbirinden bağımsızdır. Bir poliçe, poliçe ile borçlanmaya ehil olmayan kimselerin imzasını sahte imzaları, gerçekte mevcut olmayan şahısların imzalarını yahut imzalayan veya namlarına imzalanmış olan şahısları herhangi bir sebep dolayısıyla bağlamayan imzaları taşırırsa, diğer imzaların sıhhatine bu yüzden hâlel gelmez.” 19. HD, 03.05.2004, 8207/4994 (www.kazanci.com, Erişim: 19.03.2011).

kambiyo borcundan kurtarır. Ayrıca kambiyo senetlerinde tahrifat yapıldığı takdirde, tahrifattan sonra imza atmış olanlar değiştirilen metinden, değişiklikten önce imza atanlar ise eski metin gereğince sorumlu olurlar (TTK m. 748, 778/g, 818/ö; eTTK m. 660, 690, 730/b.17)⁴⁴.

Burada üzerinde durulması gereken bir husus da, kambiyo senedinin yetkisiz temsilci tarafından tanzim edilmesidir. Bilindiği üzere borçlar hukukunda yetkisiz temsil halinde, yapılan işlem kural olarak ne temsil olunanı ne de yetkisiz temsilciyi bağlamaktadır⁴⁵. Ancak icazet vermesi halinde, temsil olunan işlemle bağlı hale gelir. Eğer icazet verilmemişse söz konusu işlem, hiçbir tarafı bağlamaz. Yine işlemin karşı tarafı, sözleşmeye icazet verilmemesi nedeniyle bir zarara uğramışsa, bunu yetkisiz temsilciden tazmin etme olanağına sahiptir⁴⁶. Oysa kıymetli evrak hukukuna baktığımızda Türk Ticaret Kanunu'nun 678. maddesinde temsil yetkisi olmadan kambiyo senedi düzenleyen kişinin, bu işlemle bizzat bağlı tutulduğunu görüyoruz (eTTK m. 590)⁴⁷. Başka bir ifadeyle yetkisiz temsilci söz konusu imza nedeniyle, borçlar hukukundaki durumun aksine, senetteki taahhüdün kendisini bağlamadığını ileri süremeyecektir. Kıymetli evrak hukukunun borçlar hukukundan ayrıldığı en önemli prensiplerden birisi de budur.

⁴⁴ Öztan, s. 194, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 123-124, Poroy, Tekinalp, ss. 216-218, Kayar, s. 41, L. Yılmaz, s. 71.

⁴⁵ Borçlar hukuku açısından yetkisiz temsil ve sonuçları için bkz. A. Naim İnan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı**, Ankara 1979, ss. 239-241, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, ss. 264-274, Oğuzman, Öz, s. 189 vd., Eren, ss. 410-417, Kılıçoğlu, ss. 173-175, N. Haluk Nomer, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş 7. Bası, İstanbul 2009, s. 70, Aydın Zevkliler ve Ayşe Havutçu, **Soru ve Yanıtlarla Borçlar Hukuku**, Ankara 2004, ss. 31-32, Mehmet Ayan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 5. Baskı, Konya 2007, ss. 174-175.

⁴⁶ İnan, s. 240, Eren, s. 415, Kılıçoğlu, ss. 174-175, Oğuzman, Öz, s. 189-191, Safa Reisoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 20. Bası, İstanbul 2008, s. 140, Nomer, s. 70, Zevkliler/Havutçu, s. 31, Ayan, s. 175, Mehmet Remzi ve Sezer Aydın, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Bası, İstanbul 2011, s. 193.

⁴⁷ "Temsile yetkili olmadığı halde bir şahsın temsilcisi sıfatıyla bonoyu imza eden kimse, o bonodan dolayı bizzat mesul olur." 12. HD, 08.11.2007, 17630/20672 (YKD 2008/4, ss. 675-676). "Şirket kaşesi ile birlikte atılan imzanın şirketi sorumlu kılabilmesi için, imzanın şirketi borç altına sokmaya yetkili kişiler tarafından atılması zorunludur. Temsile salahiyetli olmadığı halde temsilci sıfatıyla imza eden kişinin çekten dolayı şahsen sorumlu olduğunun kabulü gerekir." 12. HD, 15.12.2006, 21349/23929 (İKİD Eylül 2009, S. 585, s. 6708). Benzer şekilde bkz. 12. HD, 28.09.2006, 14262/17678 (YKD, 2007/6, s. 1117); 11. HD, 16.05.2000, 3708/4376 (İKİD Ocak 2005, S. 529, ss. 3115-3117).

6. Müteselsil Sorumluluk İlkesinin Benimsenmiş Olması

Bir borç ilişkisinde taraflar birer kişi olabileceği gibi, birden çok kişiden de oluşabilir. Birden çok borçlunun olduğu durumlarda, borçlulardan her biri, alacaklıya karşı borcun tamamından asıl borçlu sıfatıyla sorumlu ise, müteselsil borçluluk söz konusudur⁴⁸. Müteselsil borçluluk, ancak bir kanun hükmünden veya bir sözleşmeden doğabilir⁴⁹. Kambiyo senetleri bakımından kanun koyucu müteselsil sorumluluk esasını benimsediğinden, burada kanundan doğan bir müteselsil sorumluluk durumu mevcuttur. Dolayısıyla bir kambiyo ilişkisinde düzenleyen, kabul ve ciro edenler ile aval verenler, hamile karşı müteselsil borçlu sıfatıyla sorumludur (TTK m. 724/1; eTTK m. 636/1)⁵⁰. Kambiyo senetlerinde düzenleyenden başlayarak, senette imzası bulunan herkes, kendisinden sonra gelene karşı kambiyo senedini kabul edeceğini ve ödeyeceğini taahhüt eder⁵¹. Bu nedenle hamil kendisinden sonra gelenlerin borçlanmadaki sıralarına bakmaksızın her birine veya bazalarına veyahut hepsine birden müracaat hakkına sahiptir⁵². Kambiyo senetlerinin

⁴⁸ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, s. 377 vd., İnan, s. 415, Eren, s. 1148, Kılıçoğlu, s. 553, Reisoğlu, s. 394, Nomer, s. 212, Ayan, s. 31, Remzi, Aydın, s. 456. “Müteselsil borçluluk, alacaklının, borcun tamamının ifasını birden çok borçludan ve dilediğinden isteyebildiği ve borcun tamamı ifa edilinceye kadar borçluların hepsinin sorumlu olduğu türden bir borç ilişkisidir. Müteselsil borçluluğun kaynakları, Borçlar Kanunu'nun 141. maddesinde belirtilmiş olup, müteselsil borçluluk, kanun hükümlerinden veya hukukî işlemde doğmaktadır. Anılan maddenin ikinci fıkrasında yer verilen kanunî teselsül, müteselsil borçluluğun doğrudan doğruya bir kanun hükmüne dayandığı, bizzat yasa koyucunun öngördüğü borçluluk halidir ve teselsül, ancak kanunun öngördüğü durumlarda söz konusu olabilecektir.” 10. HD, 10.02.2009, 21215/1297 (www.kazanci.com, Erişim: 14.03.2011).

⁴⁹ İnan, s. 415, Eren, ss. 1154-1156, Oğuzman, Öz, ss. 842-846, Reisoğlu, s. 395, Remzi, Aydın, s. 456. “Müteselsil borçluluk, sözleşmeye açıkça yazılmadıkça veya kanun hükmünden doğmadıkça meydana gelmez.” HGK, 11.09.1963, 3143/37 (www.kazanci.com, Erişim: 14.03.2011). Doktrinde mahkeme kararları da müteselsil borcun kaynakları arasında gösterilmektedir. Bu konuda bkz. Kılıçoğlu, s. 557, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, s. 391.

⁵⁰ *Düzenleyen*, senedi düzenleyip tedavüle çıkaran kişi; *lehdar*, kendisine borçlanılan kişi; *hamil*, hak sahibi olarak senedi elinde bulunduran kimse; *ciranta*, senetteki hakları ciro ederek devreden kimse, *muhatap*, poliçe ve çekte senedin ödenmesi için havale emri verilen kişidir (Ertekin, Karataş, s. 723, dn. 4). “Türk Ticaret Kanunu'nun 636. maddesi hükmü gereğince kambiyo senetlerinde müteselsil borçluluk esası olduğundan bu tür senetlerde imzası olan herkes hamile karşı müteselsilen sorumludur.” 12. HD, 08.11.2005, 17549/21408 (www.kazanci.com, Erişim: 13.03.2011).

⁵¹ Karayalçın, ss. 98-99, Öztan, ss. 155-156, Kınacıoğlu, s. 243, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 162, İmregün, s. 83.

⁵² Öztan, s. 156, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 163, Bozkurt, s. 85. “Çeki süresinde ibraz ederek ödenmediğini tespit ettiren hamilin, cirantalara, keşideci ve diğer çek sorumlularına karşı müracaat hakkını kullanabilme hakkını haizdir. Çeklerde de uygulama alanı bulan TTK hükmüne göre, bir çeki keşide ve ciro eden veya aval veren kimseler hamile karşı, müteselsil borçlu sıfatıyla sorumlu olduğu gibi, ödeme yapmış olan cirantalardan biri de aynı hakkı kullanabilir.” 11. HD, 11.10.2004, 467/9537 (www.kazanci.com, Erişim: 13.03.2011). Ayrıca Yargıtay, birden fazla

bu özelliği, senedin edinilmesi ve tedavülü konusunda hukukî güven sağlamaktadır⁵³. Türk Ticaret Kanunu'nun poliçe için geçerli olan bu hükmü, bono (TTK m. 778/d; eTTK m. 690) ve çekler (TTK m. 818/k; eTTK m. 730/b.17) hakkında da aynen uygulanır. Hamil, kendisinden önce gelen müracaat borçlularından birine başvurup da senet bedelini tamamen veya kısmen tahsil edemezse, tahsil edilmeyen kısım için bu kişiden önce veya sonra gelenlere de müracaat etme hakkına sahiptir (TTK m. 724/4; eTTK m. 636/4)⁵⁴.

Kambiyo borcunun asıl borçlu tarafından (bonoda “düzenleyen”, poliçede “kabul eden muhatap”) ödenmesi, senette imzası olan herkesin kambiyo senedinden doğan sorumluluklarını sona erdirir. Çünkü müracaat borçlularının müteselsil sorumluluğu, söz konusu kambiyo senedinin asıl borçlu tarafından kabul edilmemesi veya ödenmemesi ihtimaline karşıdır⁵⁵. Fakat ödemeyi müracaat borçlusu yapmışsa, bu asıl borcu sona erdirmez; ödeyen müracaat borçlusu da kendisinden önce gelenlere müracaat hakkını kullanabilir. Ancak kambiyo senetlerinde aynı taahhüt için, birden fazla düzenleyen, birden fazla ciranta veya birden fazla aval veren varsa ve bunlardan birisi borcun tamamını öderse, kendisiyle birlikte taahhüt bulunanlara başvururken kambiyo senetlerindeki kurallar uygulanmaz; müteselsil borçluluğa ilişkin genel esaslar uygulanır (TBK m. 167; BK m. 146)⁵⁶.

Kambiyo senetlerindeki müteselsil borçluluk ile borçlar hukukundaki müteselsil borçluluk arasında iki temel fark bulunmaktadır⁵⁷. Birincisi genel hükümlere göre, müteselsil borçlulardan biri, söz konusu borcu ödediğinde, diğer borçluların da alacaklıya karşı borçları sona ermektedir (TBK m. 166/1; BK m.

borçlu dava edilmiş olsa bile, alacaklının aynen “*müteselsil olarak tahsiline*” karar verilmesini talep etmediği durumlarda, mahkemenin müteselsilen tahsile karar veremeyeceği ve bu kaydı içermeyen bir ilâmla alacaklının, borcun tümü için bir borçluya karşı takip yürütemeyeceği görüşündedir: 4. HD, 11.02.1980, 10289/1626 (YKD, 1981/11, s. 1412).

⁵³ Pulaşlı, s. 85. Ancak nama yazılı senetlerde hak, alacağın temlikî hükümlerine göre devredildiğinden, borçlu, devralana karşı şahsî def'ilerini ileri sürme imkânına sahip olur. Bu ise, nama yazılı senetlerin tedavül kabiliyetini büyük ölçüde azaltmaktadır. Karş. Öztan, ss. 42-43.

⁵⁴ Karayalçın, ss. 98-99, Öztan, s. 156, Kınacıoğlu, s. 244, Kendigelen, ss. 296-297, İmregün, s. 83, Bozkurt, ss. 85-86.

⁵⁵ Öztan, s. 143, Kayar, s. 109, İmregün, s. 83.

⁵⁶ Kınacıoğlu, s. 246, Öztan, s. 156, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 113.

⁵⁷ Öztan, ss. 156-157, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 162-163, Bozkurt, s. 86.

145/1)⁵⁸. Ödemede bulunan müteselsil borçlu, kendi payını aşan miktarda ödeme yapmışsa, bunu diğer müteselsil borçlulara halefiyet kuralları çerçevesinde rücu edebilme imkânına sahiptir (TBK m. 167/1; BK m. 146/1)⁵⁹. Oysa kambiyo senetlerinde, ödeme aslî borçlu tarafından yapılmadıkça, diğer müracaat borçlularının borcu sona ermez. Asıl borçlu tarafından borç ödeninceye kadar geriye doğru müteselsil borçluluk durumu devam eder (TTK m. 726; eTTK m. 638)⁶⁰. İkinci önemli fark, zamanaşımının kesilmesi konusundadır. Borçlar hukukundaki düzenlemeye göre zamanaşımı, müteselsil borçlulardan birine karşı kesilince diğerlerine karşı da kesilmiş olur (TBK m. 155/1; BK m. 134/1). Kambiyo senetlerinde ise zamanaşımını kesen her işlem, kim hakkında gerçekleşmişse, sadece ona karşı hüküm ve sonuç doğurur (TTK m. 751/1; eTTK m. 663/1)⁶¹. Yukarıda da değindiğimiz gibi kıymetli evrak hukukunda borçlar hukukundaki birçok ilke ve hükümler tersine çevrilerek, işlem güvenliği ve ticarî hayatın arzulanı hızı sağlanmıştır. Müteselsil borçluluk bakımından belirtilen farklar da, bu durumu açıkça ortaya koymaktadır.

7. Emre ve Hamiline Düzenlenmiş Olmak Kaydıyla Kamu Güvenini Haiz Olması

Kambiyo senetleri, hak sahibinin tespiti şekline göre nama, emre ve hamile yazılı olarak düzenlenebilmektedir⁶². Kambiyo senedini devralan iyiniyetli üçüncü

⁵⁸ İnan, s. 417, Eren, ss. 1164-1165, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, s. 395, Oğuzman, Öz, s. 852, Reisoğlu, s. 396, Nomer, s. 213, Remzi, Aydın, s. 457.

⁵⁹ İnan, s. 422, Oğuzman, Öz, s. 859 vd., Eren, ss. 1163-1164, Kılıçoğlu, ss. 560-561, Reisoğlu, ss. 398-399, Nomer, s. 213, Ayan, s. 35, Remzi, Aydın, s. 457.

⁶⁰ Karayağın, ss. 99-100, Kınacıoğlu, s. 245, Poroy, Tekinalp, ss. 191-193, Öztan, s. 156, Tekil, s. 21, İmregün, s. 83, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, s. 395. "Kambiyo senedinin bedelini ödemiş ciranta kendisinden önceki senet borçlularına karşı yaptığı takipte kambiyo senedinin yetkili hamilidir. Senedin yetkili hamili, kendisinden önce gelen senet borçluları hakkında kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip yapabilir. Ancak kendisinden sonra gelen senet borçlularına karşı takip yapamaz." 12. HD, 06.03.2006, 1114/4341 (www.kazanci.com, Erişim: 13.03.2011).

⁶¹ Arslanlı, s. 161, Öztan, s. 199, Poroy, Tekinalp, s. 224, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 96, 185, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, s. 396, dn. 18. Aynı yönde bkz. "Kambiyo senetlerine ilişkin dava ve takiplerde zamanaşımını kesen işlem kime karşı yapılmış ise, ancak ona karşı hüküm ifade eder. Bu nedenle hakkında, zamanaşımını kesen işlem yapılmamış olan borçlu zamanaşımı def'i ileri sürebilir." 12. HD, 15.07.2008, 12465/15210 (www.kazanci.com, Erişim: 13.03.2011).

⁶² Ancak Türk Ticaret Kanunu'ndaki sınırlama nedeniyle kambiyo senetlerinden sadece çekler hamile yazılı olarak düzenlenebilir (TTK m. 671/f, 776/e; eTTK m. 583/6, 688/5). Aynı yönde bkz.

kişiler, senedin içeriğinin doğru ve geçerli olduğuna güvenmek, senette yazılı olan şeylerin gerçekte var olduğuna inanmak; bunların dışındaki hususların ise kendilerine karşı ileri sürülemeyeceğini bilmek isterler⁶³. İşte bu özelliği taşıyıp taşıyamaması açısından emre ve hamiline yazılı senetler, nama yazılı senetlerden ayrılmaktadır. Bu işlem güvenliğini taşıması sebebiyle uygulamada en çok işlem gören kambiyo senetleri, emre veya hamiline yazılı olan kambiyo senetleridir. Kambiyo senetleri nama düzenlenmiş olmadıkça kamu güvenine sahip senetlerdendir (TTK m. 687/1, 778/a, 818/; eTTK m. 599/1, 690, 737)⁶⁴. Zira nama yazılı senetlerin devir usûlü alacağın temlik olduğu için, alacağın temlikinde temlik alana karşı tüm def'i ve itirazların ileri sürülebilmesi, bu senetlerin kamu güvenine lâıyk olmaması sonucunu doğurur. Çünkü borçlu, nama yazılı kambiyo senetlerinde, alacağı temlik edene karşı ileri sürebileceği tüm itiraz ve def'ileri, hamile karşı da ileri sürebilmektedir. Hamile veya emre yazılı kambiyo senetlerinde ise, borçlu kural olarak sadece senet metninde yazılı olan hususları def'i olarak ileri sürebilmekte; bunlar dışındaki hususları ise hamile karşı ileri sürememektedir⁶⁵. Tüm bu nedenlerden dolayı emre veya hamiline yazılı kambiyo senetlerini devralanlar, bunları belli bir güvenle devraldığından, bu senetlere, kamu güvenine lâıyk senetler de denilmektedir⁶⁶.

8. Özel Takip Usûlüne Tâbi Olması

Muaccel para alacağı zamanında ödenmezse, alacaklının bu konuda başvuracağı hukukî yollardan birisi de genel haciz yoluyla takiptir. Eğer bu alacak, kambiyo senetlerinden doğan bir kambiyo alacağı ise, ticarî hayattaki sürat olgusu da dikkate alınarak, bunlar hakkında İcra ve İflâs Kanunu'nun 167-176/b maddeleri

Özta, s. 50, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 59, Kınacıoğlu, s. 58, Poroy, Tekinalp, s. 90, Gürbüz, s. 99, İmregün, s. 15, Bilgili, Demirkapı, s. 34.

⁶³ Bozkurt, s. 69.

⁶⁴ Karayalçın, s. 33, Özta, s. 72, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 44, Kınacıoğlu, ss. 46-50, Bahtiyar, s. 38, Bilgili, Demirkapı, s. 61. Doktrinde kamu güvenine sahip senetler için "yazıya göre sorumluluk esasının kabul edildiği senetler" ibaresi de kullanılmaktadır. Bu kullanım, hamilin, senedi kendisine devreden kimsenin haiz olduğu hakları değil, senette yazılı hakları iktisap etmesi esasının başka bir ifadesidir (Özta, s. 37).

⁶⁵ "Keşideci borçlu, lehdara karşı ileri sürebileceği şahsî def'ilerini iyiniyetli hamile karşı ileri süremez. Hamil ve takip alacaklısının bonoyu iktisap ederken bilerek borçlunun zararına hareket ettiği de iddia ve ispat edilemediğine göre, borçlunun kötüniyet iddiası sabit olmadığından istemin reddi gerekir." 12. HD, 24.03.2008, 3294/5808 (YKD 2008/12, s. 2372-2373).

⁶⁶ Özta, s. 36, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 47-53, 59-60, Poroy, Tekinalp, ss. 79-86, 91-92, Bahtiyar, s. 38, Kayar, ss. 18-19.

arasında özel bir takip usûlü öngörülmüştür⁶⁷. Söz konusu düzenlemeler, sadece kambiyo senetlerine özgü bir takip usûlü olup, emre yazılı havaleler ve emre yazılı ödeme vaatleri hakkında uygulanmaz (TTK m. 829, 830/2; eTTK m. 741, 742/2)⁶⁸. Bu düzenlemelerle, itirazın satıştan başka takip işlemlerini kendiliğinden durdurulmaması; itiraz sürelerinin daha kısa belirlenmiş olması senet hamiline, alacağını tahsil konusunda önemli kolaylıklar sağlamıştır. Dolayısıyla elinde bir kambiyo senedi olan kimse, artık genel haciz yoluyla takibin yavaşlatıcı etkilerinden kurtularak, daha süratli ve güvenli bir şekilde alacağına kavuşma imkânına sahip olmuştur⁶⁹. Bu durum, kambiyo senetlerinin tedavül kabiliyetini ve piyasa güvenliğini arttıran özelliklerden birisidir. Ancak bu, o kimsenin genel haciz yoluyla takibe başvurmasına da engel olmamaktadır⁷⁰. Yani alacaklı takip yolu bakımından bir seçim hakkına sahiptir. Başka bir deyişle alacaklı elindeki kambiyo senediyle ister kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip isterse de genel haciz yoluyla takip yoluna başvurabilir⁷¹.

⁶⁷ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 257, Poroy, Tekinalp, s. 219, Akgün, s. 164. Berkin'in de haklı olarak belirttiği gibi, kanunun kambiyo senetleri hakkında özel hükümler öngörmesinin amacı, bu tür senede bağlı alacakların daha çabuk tahsilini mümkün kılmak ve bu suretle kambiyo senetlerinin tedavül kabiliyetini teşvik ederek krediye ucuzlatmaktır. Nitekim kambiyo senetlerindeki alacakların kısa süre içinde tahsil edileceği kanaati, hiç şüphesiz bu senetlere halkın ve iş adamlarının güvenini arttırmaktadır. Bu şekilde kambiyo senetlerinin tedavülü kolaylaşmakta ve kredi ucuzlamaktadır (Berkin, Alacağın Takibi, s. 21). Benzer şekilde bkz. Burhan Gürdoğan, **İcra Hukuku Dersleri**, Ankara 1970, s. 47.

⁶⁸ Poroy, Tekinalp, s. 110, Berkin, Alacakların Takibi, s. 18, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 257, Akgün, s. 166. "Takip konusu mevduat sertifikası ve ilişkileri, arkalarındaki şerhten de anlaşılacağı üzere, vâdeli mevzuat hükümlerine tabiidir. Bu belge kanunun "*kıymetli evrak*" tarifi içine dâhil edilse bile, kambiyo senedi vasfını kazanamaz. İİK. 167 ve hükümleri ile yasalaşmış kambiyo senetlerine mahsus takip usûlü bu çeşit belgeye uygulanmaz, borçluya 163 örnek ödeme emri tebliğ edilemez." 12. HD, 20.10.1983, 5446/7759 (www.kazanci.com, Erişim: 13.03.2011).

⁶⁹ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, s. 354.

⁷⁰ Timuçin Muşul, **Kambiyo Senetlerine Dayanan Haciz Yoluyla Takip**, BATİDER, 1974/7, (Kambiyo) , s. 645, Kamil Yıldırım ve Nervis Deren Yıldırım, **İcra Hukuku**, 4. Bası, İstanbul 2009, s. 271, Ertekin, Karataş, s. 732.

⁷¹ Baki Kuru, Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, **İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı**, 23. Bası, Ankara 2009, s. 355, dn. 2, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, s. 354. Muşul, alacağın kambiyo senedine dayanmasına rağmen alacaklının genel haciz yoluyla takibe başvurması halinde, kambiyo senedinin o takip bakımından sadece takip konusu alacağın yazılı bir delili olacağını belirtmektedir (Timuçin Muşul, **Teorik ve Uygulamalı İcra ve İflâs Hukuku, I İcra Hukuku**, İstanbul 2001, s. 606).

§ 2. KAMBIYO SENEDİNDE İHTİYATİ HACZE İLİŞKİN TEMEL ÖZELLİKLER

A. Genel Olarak

Bir borç ilişkisi, alacaklı, borçlu ve edim olmak üzere üç unsurdan oluşmaktadır. Buna göre alacaklı, borçlu veya edimden birinin olmadığı bir borç ilişkisi düşünülemez⁷². Geçerli olarak kurulan bir borç ilişkisinin borçlu açısından doğurduğu en önemli sonuç, borcun konusunun borç ilişkisine uygun olarak yerine getirilmesidir. Zira borç ilişkilerinde tarafların borçlarını zamanında ve gereği gibi yerine getirmeleri en doğal beklentidir⁷³. Söz konusu borç, kambiyo ilişkisinden doğan bir kambiyo borcu ise, bunun zamanında yerine getirilmesi, ticarî hayattan beklenen sürat ve işlem güvenliği bakımından da önemlidir. Kambiyo senetlerinin daha çok ticarî hayat göz önüne alınarak düzenlendiğini düşünürsek, zamanında yerine getirilmeyen bir kambiyo borcu, alacaklı açısından önemli sıkıntılara neden olacaktır. Hatta bazen alacaklının ticarî hayatının bozulması gibi telafisi güç sonuçlar bile ortaya çıkabilecektir.

Böyle durumlarda alacaklı taraf, borcunu yerine getirmeyen tarafa karşı dava veya takip yoluna başvurup alacağını elde etmeye çalışabilir. Fakat hem dava hem de takip yolu, ancak belirli bir prosedür ve süreçten geçtikten sonra alacağa kavuşma imkânı vermektedir. Bu süreç boyunca borçlu tarafın, alacaklının alacağına kavuşmasını engellemek amacıyla kendi malvarlığı üzerinde bir takım tasarruflarda bulunması muhtemeldir⁷⁴. Dolayısıyla alacaklı taraf, söz konusu hukukî yollarda başarı elde etse ve hukuken alacağını ortaya koysa bile, borçlunun malvarlığında alacağını temin edecek bir şey bulamayabilir⁷⁵. Bu sebeple kanun koyucu, borçlunun kötü niyetli davranışlarını engellemek amacıyla bir takım özel hükümler sevk ederek,

⁷² İnan, ss. 18-19, Reisoğlu, s. 29, Kılıçoğlu, ss. 1-3, Nomer, ss. 3-4, Zevkliler, Havutçu, s. 7.

⁷³ Muhammet Özkes, **İcra İflâs Hukukunda İhtiyati Haciz**, Ankara 1999, s. 1.

⁷⁴ Saim Üstündağ, **İcra Hukukunun Esasları**, 8. Bası, İstanbul 2004, s. 400, Gürdoğan, s. 136, Özkes, ss. 3-4, Ejder Yılmaz, **Geçici Hukukî Himaye Tedbirleri**, Ankara 2001, s. 1078, Muşul, s. 1054, Serdar Özgürol, **Haciz ve İhtiyati Haciz Üzerine**, Adalet Dergisi 1985/4, s. 42.

⁷⁵ Bu konuda uygulama ortaya çıkmış ve yaşanmış bir örnek için bkz. H. Aydın, **Davaı Kazandık Amma Müddeabihi Kaybettik, Buna Sebep Olan Kanun Maddesi**, Adalet Dergisi, 1946/8, s. 818 vd.

nihaî koruma sağlanıncaya kadar, yargılama ve takip sonucunun güvence altına alınmasına yönelik geçici hukukî korumalar kabul etmiştir⁷⁶.

Para ve teminat alacaklarına ilişkin takibin korunması da ihtiyati haciz müessesesi ile sağlanmıştır⁷⁷. İhtiyati haciz, para ve parayla ölçülebilen teminat alacaklarına özgü takip yolunun korunması ve takibin semeresiz kalmaması için öngörülmüş bir geçici hukukî korumadır⁷⁸. Hukukî niteliği bakımından ihtiyati haciz, daha çok takip hukuku içinde değerlendirilen bir geçici hukukî korumadır⁷⁹.

Kambiyo senetleri de kayıtsız şartsız belli bir para alacağının ödenmesini içerdiğinden, ibraza rağmen alacağını elde edemeyen hamilin başvurabileceği

⁷⁶ Geçici hukukî korumaların temel özellikleri: **(i)** yargı organlarınca karar verilmesi, **(ii)** her iki tarafça da istenebilmesi, **(iii)** geçici nitelikte olması, **(iv)** incelemenin basit ve hızlı bir şekilde yapılması, **(v)** kararların zorlayıcı ve bağlayıcı olması, **(vi)** yargılamada kural olarak yaklaşık ispatla yetinilmesi, **(vii)** karşı taraf dinlenmeden de karar verilebilmesi olarak sıralanabilir (Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Muhammet Özkes, **Medenî Usûl Hukuku**, 10. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2011, s. 660). Benzer şekilde bkz. Özkes, ss. 36-41, E. Yılmaz, ss. 32-38, M. Refik Korkusuz, **İcra Hukuku ve Uygulaması**, Ankara 2004, s. 297.

⁷⁷ 4949 sayılı Kanun’la İcra İflâs Kanunu’nun 257/1. maddesindeki “*borcun*” kelimesi, “*para borcunun*” şeklinde değiştirilmiştir. Bu değişiklikle uygulamada ortaya çıkan sorunların, özellikle para alacaklarına yönelik ihtiyati haciz yerine ihtiyati tedbir istenmesinin, önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bkz. Muhammet Özkes, **Üzerinde İhtiyati Tedbir Bulunan Bir Gayrimenkulün Cebri İcra Yoluyla Satışı Sorunu**, GÜHFD, Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan, Ocak 2002, S. 1, (Cebri İcra), s. 531. İhtiyati haciz ile ihtiyati tedbirin karşılaştırılması için bkz. Özkes, ss. 60-74, Sıtkı Akyazan, **İhtiyati Hacizler ve Hacze İştirak Dereceleri**, İstanbul 1958, ss. 3-5, Evrim Erişir, **İhtiyati Tedbir Türleri**, İzmir 2010 (Tedbir Türleri), s. 198 vd., Aykut Cura, **Karşılaştırmalı Olarak İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz**, Bursa Barosu Dergisi, Kasım 1983, ss. 1-3, Halil Mülküs, **İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haczin Uygulama Yeri**, ABD, 1969/1, ss. 311-312.

⁷⁸ İhtiyati haciz ile ilgili doktrindeki tanımlar için bkz. Özkes, ss. 10-12. İhtiyati haczin genel özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz: **a)** İhtiyati haciz geçici bir hukukî korumadır. **b)** İhtiyati haciz, para ve parayla ölçülebilen teminat alacaklarına yönelik bir geçici hukukî korumadır. **c)** İhtiyati hacizle mevcut veya müstakbel bir takibin sonucu teminat altına alınmaktadır. **d)** İhtiyati haciz, geçici olarak borçlunun malvarlığına mahkeme kararı ile el konulmasını sağlamaktadır (Özkes, s. 12). Benzer şekilde bkz. E. Yılmaz, ss. 1078-1079.

⁷⁹ M. Necmettin Berkin, **İhtiyati Haciz**, İstanbul 1962, s. 15, Kadir Bacanak, **İhtiyati Haciz ve Hacze İştirak Derecesi**, ABD, 1971/4, s. 522, E. Yılmaz, s. 1078. Özkes, ihtiyati haczin doğrudan alacağın kendisini değil, bu alacağı elde etmeye yönelik takip yolunu koruduğunu; esasen takip hukuku müessesesi olarak görünmekle birlikte, tam olarak yargılama hukuku ile takip hukukunun keşiştiği bir alanda yer aldığını söylemektedir. (Özkes, s. 419). Semiz, ihtiyati haczin takip hukuku içinde yer aldığını belirtmekle beraber, ihtiyati haciz müessesesinin takip, usûl ve maddî hukuk olmak üzere üç yönünden bahsetmektedir (Ahmet Semiz, **Çeke Dayanan İhtiyati Haciz İstemek Hakkı**, İBD, Kasım – Aralık 1970, S. 11-12, ss. 845-847). Uyar da ihtiyati haczin hukukî niteliğinden bahsederken, genel olarak ihtiyati haczin bir takip işlemi olup olmadığı üzerinde durmaktadır. Yazar, ihtiyati haczin takip işlemi sayılmasının önemli sonuçları olduğunu belirterek, konuyu dava ve takipten önce ile dava ve takipten sonra istenen ihtiyati haciz şeklinde iki açıdan değerlendirmektedir (Talih Uyar, **İhtiyati Haczin Hukukî Niteliği**, Manisa BD, Ekim 1990, Y. 9, S. 35, (Hukukî Nitelik), ss. 14-16).

yolların başında ihtiyati haciz kararı almak ve bunu uygulamak gelmektedir⁸⁰. Çünkü gerek dava gerekse de takip yolu, ancak belli bir zaman ve süreç geçtikten sonra alacağı kavuşma imkânı vermektedir. Bu süreçte borçlunun malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisi sınırlandırılmadığından, hamilin kambiyo alacağını elde etmesine engel olmak amacıyla kötüniyetli tasarruflarda bulunması ihtimal dâhilindedir⁸¹. Bu sebeple dava veya takibin yavaşlatıcı etkileri nedeniyle alacağının tahsili tehlikeye girecek olan hamilin, başvurabileceği yolların başında ihtiyati haciz gelmektedir. Bu aşamada ihtiyati haczin önemi daha fazla artmakta; yanlış değerlendirilecek ihtiyati haciz talebinin, ticarî ve ekonomik bakımdan gerek borçlu gerekse alacaklı için önemli zararlara sebep olacağı göz ardı edilmemelidir. Çünkü bu konuda verilecek yanlış karar, alacaklının olduğu kadar borçlunun da menfaatini zedeleyecektir. Bundan dolayı ihtiyati haciz müessesesi, kambiyo alacaklarında uygulanırken borçlu ile alacaklı arasındaki menfaat dengesi çok iyi kurulmalıdır⁸². Bir yandan alacaklının alacağına kavuşacağı yol bir an önce güvence altına alınmaya çalışılırken, diğer yandan borçlunun haksız ve orantısız bir ihtiyati hacze maruz kalmamasına da dikkat edilmelidir⁸³. Borçlunun köyüniyetli davranışlarına engel olmak amacıyla kabul edilen ihtiyati haczin, kambiyo borçlarında ne şekil uygulanacağı, nelere dikkat edileceği, hem alacaklı hem de borçlu tarafı yakından ilgilendirmektedir. Kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati haciz taleplerinde, salt İcra ve İflâs Kanunu'ndaki düzenlemeler dikkate alınarak ve bu şekilde sağlıklı bir sonuca ulaşılması mümkün değildir. Kambiyo alacaklarına yönelik ihtiyati haciz taleplerinde İcra ve İflâs Kanunu ile birlikte kambiyo senetleriyle ilgili diğer hükümler özellikle Türk Ticaret Kanunu'nun kambiyo senetlerine yönelik hükümleri (TTK m. 670-823; eTTK m. 557-730) ile Çek Kanunu'ndaki çeke ilişkin düzenlemelerin de dikkate alınması gerekir.

⁸⁰ Edip Şimşek, **Kambiyo Senetlerine Dayanan İhtiyati Haciz**, Adalet Dergisi, 1978/3-4, s. 207.

⁸¹ Özkes, s. 1, E. Yılmaz, ss. 1077-1078.

⁸² Alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesinin korunması konusunda bkz. Özkes, ss. 18-27, Pınar Çiftçi, **İcra Hukukunda Menfaat Dengesi**, Ankara 2010, ss. 153, 212, 348-351.

⁸³ Bu konuda ayrıca bkz. Özkes, ss. 25-26. Özkes, ihtiyati hacze karar verilirken yanlış karar verilmesinin üç halde söz konusu olabileceğinden bahsetmektedir: “**1)** İhtiyati hacze teşkil eden alacağın mevcut olmaması (maddî şartlarda yanlışlık). **2)** İhtiyati hacze karar verilmesi için gerekli şartlarda eksiklik (şeklî şartlarda yanlışlık). **3)** Kararın içeriksel olarak yanlış verilmesi (yargılama hatası).” (Özkes, s. 23).

B. Kambiyo Senetlerinde İhtiyati Haczin Amacı

Bir kambiyo senedinin düzenlenip tedavüle konulmasıyla birlikte, senette imzası bulunanlar arasında kambiyo hukukuna özgü bir kambiyo ilişkisi meydana gelmektedir. Kambiyo alacağını diğer alacaklardan ayıran en önemli noktalardan birisi de, hamilin sahip olduğu kambiyo alacağı için birden fazla kişiye karşı başvuru imkânına sahip olması ve bu kişilerin senet kendilerine ibraz edildiğinde bunu kabul edip ödeyecekleri hususunda garanti borcu altına girmiş olmasıdır. Ne var ki senedin vâdesinde ibraz edilip ödenmemesi, yalnız senedi ödemeyen kambiyo borçlusu açısından hamilin alacağının tahsilini tehlike altına sokmaktadır. Her ne kadar hamilin diğer kambiyo borçlularına karşı müracaat hakkı bulunsa da, senedi ödemeyen borçlu bakımından alacağın tahsili tehlike altındadır⁸⁴. Uygulamada kambiyo alacağı, asıl borçlu tarafından ödenmeyince, hamil, elindeki senede istinaden bütün kambiyo borçluları hakkında ihtiyati hacze başvurmakta; mahkemelerce müracaat borçlularının kambiyo alacağının tahsili tehlikeye düşürüp düşürmediğine bakılmaksızın, tüm borçlular hakkında ihtiyati haciz kararı verilmektedir⁸⁵. Ne yazık ki, uygulamada kambiyo alacakları bakımından ihtiyati haczin, amacı dikkate alınmayan bir müessese haline getirildiği söylenebilir.

İhtiyati haczin amacı konusunda doktrinde çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. **Önen**'e göre ihtiyati hacizde amaç, koruyucu nitelikte olma ve tehlike veya zararın önlenmesidir⁸⁶. **Kuru/Arslan/Yılmaz**'ın ihtiyati haciz tanımından çıkan sonuca göre ihtiyati hacizde amaç, bir para alacağının zamanında ödenmesini güvence altına almaktır⁸⁷. **Bacanak**, ihtiyati haczin amacını, bir alacağın tahsilini veya bir teminatın alınmasını mümkün kılmak olarak belirlemiştir⁸⁸. **Seven** de ihtiyati haczin amacını, mevcut veya müstakbel takibi güvence altına almak olarak ifade etmiştir⁸⁹. **Şimşek**,

⁸⁴ Özkes, s. 15, Vural Seven, **Kambiyo Senetlerine (Bono, Poliçe, Çek) Dayanan İhtiyati Haciz Taleplerinde İhbar Mecburiyeti**, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C. 2, Ankara 2010, (İhbar Mecburiyeti), s. 1899, Mustafa Saldırım, **İhtiyati Hacze İtirazın Kapsamına İlişkin Sorunlar**, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C. 2, Ankara 2010, s. 1885.

⁸⁵ Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1899.

⁸⁶ Ergun Önen, **İhtiyati Haczin Kaldırılması Davası**, AÜHFHD, 1980/1-4, s. 252.

⁸⁷ Kuru, Arslan, Yılmaz, s. 433, Benzer şekilde bkz. E. Yılmaz, s. 1078.

⁸⁸ Bacanak, s. 521.

⁸⁹ Vural Seven, **Alacağı Gemi İpoteği İle Teminat Altına Alınmış Olan Alacaklının İhtiyati Haciz Talep Edememesi Sorunu**, DEÜHFHD, 2005/1, C. 7, (Gemi İpoteği), s. 215. Seven'in de haklı

ihtiyati haczin amacını, alacağı güvence altına almak ve bir yaptırım olarak borçluya baskıda bulunmak olarak görmektedir⁹⁰. **Cura**'ya göre ihtiyati haczin amacı, icra takibi veya dava sonucunda, borçlu veya davalının para borcunu ödememek için her türlü mallarını başkalarına devretmesini önlemek ve onları satıp paraya çevirebilme imkânını başlangıçta elde tutmaktır⁹¹. **Türker**'e göre ise ihtiyati haczin başlıca amacı, alacaklının henüz kesin haciz isteme yetkisinin bulunmadığı bir aşamada, borçlunun malvarlığına el konulmak suretiyle, alacaklının sahip olduğu para veya teminat alacağının tahsilini teminat altına almaktır⁹². **Özekes** ise ihtiyati haczin amacını, alacaklıyı tatmin etmek veya bizzat alacağın kendisini korumak değil, asıl alacağı konu edinen yolun amacına ulaşmasını sağlamak, sonucu korumak ve bu yolu teminat altına almak şeklinde belirtmiştir⁹³.

Bize göre kambiyo alacaklarında ihtiyati haczin amacını belirlerken konuyu iki yönüyle ele almak gerekir. Birincisi **Özekes**'in de haklı olarak belirttiği gibi ihtiyati haciz, bizzat alacağı elde etmeye yönelik bir hukukî çare olmayıp, alacağın tahsilinin güvence altına alınmasına yönelik bir geçici hukukî korumadır⁹⁴. Diğer yönden kambiyo senetlerinde ihtiyati haczin amacının, alacağın tahsilini tehlikeye sokan durumları engellemek ve alacağın tahsilini teminat altına almak olduğu söylenebilir⁹⁵. **Özüarı** da ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbir müesseselerinin, “*tehlike ve zarara maruz kalan hak ve menfaatlerin himayesi için*” kabul edildiklerinden bahsetmektedir⁹⁶. Dolayısıyla alacağın tahsilini tehlikeye sokan durumlar söz konusu olmadıkça ihtiyati hacze başvurulamaz. Fakat uygulamada kambiyo alacaklarına yönelik ihtiyati haciz kararı alınırken, ihtiyati haczin “teminat fonksiyonu” pek dikkate alınmamakta; alacağın tahsili yalnız bir kambiyo borçlusu tarafından tehlikeye sokulsa bile, bütün kambiyo borçluları için ihtiyati haciz kararı verildiği

olarak belirttiği gibi geçici hukukî korumalar, doğrudan alacaklının malvarlığı durumunu olduğundan daha iyi bir hale getirmeyi amaçlamayıp, onun mevcut durumdan daha kötü bir hale gelmesine engel olmaya çalışmaktadır (Seven, Gemi İpoteği, s. 228).

⁹⁰ Şimşek, s. 207. İhtiyati haciz doğrudan alacağı teminat altına almadığı gibi, borçluya karşı bir baskı aracı olarak da görülmemelidir. Bu nedenle yazarın bu görüşüne katılmıyoruz.

⁹¹ Cura, s. 1.

⁹² İbrahim Türker, **İcra ve İflâs Yasasının 257/II. Maddesi ve Bugünkü Uygulama Üzerine Bir İnceleme**, ABD, 1972/5, s. 790.

⁹³ Özekes, s. 15. Benzer görüşte bkz. Özgürol, s. 42.

⁹⁴ Özekes, s. 15. Benzer şekilde bkz. E. Yılmaz, s. 1078.

⁹⁵ Özekes, s. 16, Seven, Gemi İpoteği, s. 227, Üstündağ, s. 404-405, Özgürol, s. 42.

⁹⁶ N. Ruhi Özüarı, **İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz**, Adalet Dergisi, 1956/3, s. 363.

görülmektedir. Kanaatimizce mahkemeler, ihtiyati haciz kararı verirken ihtiyati haczin amacını da dikkate almak zorundadır ve alacağın tahsilini tehlikeye sokmayan kambiyo borçlularına yönelik doğrudan ihtiyati haciz kararı vermemelidir.

§ 3. KAMBIYO SENETLERİ BAKIMINDAN İHTİYATİ HACZİN ŞARTLARI

A. İhtiyati Hacze Esas Olan Kambiyo Alacağı

İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinde rehinle temin edilmemiş ve vâdesi gelmiş “bir para borcunun” alacaklısının ihtiyati haciz talep edebileceğinden bahsedilmektedir. Söz konusu hükme baktığımızda ihtiyati haczin talep edilebilmesi için ortada mutlaka bir para alacağının varlığı gerekir⁹⁷. Bu açıdan ihtiyati haciz ancak para alacakları ya da para olarak istenebilen alacaklar için talep edilebilir⁹⁸.

Teminat alacaklarına ilişkin ihtiyati haciz istenip istenemeyeceği konusunda doktrinde öne sürülen çoğunluk görüşü, ihtiyati haczin istenebileceği yönündedir⁹⁹. Fakat doktrinde teminat alacaklarıyla ilgili olarak herhangi bir ayırım ve açıklama yapılmadan, sadece teminat alacakları için de ihtiyati haciz talep edilebileceği görüşü savunulmaktadır. Bu konuda sadece **Özekes**, doktrindeki mevcut duruma değindikten sonra, teminat alacakları bakımından ikili bir ayırma yaparak, konusu para olan teminat alacakları açısından ihtiyati haczin istenebileceğini; konusu

⁹⁷ Mülküs, s. 311. İhtiyati haczin konusunu oluşturan para alacağının neler olabileceği konusunda bkz. Özekes, s. 104 vd. “Davacı, ihtiyati haciz talep eden vekili, borçluların verdiği çekin süresinde bankaya ibraz edilmesine rağmen karşılığının bulunmadığından arkasının yazdırıldığını ileri sürerek, ihtiyati haciz kararı verilmesini talep ve dava etmiştir. İlke olarak, İİK'nun 257. maddesine göre vâdesi gelmiş **bir para borcunun** alacaklısı, borçlu aleyhine ihtiyati haciz kararı isteyebilmesi mümkündür. Uyuşmazlığa konu çek bu anlamda keşide edildiği tarihte muaccel bir alacak olup, bu çeke dayanılarak ihtiyati haciz kararı verilmesi mümkündür.” 11. HD, 19.09.2005, 8490/8264 (www.kazanci.com, Erişim: 21.03.2011). Ayrıca bkz. E. Yılmaz, s. 1078-1079. Ayrıca ihtiyati haciz isteyebilmek için alacağın, kanunen takibi mümkün bir alacak olması gerekir. Bu bağlamda kumar ve bahisten doğan alacaklar ile karı kocanın birbirinin zimmetindeki alacakları için ihtiyati haciz istenemez (Berkin, s. 22). Alacağa ilişkin şartlar hakkında ayrıca bkz. Özgürol, ss. 44-45.

⁹⁸ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 445, Özekes, s. 101 vd.

⁹⁹ Baki Kuru, **İcra ve İflâs Hukuku**, C. 3, 3. Tıpkı Basım, İstanbul 2000, s. 2495, Semiz, s. 846, Mehmet Akbal, **Haksız İhtiyati Haciz Nedeniyle Tazminat**, YD, Ocak – Nisan 2009, C. 35, S. 1-2, s. 186, Halef Ayyıldız, **İcra Hukukumuzda İhtiyati Haciz**, ABD, 1969/1, s. 380.

paradan başka bir şey olan teminat alacakları bakımından ise aynı şeyi söylemenin mümkün olmadığını belirtmektedir¹⁰⁰.

Kambiyo senetleri, içeriğinde mutlaka bir para alacağını barındırırlar¹⁰¹. Hatta kambiyo senetlerinin geçerliliği açısından sadece para alacağının olması yeterli görülmemekte, bunun yanında bu para alacağının belirli olması ve herhangi bir şarta tabi olmaması aranmaktadır. Aksi takdirde senet, kambiyo senedi olarak kabul edilmemektedir. İhtiyati haczin konusu para veya parayla ölçülebilen teminat alacakları olduğundan, kambiyo alacakları bakımından da ihtiyati haciz talep etmek mümkündür. Bu nedenle kanundaki geçerlilik şartlarını taşıyan kambiyo senetleri ihtiyati hacze konu olurlar. Kambiyo senedinde belirtilen alacak hem rakam hem de yazıyla gösterilmiş ise ve bu iki meblağ arasında bir fark varsa, ihtiyati haciz yazıyla gösterilen meblağa göre istenebilir (TTK m. 676/1; eTTK m. 588/1)¹⁰². Keza kambiyo senetlerinde belirtilen alacak yalnız yazıyla veya rakamla birden çok gösterilmiş ise ve meblağlar arasında bir fark varsa, ihtiyati haciz en az olan meblağa göre talep edilebilir (TTK m. 676/2; eTTK m. 588/2)¹⁰³.

¹⁰⁰ Özekes, ss. 112-115. Yılmaz da, teminat alacakları bakımından kural olarak ihtiyati haciz istenebileceğini; fakat özellikle taşınır veya taşınmaz bir malın rehin gösterilmesi halinde ihtiyati haciz değil, ihtiyati tedbir istenmesinin daha doğru olacağını ifade etmektedir (E. Yılmaz, s. 1079).

¹⁰¹ Kambiyo alacağının mutlaka para olarak kararlaştırılması gerektiği doktrinde de belirtilmektedir. Bu konuda Karayalçın, kambiyo senetlerindeki alacak belirtilmiş olsa bile, para dışında bir şey yazılmışsa artık kambiyo senedinin geçerli olmadığından bahsetmektedir (Karayalçın, s. 58). Keza Öztan da, kambiyo senetlerinin ancak bir miktar paranın ödenmesi şeklinde düzenlenebileceğini ifade etmektedir (Öztan, s. 82, 217, 235). Aynı şekilde bkz. Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 107, Şimşek, s. 207, İmregün, s. 41, Kayar, s. 55. Ancak TTK m. 671/b, 776/b ve 780/b hükümlerinde belirtilen “belirli bir bedelin” ifadesi doktrinde eleştirilmektedir: “Zira bedel, bir malın, hakkın veya hizmetin karşılığıdır. Oysa kambiyo senetleri soyut bir borç ikrarı olduklarından herhangi bir şey karşılığı olmasa da hüküm ifade ederler. Bu yüzden söz konusu ifade meblağ olarak anlaşılmalıdır.” (Karayalçın, s. 58, İmregün, s. 41).

¹⁰² Karayalçın, s. 59, Öztan, s. 82, Kınacıoğlu, ss. 130-131, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 107, Bahtiyar, s. 46, Kayar, s. 57.

¹⁰³ Poroy, Tekinalp, s. 123, Kayar, s. 57, Bahtiyar, s. 46, İmregün, s. 42, Bilgili, Demirkapı, s. 74.

B. Senedi Rehin Ciroyuyla Devralan Hamilin İhtiyati Haciz İsteyip İsteyemeyeceği Sorunu

1. Genel Olarak

Bir borcun teminatını teşkil etmek üzere kambiyo senedi verilmesine uygulamada sıkça rastlanmaktadır¹⁰⁴. Senedin devralınış şekline göre, senedi rehin ciroyuyla elinde bulunduran hamilin, ihtiyati haciz isteyip istemeyeceği uygulamada tereddüt yaratabilir. unk kambiyo senedinin rehin ciroyuyla devredilmesi durumunda senedin ve senetteki mündemiç hakkın maliki yine ciro edendir¹⁰⁵. Zira senedi rehin ciroyuyla devralan hamil, senet üzerinde asıl ilişkiden doğan alacağını garanti altına alan ferî bir hak iktisap etmektedir¹⁰⁶. Bu noktada hamilin kambiyo senedinden doğan bütün hakları rehin amacı doğrultusunda kullanabileceğine şüphe yoktur (TTK m. 689/1; eTTK m. 601/1). Fakat hamilin söz konusu bu hakkı, kimlere karşı kullanabileceğini açıklığa kavuşturmak gerekir. Bunun için öncelikle rehin ciroyu kavramı ile rehin ciroyunun hukukî niteliği ve teminat fonksiyonu üzerinde durulmalıdır. Daha sonra senedi rehin ciroyuyla devralan hamilin kimlere karşı ihtiyati haciz isteyebileceği, özellikle kendi cirantası bakımından ihtiyati hacze başvurup başvuramayacağı irdelenmelidir.

2. Rehin Ciroyu Kavramı

Hukukumuzda taşınır ve taşınmaz mallar için ngrlmş olan rehin müessesesi, senede bağlı olan veya olmayan her türlü alacaklar bakımından da kabul edilmiştir (TMK m. 955)¹⁰⁷. Kambiyo senetlerindeki alacakların rehni ile ilgili hem Türk Ticaret Kanunu'nun 689. maddesinde hem de Türk Medenî Kanunu'nun 956.

¹⁰⁴ Kambiyo senetlerinde yer alan teminat kaydının senedin geçerliliğini etkileyip etkilemeyeceği ve senedin hamiline karşı ileri sürülüp sürülemeyeceği konusunda bkz. Ayşe Odman Boztosun, **Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı**, Legal HD, S. 53, Y. 5, Mayıs 2007, ss. 1487-1499.

¹⁰⁵ Arslanlı, s. 120, Karayalçın, ss. 80-81, Domaniç, s. 169 vd, ztan, s. 122, Gürbüz, s. 298,

¹⁰⁶ Arslanlı, s. 119, ztan, s. 122, Kınacıoğlu, s. 187, lgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya, s. 133, Gürbüz, s. 300, İmregün, s. 78, Kayar, s. 83.

¹⁰⁷ Adi alacak ile kambiyo senedine bağlı alacakların rehni arasındaki farklar konusunda bkz. Domaniç, **Kambiyo Senetlerinde Rehin Ciroyu**, Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'e Armağan, Ankara 1964, (Rehin Ciroyu), ss. 521-522, Gürbüz, ss. 298-301.

maddesinde düzenlemeler getirilmiştir (eTTK m. 601)¹⁰⁸. Türk Medenî Kanunu'nun 956. maddesinin ikinci fıkrasına göre kambiyo senetlerinin rehni için sadece ciro veya yazılı devir beyanının yapılması yeterli görülmüş; fakat kambiyo senedinin üzerine senedin rehnedildiğine dair herhangi bir ibarenin yazılması öngörülmemiştir¹⁰⁹. Dolayısıyla Türk Medenî Kanun'daki düzenlemede güvene dayalı bir alacak rehninin söz konusu olduğu ve sadece rehnin tarafları arasında bilinen ve iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecek bir durum meydana getirildiği söylenebilir¹¹⁰. Bu sebeple kambiyo alacağını TMK m. 956'ya göre rehnedilen ile rehin alan arasında bir ihtilaf çıktığında, yapılan işlemin temlik değil de rehin olduğunun ayrıca yazılı bir delille ispatı gerekecektir (HMK m. 200). Oysa Türk Ticaret Kanunu'nun 689. maddesine göre senedin rehin cirosuyla devredildiği senet metninde yazılı olduğundan, bu durum senet metninden kaynaklanan bir def'i teşkil edip herkese karşı ileri sürülebilir¹¹¹.

Türk Ticaret Kanunu'nun 689. maddesinde rehin cirosunun tanımı yapılmamış, sadece şekli ve hükmü konusunda bir düzenleme getirilmiştir (eTTK m. 601). Doktrinde rehin cirosunun tanımı konusunda bir görüş birliği olmasa da, yapılan tanımlar birbirine yakındır. **Karayalçın**, rehin cirosunu, kambiyo senedinde

¹⁰⁸ Türk Medenî Kanunu'nun 956. maddesinin ikinci fıkrasına göre, emre yazılı kıymetli evrakın rehni için, senedin ciro edilmiş veya yazılı devir beyanı yapılmış olarak teslimi yeterli görülmüştür. Türk Ticaret Kanunu'nun 689. maddesinde ise senedin rehin cirosu ile devri için "bedeli teminattır", "bedeli rehindir" ibarelerini veya senedin rehnedildiğini ifade eden herhangi bir kaydı içermesi aranmıştır. Görüldüğü üzere kambiyo senetlerinin rehni TTK m. 689 ve TMK m. 956 olmak üzere iki farklı yerde ve farklı usullere tabi olarak düzenlenmiştir. Ancak Yargıtay bir içtihadı birleştirme kararında kambiyo senetlerinde rehnin ancak Türk Ticaret Kanunu'nda belirtilen şekilde yapılacağını belirtmiştir: "Rehin cirosu, senedin rehin edilmesini intaç eden bir ciro şeklidir, (bedeli teminattır), (bedeli rehindir) ibarelerini yahut terhini ifade eden diğer herhangi birini ihtiva eden meşruhatla yapılır. Böyle bir ciro ile senedi elinde bulunduran hamil, senetten doğan bütün hakları rehin alan sıfatıyla kullanma hakkını haizdir. Fakat senedi ancak tahsil maksadıyla ciro edebilir. Kambiyo senetlerinin rehni ancak bu şartlar ve şekil içinde mümkündür." İBK, 05.11.1969, 6/7 (www.kazanci.com, Erişim: 22.03.2011). Ancak kambiyo senetlerinin genel hükümlere göre rehnedilebileceği doktrinde kabul edilmektedir. Bu konuda bkz. Arslanlı, s. 121, Domaniç, Rehin Cirosu, ss. 522-523, Öztan, s. 121, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 134, Jale Akipek ve Turgut Akıntürk, **Eşya Hukuku**, İstanbul 2009, (Eşya), s. 869.

¹⁰⁹ M. Kemal Oğuzman ve Özer Seliçi, **Eşya Hukuku**, 6. Bası, İstanbul 1992, s. 916, Akipek, Akıntürk, Eşya, ss. 869-870, Turgut Esener ve Kudret Güven, **Eşya Hukuku**, Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara 2008, ss. 511-512, Şeref Ertaş, **Eşya Hukuku**, 6. Bası, Ankara 2006, ss. 560-561.

¹¹⁰ Domaniç, Rehin Cirosu, s. 522. Doktrinde bu durum gizli rehin cirosu olarak adlandırılmaktadır. Bu konuda bkz. Öztan, s. 123, Kınacıoğlu, s. 188, Bahtiyar, s. 69, Poroy/Tekinalp ise, gizli rehin cirosu yerine inançlı rehin cirosu kavramını tercih etmektedir (Poroy/Tekinalp, s. 174).

¹¹¹ İbrahim Arslan, **Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Def'ileri**, SÜHFD, 2008/1, C. 16, ss. 15-16.

tecessüm eden hakkı, bir şahsa rehnetmek maksadıyla yapılan ciro olarak adlandırmaktadır¹¹². **Domaniç** ise rehin cirosunu, bir para borcunun garanti edilmesi maksadıyla emre yazılı bir kambiyo senedinin terhin edilmesi muamelesi olarak nitelendirmektedir¹¹³. **Kınacıoğlu**, rehin cirosuyla ilgili olarak poliçeden doğan hakları rehnetmek gayesini güden ciro şeklinde bir tanım yapmaktadır¹¹⁴. **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya**, rehin cirosunu bono veya poliçenin içerdiği hak üzerinde rehin hakkı tesis etmek amacıyla yapılan ciro olarak ifade etmektedir¹¹⁵. **İmregün**, rehin cirosuyla ilgili senette ifadesini bulan alacak üzerinde rehin hakkı oluşturmak için yapılan ciro şeklinde bir tanım öngörmektedir¹¹⁶. **Seven**'e göre senette mündemiç alacağın herhangi bir borç için teminat olarak gösterilmesi amacıyla yapılan ciroya, rehin cirosu denilmektedir¹¹⁷. **Arslanlı** ve **Öztan** ise, bu konuda Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenlemeye paralel olarak herhangi bir tanım yoluna gitmemiştir¹¹⁸. Kanaatimizce rehin cirosu, kambiyo alacağı üzerinde bir kimse lehine rehin hakkı kuran ve ciro edilene kambiyo senedinden doğan bütün hakların kullanılmasını sağlayan bir ciro şeklinde tanımlanabilir. Söz konusu tanımdaki kambiyo senedinden anlaşılması gereken bono ve poliçedir. Zira çeklerde rehin cirosuna yönelik bir atıf bulunmadığından çeklerin kambiyo hukukuna göre rehnedilmesi mümkün değildir. Bu bakımdan çekler ancak Türk Medenî Kanunu'nun 956. maddesine göre rehnedilebilir¹¹⁹.

¹¹² Karayalçın, s. 80.

¹¹³ Domaniç, Rehin Cirosu, s. 519.

¹¹⁴ Kınacıoğlu, s. 187.

¹¹⁵ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya, s. 133.

¹¹⁶ İmregün, s. 73.

¹¹⁷ Vural Seven, **Karar İncelemesi, Hamile Yazılı Çekte Ciranta Tarafından Konan "Bedeli Teminattır" Kaydının Hukukî Sonucu**, DEÜHFD, C. 5, 2003/2, (Karar İncelemesi), s. 147, dn. 6.

¹¹⁸ Arslanlı, ss. 119-122, Öztan, ss. 121-123.

¹¹⁹ Arslanlı, s. 119, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 133, Kınacıoğlu, s. 188, Huriye Kubilay, **Kambiyo Senetlerinin Rehni**, DEÜHFD, Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı, Ankara 1987, C. III, S. 1-4, ss. 500-501, Seven, Karar İncelemesi, s. 151.

3. Rehin Cirosunun Hukukî Niteliği

Kambiyo senetlerinde ciro, emre yazılı senetlerin içerdikleri hakkı devretmeye yönelik yazılı ve soyut bir irade beyanı olarak ifade edilmektedir¹²⁰. Ciro ile ciro edenin sahip olduğu tüm haklar değil, sadece senetten doğan haklar devredilmektedir. Buna karşı ciro edilen de ciro edenin sahip olduğu hakları değil, sadece senetten doğan hakları iktisap etmektedir¹²¹. Cironun hukukî niteliği hususunda doktrinde çeşitli görüşler ortaya atılmıştır¹²². Ancak bugün doktrinde hâkim görüş, cironun çifte yetki veren soyut bir hukukî işlem olduğudur¹²³.

Kambiyo senetlerinde rehin cirosunun, poliçe ve bonoya bağlı kambiyo alacağı üzerinde rehin hakkı tesis etmek amacıyla yapılan bir ciro türü olduğundan bahsetmiştik. Rehin cirosu ile bir hukukî ilişkiden doğan alacak, bir kambiyo alacağı ile teminat altına alınmakta; ancak bu, kambiyo senedindeki hakkın ciro edilene devredilmesi sonucunu doğurmamaktadır. Başka bir deyişle rehin cirosuyla ciro edenin senetten doğan hakları karşı tarafa geçmemekte; ciro edilen kambiyo senedinden doğan haklar üzerinde sadece rehin şeklinde fer'i bir hakka sahip olmaktadır¹²⁴.

Rehin cirosunun hukukî niteliği konusunda doktrinde görüş birliği yoktur. **Arslanlı**'ya göre rehin cirosu, hukukî niteliği bakımından kambiyo alacağı üzerinde ciro edilene rehin hakkı sağlayan bir işlemdir¹²⁵. **İmregün**, senedi rehin cirosuyla devralan kimsenin, fer'i olmakla birlikte senet üzerinde aynî bir hakka sahip olduğunu belirtmektedir¹²⁶. **Özta**n da, senedin rehin cirosu yoluyla devrinde ciro

¹²⁰ Karayalçın, s. 71, Özta, s. 103-104, Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya, s. 124, Bahtiyar, s. 62, Poroy/Tekinalp, s. 154, Kayar, s. 77, Aslan/Ergün, s. 247, Cironun özellikleri için bkz. Tekil, s. 129-131.

¹²¹ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 125, Poroy, Tekinalp, s. 154, İmregün, s. 68.

¹²² Bu görüşler için bkz. Özta, ss. 104-108, Poroy, Tekinalp, ss. 155-156. Karayalçın, cironun nitelikli bir havale olduğu görüşündedir (Karayalçın, s. 71). Kınacıoğlu da temlik teorisinin, cironun hukukî mahiyetine uygun düştüğü kanaatindedir. Bu teoriye göre kambiyo alacağı ciro yoluyla kayıtsız ve şartsız olarak hamile geçer (Kınacıoğlu, ss. 172-173).

¹²³ Domaniç, s. 125, Kendigelen, s. 165, Kayar, s. 78, Bahtiyar, s. 62, İmregün, s. 68

¹²⁴ Arslanlı, s. 119, Özta, s. 122, İmregün, s. 78.

¹²⁵ Arslanlı, s. 119.

¹²⁶ İmregün, s. 78.

olunan lehine bir rehin hakkı doğduğundan bahsetmektedir¹²⁷. **Kınacıoğlu**, rehin cirosunun senetten doğan hak üzerinde kambiyo hukukuna özgü hüküm ve sonuçlar doğuran bir rehin hakkı kurduğunu söylemektedir¹²⁸. **Domaniç**, bir alacağın başka bir alacakla garanti edilmesinin kanunda rehin olarak nitelendirilse de, bunun hukukî niteliği bakımından şahsî bir kefalet olduğu görüşündedir¹²⁹. Yazara göre alacak rehinde, taşınır veya taşınmaz rehinde olduğu gibi alacaklının elinde paraya çevrilebilecek maddî bir teminat bulunmamaktadır¹³⁰.

Mevzuatımızda alacakların da rehne konu olabileceği açıkça öngörülmüştür (TMK m. 954 vd). Buna göre senede bağlanmış olsun veya olmasın, bir kimse sahip olduğu bir alacak üzerinde başka bir kimse lehine rehin hakkı tesis edebilir. Ancak kambiyo alacağının rehin cirosuyla rehni ile herhangi bir adi alacağın rehni arasında önemli farklar mevcuttur¹³¹. Öncelikle bir senede bağlanmış olsun veya olmasın adi alacakların rehni, yazılı bir rehin sözleşmesiyle; eğer alacak senede bağlanmışsa rehin sözleşmesiyle birlikte bu senedin karşı tarafa teslimi ile mümkündür (TMK m. 955/1). Kambiyo alacağının rehni ise, Türk Ticaret Kanunu'nun 689. maddesinde belirtilen şekilde rehin cirosuyla yapılabilmektedir (eTTK m. 601/1)¹³². Kambiyo alacağının rehin cirosuyla rehni ile adi alacakların rehni arasındaki en önemli fark, rehinli alacağın tahsili usûlünde görülür. Adi bir alacak rehinde, rehne konu olan hukukî ilişkideki alacak ödenmemişse, rehnalan, üzerinde rehin hakkı bulunan alacağı kendiliğinden tahsil edemez. Rehnalanın rehinli alacağın tahsili ile alacağına kavuşması, ya rehnedenin muvafakatiyle veya mahkeme ya da icra yoluyla mümkündür¹³³. Rehin cirosunda ise, senedi devralan kimse, kambiyo senedinden

¹²⁷ Öztan, s. 122.

¹²⁸ Kınacıoğlu, s. 187.

¹²⁹ Domaniç, Rehin Ciro su, s. 520.

¹³⁰ Domaniç, Rehin Ciro su, s. 520, Benzer şekilde bkz. Seven, Karar İncelemesi, s. 155, Gürbüz, s. 300 vd.

¹³¹ Adi alacakların rehni ile kambiyo alacağının rehin cirosuyla rehni arasındaki farklar için bkz. Domaniç, Rehin ciro su, s. 521 vd.

¹³² Şüphesiz kambiyo alacakları da genel hükümlere göre (TMK m. 956) rehne konu olabilirler. Ancak bizim burada bahsettiğimiz, söz konusu alacak üzerinde rehin ciro su yoluyla kambiyo hukukuna özgü kurulan bir rehindir.

¹³³ Gürbüz bu durumu şöyle açıklamaktadır: “Açık rehin cirosuyla senette rehin hakkını kazananlar, senetten doğan bütün hakları kullanabilirler (TTK m. 689/1; eTTK m. 601/1). Tahsil cirosunun tersine, rehnalan kendi adına hareket etmektedir. Sadece senet bedelinin tahsilinde, bu bedel rehinle sağlanan alacak miktarını aşarsa, aşan bölüm için temsilci durumundadır. Ciro eden, senetteki haklarda ciro edilene geçen kısmı nedeniyle kendisinde kalan haklar üzerinde bağımsız tasarrufta bulunma olanağını yitirmiştir (Gürbüz, ss. 301-302)

doğan bütün hakları kullanabilme yetkisine sahiptir (TTK m. 689/1). Bu nedenle hamilin asıl ilişkiden doğan alacağı zamanında ifa edilmezse, hamil rehin cirosuyla devraldığı kambiyo senediyle kambiyo borçlularına karşı müracaat hakkına sahip olur¹³⁴. Bu bakımdan rehin cirosunun, kambiyo alacağı üzerinde normal bir rehin hakkından öte bir anlam taşıdığı söylenebilir. Dolayısıyla kambiyo senetlerinde rehin cirosunun hukukî niteliği açıklarken, ortada alelade bir alacak üzerinde rehin hakkı varmış gibi düşünmemek gerekir. **Kınacıoğlu**'nun da haklı olarak belirttiği gibi kambiyo alacağı üzerinde rehin hakkı veren rehin cirosu, kambiyo hukukuna özgü hüküm ve sonuç doğuran bir işlemdir¹³⁵. Bu sebeple **Domanıç**'in belirttiği şahsî kefalet görüşünün, rehin cirosunun hukukî niteliğini tam olarak yansıtmadığı görüşündeyiz. Bir alacağın alelade bir alacakla teminat altına alınması, şahsî bir kefalet olarak değerlendirilebilir. Ancak bu alacak, rehin cirosu yoluyla kambiyo alacağıyla teminat altına alınmışsa, bu durum şahsî bir kefaletten daha farklı bir anlam taşımaktadır. Zira senedi rehin cirosuyla da olsa elinde bulunduran hamil, kambiyo senedinden doğan bütün hakları kullanabilir. Yani asıl ilişkiden doğan alacağı zamanında ifa edilmeyen hamil, bunu güvence altına alan kambiyo senediyle diğer kambiyo borçlularına başvurarak alacağını elde etme hakkına sahiptir. Bu çerçevede hamil, alacağını elde etmek için kambiyo senedinde imzası olan herkesin malvarlığına yönelebilir. Bu özelliği ile rehin cirosu, hem eşya hukuku anlamında rehin hakkından hem de şahsî kefaletten ayrılmaktadır. Tüm bu değerlendirmeler ışığında kanaatimizce rehin cirosunun hukukî niteliği, kambiyo alacağı üzerinde

¹³⁴ Bilgili, Demirkapı, s. 101. Burada eşya hukukunda taşımaz (TMK m. 873/2) ve taşınır (TMK m. 949) rehinlerinde öngörülen *lex commisoria* yasağının kanundan doğan bir istisnasından bahsetmek mümkündür. *Lex commisoria* yasağı, borçlu ve alacaklının borç vâdesinde ödenmediği takdirde alacaklının rehinli mala malik olacağı şeklinde bir anlaşma yapamayacaklarını ifade eder. Bu konuda bkz. Oğuzman, Seliçi, s. 895, Ertaş, ss. 513, 527, Fatma Kurt, **Lex Commissoria Yasağı**, İBD 2008/1, s. 132, Zeliha Dereli, **Lex Commissoria Yasağı**, Ankara 2009, s. 28. Hukukumuzda borç vâdesinde ödenmediği takdirde rehinli malın mülkiyetinin alacaklıya ait olacağına ilişkin anlaşmalar geçersiz olmasına rağmen, uygulamada alacaklıya rehni icra dairelerine başvurmaksızın bizzat paraya çevirme yetkisi verilmektedir. Bu konuda doktrindeki hâkim görüş, *lex commisoria* yasağının sadece rehinli malın mülkiyete geçirilmesini yasakladığını ve rehinli malın özel yollardan satılarak paraya çevrilmesinin yasağın kapsamında olmadığını belirtmektedir. Ancak buna rağmen alacaklıya rehinli malı özel yollardan paraya çevirme yetkisi veren anlaşmaların *lex commisoria* yasağının dolambaçlı yoldan ihlali anlamına geldiği de doktrinde savunulmaktadır (Kurt, s. 146). Bu bağlamda düşünülürse kambiyo senedini rehin cirosuyla devralan hamilin, kambiyo senedinden doğan bütün hakları kullanabilmesine yönelik düzenleme (TTK m. 689/1; eTTK m. 601/1), *lex commisoria* yasağının bir istisnası olarak kabul edilebilir.

¹³⁵ Kınacıoğlu, s. 187.

kambiyo hukukuna özgü hüküm ve sonuçlar doğuran bir rehin hakkı olarak ifade edebilir.

4. Rehin Cirosunun Teminat Fonksiyonu

Kambiyo senetlerinde temlik amacıyla yapılan cironun teminat fonksiyonuna sahip olduğu Türk ticaret Kanunu'nun 685. maddesinin birinci fıkrasında açıkça hükme bağlanmıştır (eTTK m. 597/1). Bu hükme göre, aksi kararlaştırılmadıkça ciranta poliçenin kabul edilmemesinden veya ödenmemesinden sorumludur (TTK 778/a, 818/d)¹³⁶. Bu düzenlemeler çerçevesinde cironun teminat fonksiyonu, kambiyo senedinin kabul edilmemesi veya ödenmemesi durumunda hamilin kendi cirantasını sorumlu tutabilmesi şeklinde ifade edilebilir¹³⁷. Acaba senedi rehin cirosuyla devralan kimse, senedin kabul edilmemesinden veya ödenmemesinden dolayı kendi cirantasına müracaat edebilir mi? Başka bir deyişle temlik cirosunda bulunan teminat fonksiyonu rehin cirosunda da mevcut mudur?

Rehin cirosunun teminat fonksiyonuna sahip olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. **Arslanlı**, rehin cirosuyla ciro eden şahsın, senedi rehin cirosuyla devralana karşı senetten dolayı bir sorumluluk üstlenmediğini ve burada cironun teminat fonksiyonunun bulunmadığını belirtmektedir¹³⁸. **Domaniç** de rehin cirosunun teminat fonksiyonunun bulunmadığı görüşündedir¹³⁹. **Öztan**, senedi rehin cirosuyla devralan kimsenin, hiçbir zaman kambiyo senedinin alacaklısı olmadığını ve sadece rehin hakkına sahip olduğunu, bu nedenle rehin cirosunun cirantanın garantisini ihtiva etmediğini ifade etmektedir¹⁴⁰. Benzer şekilde **Muşul** da, rehin cirosunda, cirantanın ciro edilene karşı bono veya poliçeden dolayı bir mesuliyet üstlenmediğinden bahisle, rehin cirosunun teminat fonksiyonunun olmadığını

¹³⁶ Öztan, s. 118, Poroy, Tekinalp, s. 170, Kınacıoğlu, s. 181, Bahtiyar, s. 67, İmregün, s. 76, Kayar, s. 85, Akgün, ss. 66-67, Bilgili, Demirkapı, s. 98.

¹³⁷ Arslanlı, s. 113, Karayalçın, ss. 19, 77, Öztan, s. 118, Kınacıoğlu, s. 181, İmregün, s. 76, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 129-130, Kayar, s. 84. Teminat fonksiyonu, hukuken geçerli bir devirle başlayıp, asıl borçlu tarafından ödeme yapıncaya kadar devam eder. (Fatih Bilgili, **Bonoda Keşideci Tarafından Konulan Ciro Edilemez Kaydının İfade Ettiği Anlam – Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 11.04.2007 Tarih ve 2007/202 No'lu Kararının Değerlendirilmesi**, Kazancı HHD, Ocak – Şubat 2008, S. 41-42, (Ciro Edilemez), s. 202).

¹³⁸ Arslanlı, s. 120.

¹³⁹ Domaniç, Rehin Cirosu, s. 535.

¹⁴⁰ Öztan, s. 123.

söylemektedir¹⁴¹. **Karayalçın** ise, kambiyo senedini rehnedeki cirantanın, rehnalan hamile karşı, Türk Ticaret Kanunu'nun 685 ve 724. maddeleri (eTTK m. 597, 636) uyarınca sorumlu olduğunu söylemektedir¹⁴². **Poroy/Tekinalp**, senedi rehin cirosuyla devreden hamile karşı kambiyo senedinin kabul edilmesi veya ödenmesini garanti ettiğini, hatta senede buna dair sorumsuzluk şartının konulamayacağını belirtmektedir¹⁴³. Benzer şekilde **Kubilay** da, rehin cirosuyla senedi rehnedeki borçlunun bir kambiyo taahhüdünde bulunduğu ve kabul ile ödemeyi garanti ettiği görüşündedir¹⁴⁴. **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya** ise, bu konuda herhangi bir görüş beyan etmeyerek, sadece rehin cirosunun teminat fonksiyonu olup olmadığı konusunda doktrindeki görüşler ile Yargıtay'ın yaklaşımına değinmiştir¹⁴⁵. Konuya Yargıtay'ın yaklaşımı, rehin cirosunun teminat fonksiyonunun bulunmadığı yönündedir¹⁴⁶.

Türk Ticaret Kanunu'nun 689. maddesinde senedi rehin cirosuyla devralan hamilin, poliçeden doğan bütün hakları kullanabileceği belirtilmiştir (eTTK m. 601/1)¹⁴⁷. Aynı husus, 778. maddenin (a) bendindeki atıf dolayısıyla bonolar bakımından da geçerlidir (eTTK m. 690). Keza Türk Ticaret Kanunu'nun 713. maddesinde vâdede poliçe ödenmemişse, hamilin cirantalara, düzenleyene ve poliçe dolayısıyla taahhüt altına girmiş olan diğer kişilere başvurabileceği ifade edilmiştir (eTTK m. 625, Bonolar bakımından TTK m. 778/d; eTTK m. 690)¹⁴⁸. Aynı şekilde Türk Ticaret Kanunu'nun 724. maddesinde bir poliçeyi düzenleyen, kabul eden, ciro eden veya o poliçeye aval veren kişilerin hamile karşı müteselsil borçlu sıfatıyla sorumlu olacağı hükme bağlanmıştır (eTTK m. 636, Bonolar bakımından TTK m. 778/d; eTTK m. 690). Bu düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde senedi rehin cirosuyla devreden kimsenin, senedi rehin cirosuyla devralana karşı senedin kabul

¹⁴¹ Muşul, Kambiyo, s. 608.

¹⁴² Karayalçın, s. 81. Aynı görüşte bkz. Kınacıoğlu, s. 188.

¹⁴³ Poroy, Tekinalp, s. 178.

¹⁴⁴ Kubilay, s. 508.

¹⁴⁵ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 136.

¹⁴⁶ "Bonoyu rehin cirosuyla elinde bulunduran kişi kendi cirantasına karşı kambiyo senetlerine özgü takip yapamaz." HGK, 16.02.1972, 962/104 (İKİD 1973/146, ss. 1817-1818). Benzer şekilde bkz. 12. HD, 09.07.1979, 6749/6379 (BATİDER, C. X, 1979, ss. 520-522), 11. HD, 10.02.1975, 5692/848 (Gürbüz, ss. 307-308, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 136).

¹⁴⁷ Arslanlı, s. 120, Karayalçın, s. 80, Öztan, s. 122, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 133, Kınacıoğlu, s. 187, İmregün, ss. 78-79, Kayar, s. 83, Bilgili, Demirkapı, s. 101.

¹⁴⁸ Öztan, s. 122, Kınacıoğlu, s. 187-188, Tekil, s. 134, Gürbüz, s. 301-302, Kayar, s. 83, Akgün, s. 69, Bozkurt, s. 134.

edilmemesinden veya ödenmemesinden dolayı sorumlu olacağı kanaatindeyiz. Aksi düşünce, kambiyo hukukuna ilişkin kuralların yanında rehin hukuku ilkeleriyle de bağdaşmamaktadır. Çünkü rehin hukuku kurallarınca, rehin alacaklısı, alacağın ödenmemesi halinde, rehin konusu şeyin mülkiyetine sahip olan rehin borçlusunu, rehlin paraya çevrilmesi hükümleri uyarınca takip etme hakkına sahiptir (TMK m. 873/1, 946/1)¹⁴⁹.

5. Senedi Rehin Cirosuyla Devralan Hamilin İhtiyati Haciz Talebi

a. Genel Olarak

Tüm bu değerlendirmeler çerçevesinde uygulamada tereddüt yaşanacağını düşündüğümüz, senedi rehin cirosuyla elinde bulunduran hamilin ihtiyati haciz isteyip isteyemeyeceği hususu üzerinde durulmalıdır. Bu nedenle çalışmamızın bu kısmında, senedi rehin cirosuyla elinde bulunduran kimsenin ihtiyati hacze başvurup başvuramayacağı; başvurabilirse kimlere karşı ihtiyati haciz isteyebileceği; özellikle kendi cirantasına karşı talep ettiği ihtiyati hacizler bakımından ne gibi sonuçlar doğacağı üzerinde durulacaktır.

Kambiyo senedini rehin cirosuyla devralan hamilin, bu senede istinaden ihtiyati haciz talep edilip edilemeyeceği, kanaatimizce ikili bir ayırım yapılarak çözümlenmelidir¹⁵⁰. Bu çerçevede öncelikle hamilin kendi cirantasına karşı ihtiyati haciz isteyip isteyemeyeceği açıklığa kavuşturulmalıdır. Daha sonra da hamilin kendi cirantası dışındaki kambiyo borçluları hakkında ihtiyati haciz isteyip isteyemeyeceği ortaya konmalıdır.

¹⁴⁹ Nurşin Ayiter, **Eşya Hukuku**, 2. Baskı, Ankara 1983, s. 168, Poroy, Tekinalp, s. 178, Oğuzman, Seliçi, ss. 840, 882, Akipek, Akıntürk, Eşya, ss. 731-732, 871, Ertaş, ss. 514, 554, Esener, Güven, ss. 423-428, 513.

¹⁵⁰ Bu durum, sadece poliçe ve bonolar bakımından geçerlidir (TTK m. 601, 690). Zira çeklerde daha önce de belirttiğimiz gibi poliçeye ait hükümlere atıf yapılırken rehin cirosuna ilişkin hükme atıf yapılmamıştır (TTK m. 818; eTTK m. 730). Karş. “Çek görüldüğünde ödenmesi gereken bir ödeme vasıtasıdır. Bu yapısı itibarıyla çekle rehin cirosu yapılamaz. Çekin ancak temlik veya tahsil cirosu ile devri mümkündür.” 12. HD, 26.06.2008, 10960/13565 (www.kazanci.com, Erişim: 23.03.2011). Ancak Domaniç’e göre, Türk Ticaret Kanunu’na göre çeklerin rehnedilemeyeceği belirtilse de, her türlü diğer alacakların rehnedilebilmesi karşısında çeke bağlı alacakların da rehnedilebilmesi mümkündür. (Domaniç, Rehin Ciro, s. 519, dn. 2). Benzer şekilde bkz. Arslanlı, s. 119, Kubilay, ss. 500-501, Ayiter, s. 195.

b. Hamilin Kendi Cirantasına Karşı İhtiyati Haciz Talebi

Konuyu bu şekilde iki açıdan ele almamızın sebebi, doktrin ve uygulamada bu konuda ikili bir ayrıma gidilmiş olmasıdır. **Şimşek**, uygulamada bazen bankaların verdiği kredi karşılığında borçludan müşteri senetlerini rehin cirosuyla devraldığını ve bunlar için ciranta hakkında ihtiyati haciz istediğini belirtmektedir¹⁵¹. Yazar, bu durumda alacak rehinle temin edilmiş olsun veya olmasın bankanın, cirantasını yani kendisine rehin cirosu yapan borçluyu kişisel olarak kovuşturamayacağını ve ona yönelik ihtiyati haciz talebinde bulunamayacağını ifade etmektedir. Keza yazar, bankanın kendisine rehin cirosuyla bırakılan senetleri bir tarafa bırakıp, kredi sözleşmesine dayanmak suretiyle dahi ihtiyati haciz talebinde bulunması durumunda senetler rehinli olduğundan istemin reddedilmesi gerektiğini belirtmektedir¹⁵². Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda bu hususa dikkat çekerek, kambiyo senedini rehin cirosuyla devralan hamilin kendi cirantasına başvuramayacağını ifade etmektedir¹⁵³. **Kuru** ise bu konuya kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte değinmiş olup şöyle demektedir: “Yetkili hamilin rehin cirosu ile bono veya poliçenin hamili olan kişi, kendi cirantası dışındaki senet borçlularına karşı, kendi adına, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapabilir” (TTK m. 601/1, 690)¹⁵⁴

¹⁵¹ Şimşek, s. 220.

¹⁵² Şimşek, s. 220. “Medenî Kanun gereği ticarî senetlerin rehni, taşınır mal hükmündedir. Emre yazılı senetlerin ciro edilerek zilyetliğinin devri suretiyle rehni mümkündür. Bu durumda senet karşılığında verilen ödünç vâdesinde ödenmezse, rehnedilen senedin icra tarafından satılması ve alacağın tahsili gerekeceğinden Medenî Kanun 879. maddesi gereği ciranta alacaklıya karşı şahsen sorumlu tutulamaz” (Şimşek, s. 220, dn. 7).

¹⁵³ “Senedin lehdarı takibe konu bonoları, alacaklı bankaya teminat amacıyla ciro ve tevdi etmiştir. Bankanın kendi cirantasını bu senetlere dayanarak ve kambiyo senetlerine mahsus yolla takip etmesi olanaklı değildir.” HGK. 16.02.1972, 962/104 (www.kazanci.com, Erişim: 20.08.2010). Aynı yönde bkz. “Türk Ticaret Kanununun 690. maddesi gereğince emre muharrer senetlere de uygulanan aynı kanunun 601. maddesinde öngörülen ve bir hakkın başkasına rehnedilmesi maksadıyla yapılan ciro, rehin cirosu niteliğini taşır. Rehin cirosunda rehin hakkının doğabilmesi için poliçede (bedeli teminattır), (bedeli rehindir) ibarelerinin bulunması yahut terhini ifade eden diğer herhangi bir kaydı ihtiva etmesi ve poliçenin de rehin alana teslim edilmesi gereklidir. Ancak teslim ve ciro, senet üzerindeki mülkiyet hakkını rehin alana intikal ettirmedikten mülkiyet, ciro eden şahısta kalır... Yukarıdaki açıklamadan da anlaşılacağı gibi, davalı, davacı banka ile kredi ilişkisi olan kişiye bu kredinin kullanılmasında vekâleten hareket etmekte ise de dava konusu senetlerin lehdarı olarak bu senetleri şahsen rehin cirosu ile davacıya teslim etmiştir. Ciroyu yapan davalının, banka ile kişisel bir münasebeti ve sözleşmesi yoktur. Şahsen senette yazılı borcu herhangi bir suretle temin ettiğini kabul etmek olanağı da yoktur. Bu itibarla senedi rehin cirosu ile elinde bulunduran davacı bankanın, rehnedilen davalıya senet bedelinden dolayı müracaatı düşünülemez.” 11. HD, 10.02.1975, 4592/848 (Şimşek, s. 220, dn. 7).

¹⁵⁴ **Kuru**, El Kitabı, s. 648.

Kanaatimizce senedi rehin ciroyuyla devralan hamilin kendi cirantasına karşı ihtiyati haciz isteyip isteyemeyeceğini belirleyebilmek için, hamil ile cirantası arasındaki hukukî ilişkiyi ortaya koymak gerekir. Bir kambyo senedi düzenlenip tedavüle çıkarıldığında, birbiriyle kambyo ilişkisine giren bütün kambyo borçluları arasında asıl borç ilişkisi ve kambyo ilişkisi olmak üzere iki farklı hukukî ilişki meydana gelmektedir. Örneğin $K \rightarrow L \rightarrow C_1 \rightarrow C_2 \rightarrow H$ şeklindeki bir kambyo ilişkisinde; K ile L arasında, L ile C_1 arasında, C_1 ile C_2 arasında, C_2 ile de H arasında asıl borç ilişkisi ve kambyo ilişkisi şeklinde iki farklı hukukî ilişki kurulmaktadır. Bu bakımdan her kambyo ilişkisinin altında mutlaka bir temel ilişki mevcuttur¹⁵⁵.

Türk Borçlar Kanunu'nun 131. maddesinin ikinci fıkrasında mevcut bir borç için "kambyo taahhüdünde bulunulmasının" tarafların açık yenileme iradeleri olmadıkça yenileme sayılmayacağı belirtilmiştir (BK m. 114/2)¹⁵⁶. Buradan çıkan sonuç, aksi açıkça kararlaştırılmadıkça bir borç ilişkisine yönelik kambyo senedi düzenlemek, söz konusu borç ilişkisini sona erdirmemektedir. Yani kambyo alacağı, asıl ilişkiden doğan adi alacağın yerine geçmemekte; burada ifa uğruna bir edim söz konusu olmaktadır¹⁵⁷. Kambyo senedinin düzenlenmesiyle birlikte alacaklı, aynı hak ve edim için birbiriyle yarışan iki ayrı talep hakkına sahip olur¹⁵⁸. Ancak taraflar

¹⁵⁵ Domaniç, s. 86, Öztan, s. 72, Kınacıoğlu, s. 286, Tekil, s. 86, Bilgili, Demirkapı, ss. 55-56, "Kambyo ilişkisinin tarafları arasında bir borç ilişkisinin bulunmadığı hallerde bile yine bir temel ilişki vardır: Hatır ilişkisi." (Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 68). Poroy, Tekinalp ise kambyo taahhüdünde bulunmak için bir alt borç ilişkisinin bulunmasının normal olduğunu; ancak mutlaka bulunmasının şart olmadığını ifade etmektedir (Poroy, Tekinalp, s. 116). Aynı yönde bkz. Ramazan Durgut, **Kambyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme**, İstanbul 2005, s. 17, L. Yılmaz, s. 66, Bozkurt, s. 134.

¹⁵⁶ Bu kuralın en önemli istisnası, Türk Medenî Kanunu'nun 910. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen ipotekli borç senedi veya irat senedinin düzenlenmesiyle birlikte dayanağı olan borç ilişkisi yenileme yoluyla sona ermesi halidir.

¹⁵⁷ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 70, İmregün, s. 35, Poroy, Tekinalp, s. 117, Tekil, s. 83, Bahtiyar, s. 40, Bilgili, Demirkapı, s. 56. İfa uğruna edim, borçlanılan edim ifa edilmeden alacaklının ekonomik açıdan tatminini ifade eder. İfa uğruna edimde borçlu alacaklıya paraya çevrilip alacağını elde etmesi amacıyla asıl edimden başka bir şey teklif etmekte, alacaklı da bunu kabul etmektedir. Ancak burada asıl edim dışında verilen şeyin alacaklıya teslimi ile borç sona ermemektedir (Eren, s. 879). Benzer şekilde bkz. Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, ss. 1015-1016, Kılıçoğlu, s. 436, Remzi, Aydın, ss. 216. Doktrinde buna tediye hedef tutan eda denildiğini de görmekteyiz (Oğuzman, Öz, ss. 217-218). İfa yerine edim ise, borcun ifası sırasında tarafların anlaşması ile borçlanılan edimden başka bir şeyle borcun ifa edilmesidir. Burada teklif edilen edim, asıl edimden daha az veya daha fazla olsa dahi alacaklının kabulü ile borç sona ermektedir. Bu konuda bkz. Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, s. 1015, Oğuzman, Öz, s. 217, Eren, ss. 878-879, Kılıçoğlu, ss. 435-436.

¹⁵⁸ Domaniç, s. 87, Öztan, s. 35, 73, Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya, s. 70, Poroy/Tekinalp, s. 117, Bahtiyar, s. 40, Kayar, s. 43, Durgut, s. 18, Yılmaz, L., s. 65. Alacak ve talep hakkı arasındaki

borçlunun ileri sürebileceği “talep edilen borç için kambiyo senedi verildiği” def’i ile karşılaşması mümkündür¹⁶⁴.

- Kambiyo alacağı ifa ile sona erdiğinde temel ilişkiden doğan borcun da sona erdiği kabul edilir (Amaç bağılılığı)¹⁶⁵.
- Kambiyo senedinin devredilmesi durumunda, kural olarak temel ilişkiden doğan haklar, üçüncü kişiye intikal etmez. Üçüncü kişi, sadece kambiyo senedinde yer alan hakkı kazanır¹⁶⁶. Kambiyo senedinin iyiniyetli üçüncü kişiye devredilmiş olması halinde, temel ilişkideki borcun ödenmesi, kambiyo borcunu sona erdirmez¹⁶⁷.

Tüm bu açıklamalar çerçevesinde hamilin rehin ciroyuyla devraldığı senede dayanarak kendi cirantasına karşı ihtiyati haciz isteyip isteyemeyeceği, “*asıl ilişkiden doğan alacağın ödenmemesi*” ve “*kambiyo alacağının ödenmemesi*” şeklinde iki olasılığa göre değerlendirilmelidir.

aa. Asıl İlişkideki Alacak Ödenmemişse

Bir kambiyo senedinin düzenlenmesiyle taraflar arasında asıl borç ilişkisinin yanında, ondan ayrı ve onunla yarışan bir kambiyo ilişkisinin meydana geldiğinden bahsetmiştik¹⁶⁸. Ancak kambiyo senedi ile temel ilişkiden doğan borcun vâdesi her zaman aynı ana denk gelmeyebilir. Böyle durumlarda alacaklı kambiyo senedinin vâdesi gelinceye kadar, kural olarak temel ilişkiden doğan alacağını talep edememekte; temel ilişkiden doğan alacağın vâdesi de, kambiyo senedinin vâdesine kadar uzamış kabul edilmektedir.

bulunduğu sürece temel borç ilişkisinin dava konusu yapılamayacağı anlamındadır.” 11. HD, 25.04.1978, 2055/2164 (YKD 1979/1, ss. 81-82).

¹⁶⁴ Domaniç, s. 88, Öztan, s. 73, İmregün, s. 35, Bahtiyar, s. 40, Bilgili, Demirkapı, s. 57, L. Yılmaz, s. 65, Kınacıoğlu, öncelikle kambiyo ilişkisine başvurulmasının senet hamili bakımından bir mükellefiyet olduğunu söylemektedir (Kınacıoğlu, s. 287). Kanaatimizce bu kural olmakla birlikte, hamilin böyle bir mükellefiyeti bulunmamaktadır. Hamil, verilen kambiyo senedini zedelenmemiş şekilde cirantasına iade ederek, temel ilişkiye her zaman başvurabilir.

¹⁶⁵ Öztan, s. 73, Poroy, Tekinalp, s. 118, Bahtiyar, s. 40, Kayar, s. 43, Bilgili, Demirkapı, s. 57.

¹⁶⁶ Bu kuralın istisnası, Türk Ticaret Kanunu’nun 733. maddesinde düzenlenen “poliçe karşılığının devri” şeklindeki hükümdür (TTK m. 818/n; eTTK m. 645, 730/15). Bu konuda bkz. Öztan, s. 73, Bahtiyar, s. 40, Bilgili, Demirkapı, s. 57.

¹⁶⁷ Domaniç, s. 89.

¹⁶⁸ Bkz. yuk. §. 3, B, b.

Temel ilişkiden doğan alacağın vâdesi, kambiyo senedinin vâdesinden önce gelirse ve bu alacak zamanında ödenmezse, hamil kural olarak kambiyo alacağına istinaden cirantasına karşı ihtiyati haciz talebinde bulunamaz¹⁶⁹. Çünkü hamilin, henüz vâdesi gelmemiş kambiyo alacağına yönelik bir talep hakkı bulunmamaktadır. Bu nedenle kambiyo alacağına ilişkin müracaat hakkı doğmayan hamilin, asıl ilişkideki alacağının ödenmemesini ileri sürerek, cirantasına karşı ihtiyati haciz talebinde bulunması mümkün değildir. Bu durumda hamilin önünde üç seçenek bulunmaktadır. Birincisi, hamilin kambiyo senedini iade etmek suretiyle asıl ilişkiye dayalı olarak borçluya karşı talep hakkına sahip olması ve buna bağlı olarak ihtiyati haciz isteyebilmesidir. Gerçekten kambiyo senedinin vâdesini beklemek istemeyen hamil, bunu borçluya iade ederek, vâdesi gelen ve ödenmeyen temel ilişkideki alacak için genel hükümlere göre talep hakkına sahip olur ve dilerse bu çerçevede ihtiyati hacze başvurabilir¹⁷⁰. İkinci olarak kambiyo senedinin vâdesini beklemek istemeyen hamil, taşınır rehninin paraya çevrilmesi hükümlerine göre elindeki kambiyo senedinin paraya çevrilmesini isteyebilir (İİK m. 145 vd.)¹⁷¹. Bir diğer seçenek ise, hamilin kambiyo senedinin vâdesini bekleyerek, alacağını kambiyo hukuku kurallarına göre elde etmeye çalışmasıdır. Bu üç ihtimal dışında, hamilin bu aşamada alacağını elde etmeye yönelik kendi cirantasına karşı yapabileceği bir şey yoktur. Bu sebeple temel ilişkideki alacağın zamanında ifa edilmemesi, hamile kural olarak henüz vâdesi gelmemiş kambiyo alacağına dayanarak ihtiyati haciz isteme hakkı vermez.

bb. Kambiyo Alacağı Ödenmemişse

Kambiyo alacağının vâdesinin, temel ilişkiden doğan alacağın vâdesinden önce gelmesi de mümkündür. Hamilin rehin ciroyuyla devraldığı kambiyo senedi bu

¹⁶⁹ Bu kuralın istisnası hamilin vâdeden önce başvuru hakkını düzenleyen TTK'nun 713. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen durumlardır. Bu durumlardan biri söz konusu olduğunda artık hamilin vâdenin gelmesini beklemesine gerek yoktur. Keza TTK m. 713/2'de belirtilen hallerin biri gerçekleşirse, hamil artık alacağın vâdesi gelmiş gibi İİK m. 257/1'e göre ihtiyati haciz talep edebilecektir.

¹⁷⁰ “Bono düzenlemesi ile asıl alacak askıya alınmış ise de, bonoyu bizzat elinde bulunduran hamil (alacaklı), bonoyu takibe koymadan, asıl alacağın delili olarak kullanmak suretiyle alacağını isteyebilir. Kambiyo hukukuna özgü takip hakkı bulunan davacının, genel hukuk kurallarına göre alacak davası açması mümkündür.” 11. HD, 02.10.2000, 6319/7335 (BATİDER, C. XXII, 2003, ss. 278-279).

¹⁷¹ Arslanlı, s. 121, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 135, Seven, Karar İncelemesi, s. 154.

gibi durumlarda önem arz eder. Zira kambiyo senetlerinde ciro, biri senet hamiline bedeli tahsil; diğeri senet borçlusuna hamile bedeli ödemeye atfedilmiş olmak üzere çifte yetki ve mükellefiyet doğuran bir muameledir¹⁷². Rehin cirosunun en önemli sonuçlarından biri, rehin alacaklısına senet bedelini tahsil etmek, senet borçlusuna da meşru hamile bu bedeli ödemek mecburiyetini yükleyen bir hukukî işlem olmasıdır¹⁷³. Dolayısıyla senedi rehin cirosuyla devralan hamil, bu senedi zamanında ödenmek üzere ibraz ve kambiyo senedindeki hakkı koruyucu işlemleri yapmaya mecburdur¹⁷⁴. Senedi rehin cirosuyla devralan hamilin, senedi zamanında ödenmek üzere ibraz etme konusunda bir yükümlülük altında olduğunu söyleyebiliriz. Hamilin bu yükümlülüğü zamanında yerine getirmemesi, aradaki rehin anlaşmasının ihlali anlamına gelir¹⁷⁵. Bunun anlamı, hamilin senedi ödenmek üzere ibraz etme yükümlülüğünü zamanında yerine getirmemesi nedeniyle müracaat hakkının kaybedilmesidir. Bu yüzden hamil, kendi cirantasına karşı sahip olduğu asıl ilişkiden doğan alacağını, bu yükümlülüğü ihlal ettiği oranda kaybedecektir. Zira hamil, kendi cirantasına başvurmayaya kalktığında; cirantası, *“asıl ilişkideki borcuna karşılık kendisine bir kambiyo alacağı devrettiğini; vâdesi gelen kambiyo senedinin zamanında ödenmek üzere ibraz edilmemesi nedeniyle müracaat hakkının yitirildiğini; bunun sonucunda kendisinin de diğer kambiyo borçlularına karşı müracaat hakkının ortadan kalktığını”* ileri sürerek kambiyo senedindeki alacak miktarının, asıl borç ilişkisinden doğan borcundan düşülmesi isteyebilir. Hatta kambiyo alacağı, asıl ilişkiden doğan alacaktan fazla ise, hamilin bu fazlalık dolayısıyla kendi cirantasına karşı sorumluluğu da doğabilecektir. Bu anlamda hamilin rehin cirosuyla devraldığı kambiyo senedini vâdesinde ödenmek üzere ibraz etmesi, bir külfetten ziyade tam manasıyla bir yükümlülüktür¹⁷⁶.

¹⁷² Karayalçın, s. 71-72, Domaniç, Rehin Ciro, s. 519, Gürbüz, s. 302, İmregün, Kara Ticareti, s. 550.

¹⁷³ Domaniç, Rehin Ciro, s. 524, Öztan, ss. 122-123, Bilgili/Demirkapı, s. 100.

¹⁷⁴ Arslanlı, s. 119, Karayalçın, s. 81, Öztan, ss. 122-123. Bu husus, doktrinde hamilin ihtimam vazifesi (özen ödevi) olarak ifade edilmektedir (Kınacıoğlu, s. 187).

¹⁷⁵ Söz konusu yükümlülük aradaki rehin anlaşmasında varsayılabılır ve zamanında yerine getirilmezse akdin pozitif ihlali söz konusu olur (Öztan, s. 123). Borçlar hukukunda *“sözleşmenin amacını tehlikeye sokma”* şeklinde anılan bu gibi durumlar, borcun müspet ihlali kabul edilip kötü ifanın sonuçlarına tabi tutulmaktadır (Oğuzman, Öz, s. 326). Benzer şekilde bkz. Eren, s. 1009 vd., Kılıçoğlu, s. 469, Remzi, Aydın, s. 259.

¹⁷⁶ Domaniç, Rehin Ciro, s. 524.

Asıl ilişkiden doğan borcun vâdesi gelmemiş olsa bile, hamil, rehin ciroyuyla elinde bulundurduğu kambiyo senedini vaktinde ödenmek üzere ibraz etmelidir. Senedi rehin ciroyuyla devralan hamilin, kambiyo senedinden doğan bütün hakları kullanabilmesi (TTK m. 689; eTTK m. 601), hamile bu konuda tahsil yetkisinin verildiğinin bir göstergesidir¹⁷⁷. Eğer hamil, vâdesi gelen kambiyo senedini ödenmek üzere asıl borçlulara ibraz eder ve senet ödenmezse, kendi cirantası dâhil bütün kambiyo borçlularına karşı müracaat hakkına sahip olur. Çünkü kendi cirantasının da içinde bulunduğu müracaat borçluları, hamile karşı müteselsil borçluluk ilkesine göre sorumlu olduklarından, hamil gerekli şeklî koşulları da yerine getirdikten sonra müracaat borçlularından dilediğine başvurma hakkına sahiptir.

Ancak asıl ilişkiden doğan alacağının vâdesinin henüz gelmemiş olması, hamilin kendi cirantasına karşı ihtiyati haciz talebi bakımından ne gibi sonuçlar doğuracaktır? Türk Ticaret Kanunu'nun 825. maddesinin birinci fıkrasında borçlunun emre yazılı bir senetten doğan alacağa karşı, senedin geçersizliğine ilişkin veya senet metninden anlaşılan def'ilerle alacaklı kim ise ona karşı şahsen sahip olduğu def'ileri ileri sürebileceği hükme bağlanmıştır (eTTK m. 737)¹⁷⁸. Her ne kadar hamil, kambiyo hukukuna göre kendi cirantasına karşı müracaat hakkına sahip olsa da, asıl ilişkiden doğan alacağın vâdesinin gelmemiş olması, taraflar arasında temel ilişkiden kaynaklanan şahsî bir def'i niteliğinde olduğundan alınacak ihtiyati hacze engel olacaktır. Çünkü def'i, borçlunun alacaklının alacak hakkını kabul etmekle birlikte, ifadan kaçınmasına imkân veren özel bir sebebin varlığına dair yapmış olduğu maddî hukuka ilişkin bir savunmadır¹⁷⁹. Bu açıdan borçlunun henüz

¹⁷⁷ Arslanlı, ss. 120-121, İmregün, s. 78. Ancak hamil, bu yetkilerini kullanırken rehlin amacına aykırı işlemlerde bulunamaz (Tekil, s. 134).

¹⁷⁸ Bu hükümden borçlunun sahip olduğu def'ileri şu şekilde sıralayabiliriz: **a)** Senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler, **b)** Senet metninden doğan def'iler, **c)** Şahsî def'iler. Şahsî def'iler, taraflar arasındaki ilişkiden doğan def'iler olup, kıymetli evrakın mücerretlik ilkesinin bir sonucu olarak kabul edilmektedir (Hayri Bozgeyik, **Kıymetli Evrakta Hakkın Doğuşu ve Borçlunun Def'ileri**, Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003, (Borçlunun Def'ileri), s. 494). Bu konuda bkz. Arslanlı, s. 123, Karayalçın, s. 19, Öztan, s. 49, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 51, İmregün, ss. 23-24, Kayar, s. 90, E. Sahir Erman, **Adi Senet, Kambiyo Senedi ve Bu Tür Senetlere Karşı İleri Sürebilecek Def'iler**, Adalet Dergisi, 1971/12, s. 756, Bilgili, Demirkapı, ss. 31-32

¹⁷⁹ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, s. 22, Eren, ss. 67-68, Kılıçoğlu, s. 16, Remzi, Aydın, s. 29. Erman, def'i kavramını, taraflardan birinin, özellikle borçlunun veya davalının kendisine karşı açılan dava veya takipte, edadan kurtulabilmek için başvurduğu her türlü vasıta, hasmın iddiasına karşı yeni sebepler ileri sürerek yaptığı itiraz olarak nitelendirmektedir (Erman, s. 754). Kanaatimizce yazarın def'i kavramını bir itiraz olarak nitelendirmesi yerinde değildir. Zira itiraz, bir hakkın hiç doğmadığı veya doğmuş olmakla birlikte sona erdiğine yönelik maddî hukuktan

temel ilişkideki alacağın vâdesinin gelmediğini ve söz konusu kambyo senediyle kendisine karşı başvurulamayacağını ileri sürebilmesi mümkündür. Borçlunun temel ilişkiden doğan şahsî def'ileri ileri sürmesi, hamilin, kendisine karşı alacağı ihtiyati hacze engel olacaktır. O halde hamilin ödenmeyen kambyo alacağına ilişkin kendi cirantasına karşı ihtiyati haciz isteme hakkı olmakla birlikte, cirantanın da ileri sürebileceği şahsî def'i ile buna engel olma imkânı vardır. Senedin rehin ciroyuyla devredildiği bu gibi durumlarda, mahkemenin ihtiyati haciz yargılamasını duruşmalı olarak yapması ve borçlunun söz konusu def'iyi ileri sürüp sürmemesi ihtimaline göre karar vermesi yerinde olacaktır.

Hamilin rehin ciroyuyla devraldığı kambyo senedine istinaden cirantasına karşı başvurabilmesi teorik olarak mümkün olsa da, hamile pratik açıdan pek bir fayda sağlamaz. Nitekim hamilin cirantasına karşı, asıl ilişkiye dayalı olarak da ihtiyati haciz elde etmesi mümkündür. O zaman hamilin rehin ciroyuyla elinde bulundurduğu kambyo senedinin pratik açıdan faydası nedir? Bunun pratikteki faydası, hamilin diğer kambyo borçlularına müracaat etmesinde ortaya çıkmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi rehin ciroyu hamile, kambyo senedinden doğan bütün hakları kullanmayı bahşeder. Senedi rehin ciroyuyla devralan hamilin, imzasıyla kambyo ilişkisi içine giren herkese karşı müracaat hakkını kullanabilmesi, normal bir alacak rehnine göre daha ayrıcalıklı bir durum yaratmaktadır. Bu nedenle asıl borç ilişkisinden doğan alacağın vâdesinin gelmemiş olması veya zamanında ifa edilmemesi, hamilin rehin ciroyuyla devraldığı kambyo senedine istinaden alacağını elde etmesine engel olmaz¹⁸⁰. Bilakis hamilin rehin ciroyuyla bir kambyo senedine sahip olması, hem başvurabileceği borçlu yelpazesini genişletmekte hem de hamile kambyo senedine tanınan kolaylıklardan yararlanma imkânı sunmaktadır. Kaldı ki kambyo senedinden sorumlu olanlar, kural olarak kendileriyle ciranta arasındaki

doğan bir savunmadır. Def'i ve itiraz arasındaki farklar için bkz. Eren, ss. 71-72, Remzi, Aydın, ss. 29-30.

¹⁸⁰ Karayalçın, s. 80. "Borçlu, takip konusu senedin teminat senedi olarak verildiğini ileri sürerek takibe son verilmesini talep etmiştir. Keşideci borçlu, lehdara karşı ileri sürebileceği şahsî def'ileri iyi niyetli hamile karşı ileri süremez. Dosya kapsamından, takip alacaklısının senedi ciro ile iktisap eden hamil olduğu anlaşılmaktadır. Hamilin senedi iktisap ederken bile bile borçlu zararına hareket ettiği iddia ve ispat edilememiştir. Bu durumda borçlunun isteminin reddi gerekir." 12. HD, 15.06.2010, 14296/15371 (Yargı Dünyası, Haziran 2011, S. 186, ss. 115-116).

temel ilişkiden kaynaklanan def'ileri, hamile karşı ileri süremezler (TTK m. 689/2, 778/a; eTTK m. 601/2, 690)¹⁸¹.

c. Hamilin Kendi Cirantası Dışındaki Kambiyo Borçlularına Karşı İhtiyati Haciz Talebi

Senedi rehin ciroosuyla elinde bulunduran hamil, asıl ilişkiden doğan alacağın vâdesinin gelmiş olup olmadığına bakılmaksızın, kambiyo alacağının vâdesi geldiğinde senedi ödenmek üzere asıl borçlulara ibraz edebilecektir. Buradaki ibraz, hamil için bir yetki olduğu kadar (TTK m. 689; eTTK m. 601) bir yükümlülük niteliği de taşımaktadır. Hamil, vâdesi gelmiş kambiyo alacağını ibraz etmesine rağmen elde edememişse, gerek asıl borçlular gerekse müracaat borçluları bakımından ihtiyati haciz isteme hakkına sahip olacaktır. Nitekim Türk Ticaret Kanunu'nun 689. maddesinde hamilin kambiyo senedinden doğan bütün hakları kullanabileceği hükme bağlanmıştır. Hamilin asıl ilişkiden doğan alacağının vâdesinin gelmemiş olmasının bu bakımdan bir önemi yoktur. Diğer kambiyo borçlularının buna dayanarak ödemedenden kaçınabilmeleri mümkün değildir¹⁸². Senedi rehin ciroosuyla elinde bulunduran hamilin kendi cirantası dışındaki kambiyo borçlularına karşı ihtiyati hacze başvurması, uygulamada sorun yaratacak bir husus değildir. Yalnız asıl borçlular açısından ihtiyati hacze başvurmak için vâdenin gelmesi ve senedin ödenmemesi yeterli iken, müracaat borçluları açısından diğer şekli şartların (protesto çekilmesi, ihbarda bulunulması gibi) da yerine getirilmiş olması gerekir.

¹⁸¹ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 134, Arslan, s. 17, Kınacıoğlu, s. 187, İmregün, s. 78, Kayar, s. 83. "Bonoya rehin ciroosu ile hamil olan bankanın bile bile borçlunun zararına hareket ettiği de iddia ve ispat edilemediğine göre 'itirazın reddine' karar verilmesi gerekirken takibin iptali yolunda hüküm tesisi isabetsizdir." 12. HD, 12.12.2006, 20446/23685 (İKİD Ağustos 2010, S. 584, s. 6642). Arslanlı, senedin borçlularının rehinle temin edilen alacağa dair def'ilerini hamile karşı ileri sürebileceğini belirtse de, kanunun bugünkü düzenlemesi karşısında bu durum kabul edilemez (Arslanlı, s. 120). Çünkü asıl ilişkiye yönelik hususlar ancak bunun taraflarını ilgilendirir ve sadece kural olarak taraflar arasında ileri sürülebilir.

¹⁸² Karayalçın, s. 80, Fakat İmregün, senet borçlularının, hamil ile cirantası arasındaki rehne dayanak asıl sözleşmenin geçerli olmadığını ve taraflarını bağlamadığını kanıtlamaları durumunda, asıl sözleşmenin hükümsüz kılmasıyla fer'i nitelikteki rehlin de hükümsüz olacağını savunmakta ve rehlin dayanağı olan asıl ilişkinin geçerli olmadığına yönelik def'ilerin senet borçluları tarafından da ileri sürebileceğini belirtmektedir (İmregün, s. 78). Benzer yönde bkz. Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 134.

C. Kambiyo Alacağıın Rehinle Temin Edilmemiş Olması

1. Genel Olarak

İhtiyati haciz şartlarına baktığımızda, ihtiyati hacze konu olan alacak, kural olarak rehinle temin edilmemiş olmalıdır¹⁸³. Rehinle temin edilmiş alacaklarda rehin, borcun ifa edilmemesi durumunda alacak için yeterli teminatı sağladığından kanun koyucu ihtiyati hacze başvurulmasını gerekli görmemiştir. Rehinle temin edilmiş alacaklar için ihtiyati haciz talep edilememesinin temelinde de, hukukî yararın bulunmaması yatmaktadır¹⁸⁴. Alacağı teminat altına alan malların borçluya ait olması da gerekmemektedir. Rehinli alacağın teminatı olan mal ve haklar üçüncü kişiye ait olsa bile, söz konusu alacak kural olarak ihtiyati hacze konu olamaz¹⁸⁵. Nitekim İcra ve İflâs Kanunu'nun 45. maddesinde, alacağın rehinle teminat altına alındığı durumlarda önce rehne başvurma zorunluluğu düzenlenmiştir¹⁸⁶.

Rehin kavramı, bir borcun ifa edilmemesi durumunda, alacaklı tarafa rehin konusunu icra yoluyla paraya çevirme ve satış değeri üzerinden alacağına kavuşma imkânı veren sınırlı bir aynî hakkı ifade etmektedir¹⁸⁷. Rehin hakkı, maddî hukuktaki teminat fonksiyonları da dikkate alınarak, takip hukukunda ayrık tutulmuş ve öncelikli bir alacak olarak kabul edilmiştir¹⁸⁸. Nelerin rehin kavramı içine gireceği, İcra ve İflâs Kanunu'nun 23. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilmiştir. Buna göre, rehin tabiri, ipotek ve taşınır rehni tabirlerine giren bütün taşınır ve taşınmaz rehinlerini ihtiva eder. Aynı maddenin birinci fıkrasında ipotek tabirinin, ipotekleri, ipotekli borç senetlerini, irat senetlerini, gemi ipoteklerini, eski hukuk hükümlerine

¹⁸³ “Rehinle temin edilmemiş bir para alacağının muaccel hale gelmesi durumunda, alacaklı ihtiyati haciz talebinde bulunabilir.” 19. HD, 03.06.2009, 5157/5255 (YKD, 2010/2, s. 289-290). Benzer şekilde “Alacağın rehinle temin edilmiş olması halinde, borçlu hakkında ihtiyati haciz kararı verilemez.” 19. HD, 03.06.2009, 5384/5262 (YKD, 2010/1, s. 97-98).

¹⁸⁴ Özkes, s. 122, Muşul, s. 1060. Rehinli alacaklının ihtiyati haciz istememesine ilişkin hükmün amacı hakkında bkz. Seven, Gemi İpotegi, s. 214-215.

¹⁸⁵ Baki Kuru, **İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı**, 2. Baskı, İstanbul 2006, (El Kitabı), s. 883, dn. 5.

¹⁸⁶ İİK m. 257/1 ve 45. maddesinde getirilen düzenlemelerin emredici nitelikte olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Söz konusu tartışmalarla ilgili olarak bkz. Seven, Gemi İpotegi, s. 221. Ancak doktrinde ağırlıklı görüş, bu hükümlerin emredici nitelikte olduğu yönündedir. Karş. Seven, Gemi İpotegi, s. 221, dn. 26.

¹⁸⁷ Oğuzman, Seliçi, s. 779, Ayiter, s. 168-169, Akipek, Akıntürk, Eşya, s. 731-732, Ertaş, s. 505, Esener, Güven, ss. 423-425, Seven, Gemi İpotegi, s. 216, dn. 8.

¹⁸⁸ Özkes, s. 115.

göre tesis edilmiş taşınmaz rehinlerini, taşınmaz mükellefiyetlerini, bazı taşınmazlar üzerindeki hususî imtiyazları ve taşınmaz eklentisi üzerinde rehin muamelelerini kapsadığı hükme bağlanmıştır. Taşınır rehni ise, teslimine bağlı rehinleri, Türk Medenî Kanunu'nun 940'ıncı maddesinde öngörülen rehinleri, ticarî işletme rehnini, hapis hakkını, alacak ve sair haklar üzerindeki rehinleri içermektedir (İİK m. 23/2). Türk Medenî Kanunu'na göre ise taşınmaz rehni, ipotek, ipotekli borç senedi ve irat senedi şeklinde kurulabilmekte (TMK m. 850); taşınır rehni de, teslimine bağlı rehin ve hapis hakkı ile alacak ve diğer haklar üzerinde rehinden oluşmaktadır (TMK m. 939 vd). Görüldüğü üzere İcra ve İflâs Kanunu'nda geçen rehin tabiri ile Türk Medenî Kanunu'ndaki rehin kavramları birebir örtüşmemekte; İcra ve İflâs Kanunu'ndaki düzenlemede rehin kavramı daha kapsamlı olarak alınmaktadır¹⁸⁹. Bununla birlikte gemi siciline kayıtlı olan gemiler de, İİK hükümlerine göre taşınmaz olarak kabul edilmiş; bunun dışındaki gemiler ise taşınır sayılmıştır (İİK m. 23/4)¹⁹⁰.

Kanunda sadece rehinden bahsedildiği için, rehin dışında kalan şahsî teminatlar ihtiyati hacze engel olmazlar¹⁹¹. Bununla birlikte rehin, alacağın tamamını karşılamalıdır. Alacağın rehinle temin edilmediği kısımlar için ihtiyati hacze başvurulabilecektir¹⁹². Başka bir ifadeyle alacağın rehinle karşılanmayan kısmı için, rehin herhangi bir güvence teşkil etmediğinden ihtiyati haciz talep etmek mümkündür¹⁹³. Örneğin, 80.000 liralık alacak için, 50.000 liralık taşınmaz rehni tesis

¹⁸⁹ E. Yılmaz, s. 1081, Özekes, ss. 115-116.

¹⁹⁰ “Taşınmaz tabiri, gemi siciline kayıtlı olan gemileri de kapsar. Bu hüküm, Türk Gemi Sicili'ne kayıtlı gemiler hakkında uygulanır. Feshi istenen ihalenin konusu gemi, Türk Gemi Sicili'ne kayıtlı olmaması sebebiyle taşınır niteliğinde olup, ihale taşınır malların satışına ilişkin hükümlere tabidir.” 12. HD, 27.01.2009, 21383/2233 (www.kazanci.com, Erişim: 05.04.2011).

¹⁹¹ Berkin, s. 24, Özekes, s. 119, Ayyıldız, s. 377, Üstündağ, s. 408, S. Şakir Ansay, **Hukuk İcra ve İflâs Usûlleri**, 5. Bası, Ankara 1960, s. 313.

¹⁹² Berkin, s. 25, Ansay, s. 313, dn. 404, Üstündağ, s. 408, “Rehinle temin edilmemiş ve vâdesi gelmiş alacak için ihtiyati haciz istenebilir. Verilen krediye karşılık ipotek bulunduğu göre, öncelikle ipoteğin borca yetip yetmeyeceği araştırılıp sonuca göre karar verilmelidir.” 19. HD, 27.05.2004, 2882/6283 (YKD, 2005/12, s. 1893-1895).

¹⁹³ Kuru, El Kitabı, s. 883, Kuru, s. 2502, Üstündağ, s. 408, Özekes, s. 117. “İpotek hangi alacak için verilmişse o alacağı teminat altına alır. Teminatsız kalan alacak için ihtiyati haciz istenebilir.” 19. HD, 27.05.2004, 2882/6283. Aynı yönde bkz. 19. HD, 27.05.2004, 2881/6282 (Mustafa Oskay, Coşkun Koçak, Adnan Deyneki, Ayhan Doğan, **İİK Şerhi**, 4. Cilt, Ankara 2007, ss. 5323-5326). “İpotekle temin edilmiş borç için ihtiyati haciz kararı verilemez. Genel kredi taahhünamesinin müşterek borçlusu ve müteselsil kefil olan borçlu, ipotek belgesi ile hem diğer borçlu hem de kendi lehine ipotek tesis ettiğine göre, ipotek limiti dışında kalan borç yönünden ihtiyati haciz kararı verilmesi gerekir.” 11. HD, 10.07.2007, 6001/10525 (YKD, 2008/3, s. 459-462).

edilirse, alacağın rehinle temin edilmeyen 30.000 liralık kısmı için ihtiyati hacze başvurulabilecektir.

İhtiyati haciz talep edebilmek için alacağın rehinle temin edilmemiş olması kuralı, mutlak olmayıp bunun bir takım istisnaları bulunmaktadır¹⁹⁴. Bu istisnalardan birisi de İcra ve İflâs Kanunu'nun 45. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen kambiyo senetleridir. Doktrinde kambiyo senetlerinin rehne başvurma zorunluluğunun istisnalarından olduğu; bu sebeple alacak rehinle temin edilmiş olsa bile, ihtiyati hacze konu olabileceği ifade edilmektedir¹⁹⁵. Ancak bu görüş belirtilirken rehnin hangi alacağı güvence altına aldığına hiç değinilmemekte; genel olarak temel ilişkiden doğan alacağın rehinle temin edilmesine yönelik değerlendirmeler yapılmaktadır. Kanaatimizce rehnin hangi alacağı güvence altına aldığı önemli olup, temel ilişkiden doğan alacak ve kambiyo alacağı bakımından farklı bir değerlendirmeye gidilmelidir.

2. Kambiyo Senetleri Bakımından Değerlendirme

a. Temel İlişkideki Alacağın Rehine Temin Edilmiş Olması

Kambiyo senedinin düzenlenmesi veya ciro edilmesiyle taraflar arasında temel ilişki ve kambiyo ilişkisi olmak üzere iki farklı hukukî ilişki ve birbirinden bağımsız iki ayrı alacak hakkı meydana gelmektedir. Bu açıdan alacağın rehinle temin edilmemiş olması şartı, kambiyo alacağına ilişkin ihtiyati haciz yönünden

¹⁹⁴ “Ticarî İşletme Kanunu'nun 14/3. maddesi hükmü, ihtiyati haciz istenebilmesi koşulu olan rehinle temin edilmeme kuralının bir istisnasıdır.” 19. HD, 30.09.2004, 6914/9419 (Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, ss. 5317-5318).

¹⁹⁵ Kuru, ss. 2501-2502, Üstündağ, s. 408, İlhan Postacıoğlu, **İcra Hukuku Esasları**, İstanbul 1982, s. 712, Berkin, s. 25-26, Gürdoğan, s. 748, Ansay, s. 313, Özekes, s. 124, E. Yılmaz, ss. 1080-1081, Abdurrahim Karlı, **İcra Hukuku Ders Kitabı**, İstanbul 2010, s. 668. Aksi görüşte bkz. Şimşek, s. 220. Özekes, bu konuda iki görüşün ileri sürülebileceğini ortaya koymaktadır. Yazara göre bu hususta ileri sürülebilecek ilk görüş, asıl ilişkiden doğan alacak güvence altına alındıysa, artık kambiyo senedine istinaden ihtiyati haciz istenemeyeceğidir. Çünkü aksi düşünce, ihtiyati haczin teminat amacıyla bağdaşmamaktadır. İkinci görüşe göre ise, alacaklının rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte bulunmaya kanun tarafından zorlanmadığı hallerde, rehne rağmen ihtiyati haciz istenebilmesidir. Çünkü rehnin paraya çevrilmesi dışında bir takip yolu izlendiğinde, rehnin alacağı güvence altına aldığından söz edilemez. Yazar, ikinci görüşün kanunun bugünkü şekline uygun olduğunu ve pratik ihtiyaçlara cevap verdiğini, uygulama bakımından da kabul edilebileceğini; ancak birinci görüşün savunulmasının da uygulama bakımından bir sakınca doğurmayacağını ifade etmektedir (Özekes, ss. 123-124).

değerlendirilirken hangi alacağın rehin ile teminat alındığına dikkat edilmelidir. Sadece taraflar arasındaki temel ilişkiden doğan alacak rehin ile temin edilmiş ise, kambiyo alacağının teminat altında olduğu söylenemez. Çünkü rehin sadece asıl ilişkiden doğan alacağı güvence altına almakta; temel ilişkideki alacaktan bağımsız olan kambiyo alacağı rehinin sağlamış olduğu güvenceden yoksun kalmaktadır¹⁹⁶. Kanaatimizce bu durumda asıl alacağın rehinle teminat alındığından bahisle kambiyo alacağına yönelik ihtiyati haciz talepleri reddedilemez. Çünkü kanunun aradığı alacağın rehinle temin edilmemiş olması şartı (İİK m. 257/1), kambiyo alacağı bakımından mevcut olup, asıl alacağın teminat altına alınması ihtiyati hacze engel olmamalıdır.

Asıl ilişkiden doğan alacağa yönelik rehin ciroyuyla kambiyo senedi alınması, bu alacağın rehin ile temin edilmiş olması sonucunu doğurur (İİK m. 257/1, 23/2). Bu durumda senedi rehin ciroyuyla devralan hamil, asıl ilişkiye dayalı olarak ihtiyati haciz talep edemez. Zira asıl ilişkiden doğan alacak, kambiyo alacağı ile teminat altına alınmaktadır. Ancak bu husus, hamilin rehin ciroyuyla devraldığı kambiyo alacağına yönelik ihtiyati hacze başvurmasına engel olmamalıdır.

b. Kambiyo Alacağının Rehinle Temin Edilmiş Olması

Asıl ilişkiden doğan alacak rehinle güvence altına alınabileceği gibi, kambiyo ilişkisinden doğan alacak da ayrıca rehinle temin edilebilir. Hukukumuzda buna engel bir durum bulunmamaktadır¹⁹⁷. Zira hamil asıl ilişkiden doğan alacak için kendisine bir kambiyo senedi verilmesini yeterli görmeyebilir. Buna ek olarak cirantasından paraya çevrilebilecek, maddî değeri olan bir malın kendisine rehin

¹⁹⁶ Nitekim Yargıtay da önce rehne başvurma zorunluluğunun istisnalarında, başvuru istisnai yol bakımından rehinle sağlanan bir güvence olup olmadığını araştırmaktadır: “İcra ve İflâs Kanunu’nun 257. maddesi uyarınca, alacağın rehinle temin edilmesi halinde ihtiyati haciz kararı verilemez. Aleyhine ihtiyati haciz istenenlerden Zühre kredi sözleşmesinin kefil olup, Borçlar Kanunu’nun 487. maddesi uyarınca, alacak rehinle temin edilmiş olsa bile aleyhine ihtiyati haciz istenmesine bir engel bulunmamaktadır. *Ancak, ipoteğin kefaletin teminatı olarak düzenlenmesi durumunda kefil hakkında ihtiyati haciz istenemez.*” 19. HD, 03.06.2009, 5384/5262 (YKD, 2010/1, ss. 97-98). Aynı husus kambiyo alacakları bakımından da geçerli olup, eğer rehinle temin edilen alacak, asıl ilişkiden doğan alacak olmayıp kambiyo alacağı ise, artık kambiyo alacağının güvence altında olmadığından söz edilemez.

¹⁹⁷ Bu konuda ayrıca bkz. Oğuzman, Öz, ss. 914-915, Akipek, Akıntürk, Eşya, ss. 867-868, Ayiter, s. 196, Ertaş, s. 560, Esener, Güven, s. 510.

olarak bırakılmasını isteyebilir. Bu durumda cirantanın sağlayacağı taşınır veya taşınmaz rehni, temel ilişkideki alacağa yönelik olabileceği gibi kambiyo alacağına yönelik de olabilir. Eğer rehinle teminat altına alınan kambiyo alacağı ise, kanaatimizce bu gibi hallerde kambiyo senedine dayanılarak ihtiyati haciz talebinde bulunulamaz. Kambiyo senetleri, önce rehne başvurma kuralının istisnaları (İİK m. 45/3) arasında gösterilmiş olsa da, bu durum, asıl ilişkiden doğan alacağın rehinle temin edildiği ve kambiyo alacağının rehinle güvence altına alınmadığı durumlar için geçerlidir¹⁹⁸. Uygulamada rehinle temin edilen alacak, asıl ilişkiden doğan alacak olduğundan, kambiyo alacağı rehni sağladığı güvenceden yoksun bulunduğu için, önce rehne başvurma zorunluluğu yoktur. Fakat kambiyo ilişkisinden doğan alacağın rehinle temin edilmesi, önce rehne başvurma zorunluluğunun kapsamına girer ve hamil, bu alacağa yönelik ihtiyati haciz talebinde bulunamaz (İİK m. 45/1, 257/1).

D. Kambiyo Alacaklarında İhtiyati Haciz Sebepleri

1. Genel Olarak

İhtiyati haciz sebeplerine baktığımızda genel olarak alacağın tehlikede olmasını yeterli görmemiş, bunun yanında ihtiyati haciz için gereken sebepler özel olarak belirtilmiştir¹⁹⁹. İhtiyati hacze esas teşkil eden, onu haklı kılan bu durumlara ihtiyati haciz sebepleri denilmektedir²⁰⁰. Bu sebeplerden biri bulunmadan ihtiyati haciz istenemeyeceği gibi, kanunda gösterilen ihtiyati haciz sebeplerinden başka bir sebep yaratmak da mümkün değildir²⁰¹. Her ihtiyati haciz talebi için kanunda

¹⁹⁸ “İhtiyati haciz kararının verilebilmesi için rehinle temin edilmemiş, ipotek alınmamış bir alacağın söz konusu olması gerekir. Ancak kambiyo senedine dayanan alacak için ipotek olsa bile ihtiyati haciz kararı verilebilir.” 19. HD, 06.12.2010, 12095/13836 (Yargı Dünyası, Haziran 2011, S. 186, ss. 139-140). Bu kararın içeriğine bakıldığında asıl ilişkideki alacağın rehinle teminat altına alındığını ve bu duruma yönelik bir istisnadan bahsedildiğini görmekteyiz.

¹⁹⁹ Özekes, s. 131. Örneğin para alacakları için getirilen ihtiyati haciz sebebi, vâdesi gelmiş olan bir borcun ödenmemesidir (İİK m. 257/1). Vâdesi gelmemiş alacaklar bakımından borçlunun belirli bir yerleşim yerinin olmaması ya da mallarını kaçırmaması da bir ihtiyati haciz sebebi olarak belirtilmiştir (İİK m. 257/2).

²⁰⁰ Özekes, s. 131. Üstündağ da, ihtiyati haciz talebinin şartlarının kısmen maddî hukuka kısmen de takip hukukuna ilişkin olduğu belirttikten sonra, takip hukukuna ilişkin şartlardan bir kısmının İİK m. 257’de yer alan ihtiyati haciz sebepleri olduğunu ifade etmiştir. Bkz. Üstündağ, s. 407.

²⁰¹ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 366. İhtiyati haczin ortaya çıkış sebebi, alacaklının hakkının veya hakka ulaşmasının tehlikeye düşürülmesidir. İhtiyati haciz bakımından tehlikenin ne olduğu, ihtiyati haciz sebepleri altında toplanmıştır (Özekes, s. 20). Atahan, uygulamadaki aksaklıklara değinerek, bazı yerel mahkemelerin bonoya dayalı ihtiyati haciz

belirtilen ihtiyati haciz sebeplerinin varlığı titizlikle araştırılmalıdır. İhtiyati haciz sebeplerinin olayda mevcut olup olmadığı mahkeme tarafından verilecek kararlarda gerekçeli bir şekilde ortaya konulmalıdır²⁰².

Kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati haciz talepleri dikkate alınırken, İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinde belirtilen ihtiyati haciz sebepleri yanında, Türk Ticaret Kanunu'nun 723. maddesindeki (eTTK m. 635) ihbar mecburiyetinin yerine getirilip getirilmediği de araştırılmalıdır²⁰³. Özellikle müracaat borçlularına karşı istenecek ihtiyati haciz taleplerinde dikkate alınması gereken ihbar mecburiyetinin yerine getirilmesi, uygulama yaşanan birçok sorunu da çözecektir²⁰⁴. Kendilerine böyle bir ihbar yapıldığında senedi ödeyebilecek olan müracaat borçlularına karşı, ihbar mecburiyeti yerine getirilmeksizin ihtiyati haciz istenmesi doğru olmayacaktır²⁰⁵. Bu sebeple Türk Ticaret Kanunu'nun 723. maddesi uyarınca senet

istemlerini protesto şartına bağladığını; kimi yerel mahkemelerin ise adi senetten doğan alacağa ihtiyati haciz vermediğini; bazı mahkemelerde de kesinlik kazanmamış ilâmlara yönelik ihtiyati haciz taleplerinin kabul edilmediğini belirtmektedir (N. Kemal Atahan, **İhtiyati Haciz Müessesesinin Uygulamadaki Şekli**, ABD 1973/1, s. 28).

²⁰² “İhtiyati haczin şartlarının nasıl gerçekleştiği açıklanmadan ihtiyati haciz ile ilgili karar verilemez.” 11. HD. 22.02.2007, 2006-6228/3305 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, ss. 5265-5266).

²⁰³ **Seven**, İhbar mecburiyeti, s. 1899 vd.

²⁰⁴ İhbar mecburiyetinin yerine getirilmesiyle birlikte müracaat borçluları öncelikle senedin asıl borlu tarafından kabul edilmediğini veya ödenmediğini öğrenmektedirler. İkinci olarak kendilerinin o ana kadar sadece muhtemel olan ödeme mecburiyetlerinin bir anda kesinleşmesi nedeniyle kendilerine her an başvurulabileceğinden haberdar olmaktadır. Bununla beraber müracaat borçluları, kendilerine yöneltilebilecek talepleri karşılayabilmek için gerekli hazırlıkları yapacak zamana sahip olurlar. İhbar mecburiyetinin yerine getirilmesinin bir diğer faydası da, müracaat borçlularına ödemek zorunda kalacakları meblağın artmasına engel olabilme imkânı sağlamasıdır. Bu konuda bkz. Karayalçın, s. 111, Öztan, ss. 161-162, Poroy, Tekinalp, s. 210, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 173-174, Seven, İhbar Mecburiyeti, ss. 1900-1901, Kayar, s. 124, Bahtiyar, s. 88.

²⁰⁵ Kambiyo alacaklarına dayalı ihtiyati haciz taleplerinde ihbarın yapıldığı tespit edilemiyorsa, ödememe durumunun kendisine ihbar edilmesi halinde, ödeme yapabilecek durumda olan bir müracaat borçlusunun bu hakkının elinden alınmaması gerekmektedir (Seven, İhbar Mecburiyeti, ss. 1907-1908). Her ne kadar ihbar mecburiyetinin yerine getirilmemesi, müracaat hakkını ortadan kaldırmasa da, kendisine ihbar yapılmayıp hakkında ihtiyati haciz kararı alınan kişinin haklarına zarar verecektir. Bu sebeple ihbar mecburiyetinin yerine getirilmesi, kambiyo alacaklarına dayalı ihtiyati hacizlerde özel bir ihtiyati haciz sebebi olarak kabul edilmelidir. Nitekim henüz ödenip ödenmeyeceği belli olmayan alacaklar açısından ihtiyati haciz sebeplerinin gerçekleşmiş olduğu söylenemez. Dolayısıyla ihtiyati hacze başvuran kimsenin ihbar yapılmayan müracaat borçluları tarafından tehlikeye düşürülmüş bir alacağı söz konusu olmadığından, hamilin ihbar yapılmayanlara karşı ihtiyati hacze başvuruda hukukî yararının bulunduğu söylenemez. İhtiyati haczin amacı, alacaklının alacağını tahsil yetkisinin tehlikeye düşmesini önlemektir. Kanunda tehlike arz eden durumlar “İhtiyati haczin şartları” adı altında İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinde ihtiyati haciz sebepleri belirtilerek somutlaştırılmıştır. Bu konuda bkz. Çiftçi, s. 348. O halde henüz kendisine karşı herhangi bir bilgilendirme

hamiline yüklenen ihbar mecburiyetinin yerine getirilip getirilmediği, maddî hukuktan kaynaklanan özel bir ihtiyati haciz sebebi olarak değerlendirilmelidir (eTTK m. 635)²⁰⁶. Bu başlık altında ihtiyati haciz sebepleriyle bağlantılı olarak kambiyo senetlerinde yer alan muacceliyet kayıtlarının ihtiyati hacze etkileri, zamanaşımına uğramış kambiyo alacakları bakımından ihtiyati haciz talepleri ve uygulamada usûlsüz protestodan kaynaklanan sorunlara da değinilecektir.

2. Vâdesi Gelmiş Kambiyo Alacaklarında İhtiyati Haciz Sebepleri

a. Genel Olarak

İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinin birinci fıkrasında ihtiyati haciz talep edebilecek kişiler olarak “*vâdesi gelmiş bir borcun alacaklısı*”ndan bahsedilmektedir²⁰⁷. Alacağın muaccel olması durumunda, başka herhangi bir sebep aranmaksızın örneğin borçlunun şüpheli davranışlarda bulunması beklenmeksizin ihtiyati haciz istenebilecektir²⁰⁸. Bu açıdan önemli olan maddî hukuk anlamında ihtiyati hacze esas olan alacağın muaccel hale gelmesi yani talep edilebilir olmasıdır. Her ne kadar kanunda vâdeden bahsedilmiş olsa da, bundan anlaşılması gereken alacağın muaccel olmasıdır²⁰⁹. Yani ortada talep edilebilir, ödenmesi gereken bir

yapılmayan kambiyo borçlularının, alacağın tahsilini tehlikeye sokacak davranışlarda bulunması düşünülemez.

²⁰⁶ Karşılı, muaccel olmuş ve rehinle teminat altına alınmamış alacaklar için, ihtiyati haciz kararı verilmesi maddî hukuk bakımından ek ya da başkaca şartlara bağlanmış ise, o şartların da gerçekleşmesi gerektiğinden bahsetmektedir (Karşılı, s. 668). Kanaatimizce ihbar mecburiyeti de, ihtiyati haciz bakımından maddî hukuktan doğan bir ihtiyati haciz sebebi olarak değerlendirilmelidir.

²⁰⁷ Bu hükümde belirtilen vâdenin, muacceliyet olarak anlaşılması gerektiği konusunda doktrinde görüş birliği olmasına rağmen, 4949 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikte bunun dikkate alınmaması haklı olarak eleştirilmektedir. Bkz. Muhammet Özekes, İcra ve İflâs Kanunu'nda İhtiyati Hacze İlişkin Değişikliklerin Değerlendirilmesi, YÜHFD, 2004/1, C. 1, (Değerlendirme), s. 448.

²⁰⁸ Özekes, s. 136. Ancak alacak muaccel olsa bile, alacağın tahsilinin tehlikeye düşüp düşmediği yani ihtiyati haczin “teminat işlevi” kendiliğinden dikkate alınmalıdır.

²⁰⁹ Özekes, s. 133, Üstündağ, ss. 407-408, Kuru, El Kitabı, s. 882, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 366, Halef Ayyıldız, İcra Hukukumuzda İhtiyati Haciz, ABD 1969/1, s. 377, Karşılı, s. 667. Yargıtay kararında da vâdesi gelmiş alacaklar için muacceliyet vurgusu yapılmaktadır: “...Vâdesi gelmiş alacaklar için ihtiyati haciz istenebilmesinin koşulları, alacağın muaccel olması ve rehinle temin edilmemiş bulunmasıdır...” 11. HD, 25.01.2010, 273/659 (www.kazanci.com, Erişim: 21.04.2011).

alacak bulunmalıdır²¹⁰. Vâde ve muacceliyet terimleri, çoğu kez birbiri yerine kullanılan kavramlar olsa da, aynı şey değildir. Borçlar hukukunda ifa zamanı çeşitli anlamlarda kullanılmaktadır²¹¹. Vâde, bir borcun ifasını alacaklının talep edebilme imkânının başladığı anı ifade etmektedir²¹². Muacceliyet ise, alacaklı tarafından edimin talep edilebileceği, gerektiğinde bu amaçla borçluya karşı hukukî yollara başvurabileceği, borçlunun da edimi ifa zorunda olduğu zaman olarak kabul edilmektedir²¹³. Alacak hakları, borç ilişkisi kurulduğu anda doğduğu halde, talep hakkı ancak borcun muaccel olduğu anda doğar. Bu sebeple alacaklı, borç muaccel olmadan edimin ifasını talep edemez²¹⁴.

Kambiyo senetlerinde ihtiyati haciz sebepleri incelenirken vâde ve muacceliyet kavramları üzerinde ayrıca durulmalıdır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinde belirtilen "vâdesi gelmiş" tabiri, maddî hukuka göre tayin edilse de bu hususun kambiyo senetleri bakımından neyi ifade ettiği yani hangi ana denk geldiği önem taşımaktadır²¹⁵. Bu nedenle vâde ve muacceliyet kavramları, kambiyo alacaklarına dayalı ihtiyati haciz taleplerinde ayrıca ele alınmalıdır.

b. Kambiyo Senetlerinde Vâde ve Muacceliyet Kavramları²¹⁶

Kambiyo senetlerinde Türk Ticaret Kanunu'nun 703. maddesi uyarınca "görüldüğünde", "görüldüğünden belirli bir süre sonra", "düzenleme gününden belirli bir gün sonra" ve "belirli bir günde" olmak üzere dört tür vâde öngörülebilir (Bonolar bakımından m. 778/b; eTTK m. 615, eTTK m. 690). Poliçe ve bonoya bu

²¹⁰ "Muaccel hale gelen alacağın, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68 ile 68/a maddelerindeki sayılan belgelere dayanıp dayanmaması, ihtiyati haciz isteme yönünden önemli değildir." 19. HD, 11.12.2003, 8888/12515 (Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, s. 5334-5335).

²¹¹ İfa zamanının anlamı hakkında bkz. İnan, s. 468, Oğuzman, Öz, ss. 246-249, Eren, ss. 906-908, Kılıçoğlu, s. 399 vd., Reisoğlu, s. 289, Zevkliler, Havutçu, s. 41.

²¹² Oğuzman/Öz, s. 251, İnan, s. 469, Eren, s. 908, Özekes, s. 133, Reisoğlu, s. 289, dn. 2.

²¹³ İnan, s. 468, Eren, s. 906, Oğuzman/Öz, s. 247, Reisoğlu, s. 289, Remzi, Aydın, s. 243,

²¹⁴ İnan, s. 47, Oğuzman, Öz, s. 12, Eren, s. 76, Zevkliler, Havutçu, s. 41.

²¹⁵ Özekes, s. 132.

²¹⁶ Çekler ödeme aracı olması nedeniyle görüldüğünde ödenen bir kambiyo senedi olduğundan poliçedeki vâdeye ilişkin hükümlere çekler bakımından atıf yapılmamıştır (TTK m. 795/1, 818; eTTK m. 707/1, 730). Bu sebeple bu başlık altında yapılan açıklamalar yalnız bono ve poliçeler bakımından olacaktır. Çeklerde ise alacağın muaccel olması şartı ayrıca ele alınacaktır.

dört tür vâdeden başka bir vâde kaydı konulamaz²¹⁷. Aksi takdirde vâdesi başka şekilde yazılan veya birbirini takip eden vâdeleri gösteren poliçe ve bonolar batıldır (TTK m. 703/2; eTTK m. 615/2)²¹⁸. Ayrıca kambiyo senetlerinde vâdenin senet metninde yer alması da şart değildir²¹⁹.

Bir para borcunun ödenebilmesi için muaccel olması şarttır. Bu ilke, kambiyo alacakları için de geçerlidir. Kambiyo senetlerindeki yer alan para borcu, kural olarak senette gösterilen vâdede muaccel olmaktadır²²⁰. Dolayısıyla kambiyo alacağının muacceliyet tarihi kural olarak vâde tarihi olup, “*görüldüğünde ödenecek kambiyo senetleri hariç*” ibraz tarihi değildir²²¹. İbraz, muaccel olmuş bir borcun talep edilmesini ifade etmektedir²²². Kambiyo senetlerinin ne zaman muaccel oldukları söz konusu dört vâdeye göre belirlenir. Başka bir ifadeyle muacceliyet anı vâdenin türüne göre değişmektedir²²³.

²¹⁷ Kambiyo senetlerinden bono ve poliçede kanun tarafından sınırlı şekilde (numerus clausus) belirtilen dört tür vâdeden başka vâde türü kararlaştırılmaz. Aksi halde söz konusu senet kambiyo senedi vasfını taşımaz. Bu konuda bkz. Öztan, ss. 129-130. “Takip dayanağı senet üzerinde rakamla ve yazıyla farklı vâdeler bulunmaktadır. İki vâdeli bu senet bono niteliğinde değildir.” 12. HD, 28.11.2006, 19127/22466 (Yargı Dünyası, Şubat 2007, S. 134, s. 147-148).

²¹⁸ Arslanlı, s. 53, Karayalçın, s. 84, Öztan, s. 129-130, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 108, Kınacıoğlu, s. 218, Adnan Deynekli, **Türk Hukukunda Kambiyo Senetlerine Özgü İflâs Yoluyla Takip**, Ankara 2005, s. 22, Bozkurt, s. 138. “Kambiyo senetlerine mahsus yolla yapılan takipte borçlu, bonoda çift vâde olduğunu ileri sürmüştür. TTK’ya göre bonoda vâdenin açık şekilde ve tek yazılması zorunludur. Dosya kapsamından, takip dayanağı bononun ödeme gününü gösteren üst kısımdaki tarih ile metin kısmındaki tarihin farklı olduğu anlaşılmaktadır. Takip dayanağı belgede çift vâde olduğundan belge bono vasfında değildir.” 12. HD, 08.03.2007, 385/4258 (Yargı Dünyası, Ocak 2008, S. 145, s. 109-110). İmregün, birden fazla vâde belirtildiği durumlarda bu vâdelerin farklı günleri göstermesi halinde kambiyo senedinin batıl olacağını ifade etmektedir. Yazara göre her iki vâde de aynı günü gösteriyorsa senet batıl kabul edilmemelidir. Yazar bu durumu şu örnekle açıklamaktadır: “Örneğin 01.06.1994 günü düzenlenip, vâde olarak 26.06.1994 tarihini içeren ve metinde de ‘keşidesinden 25 gün sonra’ vâdesini taşıyan bir poliçenin batıl olması için bir neden yoktur.” (İmregün, ss. 44-45). Aynı görüşte bkz. Bahtiyar, s. 47.

²¹⁹ Öztan, s. 127, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 108, İmregün, s. 44, Kayar, s. 66, Bahtiyar, s. 47.

²²⁰ Kınacıoğlu, s. 218, Poroy, Tekinalp, s. 184, Bilgili, Demirkapı, s. 81.

²²¹ “Borçlunun ödeme mükellefiyetinden söz edilebilmesi için, senedin usulüne uygun olarak ibraz edilmesi gerekir. İbraz edilmeden senette yer alan alacağın muaccel olduğundan söz edilemez.” 6. HD, 18.02.1985, 13257/1671 (Bozkurt, s. 142, dn.115). Kararın içeriğinden anlaşılmamakla birlikte Yargıtay’ın belirttiği husus, yalnız görüldüğünde ödenecek kambiyo senetleri için geçerlidir.

²²² Poroy, Tekinalp, s. 184.

²²³ Poroy, Tekinalp, s. 184.

- Görüldüğünde ödenecek kambiyo senetlerinde muacceliyet, söz konusu kambiyo senedinin ibraz edildiği yani görüldüğü gündür (TTK m. 704/1, c. 1; eTTK m. 616/1, c. 1)²²⁴.
- Görüldükten belirli bir süre sonra ödenecek kambiyo senetlerinde muacceliyet, kabul şerhinde yazılı tarihe göre belirlenir (TTK m. 705/1, 778/b; eTTK m. 617/1, 690)²²⁵. Eğer kambiyo senedine kabul edildiği zamana ilişkin bir tarih atılmamışsa, tarih tespit protestosu çekilir. Bu durumda protesto tarihi, senedin kabul edildiği tarih olarak kabul edilecektir. Senedin görüldüğü tarih belirtilmemiş ve protesto da çekilmemiş olursa, kabule ibraz için öngörülen sürenin son günü, senet kabul edilmiş sayılır (TTK m. 705/2, 778/b; eTTK m. 617/2, 690)²²⁶.
- Düzenleme gününden belirli bir süre sonra ödenecek kambiyo senetlerinde muacceliyet günü, düzenleme tarihine eklenen belirli günün isabet ettiği gündür²²⁷.
- Belirli bir günde ödenecek kambiyo senetlerinde muacceliyet, belirli günü karşılayan takvim günüdür²²⁸.

Polîçe ve bonoda vâde ile muacceliyet kural olarak aynı güne denk gelir. Buna karşılık vâdenin tatil gününe denk geldiği durumlarda kambiyo senedinin ödenmesi ilk iş gününe sarkmaktadır (TTK m. 752/1; eTTK m. 664/1)²²⁹. O halde

²²⁴ Arslanlı, s. 55, Öztan, s. 130, Poroy/Tekinalp, s. 184, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 108, Kayar, s. 67. “Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre vâdesi konmayan poliçe ve bonolar görüldüğünde ödenmesi şart olduğundan muhataba ibraz edildiği ispatlanmadıkça bu gibi senetlere istinaden ihtiyati haciz kararı istenemez” (Akyazan, s. 14, Benzer şekilde Özekes, s. 138).

²²⁵ Arslanlı, s. 56, Öztan, s. 131, Poroy, Tekinalp, s. 184, Bahtiyar, s. 49.

²²⁶ Bonolar bakımından kabul diye bir şey olmadığından bunu düşünen kanun koyucu, Türk Ticaret Kanunu’nun 779. maddesinin ikinci fıkrasında görüldüğünden belirli bir süre sonra ödenmesi şart edilen bonoların, 693. maddede yazılı süreler içinde ibraz olunması gerektiğini belirtmiştir. Bunun anlamı, hamilin bononun düzenlenmesinden itibaren bir yıl içinde bonoyu ibraz etme zorunluluğunda olmasıdır. Bu ibraz ne kabul için ne de senedin ödenmesi için yapılacak bir ibrazdır; sadece senette yazılı olan sürenin başlayabilmesi için yapılacak olan bir işlemdir. Bu konuda bkz. Arslanlı, s. 57-58, Öztan, s. 224, İmregün, s. 113, Bozkurt, ss. 140-141.

²²⁷ Arslanlı, s. 54-55, Poroy, Tekinalp, s. 184, İmregün, s. 46, Bilgili, Demirkapı, s. 82.

²²⁸ Öztan, s. 130, Poroy, Tekinalp, s. 184.

²²⁹ Vâde ile ödeme gününe bağlanan sonuçlar bazı açılardan birbirinden farklıdır. Örneğin, müracaat hakkı çerçevesinde kambiyo borçlularına başvurulurken talep edilebilecek gecikme faizi vâde gününden itibaren hesaplanır. Yine kabul eden muhatap lehine konan üç yıllık zamanaşımı süresi vâdeden itibaren işlemeye başlar (TTK m. 661/1). Söz konusu farklar için bkz. Öztan, s. 127, Kınacıoğlu, s. 139, Bozkurt, s. 137.

vâdenin gelmesi, her zaman kambiyo alacağının muaccel olduğu sonucunu doğurmamaktadır. Bu yüzden poliçe ve bonolarda vâde ve muacceliyet farklı zamanlara denk gelebilmektedir. Örneğin, keşide gününden üç ay sonra ödenmek üzere 25.07.2009 tarihinde keşide edilen bir poliçenin, her ne kadar 25.10.2009 tarihinde vâdesi gelmiş olsa da, eğer vâde pazar gününe denk geliyorsa, ödeme günü bunu izleyen ilk iş günü olan 26.10.2009 pazartesi günü olacaktır. Nitekim vâde gelmesine rağmen, kanun gereği kambiyo alacağı ancak bir gün sonra talep edilebilir hale gelmektedir. Bu poliçe, Türk Ticaret Kanunu'nun 708. maddesi gereği ödeme gününde veya bunu takip eden iki iş günü içinde ödenmek üzere ibraz edilmelidir (eTTK m. 620). İbraz, görüldüğünde ödenecek kambiyo senetleri hariç diğer bir vâde türünü taşıyan kambiyo senetlerinde alacağın muaccel olmasına etki etmez; sadece borçlunun temerrüde düşürülmesine yol açar²³⁰. Örneğin hamil söz konusu poliçeyi ödeme günü olan 26.10.2009 tarihinde değil de 28.10.2009 günü ibraz ederse, kambiyo alacağı 26.10.2009 tarihinde muaccel olmakla birlikte; senedi ödemekten kaçınan asıl borçlu, 28.10.2009 tarihinde temerrüde düşmektedir. Buraya kadar muacceliyete ilişkin belirttiğimiz hususlar, senedin asıl borçluları yönünden geçerli olan esaslardır. Senedin asıl borçlularına karşı müracaat hakkının kullanılması, kural olarak vâdenin gelmesiyle birlikte ortaya çıkmaktadır.

Senedin müracaat borçluları hakkında muacceliyetin gerçekleşmesi, kambiyo alacağının bunlara karşı talep edilebilir olmasına bağlıdır²³¹. Alacağın muaccel olması, talep edilebilir hale gelmesini ifade ettiğine göre, müracaat borçluları açısından kambiyo alacağı ancak senedin asıl borçlu tarafından ödenmemesi ve bu durumun protesto çekilerek tespit edilmesiyle talep edilebilir hale gelmektedir (TTK m. 713, 714; eTTK m. 625, 626). Başka bir deyişle kambiyo alacağının talep edilebilir hale gelmesi, müracaat hakkının kullanılması olarak değerlendirilmelidir²³². Müracaat hakkı, hamilin, senedin ödenmemesi veya kabul edilmemesi ya da

²³⁰ Öztan, s. 134, Karayalçın, s. 93, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 149, Kınacıoğlu, s. 222, İmregün, s. 81, Kayar, s. 107, Bozkurt, s. 147. Ödeme gününün gelmesiyle birlikte muacceliyet ortaya çıkmasına rağmen, temerrüt olgusu ibraza bağlanmış bulunmaktadır (Bilgili, Demirkapı, s. 111).

²³¹ Karayalçın, s. 101, Öztan, s. 143.

²³² Şimşek de kambiyo alacaklarında muacceliyeti, ödenebilirlik olarak görerek kambiyo senetlerindeki vâde türlerine göre ayırım yaparak değerlendirmektedir. Bu konuda bkz. Şimşek, s. 216.

ödeneceğinin şüpheli bir hal alması durumunda müracaat borçlularına karşı sahip olduğu hakkı ifade etmektedir²³³. Kambiyo senedinde imzası bulunanlar, kendisinden sonra gelenlere karşı kambiyo senedinin kabul edileceğini, yerinde ve zamanında ödeneceğini taahhüt ederler. Bir kambiyo senedinde imzası sebebiyle sorumlu tutulacak olanlar, asıl borçlu ve müracaat borçluları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır²³⁴. Asıl borçlular senedin aslî borçlusu olup, öncelikle bunlara karşı ödeme talebiyle müracaat edilmektedir. Senedin asıl borçlular tarafından ödenmemesi, kabul edilmemesi veya ödenmesinin şüpheli bir hal alması durumunda müracaat borçlularına karşı başvuru hakkı doğmaktadır (TTK m. 713; eTTK m. 625)²³⁵. Protesto çekilmesiyle de söz konusu başvuru hakkı, senedin müracaat borçlularına karşı kullanılabilir bir hal almakta, yani muaccel olmaktadır²³⁶.

Görüldüğü gibi kambiyo alacaklarında vâde ve muacceliyet kural olarak aynı zamana denk gelse de aynı şey değildir. İhtiyati haciz sebeplerinden “*alacağın muaccel olması*” durumu da, senedin asıl borçluları ile müracaat borçluları bakımından farklı zamanları ifade etmektedir. Senedin asıl borçlularına karşı alacağın muaccel olması, kural olarak vâdenin gelmesiyle istisnai olarak da ibrazla birlikte gerçekleşmektedir²³⁷. Müracaat borçluları yönünden alacağın muaccel olması ise, kambiyo alacağının asıl borçlu tarafından ödenmemesi ve bu durumun protesto

²³³ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 160, Tekil, s. 141-143, Kayar, s. 111, Bozkurt, s. 152.

²³⁴ Senedin asıl borçlusu, bonoda “düzenleyen” poliçede ise “kabul eden muhatap” ve bunlar lehine aval verenler ile bunların yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcileridir. Bunların dışında kalan keşideci, lehtar, cirantalar ve bunlara aval verenler ile bunların yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcileri ise müracaat borçlusu konumundadır. Çekte ise asıl borçlu olmadığından keşideci dâhil herkes müracaat borçlusudur (Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1900, 1903, dn. 18). Bu konuda ayrıca bkz. Öztan, s. 143, Kınacıoğlu, s. 344, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 160-161, Bahtiyar, ss. 78-79, İmregün, s. 83, Bozkurt, s. 152, Bilgili, Demirkapı, ss. 112-113, Seda Öktem, **Çekte Müracaat Hakkı**, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan, Birinci Cilt, İstanbul 2007, ss. 743-744. Yargıtay’ın kararlarında da yukarıdakine benzer ikili bir ayrımın yapıldığını görmekteyiz: “Bir bonoyu düzenleyen keşideci o bononun “*asli borçlusu olarak*” bonoda yazılı borcun tamamını ödemek zorundadır. TTK. 702. maddesi gereği (eTTK m. 614) bonoda kefilde (aval veren) hamile karşın borcun tamamından keşideci gibi sorumludur, ibrazında ödenmeyen bononun borçlusu mütemerrit olacağından, hamilin “*müracaat borçlularına*” başvurabilme hakkı doğar.” 12. HD, 20.03.2007, 2637/5240 (www.kazanci.com, Erişim: 29.03.2011).

²³⁵ Karayalçın, s. 101, Poroy, Tekinalp, s. 199, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 160, Kayar, s. 113, İmregün, s. 88, Bahtiyar, s. 79, Bilgili, Demirkapı, s. 113,

²³⁶ Öztan, s. 144-145, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 165, Kayar, s. 115, İmregün, s. 92.

²³⁷ Kuru, s. 2499, Özekes, s. 140. “Alacaklının, bonoyu tanzim edene, onun lehine aval verene ve bunların yetkisiz temsilcilerine karşı ihtiyati haciz isteyebilmesi için, bononun vâdesinin gelmesi gerekli ve yeterlidir. Bundan başka, yetkili hamilin ödememe protestosu çekmiş olmasına ve bu protestoyu bono ile birlikte ihtiyati haciz talebine eklemesine gerek yoktur.” 11. HD, 11.04.2005, 1166/3443 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, s. 5298).

çekilerek tespit ettirilmiş olmasına bağlıdır²³⁸. Buradaki değerlendirmeler yalnızca poliçe ve bonolar açısından geçerli olup, çekler bakımından alacağın muaccel olmasının ne anlama geldiği aşağıda ayrıca ele alınacaktır.

c. Çekler Bakımından Kambiyo Alacağının Muaccel Olması

Çekler, Türk Ticaret Kanunu'nun 795. maddesinin birinci fıkrasına göre görüldüğünde ödenen bir kıymetli evraktır (eTTK m. 707/1). Buna aykırı olarak çekte vâdeye dair konulan kayıtlar yazılmamış sayılır (TTK m. 795/1; eTTK m. 707/1). Bu düzenleme gereğince çeklerde kural olarak vâde yoktur²³⁹. Ancak Türk Ticaret Kanunu'nun 795. maddesinin ikinci fıkrasında düzenleme günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan çekin ibraz gününde ödeneceği hükme bağlanmıştır (eTTK m. 707/2). Benzer şekilde Çek Kanunu'nun geçici 1. maddesinin beşinci fıkrasında ise, 31.12.2011 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için bankaya ibrazı geçersiz sayılmıştır. Bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde çeklerde kural olarak vâde olmamakla birlikte, TTK m. 795/2'de ve Çek Kanunu geçici m. 1/5'te ileri tarihli çekler yasal zemine kavuşturularak çeklerin adeta kredi aracı olarak işlem görmesinin önü açılmıştır²⁴⁰.

²³⁸ Kuru, s. 2500, Özekes, ss. 140-141, Muşul, s. 1063. "Alacaklının bononun cirantalarına, bunlar lehine aval verenlere ve bunların yetkisiz temsilcilerine karşı ihtiyati haciz isteyebilmesi için, ödememe protestosu çekmiş olması ve bu protestoyu ihtiyati haciz talebine eklemiş olması şarttır." 11. HD, 19.09.2006, 8036/8940 (İKİD, Eylül 2009, S. 585, s. 6710-6711). Keza Şimşek, müracaat borçlularına karşı ihtiyati haciz isteyebilmek için protesto çekilmesini hem muacceliyet hem de müracaat hakkının doğumu olarak görmektedir. Bu hususta bkz. Şimşek, s. 216.

²³⁹ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 213, Kayar, s. 177, Ancak bu hükme dayanılarak doktrinde çeklerde "görüldüğünde ödenecek kambiyo senedi" tek tip bir vâdenin olduğu dile getirilmektedir. Bu konuda bkz. Karayalçın, s. 132, İmregün, s. 128.

²⁴⁰ İleri tarihli çek, gerçekte düzenlendiği günden daha ileri bir tarih taşıyan çekleri ifade etmektedir (Haluk Tandoğan, **Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkardıkları Sorunlar**, BATİDER 1981/2, s. 67, Mehmet Bahtiyar, **İleri Tarihli Çekten Doğan Hukukî ve Cezaî Sorumluluk, Makaleler I**, İstanbul 2008, (İleri Tarihli Çek), s. 44). Bu konuda bkz. Vural Seven, **5838 Sayılı Kanun'un Çek Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi**, İzBD, Ocak 2009, (5838 Sayılı Kanun), s. 107 vd., Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 214, Ömer Teoman, **Çek Hukukunda 5838 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikler**, BATİDER Haziran 2009, C. XXV, S. 2, s. 32, Bahtiyar, s. 121, Kayar, ss. 179-180, Bilgili, Demirkapı, s. 185. "Uygulamada temel ilişkinin, çek keşide tarihinden evvel kurulduğu halde borçlu tarafından borca karşılık ileri tarihli (vâdeli) olarak çek veya çekler keşide edildiği sıkça görülmektedir. İleri tarihli çek düzenlemek mümkündür. Bu nedenle, temel ilişkinin doğum tarihi belirlenerek sonuca göre karar verilmesi gerekir." 17. HD, 14.09.2009, 5267/5321 (YKD, 2010/1, ss. 88-90). Benzer şekilde "Yasa koyucu sonraki tarihli çeklerin geçerliliğini açık bir biçimde kabul etmektedir.

Türk Ticaret Kanunu'nun "Muacceliyet" kenar başlıklı 795. maddesinin birinci fıkrasında çeke dayalı kambiyo alacağının görüldüğünde ödeneceği, dolayısıyla ibraz ile birlikte muaccel olacağı hükme bağlanmıştır (eTTK m. 707)²⁴¹. Çeklerde teknik anlamda vâde kabul edilmediğinden keşide gününden itibaren işlemeye başlayan ibraz süreleri önem arz eder²⁴². Çünkü çekler, söz konusu ibraz süreleri içinde bankaya ibraz edilmedikleri takdirde kambiyo hukukuna ilişkin müracaat hakları da doğmaz²⁴³. Bu ibraz süreleri geçirildikten sonra, kambiyo hukukuna ilişkin müracaat hakları kaybedildiği gibi keşideci de çekten cayma hakkına sahip olur²⁴⁴.

Bir çek düzenlendiği yerde ödenecekse on gün; düzenlendiği yerden başka bir yerde ödenecekse bir ay içinde muhataba ibraz edilmelidir (TTK m. 796/1; eTTK m. 708/1). Ödeneceği ülkeden başka bir ülkede düzenlenen çek, düzenleme yeri ödeme yeri ile aynı kıtada ise, bir ay, ayrı kıtada ise üç ay içinde muhataba ibraz edilmelidir (TTK m. 796/2; eTTK m. 708/2)²⁴⁵. İbraz süreleri, çekte yazılı olan düzenleme tarihinin ertesi günü başlayacaktır (TTK m. 796/3)²⁴⁶. Çekteki kambiyo alacağı, ancak ibraz süreleri içinde muhatap bankaya veya takas odasına ibraz edilirse,

Yasal ibraz sürelerinin başlangıç tarihi çekte keşide günü olarak gösterilen tarihtir." 12. HD, 22.02.2006, 1119/3262 (İKİD, Ağustos 2007, S. 560, s. 5105-5106).

²⁴¹ Poroy, Tekinalp, ss. 184, 285, Şimşek, s. 216, Kendigelen, s. 209, Kayar, s. 180, Bozkurt, s. 219. "Her ne kadar muaccel olmayan alacaklar için de ihtiyati haciz talep edilebilirse de ihtiyati hacze konu çek, daha sonra ibraz edildiğinden takip tarihi itibarıyla muaccel alacak yoktur." 19. HD, 01.07.2004, 4368/7867 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, ss. 5469-5470).

²⁴² Eğer çeklerde birden fazla birbirinden farklı şekilde tarihi varsa, senet çek olma vasfını kaybeder (Öztaş, s. 238). Ancak Yargıtay, çeklerde vâde olamayacağından bahisle, düzenlenen çeklerde iki ayrı keşide tarihi bulunması halinde önceki tarihin keşide tarihi olarak kabul edilmesini belirtmiştir. Söz konusu karar için bkz. 12. HD, 16.10.2008, 13619/17565 (Mahmut Bilgen, **Kambiyo Senetlerinde Tahrifat (Değişiklik) Yapılması**, DEÜHFD, 2009, C. 11, Özel Sayı, Prof. Dr. Bilge Umar'a Armağan, C. II, İzmir 2010, s. 996). Doktrinde Yargıtay'ın bu yaklaşımı, çek hamilinin korunmasına üstünlük sağladığından yerinde kabul edilmektedir. Bkz. Kendigelen, s. 90, Deynekli, s. 25.

²⁴³ Çekler için öngörülen ibraz süreleri, bir zamanaşımı değil, hak düşürücü sürelerdendir. Bu hükümler emredici olup, sözleşmeyle kısaltılıp uzatılamaz. Hak düşürücü sürelerin özelliği de söz konusu hakkın öngörülen sürede ileri sürülmemesi durumunda artık hukuken ortadan kalkmasıdır. Dolayısıyla çeklere ilişkin ibraz süreleri geçirildikten sonra kambiyo hukukuna ilişkin müracaat hakları da düşmektedir (Kendigelen, ss. 220-221).

²⁴⁴ İbraz sürelerinin geçirilmesinin sonuçları için bkz. Kendigelen, ss. 221-222.

²⁴⁵ Öztaş, s. 277-278, Kınacıoğlu, s. 344, Bahtiyar, s. 120, Kendigelen, s. 210, Bozkurt, s. 216.

²⁴⁶ Eski Türk Ticaret Kanunu'nun buna karşılık gelen hükmünde ibraz süresinin keşide günü olarak gösterilen tarihten itibaren başlayacağı öngörülmekteydi (eTTK m. 708/4). Bu ise, uygulamada çekin düzenlendiği tarihin ibraz sürelerine dâhil olup olmayacağı hususunda tereddüt yaratmaktaydı. Yeni Türk Ticaret Kanunu ile düzenleme tarihi ibraz sürelerine dâhil edilmeyerek bu durum, açıklığa kavuşturulmuştur. Bu hususta bkz. Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 218,

muaccel hale gelir (TTK m. 796/1, 798; eTTK m. 708/1, 710)²⁴⁷. Çek Kanunu'nun 8. maddesinin üçüncü fıkrasına göre “Yönetmelikte belirtilen esaslar çerçevesinde çeklerin fizikî olarak ibraz edilmeksizin sadece çek bilgileri üzerinden bankalar arası takas odaları aracılığı ile elektronik ortamda muhatap bankaya gönderilerek işlem görmesi, Türk Ticaret Kanunu'nun 798. maddesine (eTTK m. 710) göre takas odasına ibraz hükmünde” olduğu kabul edilmiştir²⁴⁸.

Her ne kadar çekteki kambiyo alacağı, ibrazla birlikte muaccel hale gelse de, bu durum, karşılığı bulunan çekin muhatap banka veya takas odası tarafından ödemesi hususuna ilişkindir. Çünkü çeklerin tam veya kısmî olarak bir karşılığı varsa, ibraz edilen banka şubesinin bu karşılığı ödeme mecburiyeti bulunmaktadır (ÇekK, m. 3/1)²⁴⁹. Bu sebeple süresinde ibraz edilen çekin ibrazla birlikte muaccel olması, bankaların ödeme mecburiyetine yönelik bir anlam ifade eder. Başka bir deyişle süresinde ibraz edilen çek, ibraz ile birlikte muaccel olmakta ve bankanın kanundan doğan ödeme yükümlülüğü ortaya çıkmaktadır²⁵⁰.

Çeklerde daha önce de bahsettiğimiz gibi imzasıyla sorumluluk altına giren herkes, müracaat borçlusudur²⁵¹. Müracaat borçluları yönünden kambiyo alacağının muaccel olması, süresinde ibraz edilen çekin, muhatap banka veya takas odası tarafından ödenmemesine ve bu ödemededen imtina keyfiyetinin, Türk Ticaret Kanunu'nun 808. maddesine göre tespit edilmesine bağlıdır (eTTK m. 720)²⁵². Müracaat borçlularına karşı başvuru hakkı, ancak bu durumda ortaya çıkmakta ve söz konusu kambiyo alacağı bunlar açısından muaccel hale gelmektedir. **Kuru** da

²⁴⁷ Öztan, s. 279, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 216, Bahtiyar, s. 127, Kayar, s. 180.

²⁴⁸ “Çeklerin fizikî ortamda olmadan sadece çek bilgilerinin takas odaları aracılığıyla elektronik ortamda muhatap bankaya iletilmesi, takas odasına ibraz sayılır.” 11. HD, 22.11.2007, 1/513 (BATİDER, 2008/3, C. XXIV, ss. 553-555).

²⁴⁹ Öztan, s. 289, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 219-220, Poroy, Tekinalp, s. 279, Kayar, s. 175, İmregün, s. 131, Bahtiyar, s. 128. Karşılığı olmasına rağmen çek bedelini ödemeyen banka, keşideci ile arasındaki çek anlaşmasına aykırı davrandığı için keşideciye karşı sorumlu olur (Bozkurt, s. 219). Ayrıca hamile ödemede bulunmayan banka görevlisi de Çek Kanunu m.7/5 uyarınca hapis cezasıyla karşı karşıya kalabilir.

²⁵⁰ Kendigelen, s. 209.

²⁵¹ Kınacıoğlu, s. 344, Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1903, dn. 18, Öktem, s. 744.

²⁵² Poroy, Tekinalp, ss. 285-286, Öktem, s. 743. Aksi takdirde hamil, keşideci dâhil tüm müracaat borçlularına karşı müracaat hakkını kaybedecek; bu çek dolayısıyla meydana gelen kambiyo ilişkisi sona erecek ve çeki dayalı olarak ne hamil ne de başka bir çek sorumlusu kambiyo hukukuna dayalı bir talep hakkı ileri süremeyecektir (Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 235).

çek borçlularına karşı ihtiyati haciz istenebilmesi için, çekin üzerinde süresinde ibraz edildiği halde ödenmediğini gösteren muhatap banka veya takas odası tarafından yazılmış tarihli bir beyanın bulunması veya alacaklının ödememe protestosu çekmiş olması ve bu protestoyu ihtiyati haciz talebine eklemesi gerektiğini belirtmiştir²⁵³.

Çek Kanunu'nun geçici 1. maddesinin beşinci fıkrası uyarınca 31.12.2011 tarihine kadar, karşılığı bulunsa dahi keşide tarihinden önce ibraz edilen çeklere yönelik herhangi bir işlem veya ödeme yapılamayacaktır²⁵⁴. Böyle olunca keşide tarihi gelmeden bankaya ibraz edilen çekler, süresinde ibraz edilen bir çek kabul edilmeyecek ve kambiyo borçlularına karşı müracaat hakkı da doğmayacaktır. Hatta 31.12.2011 tarihine kadar üzerinde yazılı keşide tarihi gelmemiş ileri tarihli çekler bakımından ihtiyati haciz talebinde dahi bulunulamayacaktır²⁵⁵. Nitekim bu durumda kambiyo alacağına ilişkin ibraz süreleri, keşide tarihinden itibaren işleyecek olup, söz konusu çek süresinde ibraz edilip ödememe keyfiyeti tespit edilmedikçe, alacak muaccel hale gelmiş sayılmayacaktır²⁵⁶.

3. Vâdesi Gelmemiş Kambiyo Alacaklarında İhtiyati Haciz Sebepleri

a. Genel Olarak

Bir borç ilişkisinde taraflar edimlerini, kural olarak borç muaccel olduğu zaman ifa ederler. Borç ilişkisi doğduktan sonra taraflar, muaccel olmasa da edimlerini tehlikeye düşürecek davranışlardan kaçınmalıdırlar. Eğer borç ilişkisinin

²⁵³ Kuru, s. 2500.

²⁵⁴ Seven, 5838 Sayılı Kanun, s. 109.

²⁵⁵ Seven, 5838 Sayılı Kanun, s. 111. Ancak Kuru, çeklerde vâde olmadığından çek üzerinde yazan keşide gününden önce de ihtiyati haciz istenebileceğini ifade etmektedir (Kuru, s. 2500). Keza Yargıtay da aynı yönde görüş beyan etmiştir: "Keşide tarihinden önce bankaya ibraz edilen ve karşılıksız keşidesi vurulan çek için keşide tarihinden önce de ihtiyati haciz istenebilir. Böyle bir ihtiyati haciz talebi, muaccel alacaklar için ihtiyati haczi düzenleyen 2004 s. İİK 257/1'e göre incelenmelidir." 11. HD, 15.06.2009, 6447/7249 (MİHDER, 2010/1, ss. 150-151). Kanaatimizce Seven'in de haklı olarak belirttiği gibi Çek Kanunu'nun açık hükmü, çeklerde keşide tarihinden önce hukukî takibe bu arada ihtiyati hacze izin vermemektedir. Bu tür çeklerde keşide tarihinden önce ihtiyati haciz istenebileceği yöndeki görüşlerin, Çek Kanunu geçici madde 1/5 uyarınca en azından 31.12.2011 tarihine kadar geçerliliği kalmamıştır.

²⁵⁶ "Çekin süresi içinde ibraz edilmemesi veya ödenmediğinin süresi içinde tespit ettirilmemesi halinde müracaat hakkı kaybedilmiş olur; böyle bir çekten borç vaadi ya da adi senet olarak yararlanılması da mümkün değildir." 11. HD, 05.05.2006, 4190/5584 (BATİDER, 2008/3, C. XXIV, ss. 552-553).

taraflarından biri, borcun konusunu tehlikeye düşürecek davranışlarda bulunursa, diğer taraf için vâdenin gelmesini beklemek veya vâdeye bağlı kalmak, vakit kaybından başka bir anlam ifade etmeyeceği gibi alacağının tahsilinin de tehlikeye düşmesine neden olacaktır. Bunu düşünen kanun koyucu, alacağın henüz muaccel olmadan tehlikeye düşmesi halini dikkate alarak, gerek maddî gerekse şeklî hukuk yönünden alacaklıların hak kaybına uğramalarını önleyici bazı düzenlemeler öngörmüştür²⁵⁷. Bunun maddî hukuka ilişkin en güzel örneği kambiyo alacakları açısından Türk Ticaret Kanunu'nun 713. maddesinin ikinci fıkrasıdır (eTTK m. 625/2). Kambiyo alacakları için böyle bir düzenleme getiren kanun koyucu, diğer para alacaklarını da göz ardı etmemiştir. Bu bağlamda para alacaklarına yönelik olarak alacağının tahsili tehlikeye giren alacaklının, vâdeyi beklemeksizin İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hallerde borçluya karşı ihtiyati haciz alabileceği hükme bağlanmıştır (şeklî hukuka yönelik). Bu iki halde alacağın tahsilinin tehlikeye girdiği, kanun koyucu tarafından peşinen kabul edilmiştir²⁵⁸. Kambiyo alacakları açısından vâdeden önce ihtiyati haciz istemleri, hem İcra ve İflâs Kanunu'ndaki hüküm (İİK m. 257/2) hem de Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenleme (TTK m. 713/2; eTTK m. 625/2) çerçevesinde ele alınmalıdır. Bu iki hükmün, vâdesi gelmemiş kambiyo alacaklarına dayalı ihtiyati hacizlerde amacına uygun ve özenle değerlendirilmesi gerekir.

⇒ İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinin ikinci fıkrasına göre;

- Borçlunun *muayyen bir yerleşim yeri yoksa*
- Borçlu taahhütlerinden kurtulmak amacıyla mallarını *gizlemeye, kaçırmaya* veya *kendisi kaçmaya* hazırlanır yahut *kaçar* ya da bu maksatla alacaklının haklarını ihlal eden *hileli işlemlerde bulunursa*,

vâdesi gelmemiş borçtan dolayı hakkında ihtiyati haciz istenebilir.

²⁵⁷ Türker, s. 790.

²⁵⁸ Özkes, s. 143. Ancak Şimşek'in de haklı olarak belirttiği gibi, vâdeden önce ihtiyati haciz kararı verilirken bunun borçlunun iş hayatına ve diğer alacaklılarına yapacağı olumsuz etkiler göz ardı edilmemelidir. Beklenmeyen iflâslar ve ödeme güçsüzlükleri çoğu kez böyle durumlarda ortaya çıkmakta, alacaklının haklarını teminata bağlama endişesi, borçluyu beklenmeyen bir ortama sürüklemektedir. Bu sebeple menfaat dengesi açısından hâkimin bu gibi durumlarda titizlikle davranması ve belgeleri özenle değerlendirmesi gerekir (Şimşek, s. 215).

⇒ Türk Ticaret Kanunu'nun 713. maddesinin ikinci fıkrasına göre (eTTK m. 625/2) ise²⁵⁹;

- Kabulden *tamamen veya kısmen kaçınılmış*,
- Poliçeyi kabul etmiş olsun olmasın, muhatap *ıflâs etmiş* veya bir ilâmla ispatlanmamış olsa da *ödemelerini tatil etmiş* veya *aleyhindeki herhangi bir icra takibi semeresiz kalmış*,
- Kabul için arz edilmesi menedilen bir poliçenin *düzenleyeni iflâs etmiş*

olursa, hamil, vâdenin gelmesinden önce de müracaat borçlularına karşı başvuru hakkına sahip olur²⁶⁰. Poliçeler için öngörülen bu hüküm, Türk Ticaret Kanunu'nun 778. maddesinin (d) bendindeki atıf nedeniyle bonolar hakkında da uygulanır²⁶¹.

Kambiyo alacaklarında imzasıyla sorumluluk altına girenlerin asıl ve müracaat borçluları olmak üzere iki ana gruba ayrıldığından söz etmiştik²⁶². Bu borçlular, farklı hukukî rejimlere tabi olduklarından, kambiyo alacaklarında ihtiyati haciz talepleri değerlendirilirken birçok yerde ikili bir ayırım yapma zorunluluğu doğmaktadır. Yukarıdaki düzenlemeler (TTK m. 713/2, İİK m. 257/2) çerçevesinde

²⁵⁹ Aslında bu düzenleme, vâdeden önce ihtiyati haczi değil, vâdeden önce müracaat hakkını düzenlemektedir. Bu hükme göre, maddede yer alan durumlardan biri meydana gelirse, hamil adeta alacağının vâdesi gelmiş gibi müracaat hakkına sahip olmaktadır. Bu sebeple bu hükme istinaden talep edilecek ihtiyati haciz istemleri, İİK m. 257/1 çerçevesinde değerlendirilecektir. Ancak bizim bu düzenlemeyi vâdesi gelmemiş kambiyo alacakları bölümünde incelememizin nedeni, öncelikle kambiyo alacağının teknik olarak vâdesinin gelmemesi ve kanun gereği muaccel kabul edilmesidir. Diğer yandan Türk Ticaret Kanunu'ndaki vâdeden önce müracaat hakkını sağlayan haller, bir nevi ihtiyati haciz için de gerekli olan sebeplerdir. Bu yüzden konunun bu başlık altında ele alınmasının, sistematik olarak daha anlaşılır olacağı kanısındayız.

²⁶⁰ Şimşek, Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenlemenin, İcra ve İflâs Kanunu'ndaki düzenlemeye nazaran özel bir düzenleme olduğunu; bundan dolayı İcra ve İflâs Kanunu'nun 257/2. maddesinin müracaat borçluları açısından uygulanmayacağını belirtmektedir (Şimşek, ss. 216-217). Benzer şekilde bkz. Özgürol, s. 45.

²⁶¹ Çeklerde teknik anlamda vâde kabul edilmediğinden bu düzenlemeye herhangi bir atıfta bulunulmamıştır. Ancak uygulamada ileri tarihli çekler açısından bu konuda sorunlar yaşanacağı aşikârdır. Zira bu düzenlemeye atıf yapılmamasının nedeni, çekin bir ödeme aracı olması nedeniyle kısa ibraz sürelerine sahip olması ve çekte vâdenin kabul edilmemiş olmasıdır. Fakat ileri tarihli çeklerin hukukumuzda kabul edilmesi ve çekte gösterilen keşide tarihine kadar ibrazının geçersiz kabul edilmesi, çeki adeta kredi aracı haline getirmiştir. Bu bakımdan ileri keşide tarihli çekler, üzerinde yazan keşide tarihi gelinceye kadar hiçbir işleme tabi tutulamamaktadır. Dolayısıyla Çek Kanunu ile de yasal bir zemine kavuşan ileri tarihli çekler için nasıl bir çözüm yoluna gidileceği üzerinde ayrıca durulacaktır.

²⁶² Bkz. yuk. § 3, D, 2, b.

vâdesi gelmemiş kambiyo alacaklarında ihtiyati haciz sebepleri, asıl borçlular ve müracaat borçluları olmak üzere ikili bir ayrıma göre incelenmelidir.

b. Senedin Asıl Borçlularına Karşı Vâdeden Önce İhtiyati Haciz Talepleri (İİK m. 257/2)

Kambiyo ilişkisindeki asıl borçlular, senedin hamiline ve ona ödeme yapan müracaat borçlularına karşı birinci derecede sorumlu olan borçlulardır²⁶³. Asıl borçlulara ibraz edilen bir senedin ödenmemesi halinde, protesto veya ihbar gibi herhangi başka bir koşula bağlı olmaksızın dava ya da takip yoluna başvurulabilir. Başka bir ifadeyle hamilin asıl borçluya başvurabilmesi için kural olarak vâdenin gelmiş olması gerekli ve yeterlidir²⁶⁴. Kambiyo senetlerinden poliçe (TTK m. 730/1, b. 3; eTTK m. 642/1 “*Kabul Eden Muhatap*”) ve bonoda (TTK m. 778/d; eTTK m. 691/1 “*Senedi Tanzim Eden*”) asıl borçlu bulunmakla birlikte²⁶⁵ çeklerde asıl borçlu bulunmadığından borçluların tamamı, müracaat borçlusu konumundadır (TTK m. 808; eTTK m. 720)²⁶⁶. Çünkü Türk Ticaret Kanunu’nun 808. maddesindeki hamilin başvuru hakkını düzenleyen hükme baktığımızda; hamil, “*keşideci*” dâhil cirantalar ve çek borçlularına karşı ödememe sebebinin tespit edilmesinden sonra müracaat hakkını kullanabilmektedir (eTTK m. 720)²⁶⁷. Oysa vâde geldiğinde asıl borçlulara müracaat edilirken herhangi bir işleme gerek yoktur.

Bir tedavül senedi olan bono ve poliçeler, para borçlarının aksine götürülecek değil, aranılacak bir borcu ihtiva eder. Bunun anlamı borçlunun ödeme mecburiyeti, ancak hak sahibinin veya gösterdiği üçüncü bir şahsın gelerek senedi ibraz suretiyle

²⁶³ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 160, Öztan, s. 143, Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1899, Tekil, s. 141.

²⁶⁴ “Alacaklının, bonoyu tanzim edene, onun lehine aval verene ve bunların yetkisiz temsilcilerine karşı ihtiyati haciz isteyebilmesi için, bononun vâdesinin gelmesi gerekli ve yeterlidir.” 11. HD, 27.02.2006, 1108/1959 (BATİDER, 2006/3, C. XXIII, ss. 344-345). Aynı yönde bkz. 19. HD, 09.11.2007, 7295/9880 (İKİD, Kasım 2009, S. 587, ss. 6834-6835).

²⁶⁵ Poliçede kabul eden muhatap ile bonoda senedi tanzim eden dışında bunlar lehine aval verenler ile bunların yetkisiz ya da yetkisini aşan temsilcileri de (TTK m. 590) kambiyo ilişkisinde asıl borçlu gibi sorumludurlar. Bu konuda bkz. **Seven**, İhbar Mecburiyeti, ss. 1899-1901, dn. 1.

²⁶⁶ Kınacıoğlu, ss. 344, 355, Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1903, dn. 18, Kendigelen, ss. 293-296.

²⁶⁷ Özekes, maddî hukuk bakımından borcun muaccel olması ile birlikte, takip ve dava edilebilmesi için bir takım şartlar aranıyorsa bunların da dikkate alınması gerektiği kanaatindedir (Özekes, s. 137). Bu açıdan muacceliyet kısmında ele aldığımız protesto çekilmesi, kambiyo alacağının müracaat borçlularına karşı takip ve dava edilebilmesi bakımından aranan şartlardandır.

ifa talebinde bulunmasıyla doğar²⁶⁸. Türk Ticaret Kanunu'nun 620. maddesinde ibrazın kime yapılacağı açıkça belirtilmiş olmasa da, ibraz senedi ödemekle mükellef şahsa yapılmalıdır²⁶⁹.

Senedin asıl borçluları, henüz vâde gelmeden senet bedelini ödememeye yönelik bir takım kötünietli davranışlarda bulunabilirler. Bu gibi hallerde hamilin vâdenin gelmesinden önce asıl borçlulara karşı ihtiyati haciz talep etmesi, diğer kambiyo borçluları açısından da önem arz eder. Çünkü senedin asıl borçlusunun, henüz vâde gelmeden senedi ödememek için birtakım kötünietli davranışlarda bulunması, bunlara karşı en son başvurabilecek kambiyo borçlusu bakımından hak kaybına neden olabilir. Çünkü senet bedeli asıl borçlular tarafından ödenmedikçe, söz konusu kambiyo ilişkisi sona ermemektedir.

Müracaat borçlularına karşı hamilin sahip olduğu müracaat hakkı düşse dahi, asıl borçluların sorumluluğu sona ermez (TTK m. 730/1, 779/1; eTTK m. 642/b.3, 691/1). O halde vâdeden önce hamilin kötünietli asıl borçlularına karşı ihtiyati haciz talebinde bulunması, kendi yararına olduğu kadar özellikle senedin asıl borçlulara karşı en son başvuru imkânına sahip olan kimseler (poliçede “*keşideci*” ile bonoda “*lehdar*”) bakımından da önem taşır. Kanaatimizce hamile tanınan asıl borçlulara karşı vâdeden önce ihtiyati hacze başvurma imkânı, kanundan doğan bir hak olduğu kadar kambiyo alacağının korunmasına yönelik bir yükümlülüktür de. Hamilin bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi sebebiyle senedin asıl borçlusundan alacağını ifa edemeyen kambiyo alacaklıları, kambiyo alacağının korunmasına yönelik gerekli tedbirleri almayan hamile karşı hukukî yollara başvurabilirler.

Bono ve poliçelerde asıl borçlular bakımından (bonoda “*senedi tanzim eden*”, poliçede ise “*kabul eden muhatap*”) vâdeden önce ihtiyati haciz istemleri, İcra ve

²⁶⁸ Karayalçın, s. 92, Öztan, s. 126, Bahtiyar, s. 74. “Bono ticarî senetlerdendir ve tedavül özelliğine sahiptir. Ticarî senet borçlusunun senedin nerede ve kimin yedinde olduğunu bilmesine olanak yoktur. Bu özelliği nedeniyle ki ticarî senette yer alan hak aranan bir alacak durumundadır. Bunun doğal sonucu olarak TTK'nun 708. maddesinde “*senedin ibrazı*” zorunluluğu öngörülmüştür (eTTK m. 620). Borçlu, ancak senedin ibraz edilmesi halinde yetkili hamilin kim olduğunu öğrenebilir ve senetteki imzayı kontrol etmek imkânına kavuşur.” 6. HD, 18.02.1985, 13157/1671 (www.kazanci.com, Erişim: 01.04.2011).

²⁶⁹ Öztan, s. 135, Poroy, Tekinalp, s. 185, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 144, Kayar, s. 106.

İflâs Kanunu'nun 257/2. maddesine göre değerlendirilmelidir²⁷⁰. Zira asıl borçlulara karşı müracaat hakkının kullanılması için kural olarak vâdenin gelmesi yeterli olup, bunun dışında herhangi bir şartın yerine getirilmesine gerek yoktur²⁷¹. Normal bir borç ilişkisinde alacaklı ile borçlunun konumu ne ise, kambiyo alacağı bakımından da asıl borçlu ile hamil arasındaki ilişki budur. Bu nedenle kambiyo alacaklarında senedin asıl borçlularına karşı vâdeden önceki ihtiyati haciz istemleri, İcra ve İflâs Kanunu'nun 257/2. hükmüne göre talep edilmelidir. Çünkü Türk Ticaret Kanunu'nun vâdeden önce başvuru hakkını düzenleyen 713. maddesinin ikinci fıkrası, sadece senedin müracaat borçlularına yönelik bir düzenlemedir (eTTK m. 625/2)²⁷². O halde senedin asıl borçlularına karşı vâdeden önce ihtiyati haciz isteyebilmek için;

a) *senedin asıl borçlusunun belirli bir yerleşim yeri²⁷³ olmamalı²⁷⁴,*

²⁷⁰ Şimşek, vâdeden önce ihtiyati haciz talebinde bulunma durumunu, asıl borçlular ve müracaat borçluları açısından ikili bir ayrıma giderek değerlendirmekte; senedin asıl borçlularını bakımından Türk Ticaret Kanunu'nun 1. maddesinin yollamasıyla İcra ve İflâs Kanunu'nun 257/2. maddesinin uygulanacağını ifade etmektedir (Şimşek, s. 217).

²⁷¹ “Bir bonoyu tanzim eden kimse, tıpkı bir poliçeyi kabul eden gibi sorumludur. Ödeme için ibraz edilmeyen bir bonodan dolayı borçlunun 624'üncü maddeye göre bono bedelini notere tevdi etme hakkı da bulunmaktadır. Bu nedenlerle, alacaklının bononun borçlularına gidebilmesi için önceden protesto düzenlenmesine gerek bulunmamaktadır. Buna göre, alacaklının vâdesi geçmiş bonolar nedeniyle borçlular hakkında talep ettiği ihtiyati haciz isteminin kabulü gerekir.” HGK, 23.11.2005, 11-576/638 (İKİD, Ocak 2007, S. 553, s. 4646-4651). Benzer şekilde bkz. 19. HD, 09.11.2007, 7295/9880 (İKİD, Kasım 2009, S. 587, s. 6834-6835).

²⁷² Öztan, senedin ödeneceğinin şüpheli bir hal alması durumunda TTK m. 713 ile (eTTK m. 625) hamile, vâdeye kadar beklemeyip poliçenin ödenmesini müracaat borçlularından isteyebilme imkânının verildiğinden bahsetmektedir (Öztan, s. 144). Türk Ticaret Kanunu'nun 713 ilâ 742. maddelerinde öngörülen düzenlemelerin (eTTK m. 625-654) üst başlığına baktığımızda “**Kabul Etmeme ve Ödeme Hallerinde Müracaat Hakları**” adını taşımaktadır. Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere TTK m. 713/2'deki düzenlemenin (eTTK m. 625/2) senedin asıl borçlularına yönelik olmayıp, müracaat borçlularına ilişkin düzenlemeler olduğu ortadadır.

²⁷³ Özkes, 4949 sayılı Kanun'la yapılan değişikte yerleşim yeri yerine mesken ifadesinin kullanılmamasını eleştirmektedir. Yazar, yerleşim yeri ifadesinin teknik olarak doğru bir ifade olmadığını, hukukumuzda yerleşim yeri zorunluluğu olduğundan maddede kastedilenin yerleşim yeri değil mesken olduğunu ifade etmektedir. Eleştiri için bkz. Özkes, Değerlendirme, s. 448.

²⁷⁴ Bu durumda kambiyo senetlerinde senet bedelini ödeyecek kimsenin imzasının yanında senedin düzenlendiği yerin de gösterilmesi zorunludur. Ödeme yerinin neresi olduğu kambiyo senedinden anlaşılır (TTK m. 671/e, 776/d, 778/d; eTTK m. 583/5, 688/4, 692/4). Ödeme yeri senette belirtilmemişse, poliçelerde muhatabın adının yanında gösterilen yer (TTK m. 672/3; eTTK m. 584/3), bonolarda senedin düzenlendiği yer (TTK m. 777/3; eTTK m. 689/3), çeklerde ise muhatabın ticaret unvanının yanında gösterilen yer (TTK m. 781/2; eTTK m. 693/2) ödeme yeri sayılacaktır. Senedin düzenleme yeri ise, düzenleyenin adının yanında yazılmış olan yerdir (TTK m. 672/4, 777/4, 781/3; eTTK m. 584/4, 689/4, 693/3). Hamil, senedi ödemek üzere ibraz etmek ve protesto çekmek için borçluyu bu yerlerden aramakla yükümlüdür. Ancak kolluk ve yerel posta yönetiminden edinilen bilgiye göre araştırmanın sonuç vermediği anlaşılırsa, kambiyo senetlerinden beklenen çabukluk ve güven ilkesi karşısında kanun koyucu, başkaca araştırma yapmaya gerek duymamış ve mevcut verilerle yetinerek borçlunun belli bir yerleşim

b) senedin asıl borçlusu taahhütlerinden kurtulmak amacıyla mallarını gizlemeye, kaçırmaya hazırlanmalı veya kendisi kaçmaya hazırlanmış yahut kaçmış olmalı ya da bu maksatla hamilin ve diğer kambiyo borçlularının haklarını ihlal eden hileli davranışlarda bulunmalıdır²⁷⁵.

Vâdesi gelmemiş alacaklar için ihtiyati haciz sebepleri sınırlı bir şekilde sayılmış olup, ihtiyati haciz ancak kanunda öngörülen sebepler gerçekleştiğinde istenebilir (İİK m. 257/2)²⁷⁶. Bu yüzden kanunda sayılan sebepler genişletilemeyeceği gibi bu sebeplere benzer durumlarda dahi ihtiyati hacze karar verilemez²⁷⁷. Vâdesi gelmemiş alacaklara dayalı olarak ihtiyati haciz istenebilmesi için, yine alacağın rehinle temin edilmemiş olması gerekir. Vâdesi gelmemiş alacak rehinle temin edilmiş ise, İcra ve İflâs Kanunu'nun 257/2. maddesindeki sebeplere istinaden ihtiyati haciz istenemez²⁷⁸.

yeri olmadığını kabul etmiştir (TTK m. 755/2, 778/i, 818/r; eTTK m. 667/3, 690, 730/b.19). Dolayısıyla Türk Ticaret Kanunu'nun 775. maddesinin birinci fıkrası uyarınca kambiyo senedinin ödemek için ibrazı ve protesto çekilmesi, söz konusu kimsenin ticaret yerinde ve böyle bir yeri yoksa konutunda yapılması gerekir (eTTK 657/1). Poliçede muhatabın bonoda düzenleyen ticaret yeri ve konutu saptanamamışsa, vâde gününü beklemeden haklarında ihtiyati haciz istenebilecektir. Ancak Şimşek'in de haklı olarak belirttiği gibi senedin asıl borçlularının yerleşim yerlerinin belli olmaması, müracaat borçlularına karşı vâdeden önce müracaat hakkı vermez. Bu ihtimalde senedi elinde bulunduran kişi, ödememe protestosu çekmeden vâdeden önce müracaat borçluları aleyhine ihtiyati haciz talep edemez. Aksi halde İcra ve İflâs Kanunu'nun 257/2. maddesinin müracaat borçluları hakkında uygulanması sonucu ortaya çıkar ki, bu durum Türk Ticaret Kanunu'nun emredici hükümleri ile bağdaşmamaktadır. Bu konuda bkz. Şimşek, s. 218.

²⁷⁵ Buradaki hüküm titizlikle incelenmeli, alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesi çok iyi kurulmalıdır. Zira alacağın güvencesiz bırakılmaması senedin hamili açısından ne derece önemli ise, gerçek dışı beyanlarla borçlunun karşı karşıya kalacağı ağır sonuçlar da borçlu için o derece önemlidir. Alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesinin kurulması bakımından hâkime büyük bir görev düşmektedir. Bu bağlamda kanıtlar her somut olayın özelliğine uygun biçimde değerlendirilmeli; senet hamili, bu bentte yer alan durumları kanıtlamakla yükümlü olmalıdır. Özellikle salt iş yerinin veya konutun başka bir yere taşınması, ihtiyati haciz için yeterli görülmemeli; bu konuda senet hamilinden daha kesin ve somut kanıtlar getirmesi istenmelidir. Bu konuda bkz. Şimşek, s. 218. Özekes, bu bendin uygulanması bakımından borçlunun niyeti ve bu niyetin bentte belirtildiği gibi somut olarak dışa yansımaları şeklinde iki esas aramaktadır (Özekes, s. 155).

²⁷⁶ Kuru, s. 2503. "Diğer taraftan alacaklının müeccel (vâdesi gelmemiş) bir borçtan dolayı ihtiyati haciz isteyebilmesi için, İcra ve İflâs Kanunu'nun 257/2. maddesinde öngörülen sebeplerden birinin varlığı gerekir. Anılan maddenin açık hükmüne göre; alacaklının alacağını vâdesinde alabilmesi ciddi bir şekilde tehlikeye düştüğü veya düşmekte olduğuna ilişkin olaylar mevcut bulunduğu takdirde ihtiyati haciz kararı verilecektir." HGK, 04.06.2003, 13-380/401 (www.kazanci.com, Erişim: 10.05.2011).

²⁷⁷ Kuru, El Kitabı, s. 884, Özekes, s. 144.

²⁷⁸ Kuru, El Kitabı, s. 884, dn. 6.

c. Senedin Müracaat Borçlarına Karşı Vâdeden Önce İhtiyati Haciz Talepleri (TTK m. 713/2; eTTK m. 625/2)

Kambiyo alacağının tahsilinin vâdeden önce güvence altına alınması ihtiyacı, asıl borçlular bakımından ortaya çıkabileceği gibi müracaat borçluları yönünden de söz konusu olabilir. Kambiyo senetlerinde müracaat borçlularının hamile karşı olan garanti sorumlulukları, bir takım maddî ve şeklî şartların oluşmasıyla ortaya çıkar²⁷⁹. Hamilin müracaat borçlularına başvurma hakkının öncelikli şartı, söz konusu kambiyo senedinin vâdesinde asıl borçlu tarafından ödenmemesidir. Başka bir ifadeyle müracaat borçluları, hamile karşı ikincil nitelikte bir teminat sorumluluğu üstlenmiş olduklarından, senedin vâdesinde (çeklerde ibrazında) ödenmemesi ile müracaat borçlularının o zamana kadar sadece muhtemel olan ödeme mecburiyetleri, birincil dereceye çıkararak kesinleşmektedir²⁸⁰. Burada müracaat borçlularının garanti sorumluluklarının, senedin vâdesinde ödenmemesi şeklinde borçlar hukuku anlamında olumsuz bir şarta bağlandığını söylenebilir²⁸¹. Kambiyo senetlerinde müracaat borçlularına başvurmanın ilk şartı, senedin zamanında asıl borçluya ibraz edilmesi ve asıl borçlu tarafından senedin ödenmemesidir. Bu nedenle hamilin, kural olarak senedin asıl borçlusuna başvurmadan müracaat borçlularına karşı başvurma hakkı bulunmamaktadır²⁸². Müracaat borçlularına karşı başvuru hakkının kullanılabilmesi için senedin asıl borçlu tarafından ödenmemesi ve bu durumun protesto çekilerek tespit edilmiş olması gerekir²⁸³. O halde hamilin müracaat borçlularına karşı başvuru hakkını kullanabilmesi, bir takım maddî (senedin asıl

²⁷⁹ Söz konusu şartlar hakkında bkz. Karayalçın, ss. 100-102, Öztan, s. 143 vd., Kınacıoğlu, ss. 230-240, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 164-165, Kayar, s. 113 vd., Tekil, ss. 141-142, Bilgili/Demirkapı, ss. 113-114.

²⁸⁰ Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1900, Kınacıoğlu, s. 229, Bahtiyar, ss. 78-79.

²⁸¹ Şart kavramı ve çeşitleri konusunda bkz. Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, s. 437 vd. Aynı şekilde bkz. Eren, s. 1115 vd, Oğuzman, Öz, ss. 874-880, Kılıçoğlu, ss. 567-578, Remzi, Aydın, ss. 462-465.

²⁸² Müracaat hakkı, poliçenin kabul edilmemesi veya ödenmemesi halinde müracaat borçlularına başvurarak senetten doğan hakları isteme yetkisini ifade etmektedir (Kayar, s. 111). Bu konuda bkz. Öztan, ss. 142-143, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 160, Kınacıoğlu, s. 229, İmregün, s. 83, Kendigelen, s. 292.

²⁸³ “Ancak, alacaklının bononun cirantalarına, bunlar lehine aval verenlere ve bunların yetkisiz temsilcilerine karşı ihtiyati haciz isteyebilmesi için, ödememe protestosu çekmiş olması ve bu protestoyu ihtiyati haciz talebine eklemesi şarttır. Aksi halde cirantalara başvuru imkânı bulunmamaktadır.” 11. HD, 19.09.2006, 8036/8940 (İKİD, Eylül 2009, S. 585, ss. 6710-6711). Benzer şekilde “Keşideci protesto edilmediğinden takip alacaklısı hamil, cirantalara, keşideci ve diğer borçlulara karşı takip hakkını kaybeder.” 12. HD, 07.12.2004, 23383/25254 (İKİD, Ekim 2005, S. 538, s. 3697).

borçlu tarafından ödenmemesi) ve şekli şartların (protesto çekilmiş olması) varlığına bağlıdır. Ancak ödeme konusunda ciddi kuşklar yaratan bazı hallerde hamilin vâdeyi beklemesi, senedin ödenmesini tehlikeye düşürebilir²⁸⁴. Böyle durumlarda hamilin vâdeyi beklemesi için ortada herhangi bir sebep kalmamakta; aksine vâdenin gelmesinin beklenmesi alacağa kavuşma imkânını zora sokmaktadır. Bunu öngören kanun koyucu, hamilin vâde gelmeden önce müracaat borçlularına karşı başvuru şartlarını, Türk Ticaret Kanunu'nun 713. maddesinde gösterilmiştir (eTTK m. 625). Bu düzenlemeye göre;

- a) *Kabulden tamamen veya kısmen imtina edilmiş*²⁸⁵;
- b) *Poliçeyi kabul etmiş olsun almasın muhatap iflas etmiş*²⁸⁶ veya sadece *ödemelerini tatil etmiş yahut aleyhindeki herhangi bir icra takibi semeresiz kalmış*²⁸⁷;
- c) *Kabul için arz edilmesi men edilen bir poliçenin keşidecisi iflâs etmiş*²⁸⁸

²⁸⁴ Senedin asıl borçlu tarafından ödenmemesi, müracaat hakkının doğmasına; protesto çekilmesi ise, müracaat hakkının kullanılmasına yönelik bir şarttır. Bu konuda ayrıca bkz. Karayalçın, s. 101, Kınacıoğlu, s. 229, Bahtiyar, s. 80, Kayar, s. 111-115, Bozkurt, s. 153 vd.

²⁸⁵ Bu husus, kabul etmeme protestosu ile belgelenmelidir. Senedin kabul edilmediğini bu şekilde ortaya koyan hamil, vâdenin gelmesini beklemeden ve ödememe protestosu çekmeden müracaat borçlularına karşı ihtiyati haciz talebinde bulunabilecektir (Şimşek, s. 217). Bu konuda ayrıca bkz. Poroy, Tekinalp, s. 200.

²⁸⁶ Poliçenin muhatabı veya bononun düzenleyeni iflâs etmişlerse, hamil iflâs ilâmı ile birlikte vâde gününü beklemeksizin müracaat borçluları aleyhine ihtiyati haciz talep edilebilir (TTK m. 714/6; eTTK m. 626/6). Bu konuda bkz. Karayalçın, s. 101, Kınacıoğlu, s. 231, Öztan, s. 144, Kayar, s. 114, Bilgili, Demirkapı, s. 113.

²⁸⁷ Ödemelerin tatil edilmiş olması vâdeleri birbirini izleyen senetlerin ödememe protestosuna bağlanmış ve protestoların borçluya tebliğ edilmiş olması ile kanıtlanabileceği gibi, herhangi bir alacaklının borçluya yönelik almış olduğu aciz vesikasıyla da icra takibinin semeresiz kaldığı ispatlanabilir (Şimşek, s. 217). Ayrıca bkz. Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 164, Kınacıoğlu, ss. 231-232, Poroy, Tekinalp, s. 200, İmregün, s. 90, Bozkurt, s. 154.

²⁸⁸ Türk Ticaret Kanunu'nun 692. maddesinde (eTTK m. 604) keşideci ya da cirantaların bir süre ile bağlı tutmak veya tutmamak suretiyle kambiyo senedinin kabul için arz edilmesini yasaklayabileceği öngörülmüştür. Bu durumda Türk Ticaret Kanunu'nun 713/2. maddesinde belirtilen "*kabulden tamamen veya kısmen kaçınılmış olması*" durumunun gerçekleşmesi açısından bir açıklığın varlığını düşünen yasa koyucu, bu gibi hallerde keşidecinin salt iflâsını da vâdeden önce ve protesto çekmeden müracaat hakkının kullanılması için yeterli görmüştür. Böylelikle vâde henüz gelmeden senedin keşidecisi iflâs etmiş olursa, söz konusu iflâsın ispat edilmesiyle vâdeden önce de ihtiyati haciz isteme hakkı doğacaktır (Şimşek, s. 217). Ayrıca kabule arzı yasaklanmış poliçede keşideci kabul etmiş muhatap gibidir ve kambiyo alacağının asıl güvencesini oluşturur. Bu nedenle keşidecinin iflâsı da, vâdeden önce müracaat sebeplerinden biri olarak kabul edilmiştir (Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 165). Ayrıca bkz. Poroy, Tekinalp, ss. 201-202. Bu hükmün bonolar bakımından uygulanmasının gereksiz olduğu kanaatindeyiz. Nitekim TTK m. 779/1 gereği, bonoda düzenleyen tıpkı bir poliçeyi kabul

olursa, hamil vâdenin gelmesinden önce de aynı müracaat hakkına sahip olur.

TTK m.713/2'de gösterilen üç durumda hamil, İcra ve İflâs Kanunu'nun 257/2. maddesindeki şartlar oluşmasa bile ihtiyati haciz talebinde bulunabilecektir. Ancak **Özekes**'in de belirttiği gibi, Türk Ticaret Kanunu'nun 713/2. maddesindeki şartlar oluşursa, hamilin ihtiyati hacze başvururken, doğrudan İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinin birinci fıkrasına dayanması gerekir²⁸⁹. **Saldırım** da Türk Ticaret Kanunu'nun 713. maddesinin kambiyo senetlerinin müracaat borçluları konusunda özel bir düzenleme getirdiğini ve söz konusu maddede öngörülen sebeplere istinaden hamilin müracaat borçlularına karşı ihtiyati haciz isteyebileceğini belirtmektedir²⁹⁰. Kanaatimizce de hamil, Türk Ticaret Kanunu'nun 713. maddesindeki şartlar gerçekleşmişse, doğrudan İcra ve İflâs Kanunu'nun 257/1 hükmüne dayanarak ihtiyati haciz talep etmelidir. Burada hamilin kambiyo alacağı, vâdesi gelmemiş olmasına rağmen kanun gereği muaccel bir alacak gibi talep edilebilmektedir. Ancak hamil, vâdesinden önce müracaat borçluları hakkında ihtiyati haciz talep ettiğinde, TTK m. 713/2'de öngörülen koşulların oluştuğunu ispat etmek zorundadır²⁹¹. **Şimşek** de, senet bedelinin müracaat borçlularından vâdeden önce hangi hallerde istenebileceğinin Türk Ticaret Kanunu'nun 713. maddesinin ikinci fıkrasında (eTTK m. 625/2) gösterildiğini; bu özel düzenleme dışında hamile vâdeden önce müracaat hakkı tanıyan genel hükümlerin ve bu arada İcra ve İflâs Kanunu'nun 257/2. maddesinin müracaat borçluları hakkında uygulama olanağı olmadığını belirtmektedir²⁹².

d. İleri Tarihli Çekler Bakımından İhtiyati Haciz Talepleri

Türk Ticaret Kanunu'nun 795. maddesinde çeklerin görüldüğünde ödeneceğini ve buna aykırı herhangi bir kaydın yazılmamış sayılacağını; ancak aynı

eden gibi sorumlu olduğundan, düzenleyenin iflas etmesi başlı başına TTK m. 713/2, b'de belirtilen vâdeden önce müracaat hakkını sağlayan hususlardandır.

²⁸⁹ Özekes, s. 137. Benzer şekilde bkz. Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1903-1904, dn. 18, Berkin, s. 27, Ayyıldız, s. 377.

²⁹⁰ Saldırım, s. 1894.

²⁹¹ Karayalçın, ss. 101-102, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 164-165, İmregün, ss. 90-91, Kayar, ss. 113-115, Bozkurt, s. 154.

²⁹² Şimşek, s. 216.

maddenin ikinci fıkrasında keşide tarihinden önce ödenmek için ibraz olunan çeklerin, ibraz günü ödeneceğinden bahsettik²⁹³. Fakat Çek Kanunu'nun geçici 1. maddesinin beşinci fıkrasında Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenlemenin aksine 31.12.2011 tarihine kadar, çeklerin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ödenmek için muhatap bankaya ibrazının geçersiz olduğu ifade edilmiştir²⁹⁴. Bu hükümle geçici bir süreliğine de olsa çeklerde vâdenin kabul edilmesi, çekin hukukî niteliği ve ekonomik fonksiyonu ile bağdaşmamaktadır²⁹⁵. Çek Kanunu'ndaki geçici madde ile artık çeklerin üzerinde yazan keşide tarihinden önce ibrazı mümkün olmayacaktır²⁹⁶. Dolayısıyla ileri tarihli çekler için keşide tarihinden önce ihtiyati haciz istenip istenemeyeceği hususu, Çek Kanunu'ndaki geçici düzenleme çerçevesinde değerlendirilmelidir. Bu hüküm yürürlüğe girmeden önce ileri tarihli çekler keşide gününden önce ibraz edilebildiğinden, vaktinde ibraz edilip de ödenmeyen çekler, Türk Ticaret Kanunu'nun 808. maddesi (eTTK m. 720) gösterilen tespit yapıldıktan sonra müracaat hakkı doğmaktaydı. Dolayısıyla hamilin ödenmeme keyfiyetini tespit ettirmesiyle birlikte müracaat hakkı doğduğundan, keşide gününden önce ihtiyati haciz isteme olanağı da vardı. Ancak geçici 1. maddeden sonra keşide

²⁹³ Bu şekil tedavüle konan çeklere “*ileri tarihli çekler*” de denmektedir. Bu konuda bkz. Öztan, s. 281, Tandoğan, s. 67, Teoman, s. 32, Kendigelen, s. 198, Poroy, Tekinalp, s. 299, Bahtiyar, İleri Tarihli Çek, s. 44, Seven, 5838 Sayılı Kanun, s. 107. İleri tarihli çek terimi uygulamada da kullanılır hale gelmiştir: “Fiili keşide tarihinde yetkili olan temsilcinin imzaladığı “*ileri tarihli çeklerden*” temsil edilenin sorumlu olması, hakkaniyet gereğidir.” 11. HD, 10.04.1997, 697/2656 (BATİDER, 1997/1, C. XIX, ss. 186-188). Benzer şekilde bkz. 12. HD, 25.03.1997, 2899/3661 (BATİDER, 1998/3, C. XIX, ss. 201-202).

²⁹⁴ Bu hükmün kabul edilmesinin nedeni, uygulamada yaygın bir şekilde kullanılan “*vâdeli çekler*” nedeniyle artan karşılıksız çek keşide etme suçunun önüne geçmektir. Özellikle piyasada çeklerle sağlanan para dolaşımının ayakta tutulması ve ticarî hayatta hâkim olan güven ortamının tesisi amaçlanmıştır. Uygulamada ileri tarihli çeklere meşru ya da gayrimeşru olarak başvurulma amaçları hususunda bkz. Tandoğan, ss. 68-70, Kendigelen, ss. 198-201. Ancak Teoman, bu düzenlemeyle çek keşidecileri korunurken ekonomik sıkıntı yaşayan ve borçlarını ödeyemez durumda olan diğer kambiyo borçlularının korumasız bırakıldığını, bu nedenle bu hükmün Anayasa'da yer alan eşitlik ilkesine aykırı olduğunu savunmaktadır (Teoman, s. 33).

²⁹⁵ Bu durum, Seven tarafından da eleştirilmiş; çekin, diğer kambiyo senetleri gibi kredi aracı olmadığı belirtilerek söz konusu düzenlemenin çekin ekonomik fonksiyonu ile bağdaşmadığı ifade edilmiştir (Seven, 5838 Sayılı Kanun, s. 108). Kahyaoğlu da uluslararası alanda bir ödeme aracı olan çekin, Türk hukukunda kredi aracı haline getirildiğini; konulan bu yasağın Türk Ticaret Kanunu sistemini bozduğunu belirtmiştir (E. Cem Kahyaoğlu, **5941 Sayılı Çek Kanunu İle İlgili Bazı Tesbitler**, Kazancı HHD, Mart – Nisan 2010, S. 67-68, s. 144). Benzer şekilde bkz. Turgut Kalpsüz, **Poliçelerde Ödeme Yerin Önemi**, BATİDER, Aralık 1970, C. V, S. 4, s. 58, Kendigelen, s. 201, Bahtiyar, İleri Tarihli Çekler, s. 46.

²⁹⁶ Benzer bir düzenlemeye Çek Kanunu'ndan önce yürürlüğe giren 5838 Sayılı Kanun'da da yer verilmiştir. Bu düzenlemenin ileri tarihli çekler üzerindeki etkileri konusunda bkz. Seven, 5838 Sayılı Kanun, s. 108 vd.

tarihinden önce çekin ödenmesinin tehlikeye girmesi durumunda, hamil, borçluların alacağı etkisiz kılmaya yönelik kötüniyetli davranışlarına nasıl engel olabilecektir?

Bu soruya cevap vermeden önce çekte müracaat hakkına ilişkin birtakım hususlar üzerinde durmak gerekir. Daha önce de ifade ettiğimiz üzere çekte keşideci dâhil imzası bulunan herkes, müracaat borçlusu konumundadır. Bu sebeple çekte kambiyo ilişkisi bakımından asıl borçlu ybulunmamaktadır. Çeklerde müracaat hakkının kullanılması için çekin vaktinde ibraz edilmesi üzerine ödenmemesi ve bu durumunun Türk Ticaret Kanunu'nun 808. maddesinde öngörülen usûllerden biriyle tespit edilmesi gerekir²⁹⁷. Çek Kanunu'ndaki geçici madde dikkate alındığında ileri tarihli çeklerin keşide gününden önce ibrazı geçersiz olduğundan, çekler en erken keşide günü ödemek için ibraz edilebilecektir²⁹⁸. Dolayısıyla ileri tarihli çeklerde, hamil keşide gününü beklemek zorunda olduğundan, keşide günü gelene kadar geçecek sürede alacağın tahsilinin tehlikeye sokulması her zaman muhtemeldir.

Çeklerde vâde kabul edilmediğinden, vâdeden önce müracaat hakkını düzenleyen Türk Ticaret Kanunu'nun 713. maddesinin ikinci fıkrasına bir atıf yapılmamıştır (TTK m. 818; eTTK m. 730). Ancak Çek Kanunu'ndaki düzenleme ileri tarihli çekleri, adeta bir kredi aracı haline getirdiğinden çekte gösterilen keşide günü gelmeden müracaat hakkı kullanılamayacaktır. Dolayısıyla ileri tarihli çeklerde, hamil keşide gününü beklemeye mecbur bırakıldığından, bu süreye kadar alacağını teminat altına alan herhangi bir güvenceye sahip olmamaktadır. Kanaatimizce çek hamilinin karşılaştacağı bu sakıncalar, 31.12.2011 tarihine kadar Türk Ticaret Kanunu'nun vâdeden önce müracaat hakkını düzenleyen hükmünün kıyasen çekler

²⁹⁷ Yargıtay, Çek Kanunu yürürlüğe girmeden önceki bir kararında ileri tarihli çekler bakımından İİK m. 257/1'e göre ihtiyati haciz istenebileceğini belirtmiştir: "Keşide tarihinden önce bankaya ibraz edilen ve karşılıksız kaşesi vurulan çek için keşide tarihinden önce de ihtiyati haciz istenebilir. Böyle bir ihtiyati haciz talebi, muaccel alacaklar için ihtiyati haczi düzenleyen 2004 s. İİK 257/1'e göre incelenmelidir." 11. HD, 15.06.2009, 6447/7249 (MİHDER, 2010/1, ss. 150-151). Ancak şu anki düzenleme karşısında, hamilin geçici bir süreliğine de olsa artık böyle bir imkânı bulunmamaktadır.

²⁹⁸ Çek Kanunu'nda getirilen düzenlemeyle muhatap banka, 31.12.2011 tarihine kadar ileri tarihli çekler için keşide gününden önce ibraz halinde hiçbir işlem yapamayacak; keza benzer şekilde çeklerin takas odasına ibrazında ödenmesi veya işlem yapılması durumunda ibrazı kabul eden bankalar çek anlaşması çerçevesinde sorumlu tutulabilecek; noter tarafından buna istinaden protesto çekilirse noter, bu yüzden zararlardan mesul olacaktır (Seven, 5838 Sayılı Kanun, ss. 109-110).

açısından uygulanması yoluyla giderilebilir²⁹⁹. Nitekim Türk Medenî Kanunu'nun 1. maddesinde hâkime bu konuda önemli bir görev yüklenmiştir³⁰⁰. Bu düzenlemeden hareketle, hâkim Türk Medenî Kanunu'nun kendisine verdiği hukuk yaratma yetkisini kullanarak, ileri tarihli çekler bakımından Türk Ticaret Kanunu'nun 713. maddesini (eTTK m. 625) kıyasen uygulayarak burada yer alan boşluğu doldurabilir. Bu şekilde ileri tarihli çeklere ilişkin ihtiyati haciz istenip istenemeyeceğine yönelik boşluk hâkim tarafından doldurularak, senet hamilinin haklarının zayi olması önlenilecektir. İleri tarihli çeklerin keşide gününden önce ibraz geçersiz sayılsa da, hamilin keşide gününden önce ihtiyati haciz talepleri, vâdeden önce müracaat hakkını düzenleyen hükümler çerçevesinde (TTK m. 713/2; eTTK m. 625/2) incelenmelidir³⁰¹. Vâdeden önce müracaat hakkının şartları oluşmuşsa, hamilin ileri tarihli çeklere yönelik ihtiyati haciz talebi, İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinin birinci fıkrasına göre kabul edilmelidir. Burada hamil, sadece TTK m. 713/2'deki şartlardan birinin oluştuğunu ispat ederek, ihtiyati haciz talep edebilir. Ancak bu çözüm yolu, 31. 12. 2011 tarihine kadar geçerlidir. Çünkü geçici 1. maddenin beşinci

²⁹⁹ Seven de bu konuda geçici süre zarfında Türk Ticaret Kanunu'nun 713. maddesinin (eTTK m. 625) çekler hakkında uygulanması gerektiğini dile getirmektedir. Bu konuda bkz. Seven, 5838 Sayılı Kanun, s. 111.

³⁰⁰ “*Hukukun Uygulanması ve Kaynakları*” kenar başlıklı hükümde: “Kanun, sözüyle ve özüyle değiştiği bütün konularda uygulanır. Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa hâkim, örf ve âdet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir. Hâkim, karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanır.” denmektedir. Bu düzenleme, Anayasa'nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen hiçbir mahkemenin görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmayacağı ilkesinin Türk Medenî Kanunu'ndaki yansımadır. Türk Medenî Kanunu'nun 1. maddesinde hâkime tanınan bu yetki bir hak olduğu kadar yükümlülük niteliği de taşımaktadır. Zira hâkim, hukuk boşluğu söz konusu olduğunda ya kıyas yaparak ya da hukuk yaratma yoluyla bu boşluğu doldurmak zorundadır. Genel bilgi için bkz. Jale Akipek ve Turgut Akıntürk, **Türk Medenî Hukuku**, 4. Bası, İstanbul 2002, s. 77 vd., M. Kemal Oğuzman ve Nami Barlas, **Medenî Hukuk – Giriş – Kaynaklar – Temel Kavramlar**, 15. Bası, İstanbul 2008, s. 101-118, Rona Serozan, **Medenî Hukuk Genel Bölüm**, Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul 2008, s. 122 vd., Mustafa Dural ve Suat Sarı, **Türk Özel Hukuku Cilt I, Temel Kavramlar ve Medenî Kanununun Başlangıç Hükümleri**, 5. Baskı, İstanbul 2010, ss. 113-116.

³⁰¹ Seven, İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen “*borçlu*” tabirinden kastedilenin poliçede “kabul eden muhatap”, bonoda ise “senedi tanzim eden” olduğunu; çekte ise, vâde ile poliçe ve bonoda olduğu gibi asıl borçlu bulunmadığından İİK m. 257/2 hükmüne dayanılarak ihtiyati haciz talep edilmesinin mümkün olmadığını belirtmektedir. Yazara göre ileri tarihli bir çek söz konusu olsa dahi, sorumluluk altına giren herkes, müracaat borçlusu konumunda olduğundan, hamilin, çekin süresinde ibraz edildiği halde ödenmediğini, TTK m. 808'de belirtilen usûllere uygun olarak tespit ettirmesi halinde, İİK m. 257/2'nin şartlarına ihtiyaç kalmayacaktır. Yine TTK m. 713'de olduğu gibi maddî hukukun hak verdiği durumlarda, vâdeden önce borçluya müracaat edilebiliyorsa, bu durumda İİK m. 257/2 değil, İİK m. 257/1'in uygulanması söz konusu olacaktır. (Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1903-1904, dn. 18).

fikrasında, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek üzere muhatap bankaya ibrazının geçersizliği “31.12.2011 tarihine kadar” kabul edilmiştir.

Peki, 31.12.2011 tarihinden sonra ileri tarihli çekler bakımından ihtiyati haciz taleplerinin akıbeti ne olacaktır? Çek Kanunu’nun 3. maddesinin sekizinci fıkrasında üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanunu’nun 795. maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde, bu çekle ilgili olarak hukukî takip yapılamayacağı belirtilmiştir. Hükmün devamında ileri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukukî takip yapılabilmesi için, çekin “üzerindeki düzenleme tarihine göre” ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması gerektiği ifade edilmiştir. Çek Kanunu’nun geçici 1. maddesinin beşinci fıkrasında “31.12.2011 tarihine kadar (bu tarih dâhil) üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ibrazı geçersizdir” hükmüne yer verildiğinden, 3. maddenin sekizinci fıkrası, “01.01.2012 tarihinden” itibaren uygulama alanı bulacaktır³⁰². Bu düzenlemeyle çekin keşide tarihinden önce ibraz edilmesi ve karşılığı varsa ödenmesi zorunlu tutulmakta; çekin tamamen veya kısmen karşılıksız olması durumunda hukukî takip yapılabilmesi için, çekin keşide tarihinden itibaren tekrar ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması öngörülmüştür³⁰³. Ancak keşide tarihinden evvel ibraz edilen çek üzerinde bankanın talep halinde karşılıksızdır işlemi yapıp yapmaması hususunda, maddede açıklık bulunmamaktadır³⁰⁴. Bu konuda **Reisoğlu**, “İhtiyati haczin icra takibi sayılmaması koşulu ile Çek Kanunu’nun 3. maddesinin sekizinci fıkrasının sadece karşılıksız çekin hukukî takip açısından (dava açılması ve icra takibi) keşide tarihinden itibaren ibrazını öngördüğünü; buna karşılık keşide tarihinden önce de geçerli olarak ibraz edilen bir çekin karşılıksız çıkması halinde bunun yazılmasının gerektiği kabul edilirse; karşılıksız yazılma anı ile birlikte çek hamilinin alacağıının muaccel olacağı; fakat 3. maddenin sekizinci fıkrasındaki şartların oluşması ile

³⁰² Poroy, Tekinalp, s. 300, Seza Reisoğlu, **Yeni Çek Kanunu ve Başlıca Uygulama Sorunu**, 27-28 Kasım 2010, www.tbb.org.tr/Dosyalar/Konferans_Sunumlari/3SR_KONFERANS.doc, s. 6, İsmail Kırca, **5941 Sayılı Çek Kanunu Konferans (22 Ocak 2010)**, Ankara 2010, s. 21.

³⁰³ Hükmün gerekçesi için bkz. Poroy, Tekinalp, s. 300, dn. 7.

³⁰⁴ Reisoğlu, yargı kararlarında keşide tarihinden önce ibraz edilen çeklerde de talep halinde karşılıksız şerhinin yazılması zorunluluğu kabul edilirse, banka görevlisinin 7/4 fıkrasında öngörülen bir yıla kadar hapisle cezalandırılması söz konusu olacağından, risk altına girilmemesi için, çek hamilinin talebi halinde çek üzerindeki keşide tarihinden önce ibraz edilen çeklere de karşılıksız şerhinin düşülmesinin uygun olacağını belirtmektedir (Reisoğlu, s. 7).

birlikte hukukî takibin başlayacağı ileri sürülebilecektir” şeklinde bir görüş ortaya koymaktadır³⁰⁵. Bu görüş çerçevesinde hamilinin ihtiyati haciz talebi mahkemece kabul edilse dahi, yedi gün içinde hukukî takibe geçilmemesi halinde, ihtiyati haciz kendiliğinden ortadan kalkacağından ihtiyati hacze karar verilmesinin bir yarar sağlamayacağı ifade edilmiştir³⁰⁶. Kanaatimizce Çek Kanunu’nun 3. maddesinin sekizinci fıkrası, ileri tarihli çeklere yönelik vâdeden önce ihtiyati haciz talepleri bakımından uygulamada sıkıntı yaratacak bir düzenlemedir. Çünkü 01.01.2012 tarihinden itibaren uygulama alanı bulan Çek Kanunu’nun 3. maddesinin sekizinci fıkrası, vâdeden önce istenecek ihtiyati haciz taleplerine engel olacak nitelikte bir düzenlemedir. İhtiyati haciz icra takip işlemi sayılmasa dahi, ÇekK m. 3/8’deki hüküm nedeniyle yedi gün içinde yapılması gereken tamamlayıcı merasime yönelik dava açılmayacak veya takip başlatılamayacaktır. Bu nedenle Türk Ticaret Kanunu’nun 713. maddesinin ikinci fıkrasındaki vâdeden önce müracaat hakkını düzenleyen hüküm, Çek Kanunu’nun 3. maddesinin sekizinci fıkrası nedeniyle ileri tarihli çekler açısından uygulanamayacaktır.

Sonuç olarak ÇekK m. 3/8’deki engelleyici hüküm nedeniyle senette yazılı keşide tarihine kadar kötünietli borçluların alacağın tahsilini tehlikeye sokacak davranışlarının önüne geçilemeyecektir. Bu yüzden ÇekK m. 3/8’de belirtilen *“hukukî takip”* ibaresinin, *“cezaî takip”* şeklinde değiştirilmesi gerektiği ve bu yolla alacağın tahsilini tehlikeye düşürecek borçlu davranışlarının önüne geçilebileceği kanaatindeyiz³⁰⁷. Bir diğer çözüm yolu olarak, ÇekK m. 3/8’deki *“hukukî takip”* ifadesine en azından ihtiyati haciz ilişkin bir istisna getirilmesi de, borçlu ve alacaklı arasındaki menfaat dengesi bakımından uygun olacaktır. Alman Hukuku’nda ihtiyati haciz için alacağın vâdesinin gelmiş olması gerekli olmadığı gibi, şarta bağlı olup

³⁰⁵ Reisoğlu, s. 7.

³⁰⁶ Reisoğlu, s. 7, Kırca, s. 50.

³⁰⁷ Nitekim buna ilişkin “1/710 no’lu Çek Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu”nun genel gerekçesinde *“Yeni Bir Kanunu Gerekli Kılan Sebepler”* başlığı altındaki 8 numaralı açıklamada aynen şöyle denilmektedir: “Diğer yandan, ileri düzenleme tarihli çeki ilişkin olarak, düzenleme tarihinden önce ibraz edilip karşılıksız çıkan çekin hem hukukî hem de cezaî takibe konu olamama görüşleri ileri sürülmüştür. Tasarının hazırlanması sürecinde, bu önerilerden sadece *cezaî takibe konu olamama* görüşü benimsenmiş ve *hukukî takip yolu* açık tutulmuştur.” (<http://tinyurl.com/7ha9suj>, Erişim: 03.01.2012). Görüldüğü üzere Çek Kanunu’nun tasarısı halinde aslında hukukî takibin değil sadece cezaî takibin yasaklanmak istendiğini ortadadır.

olmamasının da bir önemi yoktur³⁰⁸. Benzer bir çözüm yolunun Türk Hukuku'nda da benimsenmesi, ileri tarihli çekler açısından uygulamada ortaya çıkabilecek sorunların önüne geçebilecektir.

4. Kambiyo Senetlerinde İhbar Mecburiyeti

İhtiyati haciz kararı verilirken, maddî hukukun veya takip hukukunun aradığı şartlar dışında, kanunda öngörülmemiş şartlar aranarak alacaklının durumu ağırlaştırılmamalıdır³⁰⁹. Elinde kambiyo senedi bulunan ve ibraza rağmen bedelini tahsil edemeyen hamilin, bu alacağın tahsilini teminat altına almak için başvurabileceği yolların başında ihtiyati haciz kararı almak ve bunu uygulamak gelmektedir³¹⁰. Kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati haciz taleplerinde, uygulamada sıkça karşılaşılan sorunlardan birisi de, mahkemelerin aleyhine ihtiyati haciz talep edilen kişinin asıl borçlu mu yoksa müracaat borçlusu mu olduğunu gözetmeksizin, senet için protesto çekilip çekilmediğine bakması; protesto çekilmiş ise³¹¹, bütün borçlular açısından ihtiyati haciz talebini kabul etmesidir³¹². Verilen ihtiyati haciz kararlarında hamil ve cirantaların ihbar mecburiyetini yerine getirip getirmediği üzerinde ise hiç durulmamaktadır³¹³.

Kambiyo senetlerinde imzaları nedeniyle senet bedelinin ödenmemesinden sorumlu tutulabilecek kişiler, aslı borçlular ve müracaat borçluları olmak üzere

³⁰⁸ Özkes, s. 82, dn. 29, Üstündağ, s. 408.

³⁰⁹ Özkes, s. 139. “Alacak hakkında İİK m. 68/b'deki koşulların bulunmaması, ihtiyati haciz talebinin reddedilmesini gerektirmez. İhtiyati haciz istemi hakkında ihtiyati haciz şartlarını düzenleyen İİK'nun 257'nci maddesi uyarınca yapılacak bir değerlendirme sonucuna göre bir karar verilmesi gerekir.” 11. HD, 25.06.2009, 6908/7855 (MİHDER, 2009/2, ss. 328-329).

³¹⁰ Şimşek, s. 207, Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1899

³¹¹ Ödememe protestosu çekilmesinin önemli bir sonucu da kambiyo senedinin tedavül senedi olma özelliğini yitirmesidir. Protestonun çekilmesiyle, müracaat borçlularının, o ana kadar donmuş durumda olan garanti sorumlulukları canlanır. Ödememe protestosu çekildikten sonra ciro zincirinin devam etmesi imkânı sona erer. Bu nedenle ödememe protestosu çekildikten sonra yapılacak ciro ancak alacağın temlik sonucunu doğuracaktır (TTK m. 602). Karş. Öztan, s. 148, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 172-173, Bahtiyar, ss. 82-83, Bilgili, Demirkapı, s. 114.

³¹² Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1899. Özkes, senedin asıl borçlularına karşı, protesto çekilmesinin aranmaması gerektiğini; asıl takip yolunda aranmayan bir şartın onu teminat altına alan geçici bir tedbir olan ihtiyati hacizde arayarak şartlarını ağırlaştırmanın, kanuna olduğu kadar müessesenin amacına da aykırı olduğunu ifade etmektedir. Yazara göre bu durum, alacaklı aleyhine menfaat dengesinin bozulması sonucunu doğuracaktır (Özkes, s. 140).

³¹³ Bu yönde bkz. Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1905.

ikiye ayrılır³¹⁴. Asıl borçlular, hamile veya ona ödeme yapmış olan müracaat borçlularına karşı birinci derecede sorumlu olan kişilerdir³¹⁵. Asıl borçluya ibraz edilen senedin ödenmemesi halinde, bunlara başvurmak için protesto veya ihbar gibi herhangi bir koşul aranmaz. Bu nedenle asıl borçlulara karşı ihtiyati haciz istenebilmesi için kural olarak kambiyo alacağının muaccel olması yeterlidir³¹⁶. Doktrinde ihtiyati haciz için yasada belirtilen şartlar dışında herhangi bir şart öngörülmemesi ve ihtiyati haciz talebinin ağırlaştırılmaması gerektiği belirtilse de³¹⁷, kambiyo alacaklarına yönelik taleplerde, müracaat borçlularına ihbarın yapılıp yapılmadığı kendiliğinden gözetilmelidir³¹⁸. Kambiyo senetlerinde müracaat borçluları bakımından, ihbar mecburiyetinin yerine getirilip getirilmediğinin dikkate alınması, menfaatler dengesine uygun düşeceği gibi, hukukî dinlenilme hakkının yerine getirilmesine de hizmet edecektir³¹⁹. Bu bakımdan ihbar mecburiyetinin yerine getirilmesi, müracaat borçlularına karşı istenen ihtiyati haciz taleplerinde, özel bir ihtiyati haciz sebebi olarak kabul edilmelidir.

Kambiyo senedinin kabul edilmemesi, ödenmemesi veya ödenmesinin şüpheli bir hal almasıyla, müracaat borçlularının o ana kadar sadece muhtemel olan ödeme mecburiyetleri, bir anda kesinleşmektedir. O yüzden müracaat borçlularının

³¹⁴ Bu ayırım poliçe ve bonolar için geçerli olmakla birlikte çekler açısından yalnızca müracaat borçlularından bahsedilebilir. Çünkü çekte, poliçe (TTK m. 642/1, b. 3 “Kabul Eden Muhatap”) ve bonodaki (TTK m. 691/1 “Senedi Tanzim Eden”) gibi asıl borçlu bulunmamaktadır. Bu konuda bkz. Seven, İhbar Mecburiyeti, ss. 1903-1904, dn. 18. Ayrıca bkz. Öztan, s. 143, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 160-161, Poroy/Tekinalp, s. 189 vd., Bahtiyar, ss. 78-79.

³¹⁵ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 160-161, Öztan, s. 143, Bahtiyar, s. 78, Tekil, s. 141, Bilgili, Demirkapı, s. 113.

³¹⁶ Şimşek, s. 214, dn. 6, Emin Özmen, **İhtiyati Haciz Karmaşası**, İzBD, 1991/2, s. 94, Özekes, s. 140, Tekil, s. 141. “İstem, bonoya dayalı ihtiyati haciz kararı verilmesine ilişkindir. Bonoya dayalı ihtiyati haciz talep edebilmek için alacağın muaccel olması ve rehinle temin edilmemiş olması yeterlidir. Hamilin keşideci ve onun lehine aval veren aleyhinde ihtiyati haciz isteyebilmesi için bononun vâdesinin gelmiş olması yeterlidir; ödememe protestosu gerekli değildir.” 11. HD, 11.01.2010, 14610/122 (Yargı Dünyası, Temmuz 2010, S. 175, ss. 112-113). Benzer şekilde “Alacaklının ihtiyati haciz isteyebilmesi için, bononun vâdesinin gelmiş olması gerekli ve yeterlidir; ayrıca ödememe protestosu çekilmiş olması gerekmez.” (BATİDER, 2006/3, C. XXIII, ss. 344-345).

³¹⁷ Özekes, s. 139.

³¹⁸ Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1904, Özmen, s. 96.

³¹⁹ İhbar, kanunda hamil açısından bir mecburiyet, kendisine ihbar yapılacak olan kimseler açısından ise bir hak olarak düzenlenmiştir. Çünkü ihbar, sadece borçluların müracaatı gerektiren hallerden haberdar edilmesi amacını taşımaz; onlara ödeme hakkı gibi, kanunen tanınan bazı hakları kullanma yolunu da açar (Hayri Bozgeyik, **Poliçede Müracaat Hakları**, Ankara 2003, ss. 153-154). İhbar için bkz. Arslanlı, ss. 91-95, Karayalçın, ss. 110-112, Domaniç, ss. 306-307, Öztan, ss. 161-166, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 173-175, Tekil, ss. 147-148, Kayar, ss. 123-124.

senedin kabul edilmediğini veya ödenmediğini bir an önce öğrenmesinde menfaatleri vardır³²⁰. Çünkü bu durumun zamanında öğrenilmesi, bir yandan müracaat borçlularına ödemek zorunda kalacakları meblağın ve bu meblağa Türk Ticaret Kanunu'nun 725 ve 726. maddeleri nedeniyle eklenecek olan masrafların artmasını engelleme olanağı tanırken, diğer yandan kendilerine yöneltilebilecek talepleri karşılayabilmek için gerekli hazırlıkları yapmalarını da sağlar (eTTK m. 637-638)³²¹.

Kambiyo alacakları, aranılacak borçlardan olduğundan Türk Borçlar Kanunu'nun 89. maddesindeki (BK m. 73) genel kuralın aksine alacaklının değil borçlunun ikametgâhında ödenir (TTK m. 708; eTTK m. 620)³²². Bu nedenle ödeme zamanında, hamilin öncelikle asıl borçluyu arayıp bulması ve senedin ödenmesi için bu kişiye ikametgâhında ibraz etmesi şarttır³²³. Çeklerde ise kanunda belirtilen ibraz süreleri içinde senedin muhataba ibraz edilmesi gerekir. Yapılan ibrazın sonucunda senedinin ödenmediğini bilen veya bilebilecek durumda olan kimseler, kural olarak poliçede muhatap, bonoda düzenleyen, çekte ise muhatap bankadır³²⁴. Dolayısıyla ikinci derecede sorumluluk altında olan müracaat borçluları, senedin ödenmemesi nedeniyle birinci dereceye çıkan sorumluluklarını bilebilecek durumda değildirler³²⁵. Bu sebeple Türk Ticaret Kanunu'nun 723. maddesinde senet hamillerine belli süreler içinde ihbar mecburiyeti yüklenmiştir (eTTK m. 635). Bu hükmün düzenleniş biçimine bakıldığında ihbar mecburiyetinin emredici nitelikte bir düzenleme olduğu anlaşılmaktadır³²⁶. Uygulamada çoğunlukla borçlu dinlenmeden ihtiyati hacze karar verildiğinden, Türk Ticaret Kanunu'nun 723. maddesindeki ihbar mecburiyeti,

³²⁰ Öztan, s. 161, Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1901.

³²¹ Öztan, s. 162, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 173, Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1905, Bozgeyik, s. 153.

³²² Şimşek, s. 214, dn. 6. Özmen bu durumu şöyle izah etmektedir: "Ticarî senetlere ilişkin borçları diğer borçlardan ayıran temel özellik, aranacak borç olmalarıdır. Ticarî senetlerin sürekli ciro edilebilir olması, senedin vâdesi geldiğinde, senet borçlusunun hamili bilmesine olanak bırakmaz." (Özmen, s. 95).

³²³ Karş. Özmen, s. 95. Ayrıca bkz. "Bononun ödenmek üzere borçlunun işyerinde veya yerleşim yerinde *ibraz edilmesi zorunludur*. Bu itibarla, kambiyo senetlerinden doğan alacaklar, aranacak alacaklar niteliğinde olduğundan..." 12. HD, 26.05.2009, 3445/11103 (Yargı Dünyası, Ekim 2009, S. 166, ss. 101-102).

³²⁴ Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1901.

³²⁵ Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1901, Şimşek, s. 214, dn. 6.

³²⁶ İhbar, protestodan farklı olarak bir mecburiyet olarak düzenlenmiştir (TTK m. 723/1; eTTK m. 635/1). Bu sebeple senet üzerine yazılan bir kayıtla veya ondan ayrı bir beyanla ihbar mecburiyeti ortadan kaldırılamaz (Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 174). Aynı yönde bkz. Öztan, s. 162, Bahtiyar, s. 88, İmregün, s. 100, Tekil, s. 147, Bozgeyik, s. 154.

özellikle müracaat borçlularına karşı ihtiyati haciz talepleri bakımından önem taşımaktadır (eTTK m. 635)³²⁷. Çünkü ihbar mecburiyeti ile borçluya önceden haber verilmekte; ödemek zorunda kalacağı miktar ve bu miktara Türk Ticaret Kanunu'nun 725 ve 726. maddeleri gereği eklenecek olan masrafların artmasına engel olma imkânı tanınmakta ve borçluların ödeme yapmak için hazırlıklı olmaları sağlanmaktadır³²⁸. Dolayısıyla müracaat borçluları ödememe durumundan haberdar edilmeden ve bunlara senet bedelini ödeme imkânı tanınmadan, senedin ibrazında asıl borçlu tarafından ödenmemesi durumu esas alınarak haklarında ihtiyati hacze karar verilmemelidir³²⁹. Aksi uygulama, hem borcunu ödeme niyetinde olan müracaat borçluları açısından telafisi güç zararlar ortaya çıkarır hem de ihbar yapılmayan borçluların hukukî dinlenilme hakları ihlal edilmiş olur³³⁰. Uygulamadaki bu sorun, asıl borçlular ile müracaat borçluları ayrılarak ve müracaat borçlularına ilişkin ihbar mecburiyetinin yerine getirilip getirilmediğine bakılarak giderilebilir:

a) Eğer hakkında ihtiyati haciz talep edilen asıl borçluyrsa, mahkeme sadece vâdenin gelip gelmediğine bakmalı, bunun dışında ihbarın yapılıp yapılmadığı veya protesto çekilip çekilmediği ile ilgilenmemeli ve protesto çekilmediğinden veya ihbar yapılmadığından bahisle ihtiyati haciz talebini reddetmemelidir³³¹. Çünkü protesto çekilmesi, müracaat borçlularına başvuru açısından aranan bir şarttır. İhbar ise, hamilin müracaat borçlularına başvurmadan önce yerine getirmesi gereken ve kanundan doğan bir mecburiyettir. Bu bakımdan asıl borçlulara başvurmak için kural olarak kambiyo alacağının muaccel olması yeterlidir³³². Uygulamada mahkemelerin

³²⁷ Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1905.

³²⁸ Öztan, ss. 161-162, Poroy, Tekinalp, s. 210, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 173-174, İmregün, s. 100, Bahtiyar, s. 88, Bilgili, Demirkapı, s. 122.

³²⁹ Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1905.

³³⁰ İhbar mecburiyeti yerine getirilmeden alınan ve uygulanan ihtiyati haciz sebebiyle menfaatleri ihlal edilen müracaat borçluları, Türk Ticaret Kanunu'nun 723. maddesinin yedinci fıkrası (eTTK m. 635/son) uyarınca zarar ve ziyanlarını kambiyo senedindeki bedeli aşmamak üzere hamilden tazminat olarak talep edebilir. Nitekim borçluyu ödememe durumundan haberdar etmeden ve ona borcunu ödeme imkânı dahi vermeden hakkında ihtiyati haciz uygulanması, borçlunun ticarî itibarını önemli ölçüde zedeler (Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1906).

³³¹ Bu konuda bkz. Gürbüz, ss. 395-396, Özkes, s. 140.

³³² "Talep, bonoya dayalı ihtiyati haciz kararı verilmesine ilişkindir. Bononun yetkili hamilinin keşideciye, onun lehine aval verene ve bunların yetkisiz temsilcilerine karşı ihtiyati haciz kararı isteyebilmesi için bononun vâdesinin gelmesi gerekli ve yeterlidir. Bundan başka ödememe protestosu çekilmiş olmasına ve bu protestonun bono ile birlikte ihtiyati haciz dilekçesine eklenmesine gerek bulunmamaktadır." 11. HD, 11.01.2010, 14222/163 (Yargı Dünyası, Ocak

asıl borçlular için de ödememe protestosunun çekilip çekilmediğine bakması, asıl borçluların haksız yere protestoya maruz kalmasına neden olur. Bu durum ise asıl borçlunun ödemelerinde maddî ve manevî yönden sıkıntılı olduğu izlenimi verir. Protesto çekildiğinin ortaya çıkmasıyla, artık o kişiyle muameleye girişecek olanlar, daha dikkatli davranmaya, daha sağlam teminatlar istemeye veya bir hukukî işleme girmekten tamamen kaçınmaya başlar³³³. Bu nedenle haksız yere protestoya maruz kalan asıl borçlular, genel hükümler çerçevesinde tazminat talep hakkına sahiptirler (TMK m. 2, 24, TBK m. 49, 58; BK m. 41, 49)³³⁴.

b) Kambiyo alacaklarında aleyhine ihtiyati haciz istenen müracaat borçluları ise, bu durumda mahkeme ihtiyati haciz şartlarının yanında Türk Ticaret Kanunu'nun 723. maddesindeki ihbar mecburiyetinin yerine getirilip getirilmediğine bakmalıdır. Eğer hamil, müracaat borçlularına ihbarda bulunduğunu ispat edemiyorsa, mahkeme duruşma açıp borçluya tebligat yapmadan borçlu aleyhine ihtiyati haciz kararı vermemelidir³³⁵. Çünkü kendilerine senedi ödeme imkânı dahi tanınmayan borçlular hakkında ihtiyati haciz kararı alınması, hem ihtiyati hacizdeki menfaat dengesine hem de borçlunun hukukî dinlenilme hakkına aykırıdır³³⁶.

2011, S. 181, s. 146-147). Benzer şekilde bkz. 11. HD, 17.01.2011, 14930/223 (Yargı Dünyası, Temmuz 2011, S. 187, ss. 92-93).

³³³ Öztan, s. 161.

³³⁴ “Bankalar kâr kastı ile çalışan ticarî birer müessesedir. Gördükleri hizmetin karşılığını almaktadırlar. Böyle olunca parayı tahsil eden banka şubesinin, bonoyu elinde bulunduran şubeye bildirme yükümlülüğü yüklenmiş olması gerekir. Eğer bu bildirme maddî bir külfeti icap ettiriyorsa müşteriden masrafını bono bedeli ile birlikte alması gerekir. Bu işlemleri yapmamak suretiyle davacının protesto edilmesine ve kefilleri ile birlikte icra takibine maruz kalmasına sebebiyet vermiş olmakla, davalı banka bu olayda ağır kusurlu bulunmaktadır. Çekilen “*haksız protesto nedeniyle*” küçük düşen borçlu, manevî ödenceye hak kazanmış olur.” HGK, 09.04.1980, 11-1129/1488 (www.kazanci.com, Erişim: 16.03.2011). Ancak sonraki bir kararında Yargıtay, sadece usûlsüz protesto çekilmesinin, tazminat hakkı doğurmayacağını belirtmiştir: “*Usûlsüz protesto işlemi*, tacir olmayan kişilerin de kişilik haklarını zarara uğratabilir. Ancak, protesto keyfiyeti merkez bankası bülteninde yayınlanmadığı ve sadece protesto keşidesiyle yetinildiğine göre, manevî tazminat isteminin reddi doğrudur.” 11. HD, 19.05.1989, 3733/2980 (www.kazanci.com, Erişim: 16.03.2011). Doktrinde maddî hukuk yönünden hakkı olmadığı halde veya objektif iyiniyet kurallarına aykırı olarak düzenlenen ve borçlu ya da senetle ilgisi olmayanların zarara uğramasına yol açan protestolar, haksız protesto olarak nitelendirilmektedir (Öztan, s. 161). İnan, ticarî itibarın zedelenmesini çekilen protestoya değil, bu protestonun Merkez Bankası bülteninde yer almasına bağlamaktadır. Bu açıdan yazar, bankalar birliğince çıkarılan tebliğin ödememe protestosunun bültende yer almasına ilişkin hükmünü, kanuna aykırı görmektedir (Nurkut İnan, **Protestoya İlişkin Bazı Sorunlar**, BATİDER, Temmuz 1967, C. IV, S. 2, s. 289).

³³⁵ Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1905.

³³⁶ Bu halde müracaat borçlusunun zarar görme ihtimali bulunduğundan Türk Ticaret Kanunu'nun 635. maddesinin yedinci fıkrasına dayanarak talepte bulunması söz konusu olabilecektir (Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1906, dn. 23).

5. Kambiyo Senetlerindeki Muacceliyet Kaydının İhtiyati Hacze Etkisi

Uygulamada sıkça karşılaşılan durumlardan biri de, kambiyo senetlerine konan muacceliyet kaydına istinaden ihtiyati haciz istenip istenemeyeceğidir³³⁷. Muacceliyet kaydı, bir kambiyo senedinin vâdesinde ödenmemesi halinde, aynı borcun öteki taksitleri için verilen diğer kambiyo senetlerinin de muaccel olacağını ifade eden bir kayıttır³³⁸. Acaba kambiyo senetlerinde yer alan böyle bir kayda dayanarak henüz vâdesi gelmeyen diğer kambiyo senetlerine yönelik ihtiyati haciz kararı alınabilir mi? Bu soruya cevap vermeden önce, kambiyo senetlerinde yer alan böyle bir kaydın geçerli olup olmayacağı üzerinde durulmalıdır.

Günümüzde aynı borç için birden fazla kambiyo senedi düzenlenmekte ve bunlara senetlerden birinin vâdesinde ödenmediğinde diğerlerinin de muaccel olacağı yönünde kayıtlar konulmaktadır. Kambiyo senetlerine konulacak kayıtların bir kısmı Türk Ticaret Kanunu'nda açıkça belirtilmişken, bir kısmı ise kanunda açıkça yer almamakla birlikte geçerli olarak kabul edilmektedir³³⁹. Muacceliyet kayıtları, kambiyo senetlerinin zorunlu unsurları ile çelişen ve onlarla bağdaşmayan hususlardan olduğundan doktrin ve uygulamada yazılmamış kabul edilmektedir³⁴⁰.

³³⁷ Uygulamada en sık görülen örneği, eşya alımlarında satış bedelinin taksitlere bağlanması ve her taksit için bir kambiyo senedi düzenlenerek ödemelerin bono karşılığında yapılmasıdır (Şimşek, s. 218).

³³⁸ Öztan, s. 222, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 114, Talih Uyar, **Emre Muharrer Senetlerde İhtiyari Kayıtlar**, ABD 1971/1, (İhtiyari Kayıtlar), s. 30.

³³⁹ Kanunda zikredilen kayıtlara örnek olarak kabule arz yasağı veya kabule arz mecburiyeti (TTK m. 692; eTTK m. 604), menfi emre kaydı (TTK m. 681; eTTK m. 593) ve vâde kaydı (TTK m. 703; eTTK m. 615) verilebilir. Kanunda zikredilmemesine rağmen kambiyo senedinin niteliklerine etki etmeyen ve bu yüzden geçerli kabul edilen kayıtlara örnek olarak da yetki kaydı ve tahkim kaydı örnek verilebilir. Kambiyo senetlerindeki kayıtlara ilişkin bkz. Öztan, ss. 86-87, 221-222, 242-244, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 113-115, Kayar, ss. 69-73, Bahtiyar, ss. 52-54, Bilgili, Demirkapı, ss. 84-85, Aslan/Ergün, ss. 244-245.

³⁴⁰ Öztan, s. 87, Kuru, s. 2499, Bahtiyar, s. 53, Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya, s. 114, Kayar, s. 73, M. N. Salar, **Açıklamalı – İcra İflâs Yasası**, Ankara 1978, s. 422, Uyar, İhtiyari Kayıtlar, s. 31. Aynı husus, Yargıtay kararlarında da belirtilmektedir: "Takip dayanağı bonolarda "vâdesinde ödenmediği takdirde müteakip bonoların da muacceliyet kesbedeceği" yolunda kayıt bulunması, bu senetlerin kambiyo senedi olma özelliğini etkilemez. Bu gibi kayıtlar yazılmamış sayılır. Muacceliyet koşulu, ayrıca bir sözleşmede belirlenmedikçe, anılan kayıt ilgililer yönünden hiçbir sonuç doğurmaz." 12. HD, 21.02.2006, 384/3097 (İKİD, Ağustos 2007, S. 560, s. 5107). Benzer şekilde "Birbirini takip eden vâdeli senetlerde öngörülen muacceliyet şartı senet vasfını etkilemez ise de, kambiyo hukuku ile bağdaşmadığından yazılmamış sayılır. İhtiyati haciz kararında bu kayda dayalı muacceliyet şartının geçerli bulunduğu kabulünün neticeye etkili bulunmadığı cihetle takip talebinde muaccel olmayan senetler yönünden itirazın kabulüne karar verilmek gerekirken isteğin reddolunması isabetsizdir." 12. HD, 30.01.1989, 5819/1158 (Yılmaz, s. 1085).

Zira kambiyo senetleri “*kayıtsız ve şartsız*” bir ödeme vaadini içerdiğinden buna aykırı her türlü kayıt geçersiz sayılmaktadır (TTK m. 617, 776, 780; eTTK m. 583, 688, 692)³⁴¹. Böyle bir kayda dayalı ihtiyati hacizlerde, sadece vâdesi gelmiş senetler bakımından bir değerlendirme yapılmalı henüz vâdesi gelmemiş senetler dikkate alınmamalıdır.

Bazen belirli şartlar altında sözleşmeye konan muacceliyet kayıtları, geçerli kabul edilmektedir. Bu nedenle temel ilişkiyi düzenleyen sözleşmeye konulacak muacceliyet kaydına dayanarak, henüz vâdesi gelmemiş olan kambiyo senetlerine yönelik ihtiyati haciz talep etmek mümkündür³⁴². Bu açıdan kambiyo senedi dışında düzenlenen ve açıkça kambiyo senedine atıf yapan bir sözleşme ile belirlenen muacceliyet kaydı geçerlidir³⁴³. Ancak temel ilişkiyi düzenleyen sözleşmede yer alan muacceliyet kaydı, temel ilişkinin bağlı olduğu kurallara tabidir. Örneğin, taksitle satış sözleşmesinde yer alan ve herhangi bir taksitin ödenmemesi halinde diğer taksitlerin muaccel olacağına ilişkin kayıt, geçerli kabul edilemeyecektir³⁴⁴. Çünkü Türk Borçlar Kanunu’nun 259. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca böyle bir kaydın geçerliliği, bu durumun açıkça saklı tutulması ile alıcının birbirini izleyen iki taksiti

³⁴¹ Ancak doktrinde bazı yazarlar bu kaydın senedin geçersizliğine yol açacağı görüşündedir. Bkz. Gürbüz, s. 227, İmregün, s. 115. Ayrıca bkz. Mehmet Bahtiyar, **Muacceliyet Şartının Bonoya Etkisi ve Geçerliliği Sorunu**, Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı, Cilt I, İstanbul 2002, (Muacceliyet Şartı), s. 103-107. Hem muacceliyet kaydının hem de senedin geçerli olduğu yönündeki görüşler için bkz. Bahtiyar, Muacceliyet Şartı, s. 107-109.

³⁴² Şimşek, s. 219, Özkes, s. 137. Bahtiyar, temel ilişkiyi düzenleyen sözleşmeler bakımından bir ayırım yapmaktadır. Yazara göre TBK m. 259/2 (BK m. 224) taksitle satıma ilişkindir. TTK’nun 23. maddesindeki atıf nedeniyle (eTTK m. 25) ticarî satımlara da uygulanır. Yazar diğer sözleşmeler bakımından kanunda muacceliyet şartına ilişkin bir düzenleme öngörülmediğini; bu konuda iki görüş olabileceğini; birinci görüş uyarınca söz konusu düzenlemenin benzer hukukî ilişkilere de uygulanabileceğini; ikinci görüş olarak ise, muacceliyet şartına dair düzenlemenin başka sözleşmelere uygulanamayacağını aksi takdirde istisnai bir hükmün genişletilmiş olacağını belirtmektedir. Bahtiyar, ikinci görüşün gerekçeleri yönünden daha tatminkâr ve mevzuattaki düzenleme tarzına daha uygun olduğunu ifade etmektedir (Bahtiyar, Muacceliyet Şartı, s. 113).

³⁴³ Kuru, s. 2499, Bahtiyar, Muacceliyet Şartı, s. 108-109. “Öte yandan bono haricinde düzenlenen ve bonoya açık atıf yapılan bir sözleşme ile belirlenen muacceliyet koşulu geçerlidir. Somut olayda, sözleşmede belirtilen senetlerden birinin ödenmemesi halinde diğer tüm senetlerin muaccel olacağı kararlaştırılmış olup bu şart geçerlidir.” 12. HD, 25.03.2008, 3353/5864 (www.kazanci.com, Erişim: 07.04.2011). Bu konuda Uyar, Türk Ticaret Kanunu’nun 703. maddesinin son fıkrası karşısında (eTTK 615/son) Türk Borçlar Kanunu’ndaki şartlar (TBK m. 259/2; BK m. 224) gerçekleşse bile muacceliyet kaydının geçerli kabul edilemeyeceğini söylemektedir (Uyar, İhtiyari Kayıtlar, s. 31). Kanaatimizce yazarın bu görüşü, ayrı bir sözleşme yoksa kabul edilebilir; fakat ayrı bir sözleşmeyle kararlaştırılacak muacceliyet kaydı için aynı şeyi söylemek mümkün değildir.

³⁴⁴ Şimşek, s. 219, Cevdet Yavuz, **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, 4. Bası, İstanbul 2006, s. 121.

ödemede temerrüde düşmesi ve bu iki taksitin satış bedelinin onda birine denk gelmesine veya satış bedelinin en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ya da son taksiti ödemede temerrüde düşmesine bağlıdır (BK m. 224)³⁴⁵. Bu nedenle sadece temel ilişkiyi düzenleyen sözleşmede yer alan muacceliyet kaydını esas alarak henüz vâdesi gelmemiş kambiyo senetlerinin muaccel olduğunu söylemek doğru olmaz. Sırf kambiyo senetlerindeki muacceliyet kaydına dayanarak vâdesi gelmemiş senetler hakkında ihtiyati haciz talep edilmişse, vâdesi gelmemiş senetler yönünden talebi reddetmelidir³⁴⁶. Ancak asıl sözleşmede yer alan geçerli bir muacceliyet kaydı ile vâdesi gelmemiş kambiyo senetlerine ilişkin ihtiyati haciz, İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinin birinci fıkrasına göre verilecektir.

Ancak muacceliyet kaydına dayalı olarak alınan ihtiyati hacizlerde tamamlayıcı merasim yönünden bir sorun ortaya çıkacaktır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 168. maddesinin birinci fıkrasında icra müdürünün, ancak senedin kambiyo senedi olduğunu ve "*vâdesinin geldiğini*" görürse borçluya ödeme emri göndereceği hükme bağlanmıştır. Bu düzenlemeden hareketle icra müdürü, ödeme emri gönderirken senedin vâdesinin gelip gelmediğini kendiliğinden dikkate alabilecektir. Her ne kadar ayrı bir sözleşmede senetlerin vâdeden önce muaccel olabileceği kararlaştırılmış olsa da, bu husus İcra ve İflâs Kanunu'ndaki emredici düzenlemenin göz ardı edilmesi sonucunu doğurmaz. Bu yüzden hamil, henüz vâdesi gelmemiş senetler bakımından kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibe başvuramayacaktır³⁴⁷.

³⁴⁵ Kanunda sınırlı olarak sayılan bu haller dışında muacceliyet kaydına dayanılmayacağı kanaatindeyiz. Şimşek'in de belirttiği gibi kanun tarafından öngörülen bu koşullar, kamu düzeniyle ilgilidir ve emredici niteliktedir. Bu sebeple alıcı zararına daha ağır koşullara bağlanan sözleşmedeki muacceliyet kaydı geçersiz kabul edilmelidir (Şimşek, s. 219).

³⁴⁶ Gürbüz, s. 393, Deynekli, s. 23.

³⁴⁷ Kuru, Arslan, Yılmaz'a göre icra müdürü, alacaklının kambiyo senetlerine özgü takip yapma yetkisinin bulunmadığı kanısına varırsa, alacaklının takibini tamamen reddetmemeli; bu takip talebini genel haciz yoluyla takip talebi olarak kabul edip, borçluya genel haciz yoluna ait bir ödeme emri göndermelidir. Yazarlara göre, alacaklının böyle bir senetle genel haciz yoluyla takip yapma yetkisi bulunmaktadır (Kuru, Arslan, Yılmaz, s. 359, dn. 11). Ayrıca bkz. Yıldırım, Deren Yıldırım, ss. 271-272.

6. Zamanaşımına Uğramış Kambiyo Alacaklarında İhtiyati Haciz Talepleri

Zamanaşımına uğramış kambiyo senetlerinde ihtiyati haciz talep edilemeyeceği ve buna yönelik taleplerde hâkimin nasıl bir yol izleyeceği, alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesi bakımından önemlidir. Hukukumuzda zamanaşımına uğramış kambiyo senetlerine dayalı olarak ihtiyati haciz istenebileceği kabul edilmektedir³⁴⁸. Çünkü İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen “*vâdesi gelmiş alacak*” tabirine zamanaşımına uğramış kambiyo senetleri de girmektedir. Fakat burada şöyle bir sorun ortaya çıkmaktadır: Borçlunun süresi içinde ileri süreceği “*ihtiyati hacze konu olan kambiyo senedinin zamanaşımına uğradığı def'i*” ile hâkimin ihtiyati haciz talebini reddedeceği düşünülürse, borçluya bunu ileri sürme imkânı nasıl tanınmalıdır? İhtiyati hacze karar verilirken uygulamada neredeyse borçlu hiç dinlenmemektedir. Fakat borçlu tarafından ileri sürülecek bu def'i, verilen ihtiyati haciz kararını ortadan kaldıracığından, borçlunun böyle bir imkâna henüz ihtiyati haciz kararı verilmeden sahip olması gerekir³⁴⁹. İhtiyati haciz kararı alınıp uygulandıktan sonra, borçlunun zamanaşımını def'ini ileri sürmesiyle ihtiyati haczin kaldırılması ve durumun eski hale getirilmesi gerekecektir. Bu sebeple hakkında boş yere ihtiyati haciz kararı alınıp icra edilen borçlunun maddî ve manevî zarara uğraması kaçınılmazdır. Dolayısıyla konu taraflar arasındaki menfaat dengesi çerçevesinde ele alınıp çözümlenmelidir³⁵⁰.

³⁴⁸ Talih Uyar, **Müruruzamana Uğrayan Kambiyo Senetlerinin Akıbeti**, İBD 1971/1-2, (Müruruzaman), s. 24, Uslu, s. 244. Kanaatimizce de zamanaşımına uğramış kambiyo senetlerine dayanarak ihtiyati haciz istenmesi mümkündür.

³⁴⁹ “Kambiyo senedi zamanaşımına uğramışsa hamil kambiyo hukukundan kaynaklanan haklarını kullanamaz.” 19. HD, 24.01.2008, 11269/290 (Yargı Dünyası, Temmuz 2008, S. 151, s. 80-81). Zamanaşımı, aslında alacağı sona erdirmez, sadece onun dava veya icra yoluyla takibi imkânını ortadan kaldırır (Zevkliler, Havutçu, s. 52).

³⁵⁰ İhtiyati haciz kararı verilirken borçlunun savunma imkânı hemen hemen hiç yoktur veya çok sınırlıdır (Özekes, s. 19). Her ne kadar ihtiyati haciz kararı alındıktan sonra borçluya itiraz imkânı veya haksız ihtiyati hacze karşı tazminat isteme olanağı tanınmışsa da, borçlunun zamanında zamanaşımını def'ini ileri sürememesi nedeniyle karşılaşılabilecek zararlar bu imkânlar dâhilinde bile giderilemeyebilir. Çünkü henüz ihtiyati haciz kararı alınıp uygulanmadan borçluya en başta zamanaşımını def'ini ileri sürme imkânı verilirse, bundan yararlanmak isteyen borçlu ihtiyati hacze maruz kalmayacaktır. Bu sebeple borçluya itiraz imkânı veya haksız ihtiyati haciz nedeniyle tazminat isteme olanağı tanınmış olması, ihtiyati hacizde menfaat dengesinin tam olarak kurulduğu anlamına gelmemektedir.

Bu konuda **Uyar**, borçlunun bu durumu hem ihtiyati haciz kararına itiraz hem de tamamlayıcı merasim çerçevesinde yapılacak takipte borca itiraz şeklinde ileri sürebileceğini ve bunun da çelişik kararlar ortaya çıkaracağını belirtmektedir. Yazar borçlunun itirazlarını borca itiraz şeklinde icra mahkemelerine yapmasının hak ve menfaatler dengesi ile ihtiyati haciz müessesesi bakımından en uygun çözüm yolu olacağı görüşündedir³⁵¹. Kanaatimizce bu çözüm yolu, sadece alacaklının menfaatine hizmet etmekte, en başta ihtiyati hacze engel olma olanağı bulunan borçlunun, bu hakkını kullanması engellenmektedir. **Uyar**'ın sunduğu çözüm tarzı kabul edildiğinde, baştan ihtiyati hacze engel olma imkânı varken, kendisine bu imkân tanınmayan borçlunun zedelenen menfaati ne olacaktır? Kanaatimizce bu konuda borçluya henüz ihtiyati haciz kararı verilmeden zamanaşımı def'ini³⁵² ileri sürme imkânı tanınmalı ve ona göre menfaat dengesi kurulmalıdır³⁵³.

Türk Ticaret Kanunu'nun 749. maddesi uyarınca (eTTK m. 661) poliçe ve bonolarda (TTK m. 778/h; eTTK m. 690), asıl borçlulara karşı açılacak davalar, vâdenin geldiği tarihten itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğramaktadır³⁵⁴. Hamilin, müracaat borçlularına karşı açacağı davalar ise, vâdenin bittiği tarihten

³⁵¹ Uyar, Müruruzaman, ss. 24-29. Aynı hususta bkz. Uslu, s. 246.

³⁵² Zamanaşımı def'i, alacak hakkının kanunda öngörülen süre içinde kullanılmaması sebebiyle borçlunun ediminin yerine getirilmesi konusunda kaçınılmasını ifade etmektedir (Eren, s. 1247). Bu konuda ayrıca bkz. İnan, ss. 519- 527, Reisoğlu, ss. 378-380, Oğuzman/Öz, s. 479-480, Kılıçoğlu, s. 667, Zevkliler/Havutçu, ss. 52-53, M. Akif Tutumlu, **Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı ve Uygulaması**, 2. Bası, Ankara 2001, s. 27. Zamanaşımı def'inin kabul edilmesinin gerekçesi hakkında bkz. Nedim Meriç, **Zamanaşımı Def'ine İlişkin Bazı Medenî Yargılama Hukuku Meseleleri**, Haluk Konuralp'e Armağan, C. 1, Ankara 2009, ss. 680-682. Kambiyo senetlerinde zamanaşımı konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Şükrü Yıldız, **Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı Süreleri**, Prof. Dr. Fahiman Tekil'e Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 335 vd.

³⁵³ Uygulamada zamanaşımı, söz konusu maddenin getirilme amacı dikkate alınmaksızın, İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesinde belirtilen itiraz sebepleri arasında değerlendirilmemektedir: "İhtiyati hacze itiraz sebepleri sınırlı sayıda olup bunlar arasında zamanaşımı bulunmamaktadır." 11. HD, 27.04.2009, 3834/4928 (YKD., 2010/11, ss. 2090-2091). Meriç, dosyadan zamanaşımı def'i anlaşılrsa dahi, bunun taraflara tanınan bir hak olması sebebiyle hâkim tarafından kendiliğinden hatırlatılmayacağı görüşündedir (Meriç, s. 690). Kanaatimizce taraflara tanınan bu hak, hâkim tarafından hatırlatılamaz; ancak bu hakkın bir anlam ifade edebilmesi için, taraflara bunu ileri sürebilme imkânının tanınması gerekir. Yoksa taraf teşkilinin olmadığı bir yargılamada, zamanaşımı def'ine ilişkin hak bir anlam ifade etmez. Bu yüzden hâkim, zamanaşımı def'ini taraflara hatırlatamasa da, bunu ileri sürme olanağını tanımalıdır.

³⁵⁴ Bonoda düzenleyen karşı takiplerde zamanaşımı süresi için bkz. HGK, 02.05.2007, 12-230/245 (İKİD, Şubat 2008, S. 566, s. 5480-5481). Ayrıca bkz. Fatih Bilgili, **Bonoda Keşideciye Karşı Takiplerde Zamanaşımı Süreleri – Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 02.05.2007 Tarih ve 2007/245 Esas ve Karar Sayılı İçtihadının Değerlendirilmesi**, Kazancı HHD, Mart – Nisan 2008, S. 43-44, (Zamanaşımı Süresi), s. 150-157.

itibaren bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar³⁵⁵. Türk Ticaret Kanunu'nun 814. maddesinde (eTTK m. 726) çeklerde hamilin müracaat borçlularına karşı sahip olduğu başvurma haklarının ibraz müddetinin bitiminden itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğrayacağı belirtilmiştir³⁵⁶. Bu düzenlemelerde senedin hamiline, kambiyo borçlularına karşı müracaat haklarını kullanabilmesi için belli süreler içinde alacağını talep etmesi şeklinde bir külfet yüklenmiştir. Kanunun öngördüğü süreler içinde herhangi bir işlem yapmayan ve alacağını takip etmeyen hamilin ihtiyati haciz bakımından korunması, alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesinin borçlu aleyhine bozulmasına yol açacaktır. Bu nedenle hâkim, böyle durumlarda alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesini titizlikle sağlamalıdır.

İhtiyati haciz prosedüründe ihtiyati haciz kararı alınıncaya kadar genellikle alacaklının menfaatinin ön planda olduğu söylenebilir³⁵⁷. Hukukumuzda alacaklının kanunda belirtilen sürelerde alacağını takip etmemesi ve bu konuda hareketsiz kalması, söz konusu alacağın zamanaşımına uğraması sonucunu doğurur³⁵⁸. Bunun anlamı, alacaklının alacağını muaccel hale gelmesine rağmen zamanaşımı süresi

³⁵⁵ Karayalçın, s. 118, Kınacıoğlu, s. 274, Öztan, ss. 196-197, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 96, Gürbüz, ss. 371-373, İmregün, s. 105, Yıldız, s. 338.

³⁵⁶ Kınacıoğlu, s. 357, Gürbüz, ss. 373-376, Kayar, s. 206, Yıldız, s. 350, Bilgili, Demirkapı, s. 227, Bozkurt, ss. 227-228. "TTK uyarınca hamilin, cirantalara, keşideci ve diğer çek borçlularına karşı haiz olduğu müracaat hakkı ibraz müddetinin bitiminden itibaren 6 ay geçmekle zamanaşımına uğrar. Dosya kapsamında zamanaşımı süresi dolduktan sonra kambiyo senetlerine mahsus yolla icra takibi yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum karşısında borçlunun bu yöndeki itirazının kabulüne karar verilmesi gerekir." 12. HD, 30.01.2007, 23581/1403 (Yargı Dünyası, Mayıs 2007, S. 137, ss. 97-98). Ayrıca bkz. "Keşide tarihinden evvel muhatap bankaya ibraz edilmiş olan bir çek bakımından zamanaşımı süresi, çek üzerinde yazılı keşide tarihine göre hesap edilecek ibraz süresinin bitiminden itibaren işlemeye başlar." 12. HD, 25.03.1997, 2899/3661 (BATİDER, 1998/3, C. XIX, ss. 201-202). Benzer şekilde bkz. 12. HD, 23.11.2006, 18605/21971 (İKİD, Haziran 2009, S. 582, s. 6517), 12. HD, 22.02.2006, 1119/3262 (İKİD, Ağustos 2007, S. 560, ss. 5105-5106).

³⁵⁷ İhtiyati hacizdeki menfaat dengesi konusunda bkz. Özkes, ss. 18-27. Nitekim mahkemelerin ihtiyati haciz kararı verirken alacaklı ile borçlu arasındaki ilişkinin tam olarak belirlenmesini aramaması, alacaklının para alacağının tahsilinin tehlike altında olduğunu yaklaşık olarak ispat etmesinin yeterli sayılması (İİK m. 258/1, c. 2), ihtiyati hacizde başlangıçta menfaat dengesinin alacaklı lehine olduğunun göstergeleridir. Bu hususta bkz. Çiftçi, s. 349.

³⁵⁸ Doktrinde alacağın zamanaşımına uğramasının, alacağın varlığını değil, dava edilebilirliğini ortadan kaldırdığı belirtilmektedir (Eren, ss. 1233-1234). Yine zamanaşımına uğrayan borçlar, "talep edilebilir fakat dava edilemez borçlar" olarak da ifade edilmektedir (Kılıçoğlu, s. 26). Kanaatimizce bu ifadeler, zamanaşımına uğramış borçları tam olarak karşılamamaktadır. Zamanaşımına uğramış borçlar, eksik borç niteliğinde olup, hem talep hem de dava edilebilir; ancak borçlu istemiyorsa zorla yerine getirilemez. Zamanaşımının dayandığı esaslar konusunda bkz. Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, s. 1382, Eren, ss. 1232-1235, Oğuzman, Öz, ss. 465-466, Kılıçoğlu, s. 651, Zevkliler/Havutçu, s. 52, Tutumlu, ss. 25-30. Kambiyo senetlerinde zamanaşımı bakımından ayrıca bkz. Gürbüz, ss. 365-366.

içinde talep etmemesi nedeniyle alacağın takip ve tahsilinin zorla yerine getirilemeyecek olmasıdır. Başka bir deyişle zamanaşımına uğramış alacak hakkı, talep ve dava edilebilir olduğu halde, borçlunun iradesi dışında zorla yerine getirilemez. Bu durumda zamanaşımına uğramış kambiyo alacaklarına dayalı ihtiyati haciz taleplerinde borçluya zamanaşımı def'ini ileri sürme imkânı verilmeden alacaklının talebi kabul edilmemelidir.

Kambiyo senedine bağlı alacakların zamanaşımına uğrayıp uğramadığı, senede bakıldığında anlaşılabilir hususlardandır³⁵⁹. Dolayısıyla zamanaşımına uğramış kambiyo alacaklarına yönelik ihtiyati haciz taleplerinde hâkim, senedin zamanaşımına uğrayıp uğramadığını senet metnine baktığında görebilir. Bu aşamada alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesinin kurulması bakımından hâkime önemli görevler düşmektedir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 258. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen "*Hâkim iki tarafı dinleyip dinlememekte serbesttir*" hükmü, boşu boşuna getirilmiş ve hâkime sınırsız takdir yetkisi tanıyan bir düzenleme değildir³⁶⁰. Çünkü ihtiyati hacizde hâkim karar verirken, süratli olmakla sağlıklı ve doğru karar vermek arasındaki çatışmayı dengelemelidir³⁶¹. Bu yüzden hâkim, zamanaşımına uğramış kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati haciz taleplerinde, doğrudan ihtiyati hacze karar vermek yerine, duruşma açarak borçlunun

³⁵⁹ Öztan, s. 48, Kınacıoğlu, s. 201, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 48-49, Bilgili, Demirkapı, s. 31, Bozkurt, s. 63-64.

³⁶⁰ Maalesef uygulamada "*Hâkim iki tarafı dinleyip dinlememekte serbesttir*" hükmü, "*Hâkim iki tarafı dinlemez*" şeklinde anlaşılıp, borçlu tarafın dinlenmesine ihtiyaç duyulmamakta; ihtiyati haciz istemleri aynı gün içinde karara bağlanmaktadır. Her ne kadar bu hükümle, alacaklının menfaatinin öne çıkarıldığı düşünülse de borçlunun menfaatinin tamamen göz ardı edildiği söylenemez. Aksi durum, menfaat dengesini kuramayan hâkimin hukukî sorumluluğuna yol açabilecektir. Nitekim Yargıtay da vermiş olduğu bir kararda borçlunun itirazlarını göz ardı eden hâkimin hukukî sorumluluğuna hükmetmiştir: "Geçici bir durum olan ihtiyati haczin ve bu hacze yapılan itirazın kısa sürede ve yasalara uygun şekilde sonuçlandırılması gerekir. Davalı hâkimin, işi sürüncemede bırakarak yasanın açık buyruklarına uygun davranmaması ve davacıları sürekli bir haciz tehdidi altında tutacak şekilde hareket etmesi, HUMK'nun 573/2. fıkrasına göre; açık ve kesin olan bir kanun hükmüne aykırılık oluşturacağından, sorumlu tutulması gerekir." 4. HD, 16.11.2000, 6402/10139 (Çiftçi, s. 350). Yılmaz, bu hükümdeki serbestliği, duruşma gününe kadar beklenmesinin, borçlunun mal kaçırması tehlikesine yol açıp açmayacağına bağlı olduğunu ifade etmektedir. Yazar, hâkimin alacaklının gerçekten alacaklı olup olmadığı konusunda ciddi tereddütleri varsa ve borçlunun mal kaçırma ihtimali düşükse duruşma açıp karşı tarafı dinleyerek karar vereceğinden bahsetmektedir (Yılmaz, ss. 1108-1109). Kanaatimizce alacağın zamanaşımına uğramış olması da hâkimin borçluyu dinlemesini gerekli kılar. Nitekim Gürdoğan, uygulamada ihtiyati haciz yargılamasının duruşmasız yapılmasını, ihtiyati haczin niteliğine uygun görse de, özellikle zamanaşımına uğramış senetler bakımından borçluya savunma imkânı vermek üzere duruşma yapılmasının yerinde olacağını ifade etmektedir. Bu konuda bkz. Burhan Gürdoğan, **İcra Hukuku Dersleri**, Ankara 1970, ss. 139-140.

³⁶¹ Özekes, ss. 25-26.

dinlenmesine karar vermelidir. Borçlu, çağırıldığı duruşmada zamanaşımı def'ini ileri sürerse, alacaklının ihtiyati haciz talebi reddedilmelidir³⁶². Ancak kendisine zamanaşımı def'ini ileri sürme imkânı tanınan borçlu, alacağın zamanaşımına uğradığını fark etmeyip zamanaşımı def'i ileri sürmezse, alacaklının ihtiyati haciz talebi kabul edilmelidir. Bu şekilde hem borçluya en baştan ihtiyati hacze engel olma imkânı verilmiş olur hem de boş yere zaman kaybından tasarruf edilerek alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesi kurulmuş olur.

Türk Ticaret Kanunu'nun 732. maddesinin birinci fıkrasında "*zamanaşımı sebebiyle*" "düzenleyen" veya "kabul edenin" poliçeden doğan yükümlülükleri düşmüş olsa bile, bunlar poliçenin hamiline karşı, onun zararına zenginleşmiş olabilecekleri oranda borçlu kalırlar şeklinde bir düzenleme öngörülmüştür (TTK m. 778/d, 818/m; eTTK m. 644, 730/b. 14)³⁶³. Buna göre kambiyo senedi zamanaşımına uğramış olsa bile, düzenleyen veya poliçeyi kabul edenin sebepsiz olarak zenginleştikleri nispette hamile karşı borçlu oldukları kabul edilmiştir³⁶⁴.

Kambiyo borçlularına karşı müracaat hakkını ihmali yüzünden yitiren hamil, kendi kusuruna rağmen, düzenleyen veya kabul edene karşı sebepsiz zenginleşme

³⁶² Zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi nedeniyle verilecek kararın niteliği konusunda bkz. Meriç, s. 697-700.

³⁶³ 6762 sayılı Ticaret Kanunu'nda sebepsiz zenginleşmeye yönelik bu hükme atf yapılmaması eleştirilmekteydi. Bu konuda bkz. Öztan, s. 226, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 186, Poroy, Tekinalp, s. 233, İmregün, s. 118, Bilgili, Demirkapı, s. 125, Bozgeyik, Sebepsiz Zenginleşme, s. 589. Keza bazı Yargıtay kararlarında ise, atf olmaması nedeniyle bu hükmün bonolara uygulanmayacağı belirtiliyordu. Bu konuda bkz. HGK, 28.03.2001, 19-230/310 (Yasa Hukuk Dergisi, C. XXI, S. 244/03, Mart 2002, ss. 394-396). Söz konusu düzenlemenin bonoya uygulanması bakımından ayrıntılı bilgi için bkz. Durgut, ss. 10-14. Ancak Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda bu husus dikkate alınarak bonoya ilişkin uygulanacak hükümlerde sebepsiz zenginleşmeye de atf yapılmıştır.

³⁶⁴ Öztan, s. 202, Poroy, Tekinalp, ss. 234-238, Kayar, s. 128, Bahtiyar, s. 93, Yıldız, ss. 346-347. Söz konusu sebepsiz zenginleşmenin, kambiyo hukukuna özgü bir anlam taşıyıp borçlar hukukundaki sebepsiz zenginleşmeden farklı olduğu ifade edilmektedir. Bu konuda bkz. Poroy, Tekinalp, s. 234, Öztan, ss. 202-203, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 186-187, Bahtiyar, ss. 93-94, Bozgeyik, Sebepsiz Zenginleşme, ss. 592-594. Daha ayrıntılı karşılaştırma için bkz. Durgut, ss. 14-17. "TTK'nun 644. maddesine dayalı sebepsiz zenginleşme davası, kambiyo hukukuna özgü bir davadır. BK'da düzenlenen sebepsiz zenginleşme davasından tamamen farklı kurallara tabidir. Bu nevi davalarda ispat yükü, sebepsiz zenginleşmediğini veya çek bedelini cirantalardan birine veya hamile ödediğini savunan keşideciye aittir." 11. HD, 11.01.2010, 8894/83 (Yargı Dünyası, Temmuz 2010, S. 175, ss. 118-119). Ancak Öztan, Yargıtay'ın belirttiğinin aksine ispat yükünün, sebepsiz zenginleşmeyi iddia eden hamile ait olduğu görüşündedir (Öztan, s. 206).

talebiyle başvurabilecektir³⁶⁵. Buradaki sebepsiz zenginleşme, kambiyo alacağını elde edemeyen ve bu nedenle malvarlığında hakkaniyete aykırı bir değer kaybı oluşan hamile, kambiyo hukuku tarafından tanınmış yeni bir hak³⁶⁶. Hamilin sebepsiz zenginleşme hükümleri çerçevesinde başvurabileceği kimseler, kural olarak düzenleyen veya kabul eden muhataptır³⁶⁷. Ancak sebepsiz zenginleşmeden doğan talep, yerleşim yerli bir poliçeyi ödeyecek olan kimseye ya da düzenleyen, kambiyo senedini başka bir kişi veya ticarî işletme hesabına düzenlemişse o kimseye veya ticarî işletmeye karşı da ileri sürülebilmektedir (TTK m. 732/2; eTTK m. 644/2). Kambiyo senedinden doğan borcu düşmüş olan cirantalara karşı ise, böyle bir talep ileri sürülemez (TTK m. 732/3; eTTK m. 644/3)³⁶⁸. Bu düzenlemeler çerçevesinde hamilin sebepsiz zenginleşmeye dayalı ihtiyati haciz taleplerinde de duruşma yapılmasına ihtiyaç var mıdır?

Kambiyo alacağı zamanaşımına uğramış olsa bile düzenleyen veya kabul eden muhatabın, hamile karşı TTK m. 732'de belirtilen şartlar altında borçlu oldukları kabul edilmiştir. Bu nedenle aleyhine sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre başvurulabilecek kimselerin, senedin zamanaşımına uğradığını ileri sürerek ifadan kaçınma imkânları bulunmamaktadır. Fakat Türk Ticaret Kanunu'nun 732. maddesinin dördüncü fıkrasında, kendilerine sebepsiz zenginleşme talebi yöneltilecek kimselerin, sebepsiz zenginleşmediklerini ispat ederek borcundan kurtulabilecekleri öngörülmüştür³⁶⁹. Buna göre aleyhine sebepsiz zenginleşmeye

³⁶⁵ Poroy, Tekinalp, ss. 233-234. Bu düzenleme asıl borç ilişkisine dayanmak suretiyle, alacağın tahsilinin her zaman mümkün olmadığı hususu göz önünde tutularak kambiyo hukukunun sertliğini yumuşatmak amacıyla getirilmiştir (Öztaş, s. 202). Ayrıca bkz. Durgut, ss. 5-6, Bozgeyik, Sebepsiz Zenginleşme, s. 590, Öktem, s. 755.

³⁶⁶ Öztaş, ss. 202-203, Poroy, Tekinalp, s. 233, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 98-99, Kayar, s. 128, Bozgeyik, Sebepsiz Zenginleşme, ss. 591-592, Kendigelen, Müracaat Hakkı, s. 728. Sebepsiz zenginleşmenin hukukî niteliği konusunda görüşler için bkz. Durgut, ss. 7-10. "TTK 732. maddesinde (eTTK m. 644) düzenlenmiş olan sebepsiz iktisap davası kambiyo hukukuna dayalı bir dava çeşididir." 11. HD, 26.04.1999, 1329/3234 (Poroy/Tekinalp, s. 234).

³⁶⁷ Poroy/Tekinalp, s. 238, Öztaş, ss. 203-204, Kendigelen, Müracaat Hakkı, ss. 729-730, Bahtiyar, s. 95, Öktem, s. 756.

³⁶⁸ "Sebepsiz zenginleşme davası, sadece bonoyu düzenleyen kişiye karşı açılabilir." 11. HD, 08.06.1998, 2790/4240 (BATİDER, 1998/3, C. XIX, ss. 197-198). Poroy, Tekinalp, s. 238, Öztaş, 204, Bahtiyar, s. 95, Kayar, s. 128, Bozgeyik, Sebepsiz Zenginleşme, ss. 613-614.

³⁶⁹ Eski Türk Ticaret Kanunu'nun sebepsiz zenginleşmeyi düzenleyen 644. maddesinde ispat yüküne dair bir hüküm bulunmadığından ispat yükünün hangi tarafta olacağı, doktrin ve uygulamada tartışmalıydı. Poroy/Tekinalp, ispat yükünün davalı tarafta olduğunu yani düzenleyen veya kabul edenin sebepsiz olarak zenginleşmediğini ispat etmesi gerektiğini savunmaktaydı (Poroy, Tekinalp, s. 238). Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda aynı yönde görüş beyan etmiştir: "Bu

göre başvurulabilecek kimselerin, zamanaşımı def'ini ileri sürme olanağı bulunmasa da, sebepsiz olarak zenginleşmediklerini ispat ederek borcundan kurtulabilmeleri mümkündür³⁷⁰. Sebepsiz zenginleştiği iddia edilen kimsenin bunun aksini ispat etme olanağı bulunsa da, kural olarak hamile karşı borçlu olduğu kabul edilmiştir. Burada kanun koyucu, hamilin alacağıının varlığını olmaması olasılığından daha kuvvetli görerek, sebepsiz olarak zenginleşmediğini iddia edenin aksini ispat etmesi gerektiğini belirtmiş ve hamilin alacaklı olduğu yönünde bir karine kabul etmiştir. O halde kural, zamanaşımı nedeniyle kambiyo alacağını elde edemeyen hamilin, TTK m. 732'deki sebepsiz zenginleşme hükümleri çerçevesinde düzenleyen veya kabul edene karşı alacaklı olduğudur. Ancak kendilerine TTK m. 732 çerçevesinde başvuru kimseler, sebepsiz olarak zenginleşmediklerini ispat ederek hamil lehine kabul edilen adi karineyi çürütüp borcundan kurtulabilir.

Kanaatimizce hamilin zamanaşımına uğramış kambiyo alacağına yönelik ihtiyati haciz istediği borçlular arasında TTK m. 732'deki sebepsiz zenginleşme çerçevesinde sorumlu tutulacak kimseler varsa, mahkemenin duruşma aşmasına gerek yoktur³⁷¹. Çünkü sebepsiz zenginleşmeye göre kendilerine başvurulabilecek

nevi davalarda ispat yükü, sebepsiz zenginleşmediğini veya çek bedelini cirantalardan birine veya hamile ödediğini savunan keşideciye aittir.” 11. HD, 11.01.2010, 8894/83 (Yargı Dünyası, Temmuz 2010, S. 175, s. 118-119). “Bu maddeye göre açılan davalarda ispat yükü, sebepsiz olarak zenginleşmediğini veya çek bedelini cirantalardan birine veya hamile ödediğini savunan keşideci davalıya aittir.” 11. HD, 22.01.2001, 9468/373 (Hukukta Son Nokta, Yıl: 1, S. 1, Mayıs 2002, s. 37-38). Doktrindeki diğer bir görüşe göre ise, sebepsiz zenginleşme davasında ispat yükünün, davacı tarafta yani hamilde olduğu kabul edilmekteydi. Bu konuda bkz. Öztan, s. 206, Domaniç, s. 360, Bahtiyar, s. 95, Bozgeyik, Sebepsiz Zenginleşme, s. 610-611. Durgut ise, ispat yükünün önce davacıda olduğunu daha sonra davalı tarafa geçtiğini ifade etmekteydi. Yazara göre, sebepsiz zenginleşme davası açan hamil, senedin zamanaşımına uğradığını veya müracaat hakkını senedin ibraz edilmemesi veya protesto çekilmemiş sebebiyle kaybettiğini ispat etmelidir. Hamilin bu hususu ispat etmesi üzerine ispat yükü davalı tarafa geçer. Davalı taraf ise, senedin zamanaşımına uğraması veya müracaat hakkının kaybedilmesi sonucu zenginleşmediğini ispatlamalıdır. Zira bir kambiyo senedi düzenleyip veren kimse, bu senet dolayısıyla bir borç altına girmektedir (Durgut, s. 120). Ancak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda bu konudaki tartışmalara son verilerek, ispat yükünün sebepsiz olarak zenginleşmediğini iddia eden tarafta olduğu açıkça hükme bağlanmıştır.

³⁷⁰ Bu durumda aleyhine sebepsiz zenginleşme davası açılan kimse, tam ispat yükü altındadır. Bu kimse, sebepsiz zenginleşme davasının şartlarının (kambiyo senedinin ibraz edilmemesi, protesto edilmemesi ve zamanaşımına uğraması) oluşmadığı, senet bedelinin ödendiği veya başka bir sebeple borcun sona erdiği, dava zamanaşımı süresinin sona ermesinden sonra davanın açıldığı gibi hususları ispat edecektir (Durgut, s. 143). “Çekin yasal süresi içinde ibraz edilmemesi nedeniyle borçtan kurtulan keşideci, temel ilişki nedeniyle sebepsiz zenginleşmediğini kanıtlaması halinde sorumluluktan kurtulur.” 11. HD, 15.05.2006, 5638/5707 (Yargı Dünyası, Ocak 2007, S. 133, ss. 121-123).

³⁷¹ İhtiyati haciz için alacağın ihtilaflı olması diğer bir deyişle tahsil kabiliyetine sahip olmaması, bir önem taşımaz (Berkin, s. 23).

kimselerin, zamanaşımı def'ini ileri sürerek borcu yerine getirmekten kaçınma olanakları bulunmamaktadır. Keza bunların hamile karşı borçlu oldukları da karine olarak kabul edilmiştir. Hamilin kural olarak alacaklı olduğunun kabul edilmesi, ihtiyati haciz bakımından alacağın varlığı konusunda yaklaşık ispatın gerçekleştiği sonucunu doğurur (İİK m. 258/1).

Hamilin sebepsiz zenginleşmeye dayalı talebi, Türk Ticaret Kanunu'nun 732. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca bir yıllık zamanaşımı süresine tabidir³⁷². Bu yüzden sebepsiz zenginleşmeye dayalı alacak, kambiyo senedinin zamanaşımına uğradığı tarihi takip eden tarihten itibaren bir yıl içinde talep edilmelidir. Eğer bu bir yıllık süre geçirilmişse, hamilin artık bu yolla alacağına kavuşması da zora girecektir. Nitekim bir yıllık süreden sonra kendilerine sebepsiz zenginleşme çerçevesinde başvuru alan kimselerin, sebepsiz zenginleşmeye dayalı alacağın zamanaşımına uğradığını ileri sürerek borcu yerine getirmekten kaçınabilmeleri mümkündür. Bu gibi durumlarda mahkeme, ihtiyati haciz yargılamasını duruşmalı olarak yapmalı ve zamanaşımı def'inin ileri sürülüp sürülmemesine göre bir sonuca varmalıdır.

7. Usûlsüz Protestodan Kaynaklanan Sorunlar

Hamilin müracaat borçlularına karşı başvurma hakkını kullanabilmesi için kanunda öngörülen bir takım maddî ve şeklî şartların yerine getirilmiş olması gerekir. Müracaat hakkının ilk koşulu, senedin ibraz edilmesine rağmen ödenmemesi, kabul edilmemesi veya ödeneceğinin şüpheli bir hal alması durumlarından birinin ortaya çıkmasıdır (TTK m. 713/1-2; eTTK m. 625/1-2). Bundan sonra müracaat hakkının kullanılabilmesi için, ayrıca bu durumun hiçbir tereddüde yer vermeyecek şekilde açıkça tespit ettirilip belgelenmesi gerekir³⁷³. Bu

³⁷² Eski Türk Ticaret Kanunu'nda sebepsiz zenginleşmeye dayalı talebin hangi sürede zamanaşımına uğrayacağı hususunda herhangi bir hüküm bulunmamaktaydı. Bu durum, doktrin ve uygulamada tartışmalara sebep olmuştur. Bu konuda bkz. Öztan, ss. 207-208, Poroy, Tekinalp, s. 234, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 103, Bahtiyar, ss. 95-96, Bilgili, Demirkapı, s. 126. Daha geniş bilgi için bkz. Durgut, ss. 121-125. Ayrıca bkz. "Türk Ticaret Kanunu'nun 644. maddesi hükmüne istinaden açılacak olan sebepsiz iktisap davası, Borçlar Kanunu'nun 66. maddesinde öngörülen bir yıllık zamanaşımı süresine tabidir." 11. HD, 23.06.1998, 1997/4774 (BATİDER, 1998/3, C. XIX, ss. 198-199). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 732. maddesine eklenen yeni bir fıkra ile bu konudaki tartışmalara son verilmiş ve tereddütler ortadan kaldırılmıştır.

³⁷³ Karayalçın, s. 102, Öztan, s. 144, Kınacıoğlu, s. 233, Poroy/Tekinalp, s. 202, Gürbüz, s. 401, Kayar, s. 115, Bahtiyar, s. 80, Bozkurt, s. 156. Usûlüne uygun ibraza rağmen ödememe, asıl

ise, Türk Ticaret Kanunu'nun 714. maddesinde öngörülen protesto çekilmesi yoluyla yerine getirilir (eTTK m. 626)³⁷⁴. Türk Ticaret Kanunu'nun 714. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında protestoların çekilmesi için gerekli azami süre gösterilmiştir (eTTK m. 626/2-3). Protestonun nasıl çekileceği ve neleri ihtiva edeceği ise, Türk Ticaret Kanunu'nun 715 ilâ 719. maddeleri arasında düzenlenmiştir (eTTK m. 627-631). Protestonun çekilebilmesi için öncelikle maddî şartın yerine getirilmiş olması gerekir. Bu nedenle senet ödenmek üzere asıl borçluya ibraz edilmeden protesto çekilemez³⁷⁵.

Öztañ, protesto düzenlenmeden önce notere, kambiyo senedinin asıl borçluya ibraz olunup olunmadığını araştırma; hamile de, bunu ispat etme mecburiyeti yüklenmediğinden bahisle, senedin vâdesinde asıl borçluya ibrazının protesto çekilmesi için gerekli olmadığından bahsetmektedir³⁷⁶. Uygulamada büyük ölçüde söz konusu kanunî usûllere uyulmaksızın, sadece hamilin beyanına dayalı olarak protesto çekilmektedir³⁷⁷. Bu yüzden uygulama bakımından senet asıl borçluya ibraz olunmamakta, durum noter tarafından bizzat tespit edilmemekte ve alacaklı veya temsilcisinin beyanı üzerine protesto düzenlenmektedir³⁷⁸. Hal böyle olunca senet hamili, vâdenin gelmesiyle birlikte doğrudan notere başvurup, senedin ödenmediğini beyan ederek müracaat borçlularına karşı protesto düzenlenmesini talep edebilmektedir.

borçlulara doğrudan başvuru için yeterli olmasına rağmen; müracaat borçlularına başvuru için ayrıca keyfiyetin yani fiili ödememe durumunun bir protesto ile saptanması zorunludur (Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 165).

³⁷⁴ Türk Ticaret Kanunu'nda kabul etmemenin veya ödememenin, kabul etmeme veya ödememe protestosu denilen resmî bir belge ile belirlenmesi zorunludur demek suretiyle emredici olarak hükme bağlanmıştır (TTK m. 714/1; eTTK m. 626/1). Protestonun anlamları hakkında bkz. Karayalçın, s. 105-106, Domaniç, ss. 288-290, Gürbüz, s. 401.

³⁷⁵ Protesto çekilmesinin amacı, ödememe veya kabul etmeme halinin tespitidir. Bankalar protesto düzenlendiğini Merkez Bankası aracılığıyla diğer bankalara da bildirmektedir. Eğer senet borçlusu kambiyo senedini kabul etmez veya ödemez ise bunun neticelerine katlanır. Ancak kambiyo senedinin kabul veya ödeme için ibraz edilmediği hallerde protesto çekilmesi, tacir olan asıl borçlu bakımından ağır neticeler doğurabilir. Haksız protestoya maruz kalan asıl borçlular, bu yüzden uğradığı zararların tazminini sebep olanlardan isteyebilir. Öte yandan bu durum, Türk Ticaret Kanunu'nun 55. maddesinin birinci bendi kapsamında (eTTK m. 57/b. 2) değerlendirilerek haksız rekabet sayılabilir (Kayar, s. 120). Bu konuda ayrıca bkz. Kınacioğlu, s. 239-240, Bahtiyar, s. 83.

³⁷⁶ Öztañ, s. 146, Kayar, protestonun geçerli olabilmesi için kabul veya ödeme için muhataba ibraz edildiği ve kabul veya ödemeden reddedildiği hususlarının yer ve zaman belirtilerek protestoya yazılması, aksi takdirde protestonun geçerli sayılmaması gerektiğini görüşündedir (Kayar, s. 119).

³⁷⁷ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 169, Poroy, Tekinalp, s. 206.

³⁷⁸ Karayalçın, s. 105, Öztañ, s. 148, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 168.

Türk Ticaret Kanunu'nun 721. maddesinde (eTTK m. 633) noter tarafından imza edilen protestonun kanuna uygun olarak düzenlenmemesinin veya içindeki kayıtların yanlış olmasının geçerliliğini etkilemeyeceği belirtildiğinden, noterler ibrazın yapıp yapılmadığına bakmamakta, salt hamil beyanına dayanarak doğrudan protesto düzenleme yoluna gitmektedir³⁷⁹. Böyle olunca kambiyo alacağı, müracaat borçluları tarafından ödenip geriye doğru borç sona erinceye kadar artmakta; asıl borçluya başvuru zamanı geldiğinde faizler, yapılan masraflar ve komisyon ücreti ile birlikte katlanmaktadır (TTK m. 726; eTTK m. 638). Oysa senet, borcu ödemeye hazır olan asıl borçlulara zamanında ibraz edilse, asıl borçlu sadece senet bedelini ödemek zorunda kalacak, bunun dışındaki faiz, masraflar ve komisyon ücretini ödeme mecburiyetinden kurtulacaktır. Ancak vâdesi gelmesine rağmen ödenmek üzere ibraz edilmeyen kambiyo senetleri bakımından, kambiyo alacağı dışında faiz, komisyon ve diğer masrafları ödemek istemeyen asıl borçluya kanunen önemli bir hak tanınmıştır³⁸⁰. Türk Ticaret Kanunu'nun 712. maddesine göre bir kambiyo senedi kanunda tayin edilen süre zarfında ödeme için ibraz edilmediği takdirde, borçlu masraf ve hasar hamile ait olmak üzere kambiyo bedelini notere tevdi edebilir (eTTK m. 624)³⁸¹. **Özmen**, vâdesi gelmesine rağmen kambiyo senedi kendisine ibraz edilmeyen borçlunun, basiretli bir tacir gibi davranarak borcunu notere tevdi etmesi gerektiğinden bahsetmektedir³⁸². Kanaatimizce Türk Ticaret Kanunu'nun 712. maddesinde yer alan tevdi, borçlu tanınan bir hak olduğu kadar yükümlülük niteliği de taşımaktadır³⁸³. Çünkü kendisine tanınan bu imkândan yararlanmayan borçlu,

³⁷⁹ Sakat protestoların geçerli kabul edilmesi, sakatlık nedeniyle hamilin süreyi geçirmesi ve başvuru hakkını kaybetmesi gibi ağır sonuçların doğması ve ticarî hayatın bundan etkilenmesinin önlenmesi düşüncesidir. Ancak bu durum, Karayalçın tarafından eleştirilmektedir. Eleştiri için bkz. Karayalçın, s. 109. Benzer şekilde Domaniç, s. 294, Gürbüz, s. 437.

³⁸⁰ Öztan, s. 141, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 150, Poroy Tekinalp, s. 188, İmregün, s. 83, Tekil, s. 140, Kayar, s. 107, Bilgili, Demirkapı, s. 110.

³⁸¹ Söz konusu düzenleme, Türk Ticaret Kanunu'nun 778/c. maddesindeki atıf nedeniyle bonolar bakımından da geçerlidir (eTTK m. 690). Türk Ticaret Kanunu'nun 712. maddesinde bahsedilen borçlu, asıl borçlu olduğundan çekler bakımından bu maddeye atıf yapılmamıştır. Çünkü çeklerde imzası nedeniyle kambiyo ilişkisine dâhil olan herkes, müracaat borçlusu konumundadır. Nitekim çeklerde müracaat hakkının kullanılabilmesi için mutlaka muhatap bankaya ibraz edilmesi ve ödememe durumunun bankaca tespit edilmesi gerekir (TTK m. 796, 808; eTTK m. 708, 720).

³⁸² Özmen, s. 95. Ayrıca yazara göre, ibrazın yapıldığı kanıtlanmalıdır. Bunun için de her türlü delil kullanılabilir. Örneğin PTT aracılığıyla gönderilen telgraflar veya noterce gönderilen ihbarnameler ibraza davet niteliğindedir.

³⁸³ Ancak doktrinde senet bedelinin notere tevdi, "tevdi edebilir" şeklinde düzenlendiğinden bir yüküm olmaktan ziyade borçlu lehine bir yetki, bir hak olarak değerlendirilmektedir (Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 151). Hükmün lafzından senet bedelinin notere tevdi, bir hak gibi

kendisine başvurulduğunda senet bedelinin yanında faiz, yapılan masraflar ve komisyon ücretini de ödemek zorunda kalacaktır. Bu nedenle asıl borçluya tanınan bir hak gibi gözükse de, basiretli bir tacir gibi davranması gereken borçlu, faiz, komisyon ve diğer masraflardan kurtulmak istiyorsa senet bedelini notere tevdi etmelidir. Çünkü borç kendisi tarafından ödenmedikçe sona ermemektedir³⁸⁴. Dolayısıyla kendisine en son başvurulabilecek kişi olan asıl borçlu, Türk Ticaret Kanunu'nun 712. maddesindeki imkândan yararlanmadıkça senet bedelinden çok daha fazlasını ödeme mecburiyetinde kalacaktır³⁸⁵. Bu aşamadan sonra asıl borçlunun sadece senette yazılı bedelini ödeyerek borcundan kurtulması mümkün değildir ve senet bedeline eklenen miktarlar bakımından sorumluluğu devam eder. Fakat asıl borçlu, Türk Ticaret Kanunu'nun 712. maddesinde yer alan imkândan yararlanırsa, kendisine başvuracak kişiye, “*senet bedelini bankaya tevdi ederek borcundan kurtulduğunu ve parasını oradan alması gerektiğini*” ileri sürebilecektir.

Usûlsüz protestolar, ihtiyati haciz talebi açısından da dikkate alınması gereken bir husustur. Bu bakımdan usûlsüz protestonun ihtiyati haciz istemeye engel olup olmayacağı ve mahkemelerin böyle bir durumda nasıl bir yol izleyeceği de açıklığa kavuşturulmalıdır. Türk Ticaret Kanunu'nun 721. maddesinde noter tarafından imzalanan protestonun kanuna uygun olarak düzenlenmemesinin veya içindeki kayıtların yanlış olmasının geçerliliğine etki etmeyeceği ifade edilmiştir³⁸⁶.

gözükse de bundan yararlanmayan senedin asıl borçlusunu, kendisine başvuru halinde işleyen faizi, yapılmış olan masrafları ve maktu olan komisyon ücretini de ödemek zorunda kalacaktır. Oysa senet bedelinin notere tevdi, senet borçlusunu işleyen faizlerden, yapılan masraflardan ve komisyon ücretinden kurtarmaktadır. Bu nedenle bu düzenleme, senet borçlusuna tanınan bir imkânın yanında yüklenmiş bir yükümlülüktür. Özmen de vâdesi gelmesine rağmen ibraz edilmeyen senedin borçlusunun, basiretli bir tacir gibi davranarak borcunu notere tevdi etmesi gerektiği belirtmektedir. Bu konuda bkz. Özmen, s. 95.

³⁸⁴ Bu konuda bkz. Karayalçın, s. 94, Öztan, s. 141, İmregün, s. 83, Bahtiyar, s. 78. Tevdi, kural olarak hamile yapılacak ödeme ile aynı sonucu doğurmaktadır. Yani tevdi oranında bonodan doğan tüm borçlar son bulur (Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 150). Ancak Öztan, kısmen tevdiinin maddede belirtilen sonuçları doğurmaya yetmeyeceğini görüşündedir (Öztan, s. 141).

³⁸⁵ “Davacının ibraz edilmeyen bono bedelini TTK'nun 712'nci maddesine göre (eTTK m. 624) masraf ve hasar hamile ait olmak üzere notere tevdi ederek borcundan kurtulması mümkün iken, bu yola gitmemiş olmasına göre, sonucu itibarıyla doğru olan hükmün onanması gerekmiştir.” 11. HD, 29.11.1983, 5116/5339 (İmregün, s. 83, dn. 132).

³⁸⁶ “TTK'nun 721. maddesinde (eTTK m. 633) noter tarafından imza edilen protestonun kanuna uygun olarak tanzim edilmediği veya içindeki kayıtlar yanlış olduğu takdirde dahi geçerli olacağı belirtilmektedir. Bununla beraber bu geçerlilik 730. maddede öngörülen (eTTK m. 642) cirantalara, keşideciye ve diğer borçlulara karşı hamilin haiz olduğu hakların kaybolmamasını temin ve mütedavil evraka dayanan alacak hakkının korunması ve bu yönden çıkacak ihtilafları önleme amacını taşır.” 11. HD, 30.04.1975, 736/3069 (YKD, 1976/8, s. 1164). Kayar, haklı

Maalesef günümüzde uygulamada çekilen protestolar, büyük çoğunlukla kanuna uygun olmayıp bir formaliteyi yerine getirmek şeklinde gerçekleşmektedir. Kanuna göre borçluya ibraz edilip alacağın ödenmeyeceğinin anlaşılmasından sonra çekilmesi gereken protesto yerine (TTK m. 714 vd; eTTK m. 627 vd.), uygulamada bu husus atlanarak noterin çekmiş olduğu bir protesto ile yetinilmekte, çoğu kez borçluya bu protestonun tebliği dahi beklenmeden gerekli kanunî prosedürler işletilmektedir³⁸⁷.

Usûlsüz protesto, müracaat hakkının kullanılmasına engel olmasa da, ihtiyati haciz taleplerinde alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesi bakımından dikkate alınmalıdır. Bu açıdan mahkeme, usûlsüz bir protestonun varlığını tespit ederse mutlaka duruşma açmalı ve asıl borçlunun senet bedelini tevdi edip etmediğine bakmalıdır. Eğer asıl borçlu, TTK m. 712’de tanınan imkândan yararlanıp senet bedelini bankaya tevdi etmişse, hakkında ihtiyati hacze kararı verilmemelidir. Usûlsüz protesto ile asıl borçluya karşı talep edilen ihtiyati hacizlerde, asıl borçlunun senet bedelini tevdi etmediği durumlarda kabul edilmelidir. Aksi uygulama, senet bedelini tevdi eden ve borcundan kurtulan asıl borçlunun mallarına haksız yere el konulması sonucunu doğurur ki, bu da ihtiyati haczin amacına aykırılık teşkil eder.

Türk Ticaret Kanunu’nun 712. maddesinde yer alan tevdi hakkı, uygulamada asıl borçluyu senet bedeli dışında kalan ödemelerden kurtaracak nitelikte bir düzenlemedir. Dolayısıyla tevdi durumunda asıl borçluya başvuran senedin en son hamili, sadece senet bedelini alabilecektir. Burada senedin ilk hamili tarafından ihmal edilen ibraz ile bunu dikkate almayan noter yüzünden senedin son hamili zarara uğrayacaktır. Kanaatimizce bu gibi durumlarda faiz, komisyon ve yaptığı masrafları tahsil edemeyen son hamil, senedi asıl borçluya ibraz etmeyen hamilden ödediği fazla bedeli talep edebilmelidir. Noter hakkında ise, 721. maddenin ikinci fıkrasında belirtilen disiplin hükümleri işletilebilmelidir (eTTK m. 633/2).

olarak bazı kayıtların olmaması durumunda salt imzanın varlığından hareketle protestodan söz etmek mümkün değildir. Özellikle protesto, çeken ve kendisine protesto çekilen kimsenin ad ve soyadını içermiyorsa ya da protestoda yer alanların kim oldukları anlaşılmıyorsa, bu belgenin protesto olarak değer kazanması söz konusu olamayacaktır (Kayar, s. 119). Benzer şekilde bkz. Karayalçın, s. 104, Domaniç, s. 293, Durgut, ss. 75-76.

³⁸⁷ Özekes, s. 140.

§ 4. KAMBIYO SENETLERİ BAKIMINDAN İHTİYATİ HACİZ YARGILAMASININ ÖZELLİKLERİ

A. Genel Olarak

Kambiyoyu alacağı zamanında ödenmeyen ve alacağının tahsili tehlikeye giren hamilin başvurabileceği yolların başında, alacağının tahsilini tehlikeye sokan kambiyoyu borçlularına yönelik ihtiyati haciz kararı alıp uygulamak gelmektedir. Bu durumda hamil, elindeki kambiyoyu senedini de ihtiyati haciz talebine ekleyerek yetkili ve görevli mahkemeden ihtiyati haciz talep edecektir. Hamilin söz konusu talebiyle başlayacak olan ihtiyati haciz prosedürüyle taraflar arasındaki uyuşmazlık geleceğe yönelik kesin bir çözüme kavuşturulmamaktadır. Bu bağlamda ihtiyati haciz, geçici bir hukukî koruma olup dava değildir³⁸⁸. Çünkü ihtiyati hacizde tarafların arasındaki uyuşmazlığın geleceğe yönelik olarak kesin bir şekilde çözülmesi ve nihaî bir koruma sağlanması amaçlanmaz. Bu yönüyle ihtiyati haciz, yargılama usûlü bakımından nihaî koruma olan davadan farklı bir takım özellikler taşımaktadır. Ancak kanunda özel düzenleme olmayan hallerde ve niteliğine uygun düştüğü ölçüde genel yargılama ilkeleri, ihtiyati haciz yargılaması bakımından da geçerli olacaktır³⁸⁹.

Kambiyoyu senetleri bakımından ihtiyati haciz yargılamasında birtakım özellikler söz konusudur. Çünkü kambiyoyu senetlerine dayalı taleplerde sadece ihtiyati hacze ilişkin düzenlemeleri dikkate alınarak sağlıklı bir sonuca varmak mümkün değildir. Bunun yanında kambiyoyu senetlerine ilişkin düzenlemelerin de iyi bilinmesi ve dikkate alınması, sağlıklı bir ihtiyati haciz yargılaması açısından gereklidir. Bu yüzden kambiyoyu senetlerine dayalı ihtiyati haciz yargılamasında, ihtiyati haczin

³⁸⁸ Özekes, s. 169, Pekcanıtez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 451. Ancak doktrinde Önen, ihtiyati haciz talebiyle birlikte çekişmeli yargıya ilişkin bir davanın açılmış olduğunu ifade ederek, ihtiyati haciz prosedürünü de “*ihiyati haciz davası*” olarak nitelendirmiştir. Bu konuda bkz. Önen, s. 252, Ergun Önen, **İnşai Dava**, Ankara 1981, (İnşai Dava), ss. 134, 140. Kanaatimizce ihtiyati haciz, çekişmeli bir yargı işi olmakla birlikte bir dava prosedürü değildir. Çünkü ihtiyati hacizde davadaki gibi, uyuşmazlığın geleceğe yönelik olarak kesin bir şekilde çözülmesi ve nihaî bir koruma sağlanması amaçlanmamaktadır. Bu konuda bkz. Özekes, s. 170, Ayyıldız, s. 375, Üstündağ, s. 406, Ansay, s. 312. Geçici hukukî korumanın dava ile karşılaştırılması için bkz. Erişir, İhtiyati Tedbir, ss. 110-119.

³⁸⁹ Yılmaz, s. 1104, Özekes, s. 171.

tarafları, konusu, görevli ve yetkili mahkeme, ihtiyati haciz talebi ve sonuçları, yargılama usûlü ile ispat ve deliller üzerinde ayrıca durulmasında fayda vardır.

B. Kambiyo Senetlerinde İhtiyati Haczin Tarafları

1. Genel Olarak

İhtiyati haciz, dava olmasa da çekişmeli bir yargı işi olduğundan, ihtiyati haciz yargılamasında menfaati karşılıklı ve çatışan iki taraf bulunmaktadır³⁹⁰. İhtiyati hacizde tarafları belirleyen şey, korumaya esas olan alacak ile bu alacağın kaynağıdır³⁹¹. Bütün borç ilişkilerinde bulunması zorunlu olan borç ilişkilerinin sùjelerinden alacaklı ve borçlu, aynı zamanda ihtiyati haczin de taraflarını teşkil eder. Alacaklı taraf, ihtiyati haczi talep eden; borçlu ise, kendisine karşı ihtiyati haciz talebinde bulunulan kimsedir. İhtiyati haciz yargılamasında da davada olduğu gibi şekli taraf ilkesi önem taşır³⁹². Bu nedenle mahkemeden ihtiyati haciz yoluyla geçici hukukî koruma talep eden kimse, alacaklı olarak kabul edilecektir. Bu kimsenin gerçekten alacaklı sıfatına gerçekten sahip olup olmadığı, işin esasına ilgilendiren bir husustur³⁹³. İhtiyati haciz talebinde borçlu olarak gösterilen kimse ise, şeklen bu talebin tarafı durumunda kabul edilecektir³⁹⁴.

İhtiyati hacizde taraf olarak yer alan kimselerin mutlaka gerçek kişi olması da gerekmez. Gerçek kişiler gibi tüzel kişiler de ihtiyati haczin tarafı olabilirler. Burada mühim olan, tarafların hak ve fiil ehliyetlerinin bulunması yani usûl hukuku yönünden taraf ve dava ehliyetlerinin varlığıdır³⁹⁵. Taraflar, ihtiyati haciz yargılaması

³⁹⁰ Özekes, s. 171, Gürdoğan, s. 136-137, Ansay, s. 312-315, Senai Olgaç ve Haydar Köymen, **İçtihatlarla İcra İflâs Kanunu**, Yenilenmiş 2. Bası, İstanbul 1965, ss. 1160-1161.

³⁹¹ Berkin, s. 45, Özekes, s. 171.

³⁹² Özekes, s. 172, E. Yılmaz, s. 865 vd. Bu açıdan ihtiyati haciz yargılamasında taraflar, ihtiyati haciz talep eden alacaklı ve karşı taraf olarak borçludur (Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 451).

³⁹³ Özekes, s. 173.

³⁹⁴ Özekes, s. 176, E. Yılmaz, s. 1104.

³⁹⁵ Tüzel kişiliği bulunmayan adi ortaklık ve miras şirketi, taraf ehliyetleri olmadığından kural olarak bir davanın tarafı olamazlar. Bunlar için açılan davalar kural olarak bütün ortaklara veya mirasçılara karşı her bir ortak veya mirasçı ayrı ayrı gösterilmek suretiyle görülebilir. “Adi ortaklığın tüzel kişiliği olmadığından aktif ve pasif dava ehliyeti yoktur. Bu nedenle takibin veya davanın bütün ortaklara karşı açılması gerekir. Temsilci olduğu belirlenemeyen ortağa çıkarılan tek tebligatla icra takibine devam edilmesi doğru değildir. Adi ortaklık aleyhindeki icra takiplerinde, adi ortakların ayrı ayrı gösterilmesi ve her birine ayrı ödeme emri tebliği gerekir.

boyunca yargılama şartı niteliğindeki bu durumlarını korumalıdır; aksi halde tarafların ihtiyati haciz talepleri reddedilir³⁹⁶.

2. Kambiyo Senetleri Bakımından İhtiyati Haczin Tarafları

a. İhtiyati Haciz Talep Eden (Alacaklı)

İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinde açıkça "*alacaklı*"dan³⁹⁷ söz edilmişse de, kambiyo hukukuna dayanan alacaklılık durumu genel hükümlerden farklı koşullarda ortaya çıkmaktadır³⁹⁸. Türk Ticaret Kanunu'nun 646. maddesinin ikinci fıkrasında kambiyo borçlusunun senedin mahiyetine göre, ancak "*alacaklı olduğu anlaşılan*" kimseye yapacağı ödeme ile borcundan kurtulacağı belirtilmiştir (eTTK m. 558/2). Aynı maddenin birinci fıkrasında ise, kıymetli evrakın borçlusunun ancak "*senedin teslimi karşılığında*" ödeme ile yükümlü olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu hükümler birlikte değerlendirildiğinde kambiyo senetlerinde alacaklılık sıfatının kural olarak senedi elinde bulunduran kimsede olduğu söylenebilir. Ancak alacaklılık sıfatının tespiti için sadece kıymetli evrakın elde bulundurulması yeterli değildir. Bunun yanında senedi elinde bulunduran kimsenin yetkili hamil olması gereklidir³⁹⁹. Türk Ticaret Kanunu'nun 686. maddesinde "*Bir poliçeyi elinde bulunduran kimse, son ciro beyaz ciro olsa dahi kendi hakkı*

Taraf ehliyeti kamu düzeninden olduğundan kendiliğinden dikkate alınmalıdır." 12. HD, 07.10.2008, 13412/16601 (www.kazanci.com, Erişim: 28.04.2011). Tüzel kişiliği olmayan adi ortaklık ve miras ortaklığının taraf ehliyetine ilişkin bkz. Erişir, s. 219, 227 vd. Ancak gerek mirasçılar (TMK m. 641/1) gerekse adi şirket ortakları (TBK m. 638/3; BK m. 534) para borçlarından dolayı kural olarak müteselsilen sorumlu olduklarından, bunlara karşı istenen kambiyo alacağına yönelik ihtiyati hacizlerde, bunların tamamı taraf gösterilebileceği gibi biri veya birkaçı da ihtiyati haciz yargılaması bakımından borçlu olarak gösterilebilir. Bu durumda taraflar arasında mecburî dava arkadaşlığı olmayıp ihtiyarî dava arkadaşlığı söz konusudur.

³⁹⁶ Özkes, s. 171.

³⁹⁷ Alacaklıya ilişkin şartlar hakkında bkz. Özgürol, ss. 43-44.

³⁹⁸ Şimşek, s. 213.

³⁹⁹ Kuru, s. 2498, Gürbüz, s. 393, Bozgeyik, s. 43, Ertekin, Karataş, s. 733. "Keşideci - borçlu, lehdarın ciro imzasının geçersiz olduğunu, ciro silsilesinde kopukluk olduğunu ileri sürerek şikâyet yoluna başvurmuştur. Bonoyu tanzim eden keşidecinin, lehdarın ciro imzasına itiraz hakkı yoktur. *Kambiyo takibi yapmak için yetkili hamil olmak yeterlidir. Hakkı hamil olmak koşul değildir.*" 12. HD, 12.01.2010, 19139/172 (Yargı Dünyası, Ekim 2010, S. 178, ss. 120-121).

*müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan*⁴⁰⁰ *anlaşıldığı takdirde yetkili hamil sayılır.*” denilmektedir (eTTK m. 598).

İhtiyati haciz talebinde bulunan kimsenin alacaklı sıfatına sahip olup olmadığının tespiti, senedin aslının mahkemeye verilmesi ile mümkündür⁴⁰¹. Özellikle tedavül kabiliyeti olan kambiyo senetlerinin örneklerine veya fotokopilerine dayalı ihtiyati haciz talepleri, mahkemeler tarafından kabul edilmemelidir. Aksi halde umulmayan zararların ortaya çıkması muhtemeldir⁴⁰². Keza senet zayi olmuşsa, bunu belgeleyen iptal kararı olmadan ihtiyati hacze karar verilmemelidir. Çünkü daha sonradan senedi eline geçiren kimseler tarafından da aynı işlemin yapılabileceği düşünülürse, borçlu iki ayrı takiple karşı karşıya kalabilir. Kambiyo senetleri bakımından ihtiyati hacizde alacaklı, kambiyo senedinin yetkili hamili veya kambiyo senediyle birlikte mirasçılık belgelerini de talebe eklemek şartıyla yetkili hamilin mirasçılaridir⁴⁰³. Kambiyo senedinin son hamili düzenleyen olursa, bu durumda alacaklı ve borçlu sıfatı aynı şahıs üzerinde birleşmiş olur. Ancak burada Borçlar hukukundaki kuralın aksine (TBK m. 135; BK m. 116) kambiyo alacağı ortadan kalkmamaktadır. Senet düzenleyenin elinde bulunduğu sürece alacak hakkı donmuş bir vaziyettedir. Fakat kambiyo senedinin tedavüle konulmasıyla senetteki alacak hakkı tekrar canlanıp senedi elinde bulunduran lehine varlığını sürdürmektedir⁴⁰⁴.

Müracaat borçluları, hamile ödemede bulunan kimseye karşı da sorumluluk altındadır. Dolayısıyla hamile ödemede bulunan kimse de yaptığı ödeme karşılığında

⁴⁰⁰ Söz konusu hükümde “*müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan*” anlaşılması gereken, ciroların lehdardan itibaren son hamile kadar tam ve muntazam bir şekilde yani kesintisiz olarak devam etmesidir. Başka bir ifadeyle senetteki cirolara göre hamil olması gereken kimse senedi elinde bulunduruyorsa, senedin yetkili hamili sayılır (Öztaş, s. 115). Bu konuda ayrıca bkz. Arslanlı, ss. 111-112, Karayalçın, ss. 75-76, Poroy, Tekinalp, ss. 166-167, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 128-129, Bahtiyar, s. 67, Kayar, ss. 85-86, Bilgili, Demirkapı, ss. 96-97.

⁴⁰¹ Şimşek, s. 213, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, s. 451, Akyazan, s. 15, Ansay, s. 315.

⁴⁰² Şimşek, s. 213.

⁴⁰³ Öztaş, s. 116, Poroy, Tekinalp, s. 167, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 129, İmregün, s. 69, Korkusuz, s. 298.

⁴⁰⁴ Ancak bu durum, tedavül eden kambiyo senetleri için geçerlidir. Başvuru aşamasına gelmiş bir kambiyo senedinin tedavülünden de bahsedilemez (Poroy, Tekinalp, s. 220). Gürbüz, s. 294, Muşul, Kambiyo, ss. 606-607.

kendisinden önce gelenlere karşı müracaat hakkına sahip olur⁴⁰⁵. Bu sebeple hamile ödemede bulunan kambiyo borçluları da, ihtiyati haciz yargılaması bakımından alacaklı sıfatını taşımaktadırlar⁴⁰⁶. Bu açıdan kambiyo ilişkisinde müracaat borçluları ihtiyati haciz yargılaması bakımından hem alacaklı hem de borçlu konumunda olabilirler. Çünkü müracaat borçluları kendisinden sonra gelenlere karşı borçlu, önce gelenlere karşı ise alacaklı sıfatına sahiptir. Nitekim kambiyo borcu, senedin asıl borçluları tarafından ifa edilmedikçe sona ermemektedir.

Alacaklı tarafın birden ziyade olduğu durumlarda bunlar arasında iştirak halinde mülkiyet (elbirliği mülkiyeti) söz konusuysa, kural olarak bunların hep birlikte ihtiyati haciz talebinde bulunmaları gerekir. Aksi halde yargılama şartı niteliğindeki taraf teşkili kendiliğinden dikkate alınıp talep reddedilir⁴⁰⁷. Örneğin, yetkili hamili ölmüş olan bir kambiyo senedi bir kül halinde mirasçılarının geçecektir. Burada mirasçılar maddî anlamda hak sahibi olmalarına rağmen şeklî anlamda hak sahibi değildirler. Çünkü senetteki ciro zincirinden bunların kambiyo alacaklısı olduğu anlaşılmamaktadır⁴⁰⁸. Dolayısıyla bunlar, kambiyo alacağı için ihtiyati haciz talebinde bulunmak istediklerinde, kambiyo senediyle beraber mirasçılık belgesini de ihtiyati haciz talebine eklemeli ve hep birlikte ihtiyati haciz talebinde bulunmalıdırlar. Bu bakımdan mirasçılardan biri veya sadece bir kısmı talepte bulunmuşsa, mahkeme ihtiyati haciz talebini hemen reddetmeyip, diğer mirasçılarının

⁴⁰⁵ Öztan, s. 155, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 179-180, Poroy, Tekinalp, s. 198, İmregün, s. 87-88, Bozgeyik, ss. 46-47. Ancak ödeme, gerçek alacaklıya yapılmalıdır (TTK m. 646/2; TTK m. 558/2) (Ertekin, Karataş, s. 737). “Senet arkasındaki imzalara göre, meşru hamil olmadığı anlaşılan kişiye ödeme yapması borçluyu borçtan kurtarmaz.” 11. HD, 13.12.1979, 5243/5703 (Ertekin, Karataş, s. 737, dn. 31).

⁴⁰⁶ Müracaat borçluları, kendisinden sonra gelenlere karşı, alacaklı sıfatına sahip değildirler. Bu konuda bkz. “...Ayrıca çeklerin bazılarında, geriye ciro ile çeki alan lehdarın kendisinden sonraki ciranta aleyhine takip yaptığı görülmüştür. Lehdar kendisinden sonraki ciranta aleyhine takip yapamaz.” 12. HD, 12.02.2009, 21772/2418 (Yargı Dünyası, Eylül 2009, S. 165, ss. 76-77).

⁴⁰⁷ Gecikmesinde sakınca olan hallerde iştirak halinde maliklerin hepsinin menfaati söz konusu olduğundan maliklerden birisi de ihtiyati haciz talep edebilir; ancak tamamlayıcı merasimi hep birlikte yerine getirmelidirler (Özekes, s. 173).

⁴⁰⁸ Kıymetli evrak hukukunda şeklî ve maddî anlamda olmak üzere iki tür hak sahipliği mevcuttur. Bunlar çoğu zaman bir arada bulunsa da, ayrı olarak da bulunabilirler. Örneğin hamiline yazılı bir çeki ya da beyaz cirolu bir bonoyu çalan kişi, şeklen hak sahibi olmakla birlikte maddî anlamda hak sahibi değildir. Buna karşı emre yazılı bir kıymetli evrak (örneğin kambiyo senetleri), miras yoluyla intikal ettiğinde mirasçılar, maddî anlamda hak sahibi olmalarına rağmen şeklen hak sahibi değildirler. Çünkü bu halde mirasçılar lehine ciro bulunmamakta ve senet metninden mirasçılarının alacaklı oldukları anlaşılmamaktadır. Bu konuda bkz. Karayalçın, s. 76, Öztan, s. 109, Poroy, Tekinalp, s. 167, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 129, Gürbüz, ss. 290-291, Kınacıoğlu, ss. 189-191, Bozkurt, s. 116.

yargılamaya katılımını sağlamak için ihtiyati haciz talebinde bulunan mirasçılara süre vermelidir⁴⁰⁹. Bu süre sonunda diğer mirasçılardan ihtiyati haciz yargılamasında yer almaları sağlanamazsa, haciz talebi sıfat yokluğundan reddedilir⁴¹⁰.

Kambiyo hukuku açısından alacaklı olma durumu şu şekilde özetlenebilir⁴¹¹:

a) Senedin arkasındaki ciro zincirinden⁴¹² ihtiyati haciz isteyen kimsenin yetkili hamil olduğu anlaşılmalıdır (TTK m. 646, 778, 790; eTTK m. 598, 690, 713)⁴¹³.

b) Eğer senet yırtılma, yanma, kaybolma gibi nedenlerle elde bulundurulamıyorsa ihtiyati haciz isteyen kimse, bu durumda mahkemeden senedin zayi olduğuna dair bir iptal kararı almak zorundadır (TTK m. 651-652; eTTK m. 563-564)⁴¹⁴.

⁴⁰⁹ İlhan Postacıoğlu, **Medenî Usûl Hukuku**, 6. Bası, İstanbul 1975, (Usûl), s. 299, Pekcanitez, Atalay, Özkes, s. 192, Yavuz Alangoya, Kamil Yıldırım, Nervis Deren Yıldırım, **Medenî Usûl Hukuku Esasları**, 7. Baskı, İstanbul 2009, s. 115.

⁴¹⁰ Uygulamada taraf sıfatı yerine “husumet”, “aktif veya pasif dava ehliyeti” şeklinde yanlış bir takım tabirler de kullanılmaktadır (Pekcanitez, Atalay, Özkes, s. 207). Bu konuda bkz. 11. HD, 09.10.2007, 9653/12603 (www.kazanci.com, Erişim: 18.03.2011); 17. HD, 24.03.2008, 4411/1442 (www.kazanci.com, Erişim: 18.03.2011).

⁴¹¹ Şimşek, ss. 213-215.

⁴¹² Buradaki cironun temlik, rehin veya tahsil cirosu olması önemli değildir. Her üç ciro da hamile senet borçlularına karşı başvuru imkânı verir (TTK m. 688, 689; eTTK m. 600, 601). Ancak senedi rehin cirosuyla devralan kimsenin kendi cirantasını takip edemeyeceği yönünde bkz. 12. HD, 07.12.1999, 15041/15928 (Talih Uyar, **İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri**, Genişletilmiş 3. Baskı, İzmir 2001, (Kambiyo Senetleri), s. 596). Bu konudaki görüşlerimiz için bkz. Yuk. § 3, B, 5, b.

⁴¹³ Özkes, s. 174, Kuru, s. 2498, Ertekin/Karataş, s. 733. Bu bağlantı tespit edilirken, imzaların sahte olup olmadıklarının araştırılmasına gerek yoktur. Çünkü kambiyo senetlerinde imzaların istiklali prensibi geçerlidir. “İlk cironun bononun lehdarı tarafından yapılmayıp davacı tarafından yapıldığı ve daha sonra ciro yoluyla senedin davacıya geri döndüğü anlaşıldığına göre, ciro silsilesindeki bozukluk nedeniyle davacı yetkili hamil sayılmaz.” 19. HD, 06.10.2009, 12249/8942 (YKD, 2010/4, ss. 676-677). “Ciro silsilesinde takip alacaklısı yer almadığından bu çekle ilgili olarak alacaklının takip hakkının bulunmadığı nazara alınarak takibin iptaline karar vermek gerekir.” 12. HD, 21.11.2006, 18634/21831 (İKİD, Eylül 2009, S. 585, s. 6711). Benzer şekilde “Şirketin M. A’ya açık veya beyaz cirosu mevcut değildir. Ciro silsilesi bozuk olduğundan, alacaklı yetkili hamil kabul edilemez.” 12. HD, 13.12.1993, 15410/19430 (Uyar, Kambiyo Senetleri, s. 581).

⁴¹⁴ Kambiyo senetlerine yönelik zayi nedeniyle iptal kararı alındığında, senedi elinde bulunduranın artık alacaklı sıfatına sahip olduğu söylenemez. Bu yönde bkz. “Zayi nedeniyle iptaline karar verilen senedi elinde bulunduran senet zilyedinin keşideciye müracaat ederek senet bedelinin kendisine ödenmesini istemesi mümkün olmadığı gibi, keşidecinin de iptal kararıyla hükümden düşen senedi ödemekten kaçınması gerekir.” 11. HD, 05.11.2001, 5674/8724 (İKİD, Haziran 2005, S. 534, ss. 3437-3438). Aynı yönde bkz. Gürbüz, s. 393.

c) Söz konusu kambiyo senedi, miras yoluyla intikal etmişse, mirasçılar kambiyo senedine mirasçılık belgelerini de ekleyerek hep birlikte ihtiyati haciz talep edebilirler⁴¹⁵.

d) Senedin borçlusuna ödenmek üzere ibraz edildiği halde ödmeden kaçınıldığı kanıtlanmalıdır⁴¹⁶. Bu durum, uygulamada asıl borçlular bakımından da protesto keşidesine gerek olduğu şeklinde anlaşılmakta ve asıl borçlulara karşı talep edilen ihtiyati hacizler protesto çekilmediğinden bahisle reddedilmektedir⁴¹⁷. Burada bahsedilen senedin vâdesinde asıl borçluya ibraz edilmiş olması ve asıl borçlunun ödmeden imtina ettiğinin kanıtlanmasıdır. Çünkü senet, asıl borçlulara ödenmek üzere ibraz edilmedikçe, bu kimselerin senedi ödemekten kaçındıkları anlaşılamaz. İhtiyati haciz sebepleri bakımından vâdenin gelmesi, sadece senette belirtilen tarihin gelmiş olması olarak anlaşılmamalıdır. İhtiyati haczin teminat fonksiyonu da dikkate alındığında “vâdenin gelmiş olması”ndan anlaşılması gereken, kambiyo alacağının muaccel olmasına rağmen borçlu tarafından ödenmemesi suretiyle alacağın tahsilinin tehlike altına girmiş olmasıdır. Bu nedenle bir kimseye ödeme hakkı tanımadan hakkında ihtiyati haciz kararı vermek, en başta ihtiyati haczin amacına uygun değildir. Bu yüzden asıl borçlulara karşı ihtiyati haciz taleplerinde, senedin vâdesinde ibraz edilmesine rağmen ödenmediği kanıtlanmalıdır⁴¹⁸.

e) Haklarında ihtiyati haciz istenen kimseler müracaat borçluları ise, her halde ödememe protestosu, kabul edilmeyen hallerde ise kabul etmeme protestosunun da senede bağlanması zorunludur⁴¹⁹. Böyle bir protesto yoksa hamilin müracaat borçlularına karşı başvuru hakkı ortadan kalkacağından bu durum mahkemece kendiliğinden dikkate alınmalı ve bunlar hakkındaki ihtiyati haciz istemleri reddedilmelidir.

⁴¹⁵ Senet lehdarının ölmesi halinde, mirasçılarının hepsinin birlikte veya miras şirketine tayin ettirecekleri temsilci vasıtasıyla bu senedi icraya koyabileceği yönünde bkz. 12. HD, 26.02.1987, 7230/2769 (Uyar, Kambiyo Senetleri, s. 655). Benzer şekilde bkz. 11. HD, 15.06.1978, 3275/3552 (Poroy, Tekinalp, s. 170), Muşul, Kambiyo, s. 609.

⁴¹⁶ Söz konusu durum, ödememe protestosu çekilmesiyle kanıtlanır. Ödememe protestosu, ibraza rağmen senedin ödenmediğini kanıtlayan resmi bir belge olup, ancak bunun mahkemeye ibrazı ile müracaat borçlularına karşı ihtiyati haciz istenebilir (Şimşek, s. 215).

⁴¹⁷ Özmen, s. 94.

⁴¹⁸ İbrazin varlığını kanıtlamak güçlük arz eden bir sorun ise de, senedin zilyedi protestodan ayrı olarak örneğin bir tutanak veya borçlunun yazılı beyanı ya da borçluya tebliğ edilmiş bir banka bildirgesi ile senedin ödenmek üzere ibraz edildiğini ispatlayabilir (Şimşek, s. 215). Aynı yönde bkz. Özmen, s. 95.

⁴¹⁹ Şimşek, s. 215.

f) Kambiyo senetlerinde ciro, vâdeden önce yapılabileceği gibi, vâdenin geçmesinden sonra hatta ödememe protestosu çekildikten sonra da yapılabilir (TTK m. 690; eTTK m. 602)⁴²⁰. Türk Ticaret Kanunu'nun 690. maddesine göre vâdeden sonra yapılan ciro, kural olarak vâdeden önce yapılan ciroyla aynı hüküm ve sonuçları doğurmaktadır. Ancak ödememe protestosundan sonra veya bu protestonun düzenlenmesi için öngörülen sürenin geçirilmesinden sonra yapılan ciro, sadece alacağın temlik sonucunu doğuracaktır⁴²¹. Bu açıdan senedi devredene karşı ileri sürülebilecek olan def'iler, devralana karşı da ileri sürülebilecektir. Senedi bu şekilde gecikmiş ciro ile elinde bulunduran kimse, kural olarak kendi cirantası hariç diğer kambiyo borçlularına karşı ihtiyati haciz bakımından alacaklı sıfatına sahip olacaktır⁴²².

g) Uygulamada sıkça rastlanmasa da kambiyo alacağının ayrı bir alacağın temlik sözleşmesiyle devredilmesi de mümkündür⁴²³. Türk Ticaret Kanunu'nun 681. maddesinin birinci fıkrasında her poliçenin açıkça emre yazılı olmasa da, ciro ve zilyetliğin geçirilmesi yoluyla devredilebileceği hükme bağlanmıştır (TTK m. 778/a, 788/1; eTTK m. 593/1, 690, 700/1). Türk Borçlar Kanunu'nun 183. maddesine göre ise kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağın üçüncü bir kişiye devredebilir (BK m. 162). Bunun için de

⁴²⁰ Doktrinde bu tarz cirolara “*gecikmiş ciro*” denildiği görülmektedir. Bunun için bkz. Öztan, s. 111, Bahtiyar, s. 64, Tekil, s. 128, Bilgili, Demirkapı, s. 95.

⁴²¹ Karayalçın, s. 72, Öztan, s. 111, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 126, İmregün, s. 72, Bahtiyar, s. 64, Tekil, s. 128, Kayar, s. 80, Bilgili, Demirkapı, s. 95.

⁴²² Çünkü alacağın temlikinde temlik eden, ancak alacak bir edim karşılığı devredilmişse, alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti etmiş olur (TBK m. 191; BK m. 171/2). Bu nedenle senedi gecikmiş ciroyla devralan kimse, bu devrin bir edim karşılığında olduğunu ispat edebilirse kendi cirantasına başvurabilecektir. Aksi halde senedi gecikmiş ciro ile devralan kendi cirantası dışındakilere karşı ihtiyati haciz talebinde bulunabilecektir. ancak bu halde temlik edene karşı sahip olunan def'iler senedi gecikmiş ciroyla devralana karşı da ileri sürülebilecektir. “Aynı şekilde, bu şahıs (senedi gecikmiş ciroyla devralan) senedi kendisine temlik edene karşı, Kambiyo Senetleri Hukuku'nun verdiği müracaat imkânını kullanamaz.” (Öztan, s. 111). “İhtiyati hacze karar verilebilmesi için, “*talepte bulunanın alacaklı sıfatının olması*”, alacağın muaccel ve rehinle temin edilmemiş olması gerekir. Çeklerin ibrazdan sonra, bonoların da vâdeden sonra geriye dönüş cirosu olmaksızın elden geri verilmesi, alacağın temlik hükümündedir. Somut olayda, çekleri ve bonoları elinde bulunduran lehtar ihtiyati haciz talep etmiştir. Yetkili hamil tarafından ihtiyati haciz istenmesine rağmen yazılı gerekçe ile talebin reddi hatalıdır.” 11. HD, 05.02.2007, 553/1364 (Yargı Dünyası, Eylül 2007, S. 141, ss. 138-139). Ayrıca bkz. “İbraz süresinin geçmesi ya da ödememe hususunun saptanmasının ardından çek, ancak alacağın temlik yoluyla el değiştirebilir. Bu durumda, karşılıksız olduğu saptanan çeki, sadece teslimle devralan kimsenin meşru hamil sıfatı bulunmaz.” 11. HD, 03.05.1999, 1590/3442 (BATİDER, 1999/2, C. XX, ss. 187-189).

⁴²³ Öztan, s. 103, Poroy, Tekinalp, s. 154, Tekil, s. 125. “Kısacası ciro, poliçenin (bononun, çekin ve diğer emre yazılı senetlerin) devri hususunda mevcut yollardan sadece bir tanesine ilişkin bir işlemdir.” (Öztan, s. 103).

yazılı bir şekilde yapılmış olan alacağın devri sözleşmesi gereklidir (TBK m. 184/1; BK m. 163/1). Ancak kambiyo senedini alacağın temlik hükümlerine göre devralan kimsenin, bu hakkını ileri sürebilmesi için, alacağın temlik sözleşmesiyle birlikte kambiyo senedini de alacağı kendisine temlik eden kimseden devralmalıdır⁴²⁴. Bu bakımdan alacağın temlik sözleşmesiyle birlikte senedi elinde bulunduran kimse de ihtiyati haciz talep edebilir⁴²⁵.

h) Kambiyo senetlerinde yer alan hak, ciro ve teslim yoluyla başkalarına geçebileceği gibi, başka yollarla da el değiştirebilir⁴²⁶. Ticarî şirketlerin birleşmeleri de buna örnek durumlardan birisidir⁴²⁷. Şirket birleşmelerinde birleşmeyle devralan şirket, devrolunan şirketin malvarlığını bir bütün olarak devraldığından burada küllî halefiyet ilkesi geçerlidir (TTK m. 136/4)⁴²⁸. Bu yüzden devralan şirket, yazılı şekilde yapılan birleşme sözleşmesiyle birlikte (TTK m. 145) devrolunan şirkete ait kambiyo senedini de elinde bulundurmak koşuluyla alacaklı sıfatına sahip olur ve ihtiyati haciz talep edebilir⁴²⁹.

i) Bir işletmenin aktif ve pasifleriyle devralınması durumunda ise cüzi halefiyet ilkesi geçerlidir (TBK m. 202; BK m. 179)⁴³⁰. Bu yüzden işletmenin devralınmasına yönelik sözleşmenin yapılmasıyla işletmeye ait bütün malvarlığı

⁴²⁴ Kınacıoğlu, s. 168, İmregün, s. 69. Türk Borçlar Kanunu'nun 190. maddesinde devreden, devralana alacak senedi ile elinde bulunan ispatla ilgili diğer belgeleri teslim etmek ve alacağın ileri sürebilmesi için gerekli bilgileri vermekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. Ayrıca bkz. BK m. 168/2.

⁴²⁵ Bu konuda bkz. 11. HD, 10.11.1989, 7729/6164 (Ertekin, Karataş, s. 734-735).

⁴²⁶ Öztan, s. 103, Kendigelen, s. 153, Kınacıoğlu, s. 168, Kayar, ss. 77-78, Bozgeyik, s. 44.

⁴²⁷ İmregün, s. 69, Tekil, s. 125. Teknik – hukukî anlamda birleşme, bir veya birden çok ticaret ortaklığının malvarlığının tasfiye olunmaksızın, içlerinden birine veya yeni kurulan bir ortaklığa kendiliğinden ve küllî halefiyet yoluyla geçmesi olarak tanımlanabilir. Tanım için ayrıca bkz. Reha Poroy, Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku**, Güncelleştirilmiş 12. Bası, İstanbul 2010, s. 90, Reha Poroy, Hamdi Yasaman, **Ticarî İşletme Hukuku**, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 13. Bası, İstanbul 2010, s. 44, Mehmet Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, İstanbul 2005, (Ortaklıklar), s. 40, Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Temel Esaslar**, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 10. Baskı, Adana 2011, (Şirketler), s. 72, Hayri Domaniç ve Erol Ulusoy, **Ticaret Hukukunun Genel Esasları**, Gözden Geçirilmiş 5. Bası, İstanbul 2007, s. 161 vd., Osman Kiper, **Uygulamada Ticaret Şirketleri**, İstanbul 1988, ss. 42-43.

⁴²⁸ Poroy, Yasaman, s. 45, Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 41, Pulaşlı, Şirketler, s. 84, Kiper, s. 44.

⁴²⁹ İmregün, s. 69. "Miras, birleşme gibi küllî halefiyet hallerinde ve yine ayrıca temlik, haciz ve iflâs gibi hallerde kopukluğa rağmen ciro zincirindeki devamlılık kabul edilmelidir." (Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 129). Benzer şekilde bkz. Bozgeyik, s. 45.

⁴³⁰ Kevork Acemoğlu, **Borçlar Kanunu'nun 179. Maddesine Göre Malvarlığı Veya Ticarî İşletmenin Devri**, İstanbul 1971, s. 44, Poroy, Yasaman, s. 45, Sabih Arkan, **Ticarî İşletme Hukuku**, 9. Tıpkı Basım, Ankara 2005, s. 42, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, s. 371, Oğuzman, Öz, s. 973, Domaniç, Ulusoy, s. 178-180, Sami Karahan, **Ticarî İşletme Hukuku**, 18. Tıpkı Basım, Konya 2009, s. 36.

unsurları tek seferde devralana geçmez. Devri özel bir şekle bağlı olan malvarlığı unsurları yönünden söz konusu şekle uyulması gerekmektedir. Bu açıdan kambiyo senetlerinde ciro ve teslim olmadıkça, devralan, kambiyo alacağı üzerinde şeklen hak sahibi olmadığı gibi maddî anlamda da hak sahibi sayılamaz⁴³¹. Dolayısıyla sadece ticarî işletmenin devri ile ciro ve teslim olmadıkça kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati haciz talebinde bulunulamaz.

b. Hakkında İhtiyati Haciz Talep Edilen (Borçlu)

Kambiyo senetlerinde ihtiyati haciz bakımından borçluluk durumunun tespiti, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre belirlenecektir⁴³². Kambiyo alacaklarında haklarında ihtiyati haciz talep edilecek olanlar, öncelikle senedin asıl borçlularıdır. Çünkü muaccel olan kambiyo alacağı, en başta asıl borçlulara ödenmek üzere ibraz edilmelidir (TTK m. 708; eTTK m. 620)⁴³³. Nitekim müracaat borçlularına karşı başvuru hakkının doğması için, senedin asıl borçlulara ibraz edilmiş olması gerekir. Senet asıl borçlu tarafından ödenmezse, hamil dilerse bu kimseler hakkında ihtiyati haciz talebinde bulunabilir dilerse de şeklî şartları yerine getirerek müracaat hakkını kullanma yoluna gidebilir. Bu aşamada hakkında ihtiyati haciz istenecek kimseler, senedin asıl borçlularıdır⁴³⁴. Başka bir deyişle muaccel olan kambiyo alacağı ibraza rağmen ödenmemişse, ihtiyati haciz poliçelerde kabul eden muhatap bonolarda ise senedi düzenleyene karşı istenebilir.

Senedin asıl borçlu tarafından ödenmemesi durumunda şeklî şartlar (kabul etmeme – ödememe protestosu çekilmesi) da yerine getirilerek kambiyo alacağı müracaat borçlularından talep edilebilir. Bu çerçevede kendisine başvuru ve senedi ödemeyen müracaat borçlularına karşı da ihtiyati haciz istenebilir. Senedin müracaat borçluları arasında kambiyo hukukuna özgü bir müteselsil borçluluk

⁴³¹ Acemoğlu, s. 69, Tamer Bozkurt, **Ticaret Hukuku, Ticarî İşletme Hukuku – Şirketler Hukuku**, Güncellenmiş 4. Bası, Ankara 2010, (Ticaret Hukuku), s. 45, Karahan, s. 37.

⁴³² Kambiyo senetlerinde borçlu sıfatının tayini açısından bkz. Ertekin, Karataş, ss. 739-745.

⁴³³ Karayalçın, ss. 92-93, Öztan, ss. 131-136, Kınacıoğlu, s. 221, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 140-141, İmregün, ss. 82-83, Kendigelen, s. 202.

⁴³⁴ Poliçeyi kabul etmemiş muhatap hakkında takip yapılamayacağı hususunda bkz. 12. HD, 19.06.1987, 7167/7735 (Uyar, Kambiyo Senetleri, ss. 691-692). Bu konuda ayrıca bkz. Öztan, s. 102, İmregün, ss. 60-61, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 91 vd., Gürbüz, s. 285,

mevcuttur (TTK m. 636)⁴³⁵. Dolayısıyla ihtiyati haciz talep eden alacaklı, talebini bunlardan biri veya bir kaçına yöneltebileceği gibi hepsine karşı da ihtiyati haciz isteyebilir. Ancak birden fazla müracaat borçlusuna karşı ihtiyati haciz isteyebilmek için, bunların senedi ödemeyerek alacağın tahsilini tehlikeye sokmuş olması ihtiyati haczin amacı bakımından dikkate alınmalıdır. Kambiyo borçlularından birinin veya birkaçının malvarlığı alacağı teminat altına almaya yetiyorsa, diğer borçlular hakkında ihtiyati haciz uygulanmamalıdır⁴³⁶.

Çeklerde asıl borçlu söz konusu olmadığından kambiyo ilişkisine giren herkes, müracaat borçlusuna konumundadır. Ancak bunlara karşı müracaat hakkının kullanılabilmesi için, senedin süresinde ibraz edilmesine rağmen ödenmemiş olması ve bu hususun Türk Ticaret Kanunu'nun 720. maddesine veya Çek Kanunu'nun 8. maddesinin üçüncü fıkrasına göre tespit ettirilmiş olması gerekir⁴³⁷. Bu şartlar yerine getirilerek kambiyo alacağının tahsilini tehlikeye sokan müracaat borçlusuna veya borçlularına hakkında ihtiyati haciz istenebilir.

Asıl borçlular dışında haklarında ihtiyati haciz istenebilecek kimseler, "poliçede" düzenleyen, lehtar, cirantalar ve bunlara aval verenlerle bunların yetkisiz temsilcileri; "bonoda" lehtar, cirantalar ve bunlar lehine aval verenler ile bunların yetkisiz temsilcileri; "çekte" ise düzenleyen, cirantalar ve varsa bunlar lehine aval verenler ile bunların yetkisiz temsilcileridir.

Hakkında ihtiyati talep edilen, yargılama sona ermeden taraf ehliyetini kaybederse, İİK m. 260/b.1'de ihtiyati haciz kararında borçlunun adı ve soyadı ile ikametgâhının yer alacağı hükme bağlandığından; fakat borçlu öldüğü için buna

⁴³⁵ Buradaki müteselsil borçluluk, genel hükümlerdeki (BK. m.141 vd.) müteselsil borçluluktan iki noktada ayrılmaktadır: **1)** Genel hükümlere göre, müteselsil borçlulardan biri borcun tamamını ödediğinde dış ilişkide borç sona erer ve ödeyen müteselsil borçlu halefiyet esasına göre rücu alacağını iç ilişkide kullanır. Oysa kambiyo senetlerinde ödeme asıl borçlu tarafından yapılmadıkça söz konusu borç sona ermez. Ödeyen müteselsil borçlu kendinden önce gelenlere rücuya dayalı olarak değil, doğrudan kambiyo ilişkisine dayalı olarak başvurur. **2)** BK. m.134 uyarınca zamanaşımı müteselsil borçlulardan birine karşı kesilirse diğerlerine karşı da kesilmiş olur. Oysa TTK m. 663/1'e göre kambiyo senetlerinde zamanaşımını kesen her işlem, her kim hakkında gerçekleşmişse sadece ona karşı hüküm ifade eder (Bozkurt, s. 86).

⁴³⁶ Özekes, s. 177. Ayrıca Özekes, mahkemenin bu durumu kararında açıklığa kavuşturmasının ve icra memurunun da buna uygun şekilde haczi tatbik etmesinin uygun olacağını ifade etmektedir. Bu hususta bkz. Özekes, s. 177.

⁴³⁷ Poroy, Tekinalp, ss. 286-287, Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1900, dn. 3, Muşul, Kambiyo, s. 609.

imkân olmadığından, ihtiyati haciz yargılaması mirası kabul eden mirasçılara karşı sürdürülmelidir⁴³⁸.

C. Kambiyo Senetlerinde İhtiyati Haczin Konusu

İhtiyati haczin konusunun ne olduğu hakkında doktrinde çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. **Yılmaz**'a göre ihtiyati hacze konu olan şey para ve teminat alacaklarıdır⁴³⁹. **Cura**, ihtiyati haczin konusunu sadece para alacakları olarak kabul etmektedir⁴⁴⁰. **Ayyıldız**, ihtiyati haczin konusunun münhasıran borçlunun yedinde veya üçüncü şahısta olan menkul ve gayrimenkul malları ve alacakları ile diğer haklardan oluştuğunu ifade etmektedir⁴⁴¹. **Üstündağ**, ihtiyati haczin konusunun daima bir alacak olduğundan bahsetmektedir⁴⁴². **Şimşek**, ihtiyati hacizlerde konunun istenebilecek miktar olduğundan bahsettikten sonra kambiyo alacaklarında bu miktarın sadece senet bedelinden ibaret olmadığını belirtmektedir⁴⁴³. **Özekes**, ihtiyati haciz yargılamasının konusunun bizzat korunması amaçlanan para alacağı olmadığını; ancak yargılama konusunun parasal olarak gösterilmesinin yargılama bakımından önemli olduğunu ve bu yüzden bu miktarın tespiti için alacağın esas alınması gerektiğini savunmaktadır⁴⁴⁴. Kanaatimizce ihtiyati haczin konusu, amacına bakılarak belirlenmelidir⁴⁴⁵. İhtiyati hacizde başlıca amaç, mevcut ya da müstakbel bir takibi ve sonucunu güvence altına almak olduğuna göre, konu da korunması istenen takibin sonucudur. Ancak yargılamanın yapılabilmesi bakımından yargılama konusunun parasal olarak gösterilmesi gerekir.

Kambiyo alacaklarında yargılamanın konusu olarak gösterilecek değerlerin neler olduğunun tespiti, gerek alacaklı gerekse borçlu açısından önemli bir konudur. Bu açıdan yargılama konusu belirlenirken öncelikle kambiyo senedi üzerinde yazılı

⁴³⁸ Erişir, s. 110. Miras bırakan tarafından imza edilmiş senede dayanarak, mirasçılardan biri ya da birkaçı hakkında takipte bulunulabileceği yönünde bkz. 12. HD, 15.05.1990, 4881/5721 (Uyar, Kambiyo Senetleri, s. 687).

⁴³⁹ E. Yılmaz, ss. 1078-1079.

⁴⁴⁰ Cura, s. 1.

⁴⁴¹ Ayyıldız, s. 376.

⁴⁴² Üstündağ, s. 405.

⁴⁴³ Şimşek, ss. 210-211.

⁴⁴⁴ Özekes, ss. 177-178.

⁴⁴⁵ Özekes, s. 178.

olan bedel esas alınacaktır⁴⁴⁶. Uygulamada kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati haciz taleplerinde yalnız senedin bedeli ihtiyati hacze konu yapılmakta, faiz ve komisyon istendiği durumlarda, bunlar hesap incelemesine gereksinim olduğu endişesiyle mahkemeler tarafından ihtiyati haciz kararının dışında bırakılmaktadır⁴⁴⁷. Bu nedenle kambiyo senetlerinde ihtiyati haciz istenirken nelerin alacak olarak hesaba katılması gerektiği, alacaklı için önemlidir. Kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati haciz taleplerinde ihtiyati hacze esas olan alacak, alacaklının sıfatına göre iki yönden ele alınabilir⁴⁴⁸.

1. Senedin Lehdarı veya Hamili Tarafından İhtiyati Haciz İstenmesi

Eğer ihtiyati haciz senedin lehtarı veya hamili tarafından istenirse ihtiyati hacze esas olan alacak, Türk Ticaret Kanunu'nun 725. maddesine göre tayin edilmelidir (TTK m. 778/d; eTTK m. 637, 690)⁴⁴⁹.

Türk Ticaret Kanunu'nun 725. maddesi uyarınca "Hamil başvurma yoluyla:

1) Poliçenin kabul edilmemiş veya ödenmemiş olan bedelini ve eğer şart kılınmışsa işlemiş faizi;

2) Vâdenin gelmesinden itibaren işleyecek faizi⁴⁵⁰. Bu hükümdeki faiz oranı, 3095 sayılı Kanun'un 2. maddesine göre alacaklının isteğine göre iki farklı şekilde belirlenecektir. Buna göre;

⁴⁴⁶ Kambiyo senetlerinde senet bedeli hem yazı hem de rakamla gösterilip de iki bedel arasında fark bulunursa yazı ile gösterilen bedel dikkate alınır (TTK m. 588, 690/2, 730/b.1). Ancak Şimşek'in de belirttiği gibi kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati hacizlerde alacak miktarı senet bedelinden ibaret değildir. Bu hususta bkz. Şimşek, ss. 210-211.

⁴⁴⁷ Şimşek, s. 210.

⁴⁴⁸ Kıymetli evrak hukukunda da müracaat hakkının kapsamı belirlenirken ikili bir ayrıma gidilerek değerlendirilme yapılmaktadır. Bu konuda bkz. Kınacıoğlu, ss. 242-245, Öztan, ss. 154-155, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 176-180, İmregün, ss. 85-88, Kayar, ss. 121-122, Bahtiyar, s. 86, Bilgili/Demirkapı, ss. 118-120.

⁴⁴⁹ Şimşek, s. 211. Söz konusu düzenleme atf gereği bonolar için geçerlidir (TTK m. 690/1).

⁴⁵⁰ Buradaki faizin temerrüt faizi olduğu açıktır; ancak borçlunun ayrıca temerrüde düşürülmüş olması gerekmemektedir (Şimşek, s. 211). Bu hükümde belirtilen faiz oranı, 3095 sayılı Kanun'un hükümlerine göre belirlenecektir. Ayrıca bkz. Öztan, s. 154, Kayar, s. 121, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 177, Bilgili, Demirkapı, s. 118, Bozkurt, ss. 171-172. Hamilin talep ettiği temerrüt faiz oranı, 3095 sayılı Kanun'un 2. maddeye göre tayin edilecektir. Bu durumda ihtiyati haciz isteyen, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça geçmiş günler için birinci maddede belirlenen orana göre temerrüt faizi isteyebilir. Ancak 2. fıkraya göre, T.C. Merkez Bankası'nın önceki yılın 31 Aralık günü kısa vâdeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticarî işlerde temerrüt faizi bu oran

◆ İhtiyati haciz talep eden, 3095 sayılı Kanun'un 2. maddesinin birinci fıkrasına göre geçmiş günler için aynı kanununun 1. maddesinde belirlenen orana göre temerrüt faizi isteyebilir. Kanunda bu oran, % 12 olarak belirlenmiştir. Ancak ikinci fıkrada Bakanlar Kurulu'na bu oranı aylık olarak belirleme yetkisi ile % 10'una kadar indirme veya bir katına kadar arttırma yetkisi verilmiştir. Bu yetki çerçevesinde söz konusu oran, "19.12.2005 tarihli ve 2005/9831 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı" ile % 9 olarak kararlaştırılmıştır⁴⁵¹.

◆ İhtiyati haciz talep eden, 3095 sayılı Kanun'un 2. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ticarî işlerde⁴⁵² "arada sözleşme olmasa bile" Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın önceki yılın 31 Aralık günü kısa vâdeli avanslar için uyguladığı faiz oranı üzerinden de temerrüt faizi talep edebilir.

3) Senet bedelinin binde üçüne kadar komisyon ücretini⁴⁵³;

4) İhbar ve protesto için yapılan masraflarla⁴⁵⁴ diğer giderleri talep edebilir.

üzerinden istenebilir. Dolayısıyla ihtiyati haciz isteyen senet hamilinin, 3095 sayılı Kanun'un 2. maddesine göre iki seçimlik hakkı mevcuttur. Buna göre ya kanunî faiz oranı üzerinden ya da merkez bankasının kısa vâdeli avanslar için uyguladığı faiz oranı üzerinden temerrüt faizi isteyebilir. "Kambiyo senedi tanzimi bir ticarî iş olduğu için, borçlunun kambiyo senedinde yazılı olan para borcunun ödenmesinde temerrüde düşmesi durumunda, hamil, Faiz Kanunu'nun 2. maddesi uyarınca Merkez Bankası'nın kısa vâdeli kredilerde uyguladığı avans faiz oranı üzerinden temerrüt faizi talep edebilir." HGK, 26.04.1995, 11-171/413 (BATİDER, 1995/1-2, C. XVIII, s. 216-218).

⁴⁵¹ RG 30.12.2005, S. 26039. Ayrıca bkz. Kendigelen, s. 302, Bahtiyar, Ticarî İşletme, s. 49, Bozkurt, Ticaret Hukuku, ss. 84-85.

⁴⁵² Türk Ticaret Kanunu'nun 3. maddesine göre ticarî işler, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlar ile bir ticarî işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiillerden oluşur. Ticarî işler hakkında bkz. S. Faruk Erem, **Ticaret Hukuku Prensipleri, Cilt I, Ticarî İşletme**, 3. Baskı, İstanbul 1967, s. 57, Arkan, ss. 62-63, Poroy/Yasaman, ss. 69-77, Bahtiyar, Ticarî İşletme, ss. 40-43, İmregün, Kara Ticareti, ss. 17-19, Karahan, ss. 51-53. Kambiyo senetleri de Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlardan olduğundan, düzenleyenin veya kambiyo ilişkisine girenlerin sıfatlarına bakılmaksızın ticarî işlerden kabul edilir. Dolayısıyla kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati haciz taleplerinde, TTK m. 725 uyarınca talep edilecek temerrüt faizi oranı, 3095 sayılı Kanunu'nda T.C. Merkez Bankası'nın önceki yılın 31 Aralık günü kısa vâdeli avanslar için uyguladığı faiz oranı üzerinden talep edilebilir.

⁴⁵³ Buradaki komisyon ücreti, Borçlar Kanunu'nda öngörölmüş olan "kıymetli evrak ve taşınır eşya" alım satımıyla ilgili ücret olmadığından, zarar ve hizmet unsuruyla bir ilgisi bulunmamaktadır. Bu nedenle hükümde belirtilen komisyon ücreti, kaynağını doğrudan kanundan alan kambiyo hukukuna özgü maktu bir tazminat özelliği taşımaktadır ve istem halinde tıpkı faiz gibi ihtiyati hacze konu edilen senet bedeline eklenmesi gerekir. Bu konuda bkz. Şimşek, s. 211, Bozgeyik, s. 69, Bozkurt, s. 172.

⁴⁵⁴ Hamil, protesto düzenlenmesi ve ihbar nedeniyle doğan masraflarla birlikte diğer masrafları da isteyebilir. Örneğin, borçlunun yerinin tespiti için yapılan masraflar da buna dâhildir. Ancak

Türk Ticaret Kanunu'nun 725. maddesinde sayılan müracaat hakkının kapsamına girecek hususlar, tahdidi nitelikte olup, hamilin bu maddede sayılanlar dışında karşılanmayan bir zararı varsa, bunu asıl borç münasebetine dayanarak talep edebileceğini de unutmamak gerekir⁴⁵⁵.

Çekler açısından ise ihtiyati hacze esas alacak, Türk Ticaret Kanunu'nun 810. maddesine göre belirlenecektir (eTTK m. 722). Bu bakımdan Türk Ticaret Kanunu'nun 810. maddesindeki müracaat hakkının kapsamı ile Türk Ticaret Kanunu'nun 725. maddesinde belirtilen hususlar paralellik arz etmektedir. Bu nedenle çekler yönünden ihtiyati hacze esas alacağın belirlenmesinde yukarıda yaptığımız açıklamalara atıf yapmakla yetiniyoruz⁴⁵⁶. Bununla birlikte çekler bakımından farklılık arz eden tek nokta, Türk Ticaret Kanunu'nun 783. maddesinin üçüncü fıkrasında karşılığı bulunmayan çek düzenlendiğinde, hamilin düzenleyenden çekin karşılıksız kalan miktarının yüzde onunu talep edebilmesidir (eTTK m. 695/3)⁴⁵⁷. Dolayısıyla karşılıksız çeklerde “düzenleyene karşı” ihtiyati haciz taleplerinde hamil, TTK m. 783/3'e göre çekin karşılıksız kalan miktarının yüzde onunu da, ihtiyati hacze esas olan alacağa ilave edebilecektir.

İhtiyati hacze esas olan alacakla ilgili senet bedelinin dışında kalan faiz, komisyon ve giderler, kambiyo alacağı ile birlikte muacceliyet kazanmaktadır. Alacaklı ihtiyati haciz talep ederken, esas alacakla birlikte faiz, komisyon ücreti ve

yargılama giderleri, masraflara dâhil değildir (Öztañ, s. 154). Aynı yönde bkz. Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 178-179, Bilgili, Demirkapı, s. 120, Bozgeyik, s. 67.

⁴⁵⁵ Öztañ, s. 155, Bozgeyik, s. 65, Bozkurt, s. 172.

⁴⁵⁶ Çeklerde müracaat hakkının kapsamı, poliçe ve bonolardaki gibidir. Tek fark, çeklerde anapara faizinin yazılmamış sayılacağı için (TTK m. 786; eTTK m. 698), alacak olarak bunun talep edilemeyecek olmasıdır. Bu yüzden TTK m. 810/1'in (a) bendinde sadece çekin ödenmemiş bedelinden bahsedilmiş, poliçe ve bonolardaki gibi şart kılınıp işlemiş faizden söz edilmemiştir. Bu konuda ayrıca bkz. Bozkurt, s. 227.

⁴⁵⁷ Eski Türk Ticaret Kanunu'nda bu miktar, yüzde beş olarak belirlenmiştir (eTTK m. 695/3). Karşılıksız kalan çeklere ilişkin düzenleyenin ödemesi gereken çekin ödenmeyen miktarının yüzde onu şeklindeki bedel, kanundan doğan bir maktu tazminattır (Öztañ, ss. 313-314). Kınacıoğlu, da bu konuda düzenleyenin kusurlu olmasının aranmayacağını, kanunî hükme dayalı illî sorumluluğun söz konusu olduğunu belirtmektedir. Bunun için bkz. Kınacıoğlu, s. 330. Dolayısıyla 3095 sayılı Kanun'daki faize ilişkin oranlar burada uygulanmaz. Hamil, uygulamada çek tazminatı olarak isimlendirilen bu talebi, kendisine karşı sorumlu olan herkese karşı değil, sadece düzenleyene karşı yöneltebilir, keza düzenleyenin de hamil dışında başka bir müracaat borçlusuna karşı bu tazminatı ödeme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu yönde bkz. Öztañ, s. 332, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 236, Poroy, Tekinalp, s. 288, dn. 82, Bahtiyar, s. 133, İmregün, s. 135, Kendigelen, ss. 305-306, Kayar, s. 206, Bilgili, Demirkapı, s. 222.

diğer masrafları da hesap ederek ihtiyati hacze konu etmişse, artık başkaca hesap yoluna veya bilirkişi incelemesine gidilmemelidir⁴⁵⁸. Hesap edilen miktarlarda herhangi bir fazlalık ortaya çıkarsa, bu durum ihtiyati hacze itirazda dikkate alınıp giderilebilir.

2. Cirantalar veya Onlara Aval Verenler Tarafından İhtiyati Haciz İstenmesi

Kambiyo senedine dayanarak ihtiyati haciz talep eden kişi, senedi ödemek zorunda kalan cirantalar veya onlara aval verenler ise, ihtiyati hacze esas olan alacak, Türk Ticaret Kanunu'nun 726. maddesine göre belirlenmelidir (TTK m. 778/d, 818/l; eTTK m. 638, 690, 730/13).

Türk Ticaret Kanunu'nun 726. maddesi uyarınca “Senet bedelini ödemiş olan cirantalar kendisinden önce gelenlerden:

- 1) Ödemiş olduğu meblağın tamamını;
- 2) Ödeme tarihinden itibaren “*bu tutarın*”⁴⁵⁹ faizini⁴⁶⁰;
- 3) Yaptığı giderleri ve
- 4) Senet bedelinin binde ikisini aşmamak üzere komisyon ücretini⁴⁶¹ talep edebilir.

Kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati hacze esas olan alacaklarda kambiyo alacağıyla birlikte faiz, masraflar ve protesto giderleri ile komisyon ücreti de alacaklı

⁴⁵⁸ Şimşek, s. 211, Özekes, s. 178.

⁴⁵⁹ Yasada faizin, senet bedeli üzerinden değil de ödenmiş olunan meblağın tamamı üzerinden hesaplanacağı belirtilmiştir. Dikkat edilirse burada TTK m. 8/2’de belirtilen durumların dışında, kambiyo senetlerinden kaynaklanan bir bileşik faiz uygulaması göze çarpmaktadır (Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 180). Ayrıca bkz. Öztan, s. 155, Arkan, s. 73, Bozkurt, Ticaret Hukuku, s. 83.

⁴⁶⁰ Faizin niteliği ve faiz oranıyla ilgili yukarıda açıkladığımız hususlar burada da geçerlidir. Dolayısıyla temerrüt faizi niteliğindeki bu faiz oranı, 3095 sayılı Kanun’un 2. maddesine göre belirlenecektir.

⁴⁶¹ Buradaki komisyon ücreti, kanun gereği istenebilecek bir nevi maktu tazminat niteliğinde olduğundan herhangi bir zarar veya hizmet şartı aranmaz. Talep halinde ihtiyati hacze konu edilen senet bedeline eklenmelidir (Şimşek, s. 211).

tarafından talep edilmelidir⁴⁶². Aksi takdirde sadece senet bedeli ihtiyati hacze konu yapılmış ise, faiz, komisyon ve masraf gibi fer'i alacaklar dikkate alınmaz.

D. Kambiyo Senetlerine Dayalı İhtiyati Hacizlerde Görevli ve Yetkili Mahkeme

1. Genel Olarak

İcra ve İflâs Kanunu'nun 258. maddesinin birinci fıkrasında, ihtiyati hacze 50'nci maddeye göre yetkili mahkeme tarafından karar verileceği belirtilmiştir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 50. maddesinde ise, "*Para veya teminat borcu için takip hususunda Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nun yetkiye dair hükümleri kıyas yoluyla tatbik olunur*⁴⁶³. *Şu kadar ki, takibe esas olan akdin yapıldığı icra dairesi de yetkilidir.*" şeklinde bir düzenleme öngörülmüştür.

İhtiyati hacze ilişkin hükümlerde görevli mahkemenin hangi mahkeme olacağına dair bir düzenleme getirilmemiştir⁴⁶⁴. Mahkemelerin görevine ilişkin kurallar, kamu düzenine ilişkin olup, ancak kanunla düzenlenebilir (HMK m. 1). Bu nedenle kanunda açıklık olmayan hallerde genel hükümlerdeki kurallar uygulama alanı bulacaktır (HMK m. 1-4)⁴⁶⁵. Ancak Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesinde

⁴⁶² Özkes, s. 178.

⁴⁶³ "İhtiyati haciz, İİK'nun 50'nci maddesine göre yetkili bulunan mahkemeden istenebileceği gibi anılan maddede para veya teminat borcu için takip hususunda Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nun yetkiye dair hükümleri kıyas yoluyla uygulanacağı açıktır." 11. HD, 08.02.2005, 289/916 (İKİD, Aralık 2008, S. 576, s. 6104-6105). Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 447. maddesinin ikinci fıkrasına göre "Mevzuatta yürürlükten kaldırılan 18.06.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'na yapılan yollamalar, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılır." Dolayısıyla Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'na yapılan atıflar, bundan sonra Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na yapılmış sayılacaktır.

⁴⁶⁴ Kuru, s. 2506, Üstündağ, s. 409, E. Yılmaz, s. 1107, Talih Uyar, **İİK'nın 258. Maddesi Üzerine Bir İnceleme**, Manisa BD, Nisan 2009, Y. 28 S. 109, (İnceleme), s. 77, Akyazan, s. 26. Bkz. "İİK'nun 258. maddesinde, görevli mahkeme hakkında bir belirleme yapılmamıştır. Bu nedenle genel kurallar uygulanacaktır." 13. HD, 19.11.2008, 7972/13809 (YKD, 2009/3, ss. 484-486).

⁴⁶⁵ Özkes, s. 179, Kuru, El Kitabı, s. 886, Üstündağ, s. 409, Yılmaz, s. 1107, Muşul, s. 1070. "İcra ve İflâs Kanunu'nun 258. maddesinde, görevli mahkeme hakkında bir belirleme yapılmamıştır. Bu nedenle genel kurallar uygulanacaktır. Bir yerde ayrı bir özel mahkeme varsa özel mahkeme, yoksa genel mahkeme özel mahkeme sıfatıyla ihtiyati hacze karar vermelidir." 13. HD, 19.11.2008, 7972/13809, (MİHDER, 2009/1, s. 146-147; YKD, 2009/3, ss. 484-485). Benzer şekilde "İhtiyati hacizle ilgili İİK'nun 258. maddesinde mahkemeden söz edilirken sadece yetkili mahkeme gösterilmiş, görevli mahkeme hakkında bir belirleme yapılmamıştır. Mahkemelerin görev ve yetkileri kanunla belirlendiğine ve bu konuda da kanunda açık hüküm bulunmadığına göre, genel kurallar uygulanacaktır." 13. HD, 06.11.2008, 8095/13195 (YKD, 2009/1, ss. 82-83).

ticarî davalarda göreve ilişkin özel bir düzenleme öngörüldüğünden, kambiyo alacakları bakımından bu düzenleme de göz ardı edilmemelidir. Bu açıdan kambiyo alacaklarına dayalı ihtiyati hacizlerde görevli mahkemenin belirlenmesinde Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesi dikkate alınmalıdır.

2. Görevli Mahkeme

Kambiyo senetleri, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlardan olduğundan, bunlardan doğan davalar, tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın ticarî dava sayılır (TTK m. 4/1-a)⁴⁶⁶. Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesinin birinci fıkrasına göre aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticarî davalara bakmakla görevlidir⁴⁶⁷. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre bir yerde asliye ticaret mahkemesi varsa, asliye hukuk mahkemesinin görevi içinde bulunan ve 4'üncü madde hükmünce ticarî sayılan davalarla özel hükümler uyarınca ticaret mahkemesinde görülecek diğer işlere de asliye ticaret mahkemesinde bakılacaktır. Kambiyo alacakları da Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlardan olup kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati haciz taleplerinde görevli mahkeme, Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesine göre belirlenecektir. Bu bakımdan kambiyo alacaklarına yönelik ihtiyati hacizlerde görevli mahkeme, kural olarak asliye ticaret mahkemesidir (TTK m. 4/1-a, 5/1).

Peki, asliye ticaret mahkemesinin görev alanına giren kambiyo alacağına ilişkin bir ihtiyati haciz talebi, asliye hukuk mahkemesinden talep edilmişse ne olacaktır? Buna ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesinin üçüncü fıkrasında sadece iki tarafın isteğine bağlı olmayan işler hariç olmak üzere, bir davanın ticarî veya hukukî niteliği nedeniyle mahkemenin iş alanına girip girmediğinin taraflarca

⁴⁶⁶ Erem, s. 90, Arkan, s. 94, Poroy, Yasaman, s. 114, İmregün, Kara Ticareti, ss. 28-29, Bahtiyar, Ticarî İşletme, s. 59, Kiper, s. 55, Cahit Doğan, **Ticarî İşletme Hukuku**, 2. Bası, Niğde 1998, ss. 43-44, Bozkurt, Ticaret Hukuku, s. 119.

⁴⁶⁷ Eski Türk Ticaret Kanunu'nun buna karşılık gelen hükmünde aksine hüküm olmadıkça, dava olunan şeyin değerine göre asliye hukuk ve sulh hukuk mahkemesinin, ticarî davalara dahi bakmakta görevli olacağı belirtilmişti. Bunun için bkz. İmregün, Kara Ticareti, s. 27, Bahtiyar, Ticarî İşletme, ss. 62-64. Ancak yeni düzenlemeyle aksine düzenleme olmadıkça tüm ticarî davalar, değerine bakılmaksızın münhasıran asliye ticaret mahkemesinin görev alanı içine alınmıştır. Ayrıca bkz. Özgürol, s. 46.

sadece ilk itiraz şeklinde ileri sürülebileceği öngörülmüştür. Ayrıca Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 116. maddesinin (c) bendinde işbölümünün ilk itirazlardan olduğu belirtilmiştir. Buna göre kambiyo alacağına ilişkin ihtiyati haciz talebi, asliye ticaret mahkemesi yerine asliye hukuk mahkemesinden istenmişse, mahkeme tarafından işbölümüne kendiliğinden dikkate alınmaz⁴⁶⁸. Bu hususun mutlaka taraflarca ilk itiraz olarak ileri sürülmesi gerekir⁴⁶⁹. Ancak **Şimşek**, Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesinin dava ile ilgili olduğunu, bu nedenle ihtiyati hacizde işbölümünün ancak ileri sürüldüğünde dikkate alınacağı kuralının burada işlemeyeceğini ifade etmektedir⁴⁷⁰. Yazara göre mahkeme, böyle durumlarda işbölümü ilişkisini doğrudan dikkate alıp, talep olmasa bile ihtiyati haciz dosyasını görevli mahkemeye göndermelidir⁴⁷¹. Kanaatimizce Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca aynı yerdeki asliye hukuk mahkemesi ile asliye ticaret mahkemesi arasındaki ilişki, bir işbölümü ilişkisi olup, kendiliğinden dikkate alınmaz; bu husus, ihtiyati haczin istendiği mahkemede ilk itiraz olarak ileri sürülmelidir⁴⁷². Bu sebeple yazarın ihtiyati hacizde işbölümüne ilişkin görüşlerine katılmıyoruz. Taraflar,

⁴⁶⁸ Yeter ki söz konusu iş, her iki tarafın isteğine bağlı olmayan işlerden olmasın. İki tarafın isteğine bağlı olmayan işler için bkz. Arkan, s. 102, Bahtiyar, Ticarî İşletme, ss. 60, 62-63, Poroy, Yasaman, s. 122, İmregün, Kara Ticareti, s. 29, Karahan, ss. 71-72, Bozkurt, Ticaret Hukuku, s. 124. “İşbölümü ayırımına ilişkin gönderme kararları kesindir. İş bölümü itirazları ilk itirazlardandır. İşbölümü itirazı sonucu, gönderilen dosyanın evrak üzerinden inceleme ile ve herhangi bir itiraz olmadan, gönderme kararı verilmesi usûl ve yasaya aykırıdır.” HGK, 09.06.2004, 4-337/337 (İKİD, Şubat 2006, S. 542, ss. 3953-3954).

⁴⁶⁹ Erem, s. 96, Arkan, s. 103, Poroy, Yasaman, s. 122, Karahan, s. 70, Bahtiyar, Ticarî İşletme, s. 64. Uyar, İnceleme, s. 78, Kiper, ss. 59-61, Bozkurt, Ticaret Hukuku, ss. 124-125. Ayrıca bkz. “Yerel mahkemenin yargı çevresini oluşturan Beykoz İlçesi'nde ayrı bir ticaret mahkemesi yoktur. Davalı taraf, mahkemenin iş bölümüne veya yetkisine itiraz etmemiştir. TTK'nun 5. madde 3. fıkrası uyarınca münhasıran iki tarafın arzularına tabi işlerde davanın ticarî veya hukukî mahiyeti itibarıyla mahkemenin iş sahasına girip girmediğinin yalnız ilk (iptidaî) itiraz şeklinde taraflarca dermeyan olunabilmesine göre, mahkemece davaya devam edilerek hâsıl olacak sonuç dairesinde bir karar vermek gerekir.” 11. HD, 22.06.1992, 1346/7901 (YKD, 1992/10, s. 1563).

⁴⁷⁰ Şimşek, s. 208. Yazarın bu görüşüne katılma olanağı yoktur. Zira kanunda hangi hallerde işbölümünün doğrudan dikkate alınacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre ancak iki tarafın isteğine bağlı olmayan işler kendiliğinden gözetilebilecektir. Kaldı ki, ihtiyati haciz bir dava olmasa da, niteliğine uygun düştüğü ölçüde yargılamanın genel ilkeleri ile genel düzenlemeler, geçici hukukî korumalar bakımından da uygulama alanı bulur. Benzer şekilde bkz. Uyar, İnceleme, ss. 78-79.

⁴⁷¹ Şimşek, s. 208. Bununla birlikte yazar, asliye hukuk mahkemesinin talep konusu senedin bir kambiyo senedi olma olgusuna dayanarak tevdi kararı yerine görevsizlik kararı vereceğini; asliye ticaret mahkemesinin ise, kanunî unsurları eksik olan bir kambiyo senedi için görevsizlik kararı vermek durumunda olacağını ifade etmektedir. Bu konuda bkz. Şimşek, ss. 208-209. Bugünkü kanunî düzenleme karşısında yazarın bu görüşüne katılma olanağı bulunmamaktadır.

⁴⁷² “Asliye hukuk mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki, görev ilişkisi olmayıp işbölümü ilişkisidir.” 11. HD, 21.12.2006, 13122/13645 (Yargı Dünyası, Ağustos 2007, S. 140, ss. 88-90). Bu konuda ayrıca bkz. Özkes, s. 179, Uyar, İnceleme, s. 78, Umut Akdeniz, **İhtiyati Haciz Müessesesi**, GÜHFD, Haziran – Aralık 2006, C. 10, S. 1-2, ss. 223-224.

işbölümüne ilişkin itirazlarını cevap dilekçesinde ileri sürmek zorundadır; aksi halde bu husus, dinlenmeyecektir (HMK m. 117/1)⁴⁷³.

Uygulamada neredeyse borçlu hiç dinlenmeden ihtiyati haciz kararı verildiği için, borçlunun işbölümü itirazını ileri sürme imkânı çoğu kez bulunmamaktadır. Çünkü genellikle borçlu, hakkında ihtiyati haciz kararı alındığını karar uygulanırken öğrenmektedir. **Özekes**, ister ilk itiraz kabul edilsin, isterse ihtiyati haciz kararına itiraz sebepleri arasında kabul edilsin, yalnızca işbölümü eksikliği nedeniyle ihtiyati hacze karşı konulmasının ihtiyati haczin amacıyla bağdaşmayacağını savunmaktadır. Yazar, haklı olarak borçluya böyle bir imkân tanındığında alacaklının çabasını boşa çıkarmak için zaman kazandırılmış olacağını ifade etmektedir⁴⁷⁴. Diğer yandan Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesinin üçüncü fıkrasında ticarî bir davanın hukuk mahkemesi, ticarî olmayan bir davanın ticaret mahkemesi tarafından görülmesinin, hükmün bozulması için tek başına yeterli bir sebep oluşturmayacağı hükme bağlanmıştır. Bu bakımdan işbölümüne aykırı bir şekilde alınan ihtiyati haciz kararı temyize konu edilirse, sırf bu nedenden dolayı bozulmayacaktır⁴⁷⁵.

Uygulamada kambiyo senetleriyle ilgili uyuşmazlık çıkması halinde bu ihtilafların tahkim yoluyla çözüleceğine dair senede “*tahkim kaydı*” konulmaktadır⁴⁷⁶. Söz konusu tahkim kaydı, kanunda zikredilmemiş ihtiyarî kayıtlardan biri olup, kambiyo senedinin niteliğiyle bağdaştığı sürece geçerli kabul edilir⁴⁷⁷. Hakemlerin ihtiyati hacze karar verip veremeyeceği konusunda doktrindeki

⁴⁷³ Karş. İ. Postacıoğlu, Usûl, s. 412, Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 351, Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, s. 251, Kiper, ss. 59-60.

⁴⁷⁴ Özekes, ss. 179-180.

⁴⁷⁵ Erem, s. 97, Poroy, Yasaman, s. 123, Bahtiyar, Ticarî İşletme, s. 65, Karahan, s. 71.

⁴⁷⁶ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 115, Poroy, Tekinalp, s. 137, Gürbüz, s. 281, Bahtiyar, s. 53. Kambiyo senetlerinde senedin niteliği ile bağdaşmayan herhangi bir yönü bulunmadığı sürece ve ilgililerin kambiyo ilişkisi dışındaki hukukî ilişkileri yönünden önem arz eden bir takım kayıtların kambiyo senetlerine konulabileceği kabul edilmektedir. Söz konusu bu kayıtların bazıları, kanunda zikredilmiş olmamakla birlikte ortaya çıkan ihtiyaçlar sebebiyle caiz görülmektedir (Öztañ, s. 222).

⁴⁷⁷ Öztañ, s. 222, Gürbüz, s. 281, Kendigelen, s. 133. Tahkim kaydı, tarafların sözleşmeden kaynaklınsın veya kaynaklanmasın, aralarında var olan bir hukukî ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tümünün veya bazılarının tahkim yoluyla çözülmesi konusunda yaptıkları anlaşmadır (Tahkim anlaşması, Ejder Yılmaz, **Hukuk Sözlüğü**, Yenilenmiş 3. Baskı, Ankara 2005, (Sözlük), ss. 655-656). Ayrıca bkz. İ. Postacıoğlu, Usûl, s. 783, Alangoya/Yıldırım/Deren Yıldırım, s. 595. “Tahkim şartı bir sözleşmenin taraflarının, bu sözleşmeden kaynaklanabilecek uyuşmazlıkların çözümünü hakeme bırakmak hususunda yaptıkları bir anlaşmadır.” 19. HD, 11.03.2004, 2654/2603, (YKD 2005/3, s. 395).

hâkim görüş, hakemlerin ihtiyati haciz kararı veremeyeceği yönündeydi⁴⁷⁸. Ancak Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 6. maddesinin ikinci fıkrasında aksi kararlaştırılmadıkça, tahkim yargılaması sırasında hakem veya hakem kurulunun, taraflardan birinin istemi üzerine ihtiyati hacze karar verebileceği ifade edilmiştir. Hükümün devamında hakem veya hakem kurulunun, cebri icra organları tarafından icrası ya da diğer resmî makamlar tarafından yerine getirilmesi gereken veya üçüncü kişileri bağlayan nitelikte bir ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararı veremeyeceği düzenlenmiştir. Ayrıca Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 6. maddesinin üçüncü fıkrasında taraflardan birinin hakem veya hakem kurulu tarafından verilen ihtiyati haciz kararını yerine getirmemesi durumunda, karşı tarafın yetkili mahkemeden ihtiyati haciz kararı verilmesi istemiyle yardım isteyebileceği hükme bağlanmıştır. Bu düzenlemeler çerçevesinde hakem veya hakem kurulundan ihtiyati haciz talep etmek, alacaklı açısından vakit kaybından başka bir anlam ifade etmeyecektir. Başka bir deyişle hakemlerin ihtiyati haciz kararı verme yetkisi olsa da, bu kararın etkileri sınırlı tutulduğundan, alınacak ihtiyati haciz kararının icrası bakımından uygulamada sıkıntılar yaşanacaktır⁴⁷⁹.

3. Yetkili Mahkeme

Yetki kuralları, bir davaya hangi yerdeki görevli mahkeme tarafından bakılacağını belirleyen kurallardır⁴⁸⁰. Bu sebeple yetkili mahkeme için “yer bakımından görevli mahkeme” tabiri de kullanılmaktadır⁴⁸¹. Mahkemelerin yargı yetkisi, sadece dava konusu bakımından değil, yer itibarıyla da sınırlandırılmıştır. Bu sebeple davacı, davasını dilediği yerdeki görevli mahkemede açabilme hakkına sahip değildir.

⁴⁷⁸ Kuru, s. 2506, Ziya Akıncı, **Hakemlerin İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz Kararı Verme Yetkisi**, Prof. Şükrü Postacıoğlu'na Armağan, İzmir 1997, s. 218, Şimşek, s. 208, Özekes, s. 181, Uyar, İnceleme, s. 79. Hakemlerin ihtiyati haciz veremeyeceği yönünde bkz. 13. HD, 07.01.2003, 12841/185 (www.kazanci.com, Erişim: 09.05.2011).

⁴⁷⁹ Kanaatimizce bu düzenlemelerle, hakem veya hakem kurulundan ihtiyati haciz talep etmek, borçluya vakit kazandırmaktan başka bir amaca hizmet etmemektedir. Benzer şekilde bkz. Akıncı, s. 222, Özekes, s. 182. Bu düzenlemenin etkisiz ve gereksiz olduğu yönünde bkz. Akdeniz, s. 225.

⁴⁸⁰ İ. Postacıoğlu, Usûl, s. 148, Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 115, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, ss. 133-134, Alangoya, Yıdırım, Deren Yıdırım, s. 83, İsmail Ercan, **Medenî Usûl Hukuku**, 4. Bası, İstanbul 2008, s. 97.

⁴⁸¹ Postacıoğlu, İ., Usûl, s. 148, Berkin, s. 41, Ercan, s. 97.

Kambiyo alacaklarına dayalı ihtiyati hacizlerde yetkili mahkeme bakımından özel bir düzenleme olmadığından, İcra ve İflâs Kanunu'nun 258. maddesinin yaptığı yollamadan genel hükümlerin uygulanacağı anlaşılmaktadır⁴⁸². Buna göre Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 6. maddesi uyarınca hakkında ihtiyati haciz istenen borçlu gerçek veya tüzel kişinin, ihtiyati haciz tarihindeki yerleşim yerindeki mahkeme, ihtiyati haciz bakımından yetkilidir. Bununla birlikte kambiyo alacaklarına ilişkin ihtiyati hacizlerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 10. maddesi gereği sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesi de yetkilidir. Ayrıca İcra ve İflâs Kanunu'nun 50. maddesinin birinci fıkrasına göre, ihtiyati hacze esas olan sözleşmenin yapıldığı yer mahkemeleri de, kambiyo alacaklarında ihtiyati haciz verme yetkisine sahiptir. Bunların dışında hakkında ihtiyati haciz istenen kambiyo borçluları birden fazla ise, bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesinden de ihtiyati haciz istenebilir (HMK m. 7/1). Yeter ki, kambiyo borçlularından birini sırf kendi yerleşim yeri mahkemesinden başka bir mahkemeye getirmek amacıyla hareket edilmemiş olsun (HMK m. 7/3). Bu düzenlemeler çerçevesinde kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati hacizlerde yetkili mahkeme, borçlunun yerleşim yeri, sözleşmenin yapıldığı yer ve sözleşmenin ifa yeri olmak üzere üç şekilde karşımıza çıkar⁴⁸³. Bunların haricinde çalışmamızda kambiyo senetlerinde yetki kaydı ve yabancılık unsuru taşıyan kambiyo senetleri bakımından Türk mahkemelerinin uluslararası yetkisi ayrıca incelenecektir.

⁴⁸² Kuru, Arslan, Yılmaz, s. 434, Üstündağ, s. 409, Yılmaz, s. 1107, Şimşek, s. 209, Ayyıldız, s. 379, Ertekin, Karataş, s. 746, Cura, s. 2, Uyar, İnceleme, ss. 72-73. "İİK'nun 50. maddesi göndermesi ile uygulanması gereken HUMK'nun 12. maddesi gereğince ihtiyati haciz kararından sonra bu kararın dayanağı olan alacak davası haciz kararını veren mahkemede de açılabilir. Öte yandan kamu düzeni ile ilgili olmayan hallerde taraflar yetkili mahkemeyi sözleşmeyle belirleyebilir." 12. HD, 21.03.2006, 2174/5731 (YKD, 2006/7, ss. 1096-1097). Ancak Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda HUMK m. 12'ye karşılık gelen bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle ihtiyati hacze ilişkin özel yetki kuralı yeni düzenlemeyle kaldırılmıştır.

⁴⁸³ "Bonoya dayalı olarak; borçlunun ikametgâhında, bonoda yazılı yetkili yerde, bonoda gösterilen ödeme yerinde veya yazılmamış ise düzenlendiği yerde icra takibi yapılabilir. Bu yerlerden birini tercih etme hakkı alacaklıya aittir." 12. HD, 12.01.2009, 19725/132 (Yargı Dünyası, Mayıs 2009, S. 161, ss. 92-93). Benzer şekilde bkz. 12. HD, 28.12.2005, 23488/26280 (Legal HD, Şubat 2006, S. 38, ss. 521-522). Ayrıca bkz. Atahan, s. 26.

a. Borçlunun Yerleşim Yeri Mahkemesi

Kambiyo alacağına ilişkin ihtiyati hacizde genel yetkili mahkeme olarak öncelikle borçlunun yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olduğunu söyleyebiliriz⁴⁸⁴. Borçlunun yerleşim yeri, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 6. maddesinin atfıyla Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre (TMK m. 19-22) tayin edilecektir (HMK m. 6/2)⁴⁸⁵. Bu bakımdan Türk Medenî Kanunu'nun 19. maddesine göre yerleşim yeri, bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir. Doktrinde bu tanımın sadece isteğe bağlı (iradî) yerleşim yeri için doğru olduğu ve yerleşim yeriyle ilgili diğer türleri içeren bir tanım olmadığı ifade edilmektedir⁴⁸⁶. Bu nedenle yerleşim yeri, kişilerin bir ülkenin belli bir yerinde oturmak, aile ve iş ilişkilerini orada toplamak suretiyle adeta hayat ilişkilerinin merkezi duruma getirdikleri yer olarak tanımlanmaktadır⁴⁸⁷.

Kambiyo senetlerinde gerek asıl borçlular gerekse müracaat borçlularına karşı ihtiyati haciz talebi bunların yerleşim yerlerinde istenebilecektir⁴⁸⁸. Ancak hangi kambiyo borçlusuna başvurulmuşsa, ancak o borçlunun yerleşim yerindeki mahkemeden ihtiyati haciz istenebilir. Bu yüzden bir müracaat borçlusuna karşı istenecek ihtiyati haciz talebi, kural olarak başka bir müracaat borçlusunun yerleşim yerindeki mahkemeden talep edilemez⁴⁸⁹.

⁴⁸⁴ Berkin, s. 41, Ansay, s. 315, Yılmaz, s. 1107, Ayyıldız, s. 379, Şimşek, s. 209, Akil Önder, **İhtiyati Haciz**, Adalet Dergisi, 1942/11, s. 1256, Uyar, İnceleme, s. 73, Karşlı, s. 670. "Çekin keşideci veya cirantalarının herhangi birisinin ikametgâhı mahkemesi, ihtiyati haciz kararı vermeye yetkilidir." 19. HD, 13.12.2007, 11205/11272 (İKİD, Ağustos 2008, S. 572, s. 5881).

⁴⁸⁵ Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 116, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 135, Karşlı, Usûl, s. 210.

⁴⁸⁶ Akipek, Akıntürk, s. 440. Yerleşim yeri türleri hakkında bkz. Bilge Öztan, **Medenî Hukukun Temel Kavramları**, 27. Bası, Ankara 2008, ss. 310-313.

⁴⁸⁷ Bu konuda bkz. Akipek, Akıntürk, ss. 440-441, Mustafa Dural ve Tufan Öğüz, **Türk Özel Hukuku Cilt II, Kişiler Hukuku**, 9. Bası, İstanbul 2009, s. 181, M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, 10. Bası, İstanbul 2010, s. 120, B. Öztan, s. 309. Yerleşim yeri ile ilgili ayrıca bkz. Özekes, ss. 147-149.

⁴⁸⁸ Özekes, s. 184, Şimşek, s. 209, Uyar, İnceleme, s. 73, Önder, s. 1256, Ertekin, Karataş, s. 746.

⁴⁸⁹ Bu kuralın istisnası, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 7. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen husustur. Buna göre hakkında ihtiyati haciz talep edilen kimse birden fazla ise, ihtiyati haciz bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesinden de istenebilir. Bu yönde bkz. "Çeke dayalı alacak, aranacak borçlardan olup, kural olarak borçlulardan birinin ikametgâhının bulunduğu yer mahkemesinden ihtiyati haciz istenmesi mümkün ve geçerlidir. Çek hamili alacaklının bu yönde seçimlik bir hakkı bulunmakta olup, somut olayda alacaklı, cirantaların ikametgâhı itibarıyla Ankara Ticaret Mahkemesi'nden ihtiyati haciz kararı istemekle tercihini doğru kullanmıştır." 11. HD, 18.02.2008, 1433/1707 (Legal HD, Mayıs 2008, S. 65, ss. 1712-1713).

Uyar, yetki kaydı olan bonolarda alacaklının, yetkisi kabul edilen mahkemeler dışında, borçlunun yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinden ihtiyati haciz istemesi halinde, uygulamada mahkemelerin, bu istemi reddettiğinden bahsetmektedir⁴⁹⁰. Bu durum, HUMK hükümlerine göre kanuna aykırılık taşımasına rağmen, yeni düzenleme açısından doğru bir yaklaşımdır. Zira Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 17. maddesi uyarınca taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, dava sadece sözleşmeyle belirlenen mahkemede açılacağından, kambiyo senetlerinde yetki kaydı varsa, aksi öngörülmedikçe diğer yetkili mahkemelerden ihtiyati haciz isteminde bulunulamayacaktır.

b. Sözleşmenin Yapıldığı Yer Mahkemesi

Kambiyo alacaklarına dayalı olarak alınacak ihtiyati hacizlerde bir diğer yetkili mahkeme, sözleşmenin yapıldığı yer mahkemesidir. Nitekim ihtiyati hacze ilişkin hükümlerde yetkiye atıf yapılan İcra ve İflâs Kanunu'nun 50. maddesinde, sözleşmenin yapıldığı yer mahkemesinin de yetkisinden bahsedilmiştir. Bu bakımdan kambiyo senetlerinde sözleşmenin yapıldığı yer olarak düzenleme yerinden de ihtiyati haciz istenebilecektir⁴⁹¹. Düzenleme yeri gösterilmeyen kambiyo senetleri, düzenleyenin adı yanında gösterilen yerde düzenlenmiş sayılır (TTK m. 672/4, 777/4, 781/3; eTTK m. 584/4, 689/4, 693/3)⁴⁹². Kambiyo senetlerinde düzenleyenin

⁴⁹⁰ Uyar, İnceleme, s. 74. Yazarın belirttiği durum, HUMK zamanındaki hükümlere aykırılık teşkil etmekteydi. Çünkü HUMK'da yetki sözleşmesi, genel ve özel yetkili mahkemelerin yetkisini ortadan kaldırmayıp, alacaklıya bir seçim hakkı tanımaktaydı (HUMK m. 22) Karş. İ. Postacıoğlu, Usûl, s. 162, Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, ss. 106-108, Ercan, s. 115.

⁴⁹¹ Kuru, s. 2505, Özkes, s. 184, Muşul, Kambiyo, s. 617, Seyithan Deliduman, <http://tinyurl.com/45zyz2f>, Erişim: 28.08.2011, Seyithan Deliduman ve Şafak Narbay, **Kambiyo Senetlerinden Çeke Dayanarak Yapılan Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yoluyla Takipte Yetkili İcra Daireleri**, Hayri Domaniç'e 80. Yaş Armağanı, C. 1, İstanbul 2001, s. 631, Akdeniz, s. 222. Aksi görüşte bkz. Aygün, s. 94. Bonoda yer alan yetkiye ilişkin kaydın düzenleme yeri olarak kabul edilemeyeceği yönünde bkz. Deynekli, s. 17. "Oysa çekin ödeme yeri ile borçlunun ikametgâhının bulunduğu yer, mahkemenin yetki alanı dışında ise de, çekin keşide yerinin İstanbul olarak yazılı olduğunun kabulü halinde, bu yer mahkemesinin yetki alını içersinde olup, davalı-alacaklının doğru yer mahkemesinden ihtiyati haciz kararı istediğinin kabulü gerekecektir. Nitekim yerleşik Yargıtay uygulamasına göre, "keşide yeri de kambiyo hukuku ilişkisinin kurulduğu yer olarak" yetkili mahkemelerden biridir." 11. HD, 13.02.2006, 412/1370 (Deliduman, <http://tinyurl.com/45zyz2f>, Erişim: 22.08.2011)

⁴⁹² Arslanlı, s. 69, Domaniç, ss. 109-110, Öztan, s. 85, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 112, Kınacıoğlu, s. 138, Moroğlu, ss. 155, 159, Kendigelen, ss. 92-93, Kayar, ss. 65-66. Bununla birlikte düzenleme yeri, belli, mümkün ve idarî bir birim olmak zorundadır. Bu konuda bkz. "Bir senedin kambiyo senetlerinden olan bono olarak kabulü için, keşide yerini de içermesi zorunludur. Ancak, senette keşide yeri gösterilmemiş ise, bonoyu düzenleyen kişinin ad ve

adının gösterilmesi, zorunlu bir unsur kabul edilmemesine rağmen, düzenleme yerinin düzenleyenin adına göre belirlenmesi eleştiriye açıktır. Örneğin, düzenleyenin adının yazmadığı bir kambiyo senedinde, imzanın yanında belirtilen yer sırf düzenleyenin adı yer almıyor diye düzenleme yeri olarak kabul edilmeyecek midir⁴⁹³? Kanaatimizce düzenleme yeri olarak, düzenleyenin “adının” ibaresi yerine “imzasının” yanında yazılı olan yerden bahsedilmesi daha uygun olurdu⁴⁹⁴. Kanunda düzenleyenin adından bahsedildiği için düzenleme yeri gösterilmeyen kambiyo senetlerinde, düzenleyenin adının yanında gösterilen yer mahkemesinden de ihtiyati haciz istenebilir. Sözleşmenin yapıldığı yer mahkemesi, özel yetkili bir mahkeme olup, genel yetkili mahkeme olan borçlunun yerleşim yeri mahkemesinin yetkisini ortadan kaldırmaz⁴⁹⁵.

c. Sözleşmenin İfa Edileceği Yer Mahkemesi

Kambiyo alacaklarıyla ilgili ihtiyati hacizlerde sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesi, özel yetkili bir mahkemedir (HMK m. 10)⁴⁹⁶. Kambiyo senetlerinde ifa yeri belirlenirken, borçlar hukukundaki ifa yerine ilişkin genel kural esas alınmaz (TBK m.89/b. 1; BK m. 73/b. 1)⁴⁹⁷. Çünkü kambiyo senedine bağlı borç, borçlar hukukundaki genel kuraldan farklı olarak aranacak borçlardandır⁴⁹⁸. Bu sebeple

soyadının yanında yazılı olan yer, düzenleme yeri kabul edilir. Düzenleme yerinin belli ve mümkün bir yer olması gerektiği gibi bu yerin idarî bir birim olması da zorunludur.” 19. HD, 09.11.2007, 7295/9880 (İKİD, Kasım 2009, S. 587, ss. 6834-6835). Benzer şekilde bkz. 11. HD, 17.09.2009, 8988/9498 (Yargı Dünyası, Kasım 2009, S. 167, ss. 136-138), 12. HD, 10.04.2007, 4520/6921 (YKD, 2008/1, ss. 65-66). Kambiyo senetlerinde düzenleme yeri ile ilgili ayrıca bkz. Moroğlu, ss. 155-163.

⁴⁹³ Yargıtay vermiş olduğu bir kararda düzenleyenin imzasının bulunduğu kaşede yazılı olan “Samsun” sözcüğünün düzenleme yeri olarak kabulüne karar vermiştir: “Keşide yeri gösterilmemiş olan çek keşidecinin adının yanında yazılı olan yerde çekilmiş sayılacağından, dava konusu çeklerde keşidecinin imzasının bulunduğu kaşede yazılı Samsun ibaresi keşide yeri olarak kabul edilmelidir.” 10. CD, 03.03.1998, 831/1840 (YKD, 1999/3, s. 427).

⁴⁹⁴ Bu konudaki eleştiriler için ayrıca bkz. Moroğlu, ss. 158-159.

⁴⁹⁵ İ. Postacıoğlu, Usûl, s. 159, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 141, Pekcanıtez, Atalay, Özekes, s. 119, Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, s. 94, Ercan, s. 101.

⁴⁹⁶ Kambiyo borcunun ifası bakımından ödeme yeri, sözleşmenin ifa edileceği yerdir. Aynı yönde bkz. Turgut Kalpsüz, **Poliselerde Ödeme Yerinin Önemi**, BATİDER, Aralık 1970, C. V, S. 4, ss. 670-673.

⁴⁹⁷ Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 143. Türk Borçlar Kanunu’nun 89. maddesi uyarınca para borçlarında ifa yeri, kural olarak alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yeridir (BK m. 73).

⁴⁹⁸ Karayalçın, s. 92, Kalpsüz, s. 672, Öztan, s. 85, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 141, İmregün, s. 80, Bahtiyar, s. 49, Kayar, s. 41, Uyar, İnceleme, s. 73. “Çeke dayalı alacak, aranacak borçlardan olup, kural olarak borçlulardan birinin ikametgâhının bulunduğu yer

kambiyo alacağı muaccel olduğunda, alacaklı borçluyu bulup senedi ibraz etmelidir. Kambiyo senetleri tedavül kabiliyetine sahip olduklarından, borçlu kimin alacaklı sıfatına sahip olduğunu ancak senedin kendisine ibrazı ile öğrenmektedir. Senedin asıl borçlusuna karşı istenen ihtiyati haciz taleplerinde ödeme yeri senet metninde yer alacağından, ihtiyati haczin isteneceği yer mahkemesinin tespitinde herhangi bir sıkıntı yaşanmaz. Eğer kambiyo senetlerinde ödeme yeri senette gösterilmemişse, poliçede muhatabın adının yanında gösterilen yer (TTK m. 672/3; eTTK m. 584/3); bonoda senedin düzenlendiği yer (TTK m. 777/3; eTTK m. 689/3); çekte ise muhatabın ticaret unvanının yanında gösterilen yer (TTK m. 781/2; eTTK m. 693/2) ödeme yeri sayılır⁴⁹⁹.

Müracaat borçlularına karşı istenecek ihtiyati haciz taleplerinde bunların ticaret yerleri ve böyle bir yeri yoksa konutları, senedin ibraz edileceği yer olup aynı zamanda ödeme yeri de olduğundan, yetkili mahkeme buna göre tayin edilecektir (TTK m. 755, 778/i, 818/r; eTTK m. 667, 690, 630/b. 19)⁵⁰⁰.

İhtiyati hacizde yetki, kamu düzenine ilişkin olmadığından alacaklı, yukarıda sayılan mahkemeler dışındaki bir yerden de ihtiyati haciz talebinde bulunabilir. Bu gibi durumda mahkeme tarafından yetki hususu kendiliğinden dikkate alınmayacak ve yetkisizlik kararı verilemeyecektir⁵⁰¹. Çünkü ihtiyati hacizde yetki, kamu düzenine ilişkin kesin yetki kurallarından değildir. Nitekim ihtiyati hacze itiraz sebepleri arasında yetkinin de sayılmış olması, mahkemenin bu hususu kendiliğinden inceleyemeyeceğini gösterir. Ancak bu konuda **Eriş**, ihtiyati haciz yargılaması taraflar çağrılarak yapılmış ise, yetki kuralının kendiliğinden incelenemeyeceğini;

mahkemesinden ihtiyati haciz istenmesi mümkün ve geçerlidir.” 11. HD, 18.02.2008, 1433/1707 (Legal Hukuk Dergisi, Mayıs 2008, Y. 6, S. 65, ss. 1712-1713).

⁴⁹⁹ Arslanlı, ss. 58-59, Karayalçın, ss. 63-64, Öztan, ss. 133, 237, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 111, Kalpsüz, ss. 665-666, Poroy, Tekinalp, s. 128, İmregün, s. 47,

⁵⁰⁰ Şimşek, s. 209, Poroy, Tekinalp, s. 149, Öztan, s. 147, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 146, Kayar, s. 97, Bahtiyar, s. 76.

⁵⁰¹ Özekes, s. 187, Şimşek, s. 210, Deliduman, <http://tinyurl.com/45zyz2f>, Erişim: 30.05.2011. “Kamu düzenine ilişkin olmayan hallerde mahkeme kendiliğinden yetki konusunu inceleyemez. Somut olayda uyuşmazlık, çekten kaynaklanan alacağa ilişkin ihtiyati hacizden kaynaklanmaktadır. Uyuşmazlığa uygulanacak yetki kuralları kamu düzenine ilişkin değildir. Bu halde mahkeme kendiliğinden yetki hususunu araştıramaz.” 19. HD, 04.04.2008, 1922/3457 (Yargı Dünyası, Ekim 2008, S. 154, ss. 98-99). Aynı yönde bkz. “Mahkeme ihtiyati haciz talebi üzerine yetkinin kamu düzeninden olmadığı konularda resen yetkisizlik kararı veremez.” 11. HD, 22.01.2007, 14348/650 (Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, ss. 5341-5342).

fakat borçlu çağrılmadan yapılan ihtiyati haciz incelemesi bakımından ise, ihtiyati hacizdeki yetki kuralının kesin yetki olmasa bile, kendiliğinden incelenmesi gerektiği görüşündedir. Yazar, bu kuralın taraf teşkili yapılan istek ve davalar için geçerli olduğunu belirtmektedir⁵⁰². Kanaatimizce yazarın bu yaklaşımına katılmak mümkün değildir⁵⁰³. Çünkü kambiyo alacaklarına yönelik ihtiyati hacizde kamu düzenine ilişkin bir yetki kuralının varlığından söz edilemez. Bununla birlikte ihtiyati hacizde yetki, ihtiyati hacze itiraz sebepleri arasında sayılmıştır. Bu durum, yetkinin kamu düzenine ilişkin olarak öngörülmediğini ortaya koymaktadır⁵⁰⁴.

Deliduman, yukarıda saydığımız yetkili mahkemeler dışında çekler bakımından hamilin yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinin de yetkili mahkeme olarak kabul edilmesi gerektiği görüşündedir⁵⁰⁵. Yazara göre pozitif düzenlemeler karşısında bunun kabul edilebilirliği mümkün görünmese de, olması gereken hukuk açısından hamilin yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinin de yetkili kabul edilmesi doğru olacaktır⁵⁰⁶. Keza yazar, muhatap bankaya ibraz edilen ve karşılıksız kalan çeke dayalı borcun, bu şekilde arandıktan sonra götürülecek borç niteliğine büründüğünden bahsetmektedir⁵⁰⁷. Kanaatimizce bu görüş, olması gereken hukuk açısından düşünülebilirse de, mevcut yasal düzenleme karşısında kabul

⁵⁰² Gönen Eriş, **Çek Hukuku**, Ankara 2004, s. 29.

⁵⁰³ Özekes, s. 187, Deliduman, dn. 14, <http://tinyurl.com/45zyz2f>, Erişim: 30.05.2011.

⁵⁰⁴ Bu konuda ayrıca bkz. Özekes, s. 187.

⁵⁰⁵ Deliduman, <http://tinyurl.com/45zyz2f>, Erişim: 30.05.2011.

⁵⁰⁶ Yazar, buna gerekçe olarak da çekin kendine özgü arz ettiği özellikler dolayısıyla diğer kambiyo senetlerinden ayrıldığını ve adeta paraya eşdeğer bir duruma geldiğini, bu nedenle çeke dayalı ihtiyati haciz taleplerinde çekin bu paraya eşdeğer özelliğinin dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir (Deliduman, <http://tinyurl.com/45zyz2f>, Erişim: 30.05.2011). Aynı yönde bkz. Deliduman, Narbay, ss. 638-641.

⁵⁰⁷ Deliduman, <http://tinyurl.com/45zyz2f>, Erişim: 30.05.2011. Benzer yaklaşım için bkz. “Öte yandan muhatap bankaya ibraz edilen ve karşılıksız kalan çeke dayalı borcun, bu şekilde aranması tüketildikten sonra, götürülecek borç niteliğine dönüştüğü gözetilerek HMK’nun 10. maddesi uyarınca ifa yeri olarak BK’nın 73. madde hükmü nedeniyle, alacaklının ikamet yeri mahkemesi de yetkili yerlerden biridir. Dairemizin 19.09.2005 tarih ve 8454-8277 sayılı ilâmı da bu yöndedir.” 11. HD, 13.02.2006, 412/1370 (Deliduman, <http://tinyurl.com/45zyz2f>, Erişim: 30.05.2011). Ancak Yargıtay sonraki tarihli başka bir kararında bunun aksini savunmuştur: “Çeke dayalı kambiyo senetlerine mahsus yolla icra takibi, genel yetkili icra dairesi olan borçlunun yerleşim yerinde, muhatap bankanın bulunduğu yerde ve keşide yerinde yapılabilir. Kambiyo senetlerinden doğan alacaklar, aranacak alacaklar niteliğinde olduğundan bu alacaklar için BK’nın 73. maddesi uygulanmaz. Başka bir anlatımla, kambiyo senedi alacaklısı kendi yerleşim yerinde takip yapamaz.” 12. HD, 12.01.2010, 18788/195 (Yargı Dünyası, Ağustos 2010, S. 176, ss. 143-144). Benzer şekilde bkz. 11. HD, 26.04.2007, 4317/6464 (Deliduman, <http://tinyurl.com/45zyz2f>, Erişim: 30.05.2011

edilebilir bir düşünce değildir⁵⁰⁸. Nitekim burada dikkat edilmesi gereken, çekin paraya eşdeğer durumundan ziyade kambiyo hukukuna ilişkin taşıdığı özelliştir. Öncelikle çeke dayalı borç, diğer kambiyo senetlerinde olduğu gibi, götürülecek değil aranacak borçlardandır⁵⁰⁹. Çeklerin muhataba ibraz edilip karşılıksız çıkması da çekin bu özelliğini değiştirmez. Çekteki müracaat borçluları açısından ortada hala bir aranacak borç mevcuttur. Her ne kadar çekler için kısa ibraz süreleri kabul edilmiş se de, uygulamada sık sık ileri tarihli çekler kullanılmakta ve yasa tarafından bunlara olanak tanınmaktadır (TTK m. 795/2; eTTK m. 707/2, ÇekK m. 3/8, geçici madde 1/5). Bu açıdan ileri tarihli çeklerde müracaat borçluları, çekin karşılığı olmadığını ve alacaklıyı ancak senedin kendilerine ibrazı ile öğrenebilirler. Buna yönelik ihbar mecburiyeti, çekler bakımından da kabul edilmiştir (TTK m. 818/j; eTTK m. 730/11). Dolayısıyla burada tıpkı bono ve poliçede olduğu gibi bir durum söz konusudur. **Deliduman**'ın bahsettiği gibi çekler bir kere muhataba ibraz edilip de karşılıksız çıkınca götürülecek borç niteliğine bürünüyorsa, diğer kambiyo senetleri de asıl borçlulara ibraz edilmekle birlikte götürülecek borç durumuna gelmelidir. Ancak kambiyo hukukuna ilişkin kurallar dikkate alındığında, böyle bir yaklaşımın mümkün olamayacağını; olması gereken hukuk bakımından ise ancak kanunî bir düzenlemeyle bunun kabul edilebileceğini belirtmek isteriz.

d. Kambiyo Senetlerindeki Yetki Kaydıyla Kararlaştırılan Mahkeme

Uygulamada kambiyo alacaklarıyla ilgili uyuşmazlık çıkması halinde, bunların çözümü için belirli mahkemelerin yetkili kılınmasına yönelik kambiyo senetlerine “*yetki kaydı*” konulduğu görülmektedir⁵¹⁰. Konulan bu tarz yetki kayıtları, doktrinde kanunda zikredilmeyen ihtiyarî kayıt olarak geçerli kabul edilmektedir⁵¹¹. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 17. maddesine göre, “*tacirler*”

⁵⁰⁸ Benzer şekilde bkz. Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 121.

⁵⁰⁹ Arslanlı, s. 129-130. “Ticarî senetlere ilişkin borçları, diğer borçlardan ayıran temel özellik, aranacak borç olmalarıdır. Ticarî senetlerin sürekli ciro edilebilir olması, senedin vadesi geldiğinde, senet borçlusunun hamili bilmesine olanak bırakmaz.” (Özmen, s. 95).

⁵¹⁰ Kınacıoğlu, s. 110, Öztan, ss. 87, 222, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 115, İmregün, s. 56, Kendigelen, s. 133, Kuru/Arslan/Yılmaz, Usûl, s. 158, Kayar, s. 72.

⁵¹¹ Öztan, s. 87, Poroy, Tekinalp, ss. 136-137, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 115, İmregün, s. 56, Bahtiyar, s. 53, Kayar, s. 72, Uyar, İhtiyari Kayıtlar, ss. 35-37. “Öte yandan kamu düzeni ile ilgili olmayan hallerde taraflar yetkili mahkemeyi sözleşmeyle belirleyebilir.” 12. HD, 21.03.2006, 2174/5731 (YKD, 2006/7, ss. 1096-1097).

veya “kamu tüzel kişilikleri”, aralarında doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlık hakkında, bir veya birden fazla mahkemeyi yetkili kılabilirler⁵¹². Görüldüğü üzere yetki sözleşmesi ancak tacirler veya kamu tüzel kişileri bakımından geçerli kabul edilmiştir. Buna göre kambiyo senetlerindeki yetki kaydı, tacir olmayan kambiyo borçluları bakımından geçerli kabul edilmeyecektir⁵¹³. Bu nedenle kambiyo senedindeki yetki kaydına dayanarak talep edilen ihtiyati hacizlerde, tacir veya kamu tüzelkişiliği sıfatına sahip olmayanlar, haklarında verilen ihtiyati haciz kararına İİK m. 265/1 uyarınca itiraz edebileceklerdir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 18. maddesinin birinci fıkrasına göre, “ tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri konular” ile “kesin yetki” hallerinde yetki sözleşmesi yapılamaz⁵¹⁴. Kambiyo senetlerindeki yetki kaydı bakımından bu yasağa aykırı bir durum söz konusu olmadığından, yetki kayıtları geçerlidir. Ancak aynı maddenin ikinci fıkrası uyarınca yetki sözleşmesinin yazılı olarak yapılması, uyuşmazlığın kaynaklandığı hukukî ilişkinin belli veya belirlenebilir olması ve yetkili kılınan mahkeme veya mahkemelerin gösterilmesi, yetki sözleşmesinin geçerliliğinde aranan şartlardır. Kambiyo senetlerindeki yetki kaydı, yazılı sözleşmenin yerini almakta; hukukî ilişkinin kaynağını ise kambiyo alacağı oluşturmaktadır⁵¹⁵. O halde yetkili kılınan mahkeme veya mahkemelerin de

⁵¹² Bu konuda bkz. Pekcanitez, Atalay, Özkes, s. 125-126, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, ss. 158-159, Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, s. 106.

⁵¹³ Pekcanitez, Atalay, Özkes, s. 126, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 159. Türk Ticaret Kanunu’nun 12. maddesinin birinci fıkrasında, gerçek kişiler bakımından bir ticarî işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işleten kimseye tacir denilmektedir (eTTK m. 14/1). Keza aynı maddenin ikinci fıkrasına göre, bir ticarî işletme kurup açtığı veya işletmesini ticaret siciline tescil ettirip durumu ilan eden kimse, işletmeye başlamamış olsa dahi tacir sayılır (eTTK m. 14/2). Maddenin üçüncü fıkrasında ise, bir ticarî işletme açmış gibi işlemlerde bulunan kimsenin, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu olduğu hükme bağlanmıştır (eTTK m. 14/3). Küçük ve kısıtlılara ait ticarî işletmenin işletilmesiyle ilgili olarak tacir sıfatı, yasal temsilciye değil, kendisi adına ticarî işletme işletilen küçük veya kısıtlıya ait olur (TTK m. 13; eTTK m. 15). Keza ticaret yapmaktan menedilenler buna rağmen bir ticarî işletme işletiyorsa tacir sayılır (TTK m. 14/1; eTTK m. 16/1). Tacir sıfatıyla ilgili bkz. Erem, ss. 68-76, Arkan, ss. 109-124, İmregün, Kara Ticareti, ss. 31-36, Bahtiyar, Ticarî İşletme, ss. 67-74, Karahan, ss. 77-89, Doğan, ss. 60-70, Bozkurt, Ticaret Hukuku, ss. 93-99.

⁵¹⁴ İ. Postacıoğlu, Usûl, s. 160-164, Pekcanitez, Atalay, Özkes, ss. 125-126, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 159, Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, ss. 106-107, Ercan, ss. 113-114.

⁵¹⁵ Yargıtay, bonoya konulan yetki kaydının geçerli olduğunu ifade etmiştir. Bu konuda bkz. HGK, 27.09.1972, 709/749 (İKİD, 1972, S. 144, s. 1653). Benzer şekilde bkz. “Sözleşme uyarınca verilen çeke dayanarak ihtiyati haciz isteminde sözleşmede belirtilen mahkeme de yetkilidir.” 19. HD, 28.09.2006, 6765/8963 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, ss. 5342-5343). Yetki kayıtlarının geçerliliği doktrinde de kabul edilmektedir. Bu konuda bkz. Poroy, Tekinalp, s. 137, Öztan, s. 87, İmregün, s. 56, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 115, Bahtiyar, s. 53. “Yetki şartının

senette gösterilmesiyle birlikte, Hukuk Muhakemeleri Kanunu anlamında bir yetki sözleşmesinden söz edilebilecektir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yetki sözleşmesiyle ilgili getirdiği en önemli yeniliklerden birisi de, olumsuz yetki sözleşmesini benimsemiş olmasıdır⁵¹⁶. Buna göre, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, dava sadece sözleşmeyle belirlenen mahkemelerde açılacaktır (HMK m. 17/c. 2). Bu sebeple kambiyo senetlerine konulan yetki kaydında açıkça belirtilmedikçe, söz konusu alacağa yönelik ihtiyati haciz, sadece yetki kaydında gösterilen mahkemeden istenebilecektir. Aksi halde kambiyo borçluları, mahkemenin yetki sözleşmesinde gösterilen mahkeme olmadığını ileri sürerek ihtiyati hacze itiraz edebilirler (İİK m. 265/1).

Yetki sözleşmesi bakımından dikkate alınması gereken bir diğer husus da, yetki sözleşmesinin tarafı olmayan cirantalar hakkında istenecek ihtiyati hacizlerde, hamilin kambiyo senedindeki yetki kaydına dayanıp dayanamayacağıdır. Bu konuda **Deliduman**, yetki sözleşmesinin yetki kaydı olarak yapıldığı durumlarda, bu kayıt diğer cirantalar tarafından görülebildiği için yetki sözleşmesiyle kararlaştırılan mahkemenin, ihtiyati haciz talebinde hem keşideci hem de cirantalar bakımından geçerli olacağını ifade etmektedir⁵¹⁷. **İmregün** de yetki kaydının kambiyo senediyle sorumluluk altına girmiş olan herkesi bağlayacağını ileri sürmektedir⁵¹⁸. **Şimşek**, lehdar dışındaki cirantaların ve onlara aval verenlerin, yetki sözleşmesinin tarafı olmadıklarından bahisle, bunlara karşı yetki kaydında gösterilen yer mahkemesinde

aynı sözleşme içinde bulunması ve o sözleşmedeki asıl borç ilişkisinin geçersizliği veya talep hakkının olmaması, her zaman yetki şartını da geçersiz kılmaz.” 12. HD, 16.03.2006, 1884/5474 (MİHDER, 2006/2, ss. 1067-1068).

⁵¹⁶ Olumsuz yetki sözleşmesi, genel ve özel yetkili mahkemelerin yetkilerini ortadan kaldıran sözleşmelerdir (Ercan, s. 115). Bu konuda ayrıca bkz. Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 127, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 161. Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nda yetki sözleşmesinin olumsuz olup olmadığı konusunda açıklık bulunmamasına rağmen, doktrin ve uygulamada yetki sözleşmesinin genel ve özel yetkili mahkemelerin yetkisini ortadan kaldırmadığı ve taraflara seçimsel bir yetki sağladığı kabul edilmekteydi. Bu konuda bkz. İ. Postacioğlu, Usûl, ss. 162-163, Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, s. 107, Ercan, s. 115. “Anılan Kanunun 22. maddesinde, tarafların yetki sözleşmesi yapmak suretiyle yetkili olmayan bir mahkemenin yetkisini kabul edebilecekleri belirtilmiştir... Özel yetki, genel yetkiyi kaldırmadığı gibi, davacının seçimine göre takip hem genel hem de özel yetkili icra dairesinde yapılabilir.” HGK, 16.02.2005, 19-63/61 (YKD, 2008/8, s. 1181). Benzer şekilde bkz. 18. HD, 28.11.2006, 8374/9839 (YKD, 2007/5, s. 943); 14. HD, 22.09.2006, 7584/9682 (YKD, 2007/3, s. 501).

⁵¹⁷ Deliduman, <http://tinyurl.com/45zyz2f>, Erişim: 30.05.2011.

⁵¹⁸ İmregün, s. 56.

ihtiyati haciz isteminde bulunulamayacağını belirtmiştir⁵¹⁹. Uyar ise, ciro yoluyla cirantanın, ancak senetten doğan hakları hamile devretmiş olduğundan ve kendisinin yetki sözleşmesinin tarafı haline gelmediğinden bahisle, böyle bir kaydın cirantalara rücuda hamile hak bahşetmeyeceğini söylemektedir⁵²⁰. Kanaatimizce kambiyo senedine konan yetki kaydı, senet metninden anlaşılan bir husus olduğundan ve senedi devralan cirantalar da bunu görerek ve bilerek devraldıklarından, cirantalara karşı da (her iki tarafın tacir veya kamu tüzelkişileri olmaları şartıyla) yetki sözleşmesinde belirtilen yer mahkemesinde ihtiyati haciz talep edilebilir.

Alacak için ilâm alınmışsa, ilâmlı icrada yetkiye ilişkin hükümden (İİK m. 34) hareketle, Türkiye'nin herhangi bir yerindeki mahkemelerden ihtiyati haciz istenebilir⁵²¹.

Dava açıldıktan sonra veya davayla birlikte talep edilen ihtiyati hacizlerde yetkili mahkeme asıl davaya bakan mahkeme olacaktır⁵²². Bu konuda İcra ve İflâs Kanunu'nun 258. maddesinde bir açıklık yoksa da, genel hükümlerin uygulanacağı düşünüldüğünde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 390. maddesinin birinci fıkrasının ihtiyati hacizler için de uygulanması doğru olacaktır⁵²³.

e. Yabancılık Unsuru Taşıyan Kambiyo Senetlerine Dayalı İhtiyati Hacizlerde Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi

Bir kambiyo senedi düzenlenmesiyle meydana gelen kambiyo ilişkisi çoğu zaman ülke sınırlarını aşabilir. Çünkü kambiyo senetlerden milletlerarası ticarete ödeme ve kredi aracı olarak önemli ölçüde yararlanılmaktadır⁵²⁴. Örneğin bir Fransız

⁵¹⁹ Şimşek, s. 210.

⁵²⁰ Uyar, İhtiyari Kayıtlar, s. 37.

⁵²¹ Berkin, s. 42, Özekes, ss. 184-185, Uyar, İnceleme, s. 72. "Her ne kadar ilâma bağlı alacaklar bakımından HMK'da bir açıklık mevcut değil ise de, doktrinçe benimsendiği üzere bu durumda ilâmlı icrada yetkili icra dairesini belirleyen İİK'nun 34'üncü maddesi hükmünün göz önünde bulundurulması gerekir. Anılan madde hükmüne göre de ilâma bağlı alacaklar için herhangi bir yetki sınırlaması olmadan Türkiye'nin her yerindeki mahkemeden ihtiyati haciz talep edilebilir." 11. HD, 28.06.2004, 7672/7095 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, ss. 5360-5361).

⁵²² Kuru, s. 2505.

⁵²³ Özekes, s. 185.

⁵²⁴ Kınacıoğlu, s. 307, Poroy, Tekinalp, s. 241, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 253, İlhan Yılmaz, **Türk Hukukunda Yabancılık Unsuru Bakımından Çek**, Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce'ye Armağan, İzmir 2001, s. 269.

vatandaşı, Belçika’da ödenmek üzere Türkiye’de bir kambiyo senedi düzenleyebilir. Benzer şekilde bir Türk şirketi, yabancı bir şirketten alacağına karşılık bir kambiyo senedi devralabilir ve bunu Türkiye’de tedavüle koyabilir. Bu gibi hallerde talep edilecek ihtiyati hacizler bakımından Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi⁵²⁵ gündeme gelecektir.

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanun’un (MÖHUK) 40. maddesinde, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini, iç hukukun yer itibariyle yetki kurallarının belirleyeceği hükme bağlanmıştır. Yer itibariyle yetki kurallarının temel kaynağı, Hukuk Muhakemeleri Kanunu olduğuna göre öncelikle buradaki yetki kuralları dikkate alınacaktır⁵²⁶. Bu nedenle yukarıda yetkili mahkemeye ilişkin yaptığımız açıklamalar, kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati hacizlerde Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi bakımından da geçerlidir. Buna ek olarak eğer hakkında ihtiyati haciz istenen kambiyo borçlusunun Türkiye’de yerleşim yeri bulunmuyorsa, yetkili mahkeme Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 9. maddesine göre belirlenecektir⁵²⁷. Bu düzenlemeye göre, Türkiye’de yerleşim yeri bulunmayanlar hakkında genel yetkili mahkeme, davalının Türkiye’deki mutad meskeninin bulunduğu yer mahkemesidir. Ancak, diğer özel yetki halleri saklı kalmak üzere, malvarlığı haklarına ilişkin dava, uyuşmazlık konusu malvarlığı unsurunun bulunduğu yerde de açılabilir (HMK m. 9)⁵²⁸.

⁵²⁵ Milletlerarası yetki kavramı, yabancı unsurlu davalarda bir devlet mahkemelerinin diğer devlet mahkemelerine nazaran yetkili olup olmadıklarını ifade eder (Aysel Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, 4. Bası, İstanbul 1995, s. 291). Benzer şekilde bkz. Nuray Ekşi, **Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi**, 2. Bası, İstanbul 2000, s. 22, Mesut Aygün, **Milletlerarası Özel Hukukta Kambiyo Senetleri**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), s. 45, S. Ayşegül İskenderoğlu, **Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi), ss. 3-8.

⁵²⁶ Pekcanitez, Atalay, Özekes, ss. 116, 118, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, ss. 136-137, Çelikel, s. 292, Ekşi, s. 81, Aygün, ss. 88-89, İskenderoğlu, s. 55.

⁵²⁷ Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 117, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 137, Akgün, s. 92.

⁵²⁸ Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu’nun bu düzenlemeye karşılık gelen 16. maddesinde ise, Türkiye’de yerleşim yeri olmayanlar aleyhindeki “mal davaları” bakımından, bunların Türkiye’de oturdukları yer mahkemesi ve Türkiye’de belli bir meskeni yoksa mallarının veya münazaalı şeyin veya teminat varsa o teminatın bulunduğu yer mahkemesi yetkili kabul edilmiştir. Görüldüğü üzere HMK’daki düzenlemede mal davaları kelimesi çıkartılmış ve genel kural olarak davalının mutad meskeninin bulunduğu yer mahkemesi yetkili kabul edilmiş; malvarlığına ilişkin uyuşmazlıklarda ayrıca malvarlığı unsurunun bulunduğu yer mahkemesi de yetkili kılınmıştır. Yeni düzenlemede dava konusu olmayan malın veya teminatın bulunduğu yerin yetkili olarak kabul edilmemesinin nedeni, Türk mahkemelerinin vermiş olduğu kararların yabancı ülkelerde tanınması veya tenfizi gerektiğinde “aşkın yetki” gerekçesiyle tanıma ve tenfiz talebinin reddinin engellenmek istenmesidir. Bu konuda bkz. Pekcanitez, Atalay, Özekes, ss.

Yabancılık unsuru taşıyan kambiyo senetlerindeki yetki kaydına ilişkin olarak MÖHUK m. 47 uyarınca yer itibariyle yetkinin münhasır yetki esasına göre tayin edilmediği hallerde, taraflar, aralarındaki yabancılık unsuru taşıyan ve borç ilişkisinden doğan uyuşmazlığın yabancı bir devlet mahkemesinde görülmesi konusunda anlaşabilirler. Hükmün devamında anlaşmanın, yazılı delille ispat edilmesi halinde geçerli olacağı ifade edilmiştir. Maddenin sonunda ise, davanın, ancak yabancı mahkemenin kendisini yetkisiz sayması veya Türk mahkemelerinde yetki itirazında bulunulmaması halinde yetkili Türk mahkemesinde görüleceği belirtilmiştir⁵²⁹. Bu düzenlemeden hareketle yetki anlaşması ile Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin bertaraf edilerek yabancı mahkemelerin yetkili kılınmasının şartlarını, yabancılık unsuru taşıyor olması, hukukî uyuşmazlığın borç ilişkisinden doğması ve Türk mahkemelerinin yetkisinin kamu düzeni ve münhasır yetki esasına göre tayin edilmemiş olması şeklinde sıralayabiliriz⁵³⁰. Ancak bu durumlarda kural olarak ihtiyati haciz, sadece yetkili kılınan yabancı mahkemeden istenebilecektir⁵³¹. Fakat Yargıtay vermiş olduğu bir kararda, yetki sözleşmesiyle Türk mahkemelerinin yetkisinin kaldırılmış olmasının, Türk mahkemelerinin geçici hukukî koruma olan ihtiyati haciz vermesine engel olmayacağını belirtmiştir⁵³². Kanaatimizce Yargıtay'ın bu yaklaşımı kanuna aykırıdır. Zira ihtiyati hacze yönelik yetkiye ilişkin kuralda genel hükümlere atıf yapıldığından (İİK m. 258/1, 50/1) davaya ilişkin yetki kuralları, ihtiyati hacizler bakımından da geçerlidir. Bu kadar açık bir atıf varken ihtiyati haczi davadaki yetki kurallarından ayrı bir rejime tabi tutmak, doğru bir yaklaşım değildir. Bunun yanında MÖHUK m. 47'de yetki anlaşmasının, kural olarak Türk mahkemelerinin yetkisini ortadan kaldırdığı açık bir şekilde hükme bağlanmıştır. İhtiyati hacizlerde Türk mahkemelerinin yetkisi, kamu düzenine ilişkin olmadığından ve münhasır yetki esasına göre tayin edilmediğinden Yargıtay'ın bu

117-118, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 137, dn. 58, Abdurrahim Karlı, **Medenî Muhakeme Hukuku Ders Kitabı**, İstanbul 2011, (Usûl), s. 211.

⁵²⁹ Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 125, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 161, İskenderoğlu, ss. 97-98. Karş. İ. Postacıoğlu, Usûl, s. 168, Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, s. 94.

⁵³⁰ Çelikel, ss. 314-316, Ekşi, s. 125 vd, Aygün, s. 102, İskenderoğlu, s. 98.

⁵³¹ Bu kuralın istisnasını, MÖHUK m. 47'de gösterilen iki durum oluşturmaktadır. Bunlar: 1) Yabancı mahkemenin kendisini yetkisiz sayması, 2) Türk mahkemelerinde yetki itirazında bulunulmaması halidir.

⁵³² “Yetki sözleşmesi ile Türk mahkemelerinin esas davadaki yetkisinin kaldırılmış olması, Türk mahkemesinin geçici hukukî himaye tedbiri olan ihtiyati haciz kararı vermesine engel değildir. Aksi bir görüşün kabulü halinde yabancıların etkin hukukî korumadan yoksun kalmaları gibi kabul edilmesi mümkün olmayan bir sonuç doğar.” 19. HD, 12.06.2008, 4717/6504, (YKD, 2008/10, ss. 2004-2010).

görüşüne katılmıyoruz⁵³³. Çünkü dava hakkında geçerli olan ilkeler, aksine bir düzenleme olmadıkça geçici hukukî korumalar bakımından da geçerli kabul edildiğinden, MÖHUK m. 47'deki istisnadan ayrılmanın makul bir gerekçesi bulunmamaktadır.

E. Kambiyo Senetleri Bakımından İhtiyati Haciz Talebi ve Sonuçları

1. İhtiyati Haciz Talebi

İhtiyati haciz yargılaması bakımından da Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 24. maddesinde yer alan tasarruf ilkesi⁵³⁴ ile 25. maddesinde düzenlenen taraflarca getirilme ilkesi⁵³⁵ geçerli olduğundan, bu konuda talep olmadan mahkeme kendiliğinden ihtiyati hacze karar veremez⁵³⁶. Hâkim, ancak alacaklının ihtiyati haciz talebi çerçevesinde inceleme yapıp karar verebilir. Örneğin, alacaklı henüz vâdenin gelmediğini düşünerek kambiyo senetleriyle ilgili İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinin ikinci fıkrasındaki şartlara dayanarak ihtiyati haciz talebinde bulunmuş ve bunu da yeterince ispat edememişse, buna rağmen hâkim ibraz edilen belgelerden vâdenin gelmiş olduğunu görse bile, bunu kendiliğinden dikkate alıp da ihtiyati hacze karar vermemelidir⁵³⁷.

Alacaklı ihtiyati haciz talep ederken, kural olarak bir dilekçe ile mahkemeye başvurarak borçlunun mallarının ihtiyaten haczedilmesini ister⁵³⁸. Ancak kambiyo

⁵³³ Ayrıca bkz. Çelikel, ss. 316-318. Keza Yıldırım, Deren Yıldırım de, ihtiyati haciz bakımından devletlerarası anlaşmalar ile MÖHUK'un, İcra ve İflâs Kanunu'na göre önceliğe sahip olduğunu belirtmektedir. Bu konuda bkz. Yıldırım, Deren Yıldırım, s. 321.

⁵³⁴ Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nda açıkça düzenlenmemiş olan bu ilke, HMK ile yasal bir zemine oturtulmuştur. Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nun 72. maddesinde sadece hâkimin iki taraftan birinin talebi olmaksızın kendiliğinden davayı göremeyeceğine değinilmiş, açıkça tasarruf ilkesinden söz edilmemiştir. Tasarruf ilkesiyle ilgili bkz. Pekcanitez, Atalay, Özkes, ss. 239-243, Baki Kuru, Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, **Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı**, 6100 Sayılı HMK'na Göre Yeniden Yazılmış 22. Baskı, (Usûl), Ankara 2011, s. 350, Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, ss. 182-183.

⁵³⁵ Taraflarca getirilme ilkesi, ilk kez HMK ile yasal zemine kavuşturulan ilkelerden birisidir. Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nda açıkça öngörülmemiş olan bu ilkeye genel olarak HUMK m. 75/1-3'de değinilmiştir. Taraflarca getirilme ilkesi için bkz. Pekcanitez, Atalay, Özkes, ss. 243-250, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, ss. 351-352, Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, ss. 183-184.

⁵³⁶ Berkin, s. 45, Üstündağ, s. 409, Özkes, ss. 187-188, Akdeniz, s. 222.

⁵³⁷ Bu konuda ayrıca bkz. Özkes, s. 250.

⁵³⁸ Özkes, s. 189, Kuru, s. 2506, M. Reşit Belgesay, **İcra ve İflâs Kanunu Şerhi 2**, İstanbul 1949, s. 244, Berkin, s. 45, M. Necmettin Berkin, **İcra Hukuku Dersleri**, 2. Bası, İstanbul 1969, (İcra), s. 432, Ansay, s. 315, Ayyıldız, s. 379, Olgaç, Köymen, s. 1160, Karlı, s. 671.

senetlerine istinaden ihtiyati haciz taleplerinde kanaatimizce sadece dilekçe ile ihtiyati haciz talebinde bulunulamaz. Bu açıdan kambiyo senedinin aslı da ihtiyati haciz talebine eklenmelidir⁵³⁹. Eğer kambiyo senedi dilekçeye eklenmeden kambiyo alacağına yönelik ihtiyati haciz talep edilmişse, mahkeme bunu kendiliğinden dikkate alıp ihtiyati hacizde bulunandan senedin aslını ibraz etmesini istemeli, gerekirse hacizde bulunan tarafa süre vermelidir. Eğer belirtilen sürede kambiyo senedinin aslı, ihtiyati haciz dilekçesine eklenmezse, ihtiyati haciz talebi esastan reddedilmelidir⁵⁴⁰. İhtiyati haciz dilekçesinde nelerin bulunması gerektiği, ihtiyati tedbir talebinden farklı olarak kanunda açıkça gösterilmemiştir⁵⁴¹. Ancak mahkeme talep üzerine karar vereceği için, kararın talebe uygun olması gereğinden hareketle İcra ve İflâs Kanunu'nun 260. maddesinde belirtilen ihtiyati haciz kararında bulunması gerekenler, ihtiyati haciz dilekçesi bakımından da yol göstericidir⁵⁴². Buna göre ihtiyati haciz dilekçesinde en başta görevli ve yetkili mahkemenin adı yer almalıdır. Ayrıca bu dilekçede alacaklı ve varsa temsilcisinin veya vekilinin ad ve soyadı ile adresi; borçlunun adı ve soyadı ile adresi (İİK m. 260/b. 1); haczin hangi belgelere istinaden hangi alacak için istendiği (İİK m. 260/b. 2); ihtiyati haciz konulmasına esas teşkil eden vakıaların neler olduğu ve ihtiyati haczin dayanağı olan hususlar (İİK m. 260/b. 3) bulunmalıdır⁵⁴³. Dilekçede ayrıca delillerin neler olduğu belirtilmeli, delillerde gösterilen belge ve senetler (*örneğin kambiyo senetleri*) de dilekçeye eklenmelidir⁵⁴⁴. Bunların yanında dilekçede talep edilen şeyin ne olduğu ile alacaklı veya vekilinin imzası da bulunmalıdır. İhtiyati hacizde dava dilekçesinden farklı olarak cevap süresi yoktur; çünkü ihtiyati hacze karşı taraf dinlenmeden de karar verilebilmektedir⁵⁴⁵.

⁵³⁹ Aynı doğrultuda bkz. Şimşek, s. 213, Kuru, s. 2507.

⁵⁴⁰ İhtiyati haciz dilekçesindeki eksiklikler ve sonuçları hakkında bkz. Özekes, s. 190. Ayrıca bkz. HMK m. 119.

⁵⁴¹ Özekes, s. 189, Yılmaz, s. 1104,

⁵⁴² Özekes, s. 189, Kuru, s. 2507, Berkin, İcra, s. 432, Ayyıldız, s. 379, Salar, s. 424.

⁵⁴³ Berkin, s. 45, Berkin, İcra, s. 432, Üstündağ, s. 409, Ansay, s. 315, Önder, s. 1258, Özüarı, s. 367, Ayyıldız, ss. 379-380.

⁵⁴⁴ Kuru, El Kitabı, s. 886, Özekes, s. 190, Üstündağ, s. 409, Berkin, s. 46, Yılmaz, s. 1104, Akdeniz, s. 222.

⁵⁴⁵ Özekes, s. 190, Üstündağ, s. 410. Ancak Belgesay, mal kaçırma ihtimali düşükse hakkında ihtiyati haciz istenene bir cevap süresi verilmesi görüşündedir. Bunun için bkz. Belgesay, s. 244.

İhtiyati hacze alacaklının kendisi başvurabileceği gibi, alacaklının vekili de vekâletnamesinde özel yetki bulunmaksızın başvurabilir⁵⁴⁶.

2. İhtiyati Haciz Talebinde Bulunmanın Sonuçları

a. İhtiyati Haciz Talebinde Bulunma Zamanı

İhtiyati haciz talebinde bulunma zamanı, ihtiyati haczin sonuçlarının meydana gelmesi bakımından önemlidir. Davanın açıldığı zamana ilişkin gerek kanun gerekse içtihatlarla birtakım kurallar getirilmiştir. Fakat dava dışında kalan geçici hukukî korumalarda yargılamanın ne zaman başlayacağı konusunda herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. İhtiyati haciz bir dava olmasa da⁵⁴⁷, niteliğine uygun düştüğü ölçüde davaya ilişkin kurallar ihtiyati hacizler için de geçerlidir⁵⁴⁸. İhtiyati haciz talebinde bulunma anı olarak, öncelikle Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 118. maddesinde belirtilen dilekçenin kaydedildiği tarih esas alınacaktır⁵⁴⁹. İhtiyati haciz talebi açısından öncelikle dilekçenin kaydedildiği tarih esas alınsa da, davanın açılma zamanına ilişkin uygulamadaki sorunları gidermek için öngörülen 1984 tarihli Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı⁵⁵⁰ da dikkate alınmalıdır. Buna göre bir dava harca tabi ise, harcın yatırıldığı tarih⁵⁵¹; harca tabi değilse, hâkimin dilekçeyi havale ettiği tarihte yapılmış sayılacaktır. İhtiyati hacizde para ve parayla ölçülebilen teminat alacakları bakımından söz konusu olduğundan harca tabi olup, ihtiyati haciz talebinde bulunma anı olarak harcın yatırıldığı tarih dikkate alınacaktır. Dilekçenin bu tarihlerden sonra mahkeme kalemine verildiği belgelenirse, kaleme verilen tarihte talepte bulunulmuş kabul edilecektir. Fakat bilgisayar kullanılan mahkemelerde, harç işlemi tamamlandıktan sonra, dilekçe, tevzi bürosu bilgisayarına kaydedilerek

⁵⁴⁶ Özekes, s. 191. Ayrıca bkz. Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 212, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, ss. 248-250, Alangoya/Yıldırım/Deren Yıldırım, s. 148-149. Karş. HMK m. 73-74.

⁵⁴⁷ Özekes, s. 169, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 451, Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1902.

⁵⁴⁸ Özekes, s. 193.

⁵⁴⁹ Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 330, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 303, Karşlı, Usûl, s. 378.

⁵⁵⁰ "Harca tâbi davalar, harcın yatırıldığı tarihte; harca tâbi olmayan davalar ise dilekçenin hâkim tarafından havale edildiği tarihte dava açılmış sayılır. Ancak harcın yatırıldığı tarihten veya havale tarihinden sonraki bir tarihte davacı dilekçeyi kaleme vermiş ve kalem tarafından bu durum belgelendirilmişse, dava harç veya havale tarihinde değil, dilekçenin kaleme verildiği tarihte açılmış sayılır." 06.02.1984 tarih ve 7/3 sayılı İBK (RG 19.03.1984, 18346).

⁵⁵¹ "Başka bir yer aracılığıyla gönderilen dava dilekçesinin, gönderme talebi ile müracaat edilen yer mahkemesinde harcının yatırıldığı tarihte dava açılmış sayılır." 11. HD, 29.04.2002, 384/3929 (YKD, 2002/9, s. 1349).

davacıya bir kayıt fişi verilmektedir. Bu durumda tevzi bürosu bilgisayarına kayıt tarihi, ihtiyati haciz talebinde bulunma zamanı olarak kabul edilecektir (HTMYİY m. 18/a)⁵⁵².

b. Maddî Hukuk Bakımından Ortaya Çıkan Sonuçlar

Davanın açılması ile birlikte, gerek maddî gerekse yargılama hukuku bakımından birtakım sonuçlar ortaya çıkmaktadır. İhtiyati haciz talebi, doğrudan davanın açılmasındaki gibi maddî hukuka etkili sonuçlar meydana getirmese de, davadakine benzer bazı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır⁵⁵³. Örneğin davanın açılmasının sonuçlarından biri olan karşı tarafın önceden temerrüde düşürülmesi durumunun, ihtiyati haciz talebi bakımından meydana geldiğini söylemek güçtür. Çünkü kambiyo alacaklarında temerrüt, kural olarak asıl borçlular için senedin vâdesinde ibrazıyla⁵⁵⁴; müracaat borçluları bakımından ise ihbarla birlikte ortaya çıkmaktadır⁵⁵⁵. Dolayısıyla ister asıl borçlu isterse müracaat borçluları olsun, sadece ihtiyati haciz talebiyle temerrüt ortaya çıkmaz. Çünkü ihtiyati hacizlerde genellikle karşı taraf dinlenmeden karar verilmektedir. Bu açıdan kambiyo borçluları hakkında temerrüdün meydana gelmesi için, ihtiyati haciz talebinin kambiyo borçlularına tebliğ edilmiş olması gerekmektedir⁵⁵⁶.

Bir diğer husus, ihtiyati haciz talebiyle kambiyo alacaklarına yönelik işlemeye başlamış olan zamanaşımı süreleri kesilecek midir? Başka bir deyişle kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati haciz talepleri, maddî hukuk bakımından zamanaşımının kesilmesi sonucunu doğurur mu? Türk Ticaret Kanunu'nun 750. maddesinde zamanaşımının davanın açılması, takip talebinde bulunulması, davanın ihbar edilmesi veya alacağın iflâs masasına bildirilmesiyle kesileceği belirtilmiştir

⁵⁵² Karş. Özekes, s. 193, Pekcantez, Atalay, Özekes, s. 331, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 302, Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, ss. 232-233, dn. 22, Karşlı, Usûl, s. 378.

⁵⁵³ İhtiyati haciz talebinin maddî hukuk bakımından sonuçları için bkz. Özekes, ss. 193-194.

⁵⁵⁴ Öztan, s. 136, Poroy, Tekinalp, ss. 184-185, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 149, İmregün, s. 81, Bahtiyar, s. 74, Kayar, s. 107, Bilgili, Demirkapı, s. 111. "Bononun vâdesinde keşideciye (tanzim edene) ibrazı ile borçlu mütemerrit olur." HGK, 22.03.2000, 12-706/181 (YKD, 2000/7, ss. 1018-1021).

⁵⁵⁵ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 149, Öztan, ss. 161-162, İmregün, s. 101. İhbar mecburiyeti için ayrıca bkz. Seven, İhbar Mecburiyeti, ss. 1899-1902.

⁵⁵⁶ Özekes, s. 194.

(eTTK m. 662)⁵⁵⁷. Söz konusu maddeye ilişkin uygulamaya baktığımızda Yargıtay kararlarında ihtiyati haczin zamanaşımını kesmeyeceği belirtilmektedir⁵⁵⁸. Doktrinde **Özta**n tarafından kambiyo senetlerine ilişkin ihtiyati haczin, zamanaşımını kesici vasıfta işlemlerden olmadığı ifade edilmiştir⁵⁵⁹. **Poroy/Tekinalp** de ihtiyati haciz talebinde bulunmayla zamanaşımının kesilmeyeceği görüşündedir⁵⁶⁰. Keza **Cura** da bir Yargıtay kararına atıfta bulunarak ihtiyati haczin zamanaşımını kesmeyeceğinden söz etmektedir⁵⁶¹.

Kambiyo senetlerine ilişkin ihtiyati haciz talebi, ister icra takibi olarak kabul edilsin⁵⁶² isterse de bu şekilde kabul edilmesin, zamanaşımını kesen sebeplerden biri

⁵⁵⁷ Karayalçın, ss. 119-120, Domaniç, ss. 410-420, Özta, ss. 198-199, İmregün, s. 105, Kayar, s. 126, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 185, Kendigelen, ss. 312-313. “Kambiyo senetlerinde; davanın açılması, icra takibi yapılması, davanın ihbar edilmesi veya alacağın iflâs masasına bildirilmesi sonucunda zamanaşımı kesilir.” 12. HD, 02.06.2006, 8501/11827 (Kazancı HHD, Ocak-Şubat 2007, S. 29-30, ss. 180-181). Benzer yönde bkz. 12. HD, 31.01.2006, 25823/1807 (YKD, 2006/6, ss. 919-920).

⁵⁵⁸ “Takipten önce tapuya ihtiyati haciz şerhi konulması bir icra işlemi değildir. Bu nedenle zamanaşımını kesmez. Merciin itirazın kabulüne karar vermesi gerekirken, yazılı şekilde istemin reddine karar vermesi isabetsizdir.” 12. HD. 21.09.2000, 11527/13244 (Hasan Özkan, **Açıklamalı – İctihatlı İcra ve İflâs Davaları ve Tatbikatı**, 3. Baskı, Ankara 2004, s. 1093). Keza bkz. “Mahkemeden ihtiyati haciz kararı almak ve bunu tatbik ettirmiş olmak, zamanaşımını süresi içinde icra dairesinde usûlüne uygun takip talebinde bulunmadıkça zamanaşımı süresini kesen kanunî sebeplerden sayılmaz.” 12. HD, 30.03.1978, 2708/2987 (YKD, 1978/12, s. 1990). Benzer yönde bkz. “Yasada sayılmış olan zamanaşımı sürelerini kesen veya durduran nedenler arasında yer almayan ihtiyati haciz kararının, zamanaşımını kesmesi söz konusu olmaz.” İİD, 12.02.1973, 1482/1290 (RKD, 1973/6-8, s. 313).

⁵⁵⁹ Özta, s. 198.

⁵⁶⁰ Poroy/Tekinalp, s. 223. Ayrıca yazarlar, Türk Ticaret Kanunu’nun 750. maddesinde (eTTK m. 662) belirtilen dava açılması ibaresini geniş yorumlayarak borçlu tarafından açılan menfi tespit davasının da zamanaşımını keseceğinden bahsetmektedirler (Poroy, Tekinalp, s. 223). Benzer görüşte bkz. Kendigelen, s. 312, dn. 119. Aynı yönde bkz. “TTK’da kambiyo senetlerinde zamanaşımını kesen nedenler sınırlı şekilde sayılmıştır. Bu nedenlerden biri de dava açılmasıdır. Davanın kimin tarafından açılacak bir dava olduğu hususunda bir açıklık bulunmamaktadır. Borçlu tarafından açılan menfi tespit davası da zamanaşımını keser ve bu dava süreci içinde, menfi tespit kararının kesinleşme tarihine kadar zamanaşımı işlemez.” 12. HD, 16.02.2007, 690/2457 (Yargı Dünyası, Kasım 2007, S. 143, ss. 151-152). Her ne kadar maddede açıklık olmasa da kambiyo senetlerinde zamanaşımına ilişkin düzenlemeye bakıldığında bu hüküm, kanaatimizce alacaklının alacağını elde etmek amacıyla harekete geçmesi düşüncesi ile getirilmiş bir düzenlemedir. Borçlunun fiili ile kendi lehine olan zamanaşımının kesilmesini kabul etmek, genel hükümlerdeki zamanaşımına ilişkin temel esaslara da ters düşmektedir. Nitekim Türk Borçlar Kanunu’nun 154. maddesinin ikinci fıkrasında “*alacaklının*” dava açmış olmasından bahsedilmiştir. Yine Türk Borçlar Kanunu’nun 157. maddesinin kenar başlığında yer alan “*Alacaklının fiili halinde*” ibaresi, zamanaşımının ancak alacaklının açmış olduğu dava ile kesileceğini göstermektedir (BK m. 136).

⁵⁶¹ Cura, s. 2.

⁵⁶² Doktrinde ihtiyati haczin icra takibi kabul edilmesi halinde zamanaşımını keseceği kabul görmektedir. Bu konuda bkz. Berkin, s. 15, Özkes, s. 261, Kuru, s. 2510, Bacanak, s. 522.

olarak kabul edilmelidir⁵⁶³. İhtiyati haciz, dava veya takip talebinde bulunma olarak kabul edilmese dahi zamanaşımını kesen bir sebep olarak kabul edilmelidir. Aksine bir düzenleme olmadıkça genel hükümler, kambiyo alacakları bakımından da dikkate alınır (TTK m. 1/2)⁵⁶⁴. Bu bağlamda Türk Borçlar Kanunu'ndaki zamanaşımının kesilmesine ilişkin mantık esas alındığında, kambiyo alacakları yönünden ihtiyati haciz talebinin zamanaşımını kestiği sonucuna varılacaktır⁵⁶⁵. Bu yaklaşım, ihtiyati haczin geniş anlamda icra takibatı olarak değerlendirilmesini zorunlu kıldığı gibi zamanaşımı müessesesinin amacına da uygundur⁵⁶⁶.

Türk Ticaret Kanunu'nun 751. maddesinde zamanaşımını kesen işlem, kimin hakkında gerçekleşmiş ise sadece ona karşı hüküm doğuracağı belirtilmiştir (eTTK m. 663). Bu bağlamda birden fazla borçlunun yer aldığı kambiyo ilişkilerinde, hangi borçlu için ihtiyati haciz talebinde bulunulmuşsa, zamanaşımı sadece ona karşı kesilecektir. Nitekim burada borçlar hukukundaki zamanaşımının kesilmesine ilişkin ilke tersine çevrilmiştir.

c. Yargılama Hukuku Bakımından Ortaya Çıkan Sonuçlar

İhtiyati haciz talebinde bulunma, maddî hukukta olduğu kadar yargılama hukuku açısından da birtakım sonuçlar meydana getirmektedir. Bu bağlamda öncelikle mahkemelerin ihtiyati haciz talebini inceleme zorunluluğundan bahsedebiliriz. Her şeyden önce mahkemeler, önlerine gelen talepler hakkında iyi ya da kötü mutlaka bir karar vermek zorundadırlar (AY m. 36/2). Mahkemelerin önlerine gelen talepler hakkında karar verme zorunluluğu, dava ve nihaî korumalarda olduğu kadar geçici hukukî korumalar bakımından da geçerlidir⁵⁶⁷. Kambiyo

⁵⁶³ Özekes, s. 262, Kuru, ss. 2510-2511, Yılmaz, s. 1119.

⁵⁶⁴ Türk Ticaret Kanunu'nun 1. maddesinin ikinci fıkrasında hakkında ticarî hüküm bulunmayan ticarî işlerde mahkemenin, ticarî örf ve âdete, bu dahi yoksa genel hükümlere göre karar vereceği hükme bağlanmıştır.

⁵⁶⁵ Bu düşüncenin gerekçeleri hakkında bkz. Özekes, ss. 262-263.

⁵⁶⁶ İhtiyati haczin icra takip işlemi olarak kabul edilmesinin sonuçları için bkz. Bacanak, s. 522.

⁵⁶⁷ Özekes, s. 195. Aksine bir tutum, hakkın yerine getirilmesinden kaçınılmış olması sebebiyle hâkimlerin hem hukukî (HMK m. 46/e) hem de cezaî sorumluluklarına yol açabilir. Hâkimler ve savcılar görevleriyle ilgili işledikleri suçlardan dolayı cezalandırılmaları genel hükümlere tâbi kılınmamış bu konuda özel düzenleme yapılması kabul edilmiştir (AY m. 140/3). Bu sebeple hâkimler cezaî sorumluluğu ve usûlü, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nda düzenlenmiştir (Pekcanıtez, Atalay, Özekes, s. 157). Bu konuda ayrıca bkz. İ. Postacıoğlu, Usûl, ss. 66-77, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 306, Karşı, Usûl, ss. 401-402, Ercan, ss. 50-57.

senetlerine dayalı ihtiyati haciz taleplerinde kambiyo senedinin ihtiyati haciz dilekçesine eklenmemiş olması, mahkemenin talebi inceleme zorunluluğunu ortadan kaldırmaz. Böyle durumlarda mahkeme, ihtiyati haciz talebinde bulunana senedin aslını ibraz etmesi için süre vermelidir. Tanınan sürede senedin aslı ibraz edilmez ise, talep reddedilmelidir; ibraz edilirse kambiyo senedi çerçevesinde bir inceleme yapıp ona göre karar verilmelidir⁵⁶⁸.

İkincisi ihtiyati haciz yargılamasında yargılamanın temel şartları ile ihtiyati haczin şartları, ihtiyati haciz talebinde bulunulan tarih esas alınarak incelenecektir⁵⁶⁹. Örneğin kambiyo alacaklarının muaccel olup olmadıkları, kambiyo hukukuna ilişkin aranan şartların yerine getirilip getirilmediği (protesto, ihbar vs.), senedi elinde bulunduranın meşru hamil olup olmadığı veya senedin zamanaşımına uğrayıp uğramadığı gibi hususlarda ihtiyati haciz talebinde bulunma tarihi esas alınacaktır. Eğer bu şartlardan tamamlanması mümkün olanlar varsa bunların tamamlanması için süre verilmeli; aksi halde şartların gerçekleşmediğinden talep reddedilmelidir.

Üçüncüsü ihtiyati hacizde geleceğe yönelik kesin bir çözüm amaçlanmadığından, ihtiyati haciz talebi karşı tarafın rızasına gerek olmaksızın her zaman geri alınabilir⁵⁷⁰. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 123. maddesindeki davanın geri alınmasının karşı tarafın açıkça rızasına tabi kılındığı durum, burada uygulanmaz⁵⁷¹.

⁵⁶⁸ Şimşek, s. 213.

⁵⁶⁹ Özekes, s. 195. Dava bakımından karşı. İ. Postacıoğlu, Usûl, s. 402, Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 334, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 306, Karşlı, Usûl, 402, Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, s. 236 vd. “Her davada açıldığı tarihte tespit edilen vaziyet hükme esas ittihaz olunması iktiza eylesine ve böyle bir davada da talebinin kabule şayan olduğunu ispat eden davacıya karşı davanın ikamesiyle davalı mütemerrit hale düşmüş addedilmesi muvafık bulunmasına binaen, nafakanın bağlanmasında olduğu gibi arttırılma veya eksiltilmesine dair olan taleplerin kabulünde de buna *dava tarihinden itibaren hükmolunması* icap ettiğine...” İBK, 28.11.1956, 15/15 (RG, 27.12.1956, 9494).

⁵⁷⁰ Özekes, s. 195. Davanın geri alınmasının feragat ve dosyanın işlemden kaldırılmasından farkları için bkz. Pekcanitez, Atalay, Özekes, ss. 335-336, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, ss. 308-309, Karşlı, Usûl, ss. 402-403, Ercan, s. 226.

⁵⁷¹ Hüküm, davayı esastan çözen nihai kararlar olarak tanımlanmaktadır (Ali Himmet Berki, **Nihai Karar Ne Demektir?**, Adalet Dergisi, 1945/5, s. 448). Davayı geri alma yasağı konusunda bkz. Pekcanitez, Atalay, Özekes, ss. 335-337, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, ss. 308-309, Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, ss. 236-237, Karşlı, Usûl, ss. 402-403. Ancak ihtiyati haciz yargılamasında uyuşmazlığı esastan sonlandıran bir karar verilmediği için, ihtiyati haczin hukukî niteliği ve amacı dikkate alındığında söz konusu düzenlemenin ihtiyati haciz bakımından geçerli olmadığı kanaatindeyiz.

Bir diğ er husus ihtiyati haciz talebinin genişletilmesi veya değ iştirilmesi, normal bir yargılamadaki davanın genişletilmesi veya değ iştirilmesinden farklıdır. Nitekim ihtiyati haczin çok kısa bir sürede ve çoğ u zaman karşı taraf dinlenmeden verildiğ i düşünöldüğ ünde talebin genişletilip değ iştirilmesi pek mümkün gözökmemektedir. Buna rağ men duruşma açılmışsa duruşmanın sonuna kadar talebin değ iştirilmesi ve genişletilmesine izin verilmelidir⁵⁷². Örneğ in kambiyo alacakları bakımından birden çok kambiyo senedi varken alacaklı yalnız biri için ihtiyati haciz talep eder ve sonradan bu talebini diğ er kambiyo senetleri bakımından genişletirse, talebin kambiyo senedi eklenerek genişletilmesi mümkün olacaktır⁵⁷³. Ancak sonradan eklenen kambiyo senedi için ihtiyati haciz şartları oluşmamışsa, ömesela bazılarının vâdesi gelmemiş ise, alacaklar ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Vâdesi gelen alacaklar İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinin birinci fıkrasına göre; vâdesi gelmemiş alacaklar ise, İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde incelenip, şartları oluş an alacaklar bakımından ihtiyati hacze karar verilmelidir.

Aynı kambiyo alacağ ına yönelik birden fazla ihtiyati haciz talebi varsa, bunlar arasında derdestlik söz konusu olup olmayacağ ı akla gelebilir. Derdestlik, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesinin (1) bendinde bir dava şartı olarak kabul edilmiştir⁵⁷⁴. Derdestliğ in amacına bakıldığında; usûl ekonomisi, karşı tarafın dürüstlük kuralına aykırı davranışının önlenmesi, mahkemelerin boş yere meşgul edilmemesi ve aynı zamanda çelişik kararların ortaya çıkmaması gözetildiğ inden⁵⁷⁵, iki ihtiyati haciz talebi arasında da derdestlikten bahsedilebilir⁵⁷⁶. Bir kambiyo senedine dayalı olarak birden farklı müracaat borçlularına karşı ihtiyati haciz talepleri ya da bir müracaat borçlusuna karşı birden farklı kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati haciz talepleri, söz konusu talepler arasında derdestlik meydana getirmez.

⁵⁷² Özekes, s. 197. Kanaatimizce iddia ve savunmanın genişletilmesi, ihtiyati haciz bakımından sınırsız bir şekilde uygulanmamalıdır. Basit yargılama usûlünde geçerli olan iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değ iştirilmesi yasağ ı, bu yargılama usûlüne tabi olan ihtiyati hacizler açısından da dikkate alınmalıdır.

⁵⁷³ Özekes, s. 197.

⁵⁷⁴ Bu konuda bkz. Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 291, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 265.

⁵⁷⁵ Derdestlik konusunda bkz. İ. Postacıoğ lu, Usûl, s. 410, Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 334, Özekes, ss. 198-202, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, ss. 307-308, Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, ss. 244-245, Karşlı, Usûl, s. 372, Ercan, s. 226.

⁵⁷⁶ Özekes, s. 199.

Çünkü ilk halde ihtiyati haczin tarafları, ikincisinde ise konuları aynı değildir. Dolayısıyla bu gibi hallerde derdestlikten söz edilemeyecektir. Ancak aynı kambiyo senediyle aynı borçluya karşı birden fazla mahkemeden ihtiyati haciz istenmesi, talepler arasında derdestlik meydana getirecektir.

F. Kambiyo Senetlerine Dayalı İhtiyati Hacizlerde Yargılama Usûlü

1. Uygulanacak Yargılama Usûlü

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yazılı ve basit olmak üzere iki çeşit yargılama usûlü düzenlenmiştir⁵⁷⁷. İhtiyati haczin düzenlendiği hükümlere baktığımızda hangi yargılama usûlünün uygulanacağı konusunda herhangi bir düzenleme mevcut değildir⁵⁷⁸. Ancak Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 319. maddesinin (c) bendinde ihtiyati hacizde uygulanacak yargılama usûlünün, basit yargılama usûlü olduğu açıkça hükme bağlanmıştır⁵⁷⁹.

İhtiyati haciz talebi, HMK m. 317/1 gereği bir dilekçe ile istenecektir⁵⁸⁰. Bu dilekçede, dilekçede bulunması gereken temel hususlar dışında, ihtiyati hacze esas olan alacağın ve hangi ihtiyati haciz sebebine, niçin dayanıldığına da belirtilmesi gerekir (İİK m. 258/1, HMK m. 318)⁵⁸¹. Hâkim kambiyo alacağına yönelik önüne gelen ihtiyati haciz talebini incelerken, senedin kambiyo senedi vasfında olup olmadığına da bakmalıdır. Çünkü ihtiyati haciz talep edenin karşı taraftan kambiyo hukukuna özgü bir alacağının olduğu kanaati, ancak ibraz edilen kambiyo senedinin

⁵⁷⁷ Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 579, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, ss. 477-480, Karşlı, Usûl, s. 586.

⁵⁷⁸ Üstündağ, s. 409. İcra ve İflâs Kanunu'nun 258. maddesinin kenar başlığı "*ihtiyati haciz kararı*" şeklindedir; ancak madde ihtiyati haciz kararından çok, ihtiyati haciz talep edilecek mahkemeyi, yargılamasını ve reddi halinde karara karşı başvurulabilecek kanun yollarını düzenlemektedir. Bu sebeple, maddenin kenar başlığının "*ihtiyati haciz yargılaması*" olması yönünde bkz. Özekes, Değerlendirme, s. 449.

⁵⁷⁹ Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 580, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 769, Karşlı, Usûl, s. 586. Ayrıca bkz. Özekes, s. 202, Berkin, s. 55, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 451, Ansay, s. 315, A. N. Erol, **Takip Hukukunda Kambiyo Senetleri**, Ankara 1971, s. 214.

⁵⁸⁰ Kuru, s. 2506-2507, Üstündağ, s. 409, Ansay, s. 315, Şimşek, s. 213. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 317. maddesinin dördüncü fıkrasında dilekçelerin yönetmelikte belirlenecek formun doldurulması suretiyle de verilebileceği hükme bağlanmıştır.

⁵⁸¹ Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 581, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 770, Karşlı, Usûl, s. 587, Kuru, s. 2507, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Öztan, Özekes, s. 451. Özellikle ihtiyati hacze esas teşkil eden kambiyo senedinin dilekçeye eklenmesi önem arz eder. Özellikle elden ele dolaşma (tedavül) kabiliyeti bulunan bu gibi senetlerin fotokopilerine ya da örneklerine dayalı olarak ihtiyati haciz kararı vermek sakıncalıdır. Aksi takdirde umulmadık zararların doğması pek muhtemeldir. Bu konuda bkz. Kuru, s. 2507, Şimşek, s. 213.

incelenmesiyle ortaya çıkabilir. Bu açıdan kambiyo senedindeki unsurların eksikliği halinde hâkimin ihtiyati hacze karar verip vermeyeceği, eksikliğin kambiyo senedinin vasfına etki edip etmediğine ve kanunî unsurları eksik olan bir senet varsa bunun soyut bir borç ikrarı olarak kabul edilip edilemeyeceğine bağlıdır. Örneğin bir bonoda yer alması gereken zorunlu unsurlardan “bono” veya “emre muharrer senet” kelimesi senet metninde yer almasa bile, diğer unsurlarının bulunması halinde yine ihtiyati hacze karar verilebilmelidir⁵⁸². Çünkü bono hukukî niteliği itibarıyla soyut borç ikrarı (TBK m. 18; BK m. 17) olup, iktisadî açıdan ise tıpkı poliçe gibi kredi aracıdır⁵⁸³. Dolayısıyla böyle bir senede dayanan ihtiyati haciz talepleri, kabul edilmelidir; ancak tamamlayıcı merasim olarak ihtiyati haczin kambiyo senetlerine özgü genel haciz yoluyla tamamlanması mümkün değildir.

Talebi alan mahkeme, kural olarak duruşma açıp açmamakta serbest olduğundan dilerse dilekçenin bir örneğini karşı tarafa tebliğ edebilir (İİK m. 258/2)⁵⁸⁴. Duruşma yapılıp yapılmaması bakımından hâkimde oluşan kanaat önemlidir. Hâkim, kendisine ibraz edilen belgelere bakarak, alacaklının ihtiyati hacze esas teşkil eden alacağının varlığına yokluğundan daha fazla kanaat getiriyorsa, duruşma açmadan ihtiyati hacze karar verebilir. Ancak hâkimin alacağının varlığı konusunda ciddi tereddütleri varsa ya da borçlunun mal kaçırma ihtimali bulunmuyorsa, duruşma açılıp karşı taraf dinlenmeden ihtiyati hacze karar verilmemelidir⁵⁸⁵.

İhtiyati haciz yargılamasında duruşma açılıp açılmaması hakkında takdir yetkisi kullanılırken alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesi özenle gözetilmelidir. Çünkü duruşma açılması gereken hallerde duruşma açılmaması veya

⁵⁸² İhtiyati haciz yargılamasının bir özelliği de ispat bakımından yaklaşık ispatla yetinilmiş olmasıdır (İİK m. 258/1). Her ne kadar böyle bir kambiyo senedine dayalı olarak ihtiyati haciz talebi kabul edilse de, senet, unsurlarının bulunmaması sebebiyle kambiyo senedi vasfını kazanamaz. Böyle bir olasılıkta ihtiyati haciz kararı alınsa dahi, tamamlayıcı merasim bakımından kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibe başvurulamayacaktır.

⁵⁸³ Öztan, ss. 214-215, Poroy, Tekinalp, s. 245, Bahtiyar, s. 99, Kayar, ss. 133-134, Bozkurt, s. 93.

⁵⁸⁴ Maalesef bugünkü uygulamada İİK m. 258/2'deki “hâkim iki tarafı dinleyip dinlememekte serbesttir” hükmü yanlış değerlendirilip, hâkim karşı tarafı dinlemez şeklinde anlaşılmaktadır. Bu sebeple ihtiyati haciz yargılaması neredeyse borçlu hiç dinlenmeden yapılmaktadır. Buradaki takdir yetkisi, mutlak bir serbesti olarak algılanmamalı, şartlar karşı tarafın dinlenmesini gerektiriyorsa, hâkim, takdir yetkisini duruşma açıp karşı tarafı dinleme yönünde kullanmalıdır.

⁵⁸⁵ Özekes, ss. 203-204, E. Yılmaz, s. 1109.

bunun tam tersinin söz konusu olması, gerek borçlunun gerekse de alacaklının menfaatlerini zedeleyecektir. Eğer mahkeme, ihtiyati haciz yargılamasını duruşmalı yapmaya karar verirse, ihtiyati haciz dilekçesi karşı tarafa tebliğ edilmelidir. Karşı taraf, ihtiyati haciz dilekçesinin kendisine tebliğinden itibaren iki hafta içinde cevap dilekçesini mahkemeye sunmalıdır (HMK m. 317/2)⁵⁸⁶.

2. Ön İnceleme ve Tahkikat

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yargılama hukukumuzda getirdiği en önemli yeniliklerden birisi de ön inceleme kurumudur. Bu yolla dilekçelerin verilmesi, tahkikat, sözlü yargılama ve hüküm şeklindeki dört aşamalı ilk derece yargılamasına dilekçelerin verilmesinden sonra ön inceleme aşaması da eklenerek ilk derece yargılaması beş aşamaya çıkarılmıştır⁵⁸⁷.

İhtiyati hacizde çoğu zaman karşı taraf dinlenmeden karar verildiği göz önüne alınırsa, ön inceleme aşaması, ihtiyati haciz yargılamasında normal bir yargılamadaki şekliyle ortaya çıkmayacaktır. Ne var ki uygulamada ihtiyati haciz talepleri aynı gün içinde karara bağlanmakta ve karşı tarafın dinlenmesine gerek duyulmamaktadır. Bu açıdan ön incelemesi aşaması, basit yargılama usûlünde düzenlendiği şekliyle de ortaya çıkmayacaktır. Çünkü Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 320. maddesinin birinci fıkrası gereği mahkemelerin mümkün olan hallerde tarafları duruşmaya davet etmeksizin dosya üzerinden karar verebilecek olmaları, ön inceleme aşamasının daha sınırlı olarak uygulanabilmesini mümkün kılmaktadır⁵⁸⁸. HMK m. 320/2'deki bu düzenleme, İcra ve İflâs Kanunu'nun 258. maddesindeki "*mahkeme iki tarafı dinleyip dinlemede serbesttir*" hükmü ile de paralellik arz etmektedir. Bu nedenle

⁵⁸⁶ Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 580, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 770, Karşlı, Usûl, s. 586.

⁵⁸⁷ Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 367, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 339, Karşlı, Usûl, s. 414. Ön inceleme aşamasının getirilmesinin en önemli nedeni, uygulamada tam hazırlık yapılmadan tahkikata geçilmesi sebebiyle yargılamanın gecikmesidir. Bu yüzden yargılamanın başında karar verilmesi gereken hususlarda sonunda karar verilmemesi ve yargılamanın başında toplanmayan deliller için tahkikat aşamasında gereksiz yere vakit kaybedilmesinin önüne geçilmesi için ön inceleme aşaması kabul edilmiştir. Tüm bu sebeplerle doktrinde Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile getirilen yeniliklerin en önemlisi olarak ön inceleme aşaması görülmektedir. Bu konuda bkz. Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 8, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 339, Karşlı, Usûl, s. 36.

⁵⁸⁸ Dosya üzerinden karar verilmesi mümkün olan hallerde özellikle geçici hukukî korumalarda, taraflar duruşmaya çağrılmadan sadece dilekçe ve deliller dikkate alınarak karar verilebilmesi mümkündür. Bu hususta bkz. Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 581.

ön inceleme aşaması, mahkemenin duruşma açıp karşı tarafı dinlemesi durumunda söz konusu olacaktır⁵⁸⁹. Ancak ön inceleme aşamasının, ihtiyati haciz yargılamasının ani bir tedbir olma niteliğine uygun değildir. Bu yüzden ihtiyati haciz müessesesinin geçici bir hukukî koruma olması ve kısa sürede karara bağlanması, ön inceleme aşamasının burada çok sınırlı olarak uygulanacağı anlamını taşır. Keza basit yargılama usûlünde mahkeme, yazılı yargılama usûlünde olduğu gibi ayrı bir ön inceleme duruşması yapmaz. İlk duruşma ön inceleme amaçlı yapılır⁵⁹⁰ ve bu aşamada mahkeme, dava şartları ile ilk itirazların varlığını inceleyerek, hak düşürücü süreler ve zamanaşımı süreleri hakkında tarafları dinler (HMK m. 320/2)⁵⁹¹. Bu açıdan karşı tarafın dinlenmesi için çağrıldığı duruşma, aynı zamanda ön inceleme aşamasının da yerine geçecektir.

3. İhtiyati Haciz Yargılamasında Hukukî Dinlenme Hakkı⁵⁹²

Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında “*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*” denilmektedir⁵⁹³. Anayasa'daki bu hükmün usûl hukukundaki yansıması, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 27. maddesinde tezahür etmiştir⁵⁹⁴. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun

⁵⁸⁹ Pekcanitez, Atalay, Özkes, s. 581, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 770, Karşı, Usûl, s. 588.

⁵⁹⁰ Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 770, Karşı, Usûl, s. 588. Basit yargılama usûlündeki ön inceleme aşamasının bu özelliği, ihtiyati haczin niteliğine de uygundur. Çünkü ön inceleme aşaması için ayrı bir duruşma açılması, borçluya zaman kazandırıp, ihtiyati hacizden beklenen yararı sağlamayabilir.

⁵⁹¹ Bu düzenleme, özellikle zamanaşımına uğramış kambiyo senetlerinde hâkimin, karşı tarafa zamanaşımı def'ini ileri sürme imkânı vermesi açısından önemlidir. Senetten kambiyo alacağının zamanaşımına uğradığı gören hâkim, duruşma açarak karşı tarafın zamanaşımı def'ini ileri sürmesine imkân vermelidir. Mahkeme de, karşı tarafın zamanaşımı def'ini ileri sürüp sürmemesine göre bir değerlendirme yapmalıdır. Bu konuda ayrıca bkz. yuk. §. 3, D, 6.

⁵⁹² Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Muhammet Özkes, *Medenî Usûl Hukukunda Hukukî Dinlenme Hakkı*, Ankara 2003.

⁵⁹³ Hakan Pekcanitez, **Hukukî Dinlenme Hakkı**, Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan, İzmir 2000, s. 754, Muhammet Özkes, **İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler**, Ankara 2009, Temel Haklar ve İlkeler, s. 139, Erdener Yurtcan, **Adil Yargılanma Hakkı**, Kazancı HHD, Ağustos 2004, S. 2, s. 24.

⁵⁹⁴ Pekcanitez, s. 754. Yargıtay da son zamanlarda vermiş olduğu kararlarda adil yargılanma hakkı ile hukukî dinlenme hakkına vurgu yapmaktadır. Bu konuda bkz. “Duruşma gün ve saatinden önce dosyanın ele alınarak hüküm kurulması, savunma hakkının kısıtlanması niteliğinde olduğundan, adil yargılanma hakkı ve hukuki dinlenme hakkına aykırıdır.” 19. HD, 02.11.2006, 2957/10185 (YKD, 2007/6, ss. 1145-1146). Benzer şekilde bkz. HGK, 24.09.2008, 17-588/573 (YKD, 2009/1, ss. 9-14), HGK, 02.07.2003, 7-438/463 (Kazancı HHD, Ağustos 2004, S. 2, ss. 134- 138).

23. maddesinin birinci fıkrasında “*Davanın tarafları, müdahiller ve yargılamanın diğer ilgilileri, kendi hakları ile bağlantılı olarak hukukî dinlenilme hakkına sahiptir*” denilmektedir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında hukukî dinlenilme hakkının içeriği şu şekilde ortaya konmuştur: “**a)** *yargılama ile ilgili olarak bilgi sahibi olunması, b)* *açıklama ve ispat hakkı, c)* *mahkemenin açıklamaları dikkate alarak değerlendirmesi ve kararların somut ve açık olarak gerekçelendirilmesi*”⁵⁹⁵. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6. maddesinde ise “*Herkes gerek medenî hak ve vecibeleriyle ilgili nizalar gerek cezaî alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir.*” hükmü göze çarpmaktadır.

Görüldüğü üzere hukukî dinlenilme hakkı, ulusal olduğu kadar uluslararası bir niteliğe sahip ve hukukun birçok alanında geçerli bir yargılama ilkesidir. Hukukî dinlenilme hakkı, sadece yargılama hukukunda değil, takip hukuku bakımından da geçerli bir yargısal ilkedir⁵⁹⁶.

Bu hak, içeriğinde “*bilgilenme*”, “*açıklama ve ispat*” ile “*dikkate alınma hakkı*” şeklinde üç unsur barındırmaktadır:

⁵⁹⁵ Yargıtay da verdiği bir kararda bu hakkın üç unsuruna açıkça değinmiştir: “Adil yargılanma hakkının içinde barındırdığı temel haklardan olan ve dayanağını insan onuru ile eşitlik ilkesinden alan, hukukî dinlenilme hakkının üç unsuru vardır. Bunlar, tarafların yargılama konusunda bilgilenme hakkı, yargılama ile ilgili açıklama ve ispat hakkı, bu açıklamaların mahkemece dikkate alınıp değerlendirilmesi yükümlülüğüdür. Gerekçe özellikle tarafların yargılamada dikkate alındığının, açıklama ve delillerinin değerlendirildiğinin bir göstergesidir... Kararın gerekçeli olması hukuk devletinin ve hukukî güvenlik ilkesinin de bir gereğidir. Zira mahkemenin keyfilikten uzak şekilde, hukuka ve kanuna uygun karar verip vermediği ancak gerekçeden anlaşılabilir. Bu sebeptendir ki, Anayasa’da kararların gerekçeli olması özel olarak vurgulanmıştır. (Muhammet Özekes, “Üst Derece Mahkemeleri Kararlarında Gerekçe”, Türkiye’de İstinaf Mahkemelerinin Kurulmasından Sonra Yargıtay’ın Rolü Konferansı, Ankara 2007, ss. 78-79)” 10. HD, 24.06.2008, 24779/8902 (RG, 24.07.2008, S. 26946).

⁵⁹⁶ Pekcanitez, ss. 763-764, Özekes, Hukukî Dinlenilme, s. 195 vd, Özekes, s. 208. “Hukukî dinlenilme hakkı, tüm yargılamalar için ve yargılamanın her aşamasında uyulması gereken bir ilkedir. Bu çerçevede gerek çekişmeli ve çekişmesiz yargı işlerinde gerekse bu yargılamalarla bağlantılı geçici hukukî korumalarda, icra takiplerinde, tahkim yargılamasında, hatta hukukî uyuşmazlıklarla ilgili yargılama dışı ortaya çıkan çözüm yollarında, her bir yargılama, çözüm yolu ve uyuşmazlığın niteliğiyle bağlantılı bir şekilde hukukî dinlenilme hakkına uygun davranılmalıdır.” (Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 268). Aynı yönde bkz. Özekes, Temel Haklar ve İlkeler, s. 139. Hukukî dinlenilme hakkının hukukî niteliği konusunda bkz. Pekcanitez, ss. 754-755.

1) *Bilgilenme Hakkı*: Tarafların veya ilgililerin haklarında açılan dava veya takiplerde bilgilendirilmesi ve bu sayede aleyhine ileri sürülen hususları inceleme fırsatı bulmalarındır⁵⁹⁷. Bu durum tebligat, davet ya da ilân yoluyla gerçekleştirilir⁵⁹⁸.

2) *Açıklama ve İspat Hakkı*: Tarafların veya ilgililerin yargılama ile ilgili görüşlerini açıklayabilmesi ve yargılama faaliyetine katılarak karara etkili olabilmesi de bu hakkın diğer bir unsurudur⁵⁹⁹. Bu hakkın kapsamına yargılamanın temelini oluşturan vakıalar, bunların ispatına ilişkin faaliyet ve hukukî sebepler girer⁶⁰⁰. Özellikle duruşmalarda, duruşmanın amacına uygun şekilde tarafların açıklama yapmalarına imkân tanınmalı ve dinlenilmesinde sabırlı olunmalı, tarafların ispat kuralları çerçevesinde ispat faaliyetinde bulunarak delilleri sunmasına müsaade edilmelidir.

3) *Dikkate Alınma Hakkı*: Bu hakkın yerine getirilmesi açısından tarafların mahkeme tarafından dikkate alınması, iddia ve savunmalarının değerlendirilmesi ve kararların gerekçeli olması şarttır (AY, m.141/3)⁶⁰¹. Dikkate alma ve değerlendirme yargı organları için mutlak bir yükümlülüktür⁶⁰².

⁵⁹⁷ Özekes, Hukukî Dinlenilme, s. 86, Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 269, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 357, Karşlı, Usûl, ss. 267-268, Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, s. 187.

⁵⁹⁸ Özekes, Hukukî Dinlenilme, ss. 95-105. “Bir davada aleyhine dava açılan kişilere usûlüne uygun bir biçimde dava dilekçesiyle duruşma gün ve saatinin tebliğ edilip davadan haberdar edilmeleri yasa gereği olup, bu husus davanın görülebilme koşullarındandır.” 17. HD, 26.09.1996, 4020/4309 (YKD, 1996/11, s. 1775).

⁵⁹⁹ Bu konuda verilmiş örnek bir karar için bkz. “Adalet oldubittiye getirilmemeli, davaların süratle ve ekonomik yollarla bitirilmesi kuralı yanında davada esas olan adaletin gerçeğe uygun sağlanması amacı hiçbir zaman ihmal ve göz ardı edilmemeli, adaletin şekli hukuka tercih edilmesi üstün görülmemelidir. Gerçekten de borcu söndüren belgenin sunulması halinde dava red ile sonuçlanacaktır. Nitekim bu imkân tanınmadığından davalı ödeme belgesini temyiz dilekçesine eklemiştir. O nedenle, böyle bir savunmaya daha makul ve ihtiyatlı bakmanın usûl hükümlerinin özüne ve sözüne uygun düşeceğinde kuşku ve duraksamaya yer olmamalıdır.” 13. HD, 26.03.1992, 2432/2924 (YKD, 1992/6, ss. 895-896). Bu konuda ayrıca bkz. Özekes, Hukukî Dinlenilme, s. 106 vd, Pekcanitez, ss. 775-784, Özekes, s. 209, Pekcanitez, Atalay, Özekes, ss. 270-271, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 357.

⁶⁰⁰ Karş. Pekcanitez, ss. 779-780, Özekes, Hukukî Dinlenilme, ss. 1106-108, Özekes, s. 209, Özekes, Temel Haklar ve İlkeler, s. 140, Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 270, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 357, Karşlı, Usûl, s. 268.

⁶⁰¹ “Hükümün açık ve net olması gereği hüküm sonucu ile sınırlı olmayıp, denetime elverişli gerekçenin varlığını da gerektirir. Zira taraflar ancak gerekçe sayesinde hükümün hangi maddi ve hukukî sebebe dayandırıldığını anlayabilecekleri gibi Yargıtay denetimi de ancak kararın gerekçe içermesi halinde mümkün olacaktır.” 10. HD, 24.06.2008, 24779/8902 (RG, 24.07.2008, S. 26946). Ayrıca bkz. “Anayasa’nın 141. maddesi uyarınca her türlü mahkeme kararları gerekçeli olmak zorundadır.” 19. HD, 12.12.2003, 10756/12613 (Legal HD, 2004/13, s. 167).

⁶⁰² Pekcanitez, ss. 784-785, Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 267. Bu hususa doktrinde de dikkat çekilmiştir: “Her yargılama süjesi, başka bir varlıktır, onun ayrıca değerlendirilmesi gerekir. Matbu, şekli form ve görünüşte gerekçelerle genel olarak bilirkişi raporuna veya dosyadaki

Bu üç unsurdan biri dahi eksik olsa, artık söz konusu yargılama bakımından hukukî dinlenilme hakkının gerçekleştiğinden bahsetmek mümkün değildir. Hukukî dinlenilme hakkı, söz konusu üç unsur barındırmak koşuluyla istisnasız, çok katı bir biçimde uygulanmaz. Özellikle geçici hukukî korumalar gibi şartların gerekli kıldığı durumlarda bu ilkenin yumuşatıldığı görülmektedir⁶⁰³. Çünkü bazen bu ilkeye sıkı sıkıya bağlı kalınması da, taraflar arasındaki menfaat dengesine aykırı sonuçlar doğurabilmektedir. Bu sebeple yargılamanın arz ettiği acil ve zorunlu durumlarda bu ilke yumuşatılmıştır. İhtiyati haciz yargılaması için İcra ve İflâs Kanunu'nun 258. maddesinin ikinci fıkrasındaki “*Mahkeme iki tarafı dinleyip dinlememekte serbesttir*” hükmü buna örnek gösterilebilir. Bu düzenlemenin, ilk bakışta hukukî dinlenilme hakkını göz ardı ettiği izlenimi ortaya çıkabilir. Çünkü hukukî dinlenilme hakkının olmazsa olmaz koşullarından taraf teşkili burada zorunlu unsur olmaktan çıkarılmış ve karşı tarafın yargılamada yer alıp almaması, mahkemenin takdirine bırakılmıştır⁶⁰⁴. Ancak gerek adil yargılanma hakkı gerekse de hukukî dinlenilme hakkı, ihtiyati haciz yargılamasında da geçerli olup, tamamen bir kenara atılmış değildir⁶⁰⁵. Burada sadece, alacaklının hukukî koruma talebi, borçlunun hukukî dinlenilme hakkı karşısında menfaatler dengesi açısından öne çıkarılmıştır. Bunun nedeni ihtiyati haczin geçici bir hukukî koruma olma niteliği gereği davadaki gibi nihaî bir koruma sağlamamasıdır. Keza ihtiyati hacizle borçlunun malvarlığı elinden alınmaz; sadece borçlunun malvarlığı üzerinde mevcut veya müstakbel takibin sonucunu tehlike düşürecek tasarruflarının engellenmesi amaçlanır. Kaldı ki ihtiyati haciz, çoğu kez ani bir tedbir olarak uygulandığı zaman kendisinden beklenen yararı sağlar ve amacına ulaşır. Burada alacaklının hukukî koruma talebi ön plana çıkarılmış olsa da, eğer şartlar borçlunun dinlenmesini gerekli kılıyorsa, artık borçlu dinlenilmeden bir karara varılmamalıdır⁶⁰⁶. Ancak mahkeme, karşı tarafın

delillere atf yapan, tam bir değerlendirmeyi içermeyen gerekçelerin hepsi mutlak anlamda hukukî dinlenilme hakkına aykırıdır.” (Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 271). Aslında uygulamadaki kararların pek çoğu bu yönde verilmektedir. Hatta farklı onlarca olayda aynı gerekçelerin kullanıldığı adeta “*kes-kopyala-yapıştır*” yöntemiyle verilmiş birçok Yargıtay kararı bu konuda örnek gösterilebilir.

⁶⁰³ Özekes, Hukukî Dinlenilme, s. 212 vd, Özekes, s. 209, Özekes, Temel Haklar ve İlkeler, s. 146, Pekcanitez, s. 764, dn. 63. Hukukî dinlenilme hakkının, icra hukukundaki görünümü için bkz. Özekes, Temel Haklar ve İlkeler, ss. 141-148.

⁶⁰⁴ Özekes, ss. 219-211, Özekes, Temel Haklar ve İlkeler, s. 142.

⁶⁰⁵ Özekes, s. 209, Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1907.

⁶⁰⁶ Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1907.

dinlenmesinin ihtiyati haczin amacını bertaraf edeceğini düşünüyorsa, karşı tarafı dinlemeden de ihtiyati hacze karar verebilir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 258. maddesinin ikinci fıkrasındaki “*Mahkeme iki tarafı dinleyip dinlememekte serbesttir*” hükmü, kambiyo alacaklarına yönelik ihtiyati hacizlerde daha özenle değerlendirilmelidir. Nitekim senet metninden anlaşılan karşı tarafın ileri sürebileceği bir def’i mevcutsa (zamanaşımı, senedin kambiyo senedi olmadığı, senetteki ciro zincirinde kopukluk def’i gibi) mahkeme, karşı tarafa bunu ileri sürebilme imkânı tanımalıdır. Bu açıdan kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati hacizlerde, borçlunun ileri sürebileceği bir def’i varsa ve senetten bu anlaşılabiliriyorsa karşı taraf mutlaka dinlenmelidir. Eğer borçlu taraf, sahip olduğu bu imkânı fark edip ileri sürerse, ihtiyati haciz talebi reddedilmelidir. Ancak bu kimse, çağrılıp dinlenmesine rağmen fark etmeyerek veya bilerek def’i hakkını ileri sürmemişse, artık ihtiyati haciz talebi kabul edilmelidir.

Kambiyo senetlerine ilişkin def’iler, Türk Ticaret Kanunu’nda def’i⁶⁰⁷ ve itiraz⁶⁰⁸ kavramı ayrımı yapılmaksızın borçlunun def’ileri kenar başlığı altında düzenlenmiştir (TTK m. 825; eTTK m. 737)⁶⁰⁹. Her ne kadar kanunda def’i olarak ifade edilmiş olsa da, bu def’ilerden itiraz niteliğinde olup senetten anlaşılabilenler, örneğin senedin kambiyo senedi vasfında olmadığı hususu gibi, mahkeme tarafından ihtiyati haciz yargılamasında kendiliğinden dikkate alınmalıdır⁶¹⁰. Bu bağlamda mahkeme ibraz edilen senedin kambiyo senedi olup olmadığını, kambiyo senedi değilse soyut bir borç ikrarı olarak kabul edilip edilemeyeceğini ve senetteki ciro zincirinin düzgün olup olmadığını kendiliğinden incelemelidir. Bunların dışında

⁶⁰⁷ “Def’i, borçlunun borcunu, kesin veya geçici olarak tamamen veya kısmen yerine getirmekten kaçınmak için dayandığı hukuksal nedenlerdir” (Yılmaz, Sözlük, s. 152). Def’i mutlaka bundan yararlanacak taraf tarafından ileri sürülmelidir; aksi halde dikkate alınmaz. Def’i kavramı için bkz. Eren, ss. 67-70, Kılıçoğlu, ss. 16-17, Nomer, ss. 11-12, Remzi, Aydın, ss. 28-30.

⁶⁰⁸ “İtiraz, bir hakkın doğumuna engel olan veya o hakkı sona erdiren olgular olup, mahkeme tarafından, taraflarca ileri sürülmesi bile, kendiliğinden dikkate alınır” (Yılmaz, Sözlük, s. 335). Maddî hukuk anlamında itiraz niteliğindeki senet metninden anlaşılan def’iler için bkz. Ahmet Türk, **Kambiyo Senedi Borçlusu Tarafından Açılan Bedelsizliğe ve Hükümsüzlüğe Dayalı Menfi Tespit Davalarının Gözterdiği Özellikler**, DEÜHFD, C. 7, Prof. Dr. İrfan Başbuğ’a Armağan, İzmir 2005, ss. 337-339.

⁶⁰⁹ Öztan, s. 47, İmregün, s. 20, Kayar, s. 86, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 47, Arslan, s. 13. Kambiyo senetlerine ilişkin def’iler konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Türk, ss. 335-353.

⁶¹⁰ “Def’i hakkı veren bir husus, senet metninden açıkça anlaşılıyorsa, artık hukukî görünüşün korunması ilkesi geçerliliğini yitirir.” (Türk, s. 336).

borçlunun itiraz niteliğinde olmayan ileri sürebileceği bir def'i mevcut ise, mahkeme mutlaka borçluyu dinleyip bunu ileri sürme imkânı tanınmalıdır⁶¹¹. Çünkü böyle bir def'inin borçlu tarafından ileri sürülmesi, mahkeme tarafından verilecek kararı doğrudan etkileyecektir. Bu yüzden alacaklının haklarını zayi edebilecek haller mevcut olmadıkça, kambiyo senetleri bakımından ihtiyati hacizlerde borçluya mutlaka haklarını kullanma olanağı verilmelidir. Zira kambiyo senetleri bakımından ileri sürülebilecek def'iler, çoğu zaman ancak taraf teşkili yapılan yargılamada bir anlam ifade eder.

İhtiyati haciz talep eden taraf, Türk Ticaret Kanunu'nun 723. maddesinde (eTTK m. 635) kendisine yüklenmiş olan ihbar mecburiyetini yerine getirmemişse, mahkeme duruşma açarak müracaat borçlusunu dinlemeli, bunlara borcu ödeme imkânı verilmeden haklarında ihtiyati haciz kararı verilmemelidir⁶¹². Çünkü ihbar mecburiyeti yerine getirilmedikçe, müracaat borçluları ödememe durumundan haberdar olamaz. Dolayısıyla müracaat borçlusu bilgilendirilmeden asıl borçlunun ödememe durumu esas alınarak, hakkında ihtiyati haciz prosedürü işletilmemelidir. Aksi uygulama, kendisine ihbar veya tebligat yapılmadan aleyhine ihtiyati haciz kararı alınan borçlunun hukukî dinlenilme hakkının ihlaline yol açar⁶¹³. Böyle durumda kendisine ödeme yapma hakkı dahi tanınmayan borçlu, çok ciddi bir yaptırımla karşı karşıya bırakılmış olur. Her ne kadar ihtiyati hacizde hukukî dinlenilme hakkının ihlalden doğabilecek bu tür zararları engellemek amacıyla bir takım tedbirler⁶¹⁴ öngörülmüşse de, bunlar, borçlunun uğrayabileceği zararları azaltabilecek nitelikteki imkânlarını kullanılmasına engel olmamalıdır⁶¹⁵. Keza Türk Ticaret Kanunu'nun 723. maddesi uyarınca gerçekleştirilmesi zorunlu olan tedbirleri almadan ve borçluyu hiç dinlemeden ona karşı ihtiyati haciz kararı alınması, hiç

⁶¹¹ Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 320. maddesinin ikinci fıkrasında daha önce karar verilmeyen hallerde mahkemenin, ilk duruşmada dava şartları ve ilk itirazlarla hak düşürücü süre ve zamanaşımı hakkında tarafları dinleyeceği hükme bağlanmıştır. Kanaatimizce kambiyo senetlerindeki def'iler de bu hüküm çerçevesinde değerlendirilmelidir. Çünkü kambiyo senetlerinde borçlunun ileri sürebileceği itiraz niteliğinde olmayan def'iler, ancak kendisine hukukî dinlenilme hakkı verilen hallerde bir işlerlik kazanabilir.

⁶¹² Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1905.

⁶¹³ Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1906.

⁶¹⁴ İcra ve İflâs Kanunu'nun 259. maddesine göre ihtiyati haciz talep edenin teminat yatırması, İİK m. 265 gereği aleyhine ihtiyati haciz kararı verilen borçlunun bu karara itiraz etme olanağının bulunması ve İİK m. 259/4 ve genel hükümler çerçevesinde haksız ihtiyati haciz kararı sebebiyle borçlu ve üçüncü kişilere tazminat davası açma hakkı tanınması gibi.

⁶¹⁵ Seven, İhbar Mecburiyeti, ss. 1905-1906.

kuşkusuz hukukî dinlenilme hakkının ihlali anlamına gelecektir⁶¹⁶. Bu itibarla kendisine ihbarda bulunulmaksızın hakkında ihtiyati haciz kararı verilen borçlunun bilgilendirilme ve dolayısıyla hukukî dinlenilme hakkı ihlal edilmiş olur. Bu ihlalin ortaya çıkmaması için kendisine ihbar yapılmayan borçlu, ihtiyati haciz yargılamasında duruşmaya çağrılmalı ve kendisine savunma hakkı tanınmalıdır⁶¹⁷.

G. Kambiyo Senetlerine Dayalı İhtiyati Haciz Yargılamasında İspat ve Deliller

1. Genel Olarak

İspat, en yalın anlamıyla bir iddianın doğru ve gerçek olup olmadığı konusunda hâkimi inandırma faaliyetidir⁶¹⁸. Normal bir yargılamada kural olarak bir vakıa veya iddianın doğruluğu, ancak tam olarak ispat edilmesiyle mümkündür. Hâkim, söz konusu vakıa ya da iddia hakkında tam bir kanaate sahip olmadıkça, bunun sabit olduğuna karar veremez⁶¹⁹. İhtiyati haciz yargılamasında kanun koyucu genel ispat kurallarından ayrılarak, farklı bir düzenleme yoluna gitmiştir (İİK m. 258/1). Deliller ise, hâkimde alacağın varlığına dair kanaat uyandıracak ve talebin kabul edilmesini sağlayacak en önemli ispat araçlarıdır⁶²⁰.

İspat ve deliller bakımından ihtiyati haciz yargılamasında üzerinde durulması gereken husus, ispat yükünün hangi tarafta olduğu, ispat ölçüsü olarak neyin arandığı, nelerin ispat aracı (deliller) olarak değerlendirilebileceğidir.

⁶¹⁶ Özkes, Hukukî Dinlenilme, s. 86 vd, Seven, İhbar Mecburiyeti, ss. 1906-1907.

⁶¹⁷ Seven, İhbar Mecburiyeti, s. 1906, dn. 24.

⁶¹⁸ Bilge Umar ve Ejder Yılmaz, **İsbat Yükü**, Yeniden Yazılmış – Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul 1980, s. 2, Pekcanitez, Atalay, Özkes, s. 412, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 367, Karşlı, Usûl, s. 447, Ercan, s. 345.

⁶¹⁹ Özkes, s. 213.

⁶²⁰ Karş. Pekcanitez, Atalay, Özkes, s. 455, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 368, Karşlı, Usûl, s. 453, Ercan, s. 350.

2. Kambiyo Senetlerine Dayalı İhtiyati Hacizlerde İspat Sorunları

a. İspat Yüğü

İspat yüğü, tarafların iddia ve savunmalarını dayandırdıkları bir olayın gerçekleşmiş olup olmadığının ispat edilememesi halinde aleyhe bir kararla karşılaşma tehlikesidir⁶²¹. İcra ve İflâs Kanunu'nun 258. maddesinin birinci fıkrasında "*Alacaklı alacağı ve icabında haciz sebepleri hakkında mahkemeye kanaat getirecek deliller göstermeye mecburdur.*" denilmektedir. Söz konusu düzenlemeden de anlaşılacağı üzere ihtiyati haciz yargılamasında ispat yüğü, kural olarak ihtiyati haciz talep eden alacaklı taraftadır⁶²².

Kambiyo senetleri, soyut bir alacağı içerdiğinden⁶²³, alacaklı ihtilaf halinde talebini ve davasını bu senede dayandırabilir; asıl borç ilişkisinin varlığını, ispat yüğü altında değildir⁶²⁴. Aynı şekilde alacaklı, senedin vâdesinin gelip gelmediği konusunda ya da ihtiyati haciz sebepleri hakkında herhangi bir ispat yüğü altında değildir⁶²⁵. Çünkü mahkeme, vâdenin gelip gelmediğini, ihtiyati haciz talep edenin şeklen hak sahibi olup olmadığını ve ihtiyati haciz sebeplerinin gerçekleşip gerçekleşmediğini senede bakarak anlayabilir. Ancak İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinin ikinci fıkrasına dayanarak ihtiyati haciz talep edilmişse, alacaklı İİK m. 257/2'de belirtilen ihtiyati haciz sebeplerinden en azından birinin somut olayda gerçekleştiğini ispat yüğü altındadır⁶²⁶.

⁶²¹ Umar, Yılmaz, s. 3, Özekes, s. 214, Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 434, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 370, Karşlı, Usûl, s. 448, Ercan, s. 346.

⁶²² Özekes, ss. 214-215, Berkin, s. 46.

⁶²³ Bu hususta bkz. yuk. §. 1, B, 2. Kambiyo senetlerinin mücerretliği, bazı durumlarda biraz zayıflatılmıştır. Örneğin, senedi bilerek borçlu zararına iktisap eden kimseye karşı şahsî def'iler ileri sürülebilmektedir (Kayar, s. 40).

⁶²⁴ Öztan, s. 71, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 71, İmregün, s. 11, Bilgili, Demirkapı, ss. 56-57, Bozkurt, s. 54.

⁶²⁵ Önder, uygulamada mahkemelerin bu hususlara yeterince dikkat etmediğini ve vâdesi gelmiş alacak sahiplerinden de ihtiyati haciz sebepleri konusunda delil istediğini belirtmektedir (Önder, s. 1256).

⁶²⁶ Uyar, alacaklının İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ihtiyati haciz sebeplerinin gerçekleştiği konusunda mahkemeye kanaat verecek senet, sözleşme, ticarî defter kayıtları gibi kanıtları, dilekçesine eklemesi gerektiğini belirtmektedir (Uyar, İnceleme, s. 80). Karş. Önder, s. 1256.

Eğer hakkında ihtiyati istenen, hamilin maddî anlamda hak sahibi olmadığını iddia ediyorsa, bu konuda ispat yükü kendisine düşecektir⁶²⁷. Çünkü kambyo senetlerinde alacaklılık sıfatı bakımından önemli olan şeklen hak sahipliğidir. Bu ise, kambyo senedindeki ciro zincirinden anlaşılır⁶²⁸.

Şeklî anlamda hak sahibi olmayıp maddî anlamda hak sahibi olan kimse, bunu ispatla yükümlüdür. Örneğin, ciro zincirine göre babasının hamil sayılacağını ve kendisinin de mirasçı sıfatıyla ödeme talep ettiğini iddia eden kimse, mirasçılık sıfatını mirasçılık belgesiyle ortaya koymalı ve şeklen hak sahibi olmadığı kambyo senedine bunu eklemelidir⁶²⁹. Kambyo alacağına istinaden ihtiyati haciz talep eden kimsenin senetten yetkili hamil olduğunun anlaşılması yeterlidir; yetkili hamil, ciro zincirindeki imzaların sıhhati konusunda herhangi bir ispat yükü altında değildir⁶³⁰. Türk Ticaret Kanunu'nun 677. maddesi uyarınca kambyo senetlerinde imzaların bağımsızlığı ilkesi geçerli olup, ciro zincirinin düzgün olması, şeklen hak sahipliği bakımından yeterlidir (eTTK m. 589)⁶³¹.

Özmen, usûlüne uygun protesto keşide edilmediği için cirantalara karşı başvuru hakkını yitiren hamilin, düzenleyene yönelebilmek için, Türk Ticaret Kanunu'nun 708. maddesi gereğince (eTTK m. 620) bonoyu ibraz ettiğini her türlü delil ile kanıtlaması gerektiğini ifade etmektedir⁶³². **Gürbüz** de ibrazı, asıl borçluya karşı istenecek ihtiyati hacizlerde bir ihtiyati haciz sebebi olarak görmektedir⁶³³.

⁶²⁷ Öztan, s. 115, Kınacıoğlu, s. 27, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 33, Bozkurt, ss. 130-131.

⁶²⁸ Kopuk ciro zincirinin doğurduğu sonuçlar bakımından bkz. Kınacıoğlu, ss. 191-196, Öztan, ss. 114-115, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 129, Poroy, Tekinalp, ss. 167-169.

⁶²⁹ Kınacıoğlu, ss. 192-193, Öztan, s. 116, Kendigelen, s. 179, Kayar, s. 110, Bilgili, Demirkapı, s. 90, Bozkurt, s. 45.

⁶³⁰ Poroy, Tekinalp, s. 166, Moroğlu, ss. 716-717. Zira senedi ödeyecek kimsenin, ciroda yer alan imzaların gerçekten sahiplerine ait olup olmadığını araştırma zorunluluğu yoktur (Kayar, s. 110).

⁶³¹ Ciro zinciri ile ilgili esaslar hakkında bkz. Öztan, ss. 115-117, Poroy, Tekinalp, ss. 166-167.

⁶³² Özmen, s. 95.

⁶³³ Gürbüz, s. 396. Yazara göre ibraz yapılmadıkça, kambyo senetlerinde yer alan hakkın muaccel olduğu söylenemez. Keza yazar, borçlusuna yasal süresinde ibraz edilmeyen bir kambyo senedinin, İİK m. 257/1'de öngörülen nitelikte istenebilir duruma gelmiş bir borcu içermediğini belirtmektedir. Kanaatimizce yazarın bu yaklaşımı doğru değildir. Kambyo alacağı, kural olarak ibrazla değil vâdenin gelmesiyle muaccel olmaktadır. Bu kuralın tek istisnası da görüldüğünde ödenecek kambyo senetleridir. İbrazın asıl borçlular bakımından ana işlevi, kambyo senedinin asıl borçlusunu temerrüde düşürmektir. Ancak ihtiyati haciz şartlarını düzenleyen İİK m. 257/1'de alacağın muaccel olmasından bahsedilmiştir; yoksa borçlunun temerrüde düşürülmüş olması ihtiyati haciz için aranan şartlardan biri değildir. Bu yüzden senedi vâdesinde ibraz etmeyen bir kimsenin, ibrazı kanıtlamadıkça asıl borçluya karşı ihtiyati haciz

Kanaatimizce yazarların bu görüşlerine katılma olanağı yoktur. Çünkü bonoyu düzenleyen kimse, Türk Ticaret Kanunu'nun 779. maddesinin birinci fıkrasında tıpkı poliçeyi kabul eden gibi sorumlu tutulmuştur (eTTK m. 691/1). Bu sebeple bonoyu düzenleyen kimse, kambiyo ilişkisi bakımından asıl borçludur; kural olarak senet bedeli, bu kimse tarafından ödenmedikçe kambiyo borcu ortadan kalkmamaktadır⁶³⁴. Bu açıdan vâdesi gelen bir kambiyo senedinin ödeme için ibraz edilmemesi, müracaat borçlularını borçtan kurtarır, asıl borçluya başvurabilmek için vâdenin gelmiş olması yeterlidir⁶³⁵. İbraz etmeme, hamil yönünden alacaklının temerrüdü sonucunu doğurur; yoksa senedin asıl borçlusuna başvurma imkânını ortadan kaldırmaz⁶³⁶. Çünkü alacaklının temerrüdü, kural olarak tek başına borcu sona erdiren sebeplerden değildir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 723. maddesinin altıncı fıkrasında ihbar mecburiyetiyle ilgili bir ispat yüküne ilişkin ihbarı yapmakla yükümlü olan kimsenin, bunu belirli süre içinde yaptığını ispat etmek mecburiyetinde olduğu ifade edilmiştir (eTTK m. 635/6). Bu düzenleme çerçevesinde kambiyo senetlerinde ihtiyati haciz yargılaması bakımından, hamil kendisine yüklenen ihbar mecburiyetini yerine getirdiğini ispat yükü altındadır⁶³⁷. Türk Ticaret Kanunu'nun 723. maddesinin beşinci fıkrasında ihbarın ancak noter aracılığıyla veya kambiyo senedinin iadesi yoluyla yapılabileceği hükme bağlanmıştır (eTTK m. 635/5)⁶³⁸. Bu nedenle ihbar mecburiyetinin yerine getirildiği, ancak kanunda gösterilen şekillerden biriyle ispat edilebilir. Aksi takdirde ihbar mecburiyetini yerine getirmemiş sayılacaktır. İhbarın yapıldığı ispat edilemezse, mahkeme duruşma açarak hakkında ihtiyati haciz talep edilen borçluya tebligat yapmalı ve kendisine ödeme yapma hakkı tanınmalıdır.

isteyemeyeceğini söylemek, ihtiyati haciz için kanunda aranmayan bir şartı alacaklı aleyhine kabul etmek olur ki, bu yaklaşım da hukuka aykırıdır.

⁶³⁴ Karayalçın, s. 144, Kınacıoğlu, s. 306, Domaniç, s. 481, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 144, İmregün, ss. 114-115, Kayar, s. 134, Aslan, Ergün, s. 254, Bilgili, Demirkapı, s. 109.

⁶³⁵ Öztan, s. 136, Kendigelen, s. 221, Bilgili, Demirkapı, s. 111, Bozkurt, s. 147.

⁶³⁶ İbraz sürelerini kaçırmanın sonuçları için bkz. Öztan, s. 136, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, ss. 150-152, Kendigelen, ss. 221-222. Bu konuda ayrıca bkz. HGK, 23.11.2005, 11-576/638 (YKD, 2006/7, ss. 1039-1043).

⁶³⁷ Karayalçın, s. 112, Kınacıoğlu, s. 242, Öztan, s. 165, Bozgeyik, s. 156.

⁶³⁸ Bu düzenlemenin eleştirisi için bkz. İmregün, s. 100, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 175, Kayar, s. 124.

Kambiyo senetleri, alacağın varlığı konusunda hâkimde yaklaşık bir kanaat oluşturacak nitelikte senetlerdendir⁶³⁹. Bu bakımdan kambiyo senetlerinde senet metninden anlaşılabilen def'iler mevcutsa, ispat yükü bunu iddia eden borçlu taraftadır⁶⁴⁰. Kambiyo senetlerindeki alacağın doğmamış olduğu veya geçersiz olduğu iddia ediliyorsa, borçlu taraf bunu senede karşı senetle ispat kuralları çerçevesinde ispat etme yükü altındadır⁶⁴¹.

b. İspat Ölçüsü

İcra ve İflâs Kanunu'nun 258. maddesinin birinci fıkrasında “*alacaklının mahkemeye kanaat getirmesi*”⁶⁴² ibaresi, ihtiyati haciz yargılaması bakımından ispat ölçüsünün belirlenmesinde hareket noktasını oluşturur⁶⁴³. Her ne kadar kanun koyucu burada genel olarak ispat tanımı için kullanılan “kanaat getirme” tabirini kullansa da, bundan anlaşılması gereken tam ispatın aranmadığıdır⁶⁴⁴. Nitekim bir davada asıl hakka ilişkin nihaî bir karara varılıp uyuşmazlık sona erdirilirken, ihtiyati hacizde uyuşmazlığı nihaî olarak çözümlenmekten ziyade bir hakkın korunması amacı ön plana çıkarılmaktadır. Bu durum haklı olarak, ihtiyati haciz yargılamasındaki ispat ölçüsünün, genel kural olan tam ispat değil, yaklaşık ispat şeklinde kabul

⁶³⁹ Kambiyo senetlerinin ispat gücüyle ilgili olarak bkz. Bozkurt Yüksel, ss. 507-518.

⁶⁴⁰ Öztan, ss. 71- 72.

⁶⁴¹ Bozkurt Yüksel, s. 521.

⁶⁴² Bu ibarenin yaklaşık ispat olarak anlaşılması gerektiği belirtilse de, bu durum uygulamada yanlış anlaşılıp yanlış uygulanmaktadır. Nitekim yaklaşık ispattan hareketle bazen alacaklılar hangi ihtiyati haciz sebebine dayandığını açıkça belirtmeden ve somut bir şekilde ortaya koymadan genel olarak ihtiyati haciz talep etmekte, mahkemeler de bunu kabul etmektedir. Oysa sadece bir alacağın bulunması, ihtiyati haciz kararı için yeterli kabul edilmemelidir. Bunun dışında alacak için ihtiyati haciz kararı verilmesini haklı kılabilecek bir sebebin, somut olarak ortaya konulması da gerekir. Bu konuda Özekes, söz konusu hükümde “*İhtiyati hacze karar verilebilmesi için alacaklı, alacağını ve dayandığı ihtiyati haciz sebeplerini açıkça belirtmek ve yaklaşık olarak ispat etmek zorundadır.*” şeklinde değişiklik yapılmasını önermektedir. Bkz. Özekes, Değerlendirme, ss. 449-450. Ayrıca bkz. “İİK'nun 258/1, c. 2 gereği alacaklı, alacağı ve icabında haciz sebepleri hakkında mahkemeye kanaat getirecek deliller göstermeye mecburdur. Aynı yasanın 260. maddesine göre de ihtiyati haczin ne gibi belgelere istinaden ve ne sebeple konulduğunun ihtiyati haciz kararında gösterilmesi gerekir.” 11. HD, 20.02.2009, 107/1909 (İKİD, Kasım 2009, S. 587, ss. 6839-6840).

⁶⁴³ Özekes, s. 216.

⁶⁴⁴ Özekes, s. 217. Ansay, ispat ölçüsü bakımından tam kanaatin gerekmediğini ve hâkimin, haciz sebebine ve hacze esas olan alacağın varlığına inanabilir olmasının yeterli olacağını ifade etmektedir (Ansay, s. 315). Benzer şekilde bkz. Berkin, s. 46, Kuru, s. 2507, Üstündağ, s. 410, Yılmaz, s. 1109, Önder, s. 1257, Olgaç, Köymen, s. 1160, Türker, s. 790, Atahan, s. 27. Bu konuda bkz. “İhtiyati hacze karar verilmesi için mahkemenin alacağın varlığı konusunda kanaat edinmiş olması yeterlidir. Alacağın kesin olarak ispat edilmesi aranmamaktadır.” 19. HD, 01.11.2007, 9698/9478 (YKD, 2008/2, ss. 284-285).

edilmesi gerekliliğini doğurur⁶⁴⁵. Yaklaşık ispat ölçüsü, ihtiyati haciz yargılaması bakımından her iki taraf için de aynı olmalıdır⁶⁴⁶.

Yaklaşık ispat, en öz ifadeyle “*yalın bir iddiadan daha çok, tam ispattan daha az*” bir ispat ölçüsünü ifade etmektedir⁶⁴⁷. Yaklaşık ispat bakımından ispat edilmek istenen olayın gerçekleştiği ihtimali, gerçekleşmeme ihtimaline göre daha ağır basmalıdır. Başka bir deyişle yaklaşık ispatta hâkim, ispat edilmek istenen olayı muhtemel görmelidir; ancak bu vakıanın gerçekleşmeyeceği konusunda bir ihtimal de her zaman bulunmalıdır⁶⁴⁸.

Kambiyo alacaklarına yönelik ihtiyati haciz yargılamasında, kambiyo senedinin ihtiyati haciz talebine eklenerek mahkemeye ibrazı da yaklaşık ispatın yerine getirilmesi açısından yeterli kabul edilmelidir⁶⁴⁹. Çünkü şeklî şartları eksik olmayan kambiyo senetleri kural olarak ortada bir kambiyo alacağının olduğunu gösterir.

İhtiyati haciz talebinde bulunan kişi, maddî anlamda hak sahibi olmasa bile şeklî anlamda hak sahibi olmalıdır. Çünkü borçlar hukukundaki basit bir alacağın temliki işleminde maddî anlamda hak sahipliği önemli iken, kıymetli evrak hukukunda şeklî anlamda hak sahipliği ön plandadır. Yani senet metninden alacaklı olduğu anlaşılan kimse, gerçekte alacaklı olmasa dahi, diğer kambiyo borçlularından

⁶⁴⁵ Gürdoğan, s. 138, Belgesay, s. 244, Özekes, s. 217, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 452, Kuru, Arslan, Yılmaz, s. 435, E. Yılmaz, s. 1109, Korkusuz, s. 300.

⁶⁴⁶ Özekes, s. 217.

⁶⁴⁷ Özekes, s. 221, Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 448, Karlı, Usûl, s. 451, Ercan, s. 349. Yaklaşık ispatla ilgili doktrindeki görüşler için bkz. Özekes, ss. 218-220.

⁶⁴⁸ Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 448.

⁶⁴⁹ Atahan, s. 27. Özellikle kanunî unsurları eksik olan kambiyo senetleri yerine göre soyut borç ikrarı veya yazılı delil başlangıcı olarak ihtiyati haciz yargılamasında alacağın varlığını ispat bakımından dikkate alınmalıdır. Kanunî unsurları eksik olan kambiyo senetlerinin ispat gücü bakımından bkz. Bozkurt Yüksel, ss. 508-513, 516-517. Ancak Yargıtay, süresinde ibraz edilmeyen çekin yazılı delil başlangıcı olacağını belirttiikten sonra, böyle bir belgeye dayalı olarak ihtiyati haciz kararı verilemeyeceğine hükmetmiştir: “Süresinde ibraz edilmeyen çek, kambiyo hukukuna ilişkin niteliklerinin kaybettiğinden, sadece yazılı delil başlangıcı olarak nitelendirilebilir. Yazılı delil başlangıcı niteliği taşıyan ve bu nedenle vâdesi gelmiş bir borcun varlığını ispat etmekte yetersiz olan bir çeke dayanarak ihtiyati haciz kararı verilemez.” 11. HD, 05.04.2010, 3159/3784 (BATİDER, 2010/2, C. XXVI, ss. 349-350). Yazılı delil başlangıcı olan yerde şartları oluşmuşsa ihtiyati haciz yargılamasında kesin delil yerine yazılı delil başlangıcına göre karar verilebilmesi mümkün olmalıdır. Aynı şekilde bkz. Özekes, s. 227, Özgürol, s. 46. Bu nedenle Yargıtay’ın yazılı delil başlangıcıyla ihtiyati haciz talep edilemeyeceği görüşüne katılmıyoruz.

senette yazılı olan meblağ miktarınca alacaklı kabul edilir⁶⁵⁰. Bu noktada dikkat edilmesi gereken başvuruda bulunanın kambiyo hukuku bakımından alacaklı olma koşullarının oluşup oluşmadığıdır⁶⁵¹. Nitekim İcra ve İflâs Kanunu'nun 258. maddesinde aranan ispat ölçüsü, yaklaşık ispattır. Burada önemli olan bir vakıanın gerçek olma olasılığının gerçek olmama olasılığına göre daha ağır basmasıdır. Dolayısıyla mahkemenin bakacağı şey, senedin gerçekten bir kambiyo senedi olup olmadığı ya da en azından unsurları eksik olsa bile bir alacağın varlığına delâlet edip etmediği veyahut soyut bir borç ikrarı içerip içermediği ve talep edenin senet bakımından yetkili hamil olup olmadığıdır.

3. Kambiyo Senetlerinde İhtiyati Haciz Yargılaması Bakımından İspat Araçları (Deliller)

Deliller, bir iddianın doğru olduğuna hâkimi inandırmak için başvuru ispat araçlarıdır⁶⁵². Asıl yargılama bakımından deliller konusunda geçerli olan ilkeler, ihtiyati haciz yargılamasında da geçerlidir⁶⁵³. İspat ölçüsü her ne kadar düşürülmüş olsa da senetle ispatı lazım gelen konularda ihtiyati hacze ancak, alacaklının senet ya da en azından yazılı delil başlangıcı göstermesi durumunda karar verilecektir⁶⁵⁴.

Atahan, alacaklının usûl hükümlerinin gösterdiği şekilde alacağının varlığına az çok kanaat getirecek belgelerle ihtiyati haciz kararı alabilmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Yazara göre, alacaklının ibraz edeceği belgeler, ister protesto edilmemiş bono olsun ister adi senet olsun, hâkimde alacağın varlığı konusunda yüzde yüz kanaat oluşturmayabilir ve bu müessesenin niteliği icabıdır. Ancak yazar, uygulamada mahkemelerin ihtiyati haciz kararı verirken, adeta alacaklının alacağını belirli belgelerle ispat etmesini aradığını; bunun da, ihtiyati hacze ilişkin bu kavramın özelliğini yitirmesine sebep olduğunu belirtmektedir⁶⁵⁵. **Türker** de, uygulamada mahkemelerin vâdesi gelmemiş alacaklar bakımından ihtiyati hacze

⁶⁵⁰ Öztan, s. 115, Kınacıoğlu, ss. 191-192, Poroy, Tekinalp, s. 77, Kendigelen, s. 178, Kayar, s. 85, Bozkurt, s. 130.

⁶⁵¹ Şimşek, ss. 213-215, Bahtiyar, s. 67.

⁶⁵² Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 455, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 377, Karlı, Usûl, s. 453.

⁶⁵³ Özekes, s. 224, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 452, Önder, ss. 1256-1257, Akyazan, s. 16, Korkusuz, s. 300.

⁶⁵⁴ Kuru, s. 2507, Özgürol, s. 46, Belgesay, s. 244, Olgaç, Köymen, s. 1160, Akyazan, ss. 15-16.

⁶⁵⁵ Atahan, s. 27. Benzer şekilde bkz. Önder, s. 1256.

karar verirken gereğinden fazla titiz davrandığını; örneğin, borçlunun kaçma ihtimalini alacaklının belgeyle kanıtlamasını istediğini ifade etmektedir⁶⁵⁶. İhtiyati hacizde ispat ölçüsünün hafifletilmiş olması, her zaman ispat araçlarının değiştirildiği anlamına gelmez⁶⁵⁷. Çünkü deliller, ispatın doğrudan kendisini oluşturmaz. Hâkim, delilleri değerlendirerek bir kanaate varır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 4. maddesinin ikinci fıkrasında ticarî davalarda deliller ve bunların ikamesinin, Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu hükümlerine tabi olduğu düzenlenmiştir⁶⁵⁸. Kambiyo senetleri, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlardan olduğundan, 4. maddenin ikinci fıkrasında yapılan atıf, kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati hacizler bakımından da geçerlidir. Bu açıdan mahkemeye ibraz edilen senet, alacağın varlığı konusunda en önemli ispat aracıdır. Bu yönüyle kambiyo senedinin aslının ihtiyati haciz dilekçesiyle birlikte mahkemeye sunulması, bir zorunluluk olmasının yanında alacağın varlığı hususunda mahkemeye kanaat getirecek deliller bakımından da önemlidir⁶⁵⁹. Aslında kambiyo senedinin mahkemeye sunulmuş olması, ihtiyati haciz talebinde bulunan kişiyi birçok hususu ispat etme külfetinden kurtarmaktadır.

Kambiyo senedi miras yoluyla intikal etmişse, şeklen hak sahipliği, ciro zincirindeki kopukluk nedeniyle ortadan kalkar⁶⁶⁰. Bu durumda ihtiyati haciz talebinde bulunan mirasçılar, mirasçılık belgelerini de kambiyo senediyle birlikte

⁶⁵⁶ Türker, ss. 790-791. Özekes haklı olarak kesin delilin, özellikle ihtiyati hacze esas olan alacak ve onun muaccel olup olmadığı konusunda söz konusu olabileceğini; bunun dışında takdiri delillere başvurabileceğini belirtmektedir. Yine yazar, kesin delille ve senetle ispatın ihtiyati haciz yargılamasında mutlak olarak uygulanmaması gerektiğini de söylemektedir. Bu konuda bkz. Özekes, s. 227.

⁶⁵⁷ Özekes, s. 226.

⁶⁵⁸ HUMK'a yapılan bu atıf, HMK m. 447/2 uyarınca Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na yapılmış sayılır. Ancak henüz yürürlüğe girmeyen yeni TTK'da atfın HMK yerine yürürlükten kaldırılan HUMK'a yapılması, kanun yapma tekniği açısından doğru değildir.

⁶⁵⁹ Nitekim İcra ve İflâs Kanunu'nda alacaklının, alacağı ve icabında haciz sebepleri hakkında mahkemeye kanaat getirecek deliller göstermeye mecbur olduğu ifade edilmiştir (İİK m. 258/1, c. 2). Bu konuda Uyar, mahkemenin ihtiyati haciz ile ilgili delil toplama gibi bir işlevi ve ödevi olmadığından da bahsetmektedir (Uyar, İnceleme, s. 80).

⁶⁶⁰ Kınacıoğlu, s. 192, Domaniç, s. 129, Öztan, s. 115, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, s. 129, Poroy, Tekinalp, s. 167, Bilgili, Demirkapı, s. 97.

mahkemeye sunmalıdırlar⁶⁶¹. Çünkü maddî anlamda hak sahipliğinin ortaya çıkarılmasına yönelik mirasçılık belgesi, bir ispat aracıdır.

Senet, unsurlarının eksikliği sebebiyle kambiyo senedi vasfını taşımasa bile, yerine göre yazılı delil başlangıcı kabul edilmesi gereken durumlarda takdiri delillerle de desteklenerek ihtiyati hacze konu olabilmelidir⁶⁶².

§ 5. KAMBYO SENETLERİNDE İHTİYATİ HACİZ KARARI VE ETKİSİ

A. Genel Olarak

Kambiyo senetlerinde ihtiyati hacizlere ilişkin yapılan yargılama sonunda hâkim, alacak var olup olmadığı konusunda oluşan kanaatine göre, ihtiyati haczin kabulüne ya da reddine karar verecektir⁶⁶³. Ancak verilen bu kararlar birlikte bunun medenî usûl hukukundaki etkileri ve niteliği de önemli taşımaktadır⁶⁶⁴. Bu açıdan ihtiyati haciz talebi reddedildiğinde, alacaklının bunu aynı sebeplere dayanarak başka bir mahkemeden talep etmesi halinde, kesin hüküm etkisi söz konusu olacak mıdır? Uygulamada karşılaşılan en yaygın örneklerden biri, kambiyo senetleri hakkında ihtiyati haciz talebi reddedilen alacaklının, başka bir mahkemeden aynı senede dayanarak yeni bir durum ortaya çıkmadan ihtiyati haciz kararı istemesidir. Bu durumda konusu, sebepleri ve tarafları aynı olan bir alacak için mahkemeler tarafından farklı kararlar verilmesi, bu kararların niteliği konusunda tartışmaları da gündeme getirmiştir⁶⁶⁵. Biz bu konudaki tartışmalara girmeden ihtiyati haciz sonucu verilen kararların geçici nihaî bir karar olarak kabul edilmesi kanaatindeyiz⁶⁶⁶.

⁶⁶¹ Öztan, s. 116, Kınacıoğlu, s. 192, Kendigelen, s. 179, Gürbüz, ss. 294-296,

⁶⁶² Yazılı delil başlangıcı hakkında bkz. M. Tiftik, **Yazılı Delil Başlangıcı**, Adalet Dergisi, Ocak – Şubat 1984, S. 1, s. 247, Pekcanitez, Atalay, Özekes, ss. 474-475, Karşlı, Usûl, s. 471, Ercan, ss. 368-370. Özellikle bonolar bakımından imza dışındaki asgari unsurlarının eksikliği durumunda, senet, yazılı delil başlangıcı olarak kabul edilebilmelidir. Bu konuda bkz. Bozkurt Yüksel, ss. 508-512.

⁶⁶³ Kuru, s. 2507, Berkin, s. 47, Gürdoğan, s. 140, Özekes, s. 229, Yılmaz, s. 1112, Karşlı, s. 671, Olgaç, Köymen, s. 1160, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 452.

⁶⁶⁴ Karar, nihaî karar ve hüküm kavramları hakkında bkz. Özekes, s. 230-231, Berki, ss. 447-452.

⁶⁶⁵ Görüşler için bkz. Özekes, ss. 229-232.

⁶⁶⁶ “İhtiyati haczin reddi kararı, alacaklının bu geçici koruma tedbirinden yararlanma hakkının bulunmadığı yönünde, geçici nitelik taşıyan, tespit hükmü benzeri bir geçici nihaî karar; ihtiyati haczin kabulü ise, tam olarak bir edayı gerçekleştirilmemekle birlikte, geçici ve koruyucu icraî sonuç doğuran, geçici nihaî karar olarak kabul edilmelidir.” (Özekes, ss. 233-234).

Çünkü mahkemeler şartlar değiştiğinde talep üzerine ihtiyati haciz kararını tekrar değerlendirip değiştirebilir. Ancak hâkim, verdiği ihtiyati hacze ilişkin nihaî kararları kendiliğinden değiştiremez ve verilen ihtiyati haciz kararıyla birlikte yargılamadan elini çeker. Yani yeni bir talep veya itiraz gelmedikçe mahkeme verdiği ihtiyati haciz kararı üzerinde yeniden inceleme yapamaz. Fakat yeni bazı vakıalar ya da ispat araçları ortaya çıkarsa, reddedilen ihtiyati haciz talebi, alacaklının başvurusu üzerine yeniden değerlendirilerek kabul edilebilir⁶⁶⁷.

B. İhtiyati Haciz Talebinin Kabulü

1. İhtiyati Haciz Kararının İçeriği

Mahkeme, önüne gelen ihtiyati haciz talebindeki alacağın varlığına kanaat getirirse ihtiyati haciz talebini kabul ederek, borçlunun alacağı karşılayacak miktarda malvarlığına ihtiyaten el konulmasına karar verecektir⁶⁶⁸. İhtiyati haciz kararında nelerin olması gerektiği, İcra ve İflâs Kanunu'nun 260. maddesinde sırasıyla sayılmıştır⁶⁶⁹. Bu hükme göre ihtiyati haciz kararına;

- Alacaklının, varsa vekilinin ve borçlunun adı, soyadı ve yerleşim yeri.
- İhtiyati haciz kararının hangi belgelere istinaden ve ne miktar alacak için konulduğu.
- İhtiyati haciz konulmasının sebebi.
- İhtiyaten haczolunacak şeyler⁶⁷⁰.

⁶⁶⁷ Berkin, s. 47, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 453. Yılmaz, ihtiyati haciz talebinin reddi kararının, kesin hüküm teşkil etmediğini; dolayısıyla talebi reddedilen alacaklının daha sonra aynı konuda, aynı sebebe dayanarak, aynı miktar için ihtiyati haciz istenebileceğini belirtmiştir (E. Yılmaz, s. 1114). Kanaatimizce aynı konuda aynı sebebe dayanarak ihtiyati haciz talep edilememesi gerekir. B sebeple en azından ilk talepten farklı yeni vakıaların ya da yeni ispat araçlarının ortaya çıkması gerekir.

⁶⁶⁸ Verilecek ihtiyati haciz kararı, genel olarak ihtiyati haciz talebinin kabulü şeklinde değil de, gerekçeli olarak verilmelidir. Bu konuda bkz. 11. HD, 15.11.2005, 12706/11062 (Özekes, Karar İncelemesi, s. 469).

⁶⁶⁹ Berkin, s. 47, Kuru, s. 2508, Özekes, ss. 236-242, Üstündağ, s. 410, Ansay, s. 316, E. Yılmaz, s. 1112, Akyazan, s. 23, Gürdoğan, s. 140, Özürü, s. 367, Ayyıldız, ss. 379-380, Olgaç, Köymen, ss. 1166-1167, Salar, s. 424, Karşlı, s. 671, Akdeniz, s. 226.

⁶⁷⁰ Bu konuda bkz. A. Yumak, **İhtiyaten Haczedilen Emvalin Beyanı**, Adalet Dergisi 1939/5, s. 784 vd. Ayyıldız, ihtiyati haciz kararında haczedilecek şeylerin gösterilmesi gerektiğinden; gösterilmemişse ihtiyati haczin icrasının mümkün olmayacağından bahsetmektedir (Ayyıldız, s. 380). Yılmaz ise, uygulamada haczedilecek şeylerin "*borçlunun borca yetecek miktarda taşınır*

- Alacaklının haksız çıkması halinde borçlunun ihtiyati haciz nedeniyle uğrayacağı zararları ödemek zorunda olduğu ve gösterilen teminatın nelerden ibaret olacağı yazılır.

İhtiyati haciz kararında alacaklının adı ve soyadı ile adreslerinin gösterilmesi borçlu için önemlidir. Çünkü ihtiyati haciz borçlu aleyhine uygulanacağından, borçlunun alacaklının kim olduğunu bilmesi, uyuşmazlığı ortadan kaldırmak için kime karşı başvuracağı bakımından önem taşır⁶⁷¹.

İhtiyati haciz sebeplerinin gösterilmesi de borçlunun karara itirazı bakımından önem taşımaktadır. Borçlu kendisi dinlenmeden verilen ihtiyati haciz kararlarına karşı ancak haciz sebeplerinin neler olduğu bilerek karşı koyabilir⁶⁷². Kısaca ihtiyati haciz sebeplerinin belirtilmesi, borçlunun savunma imkânları açısından son derece mühimdir. Bu husus, borçlunun hukukî dinlenilme hakkı ile de yakından bağlantılıdır.

Alacağın miktarının açıkça gösterilmesi de ihtiyati haciz kararı bakımından mutlaka bulunması gereken unsurdur. Çünkü icra memuru ancak kararda yer alan bir şeyi uygulayabilir, icra memurunun kararda belirtilmeyen hususları kendiliğinden uygulama yetkisi yoktur⁶⁷³. Bu nedenle ihtiyati haciz kararında alacak miktarının gösterilmemesi, ihtiyati haczin uygulanmasına engel oluşturur⁶⁷⁴. İhtiyati haciz kararının hangi belgelere dayanarak ve ne miktar için verildiği belirtilirken, özellikle

ve taşınmaz malları ile üçüncü kişilerdeki hak ve alacakların ihtiyaten haczine” şeklinde belirtildiğini; ancak bunun kanuna uygun olmasa da uygulamadaki gerçeklerden dolayı pratik bir yol olduğunu ifade etmektedir (E. Yılmaz, s. 1113). Benzer şekilde bkz. Kuru, s. 2508, Gürdoğan, s. 142, Özgürol, s. 47. Üstündağ, haczin konusunu teşkil edecek olan malların imkân nispetinde açık olacak şekilde belirtilmesini vurgulamaktadır (Üstündağ, s. 410). Özekes de, ihtiyati haciz dosyasından borçlunun malvarlığı hakkında bilgi sahibi olunması durumunda ihtiyaten haczedilecek malların belirlenmesi ve sınırlamalar yapılmasının mümkün olması gerektiği görüşündedir (Özekes, s. 241). Kanaatimizce ihtiyati haciz kararında borçlunun malvarlığını tespit etmek çok güç olduğundan hacze yetecek miktarda malvarlığının haczedileceğinin belirtilmesi yeterlidir. Ancak bununla birlikte mahkeme, ihtiyati haciz kararında borçlunun hangi tür mallarının haczedilemeyeceğini de belirtmelidir. Bu şekilde hem borçlunun hacze yetecek oranda malvarlığı haczedilmiş olur hem de kanunen haczedilmesi yasak olan mallarına dokunulmamış olur. Bu yaklaşım, icra memurunu yapacağı hacizlere daha dikkatli davranmaya sevk edecektir.

⁶⁷¹ Önder, s. 1259.

⁶⁷² Özekes, s. 236.

⁶⁷³ Özekes, s. 237, Ayyıldız, s. 380, Özgürol, s. 47. Aksi görüşte bkz. Akyazan, s. 23.

⁶⁷⁴ Berkin, s. 48, Önder, s. 1259, Özekes, s. 237.

asıl alacak yanında alacağın faizi, kambiyo senetlerine ilişkin talep edilen ihtiyati hacizlerde eğer istenmişse komisyon ücreti, protesto ve ihbar giderleri ile çekler bakımından çek tazminatı da alacağa dâhil edilmelidir⁶⁷⁵.

2. Alacaklının Teminat Yatırması

İhtiyati haciz kararında talep edilen alacak ilâma dayanmıyorsa, alacaklının haksız çıkması durumunda borçlunun veya üçüncü kişilerin ihtiyati haciz nedeniyle uğrayacakları zararlar için teminat gösterilmesi gerekir (İİK m. 259)⁶⁷⁶. Teminat gösterme yükümlülüğü, haksız ihtiyati haciz dolayısıyla zarar gören borçlu veya üçüncü kişilerin alacaklıya yöneltecekleri talepleri, baştan güvence altına almaya yöneliktir⁶⁷⁷.

Alacaklıdan teminat alınması, alacağın dayandığı belgeye göre farklı ayrımlara tabi tutulmuştur. Buna göre alacak bir ilâma dayanıyorsa, alacaklıdan teminat alınmaz (İİK m. 259/2)⁶⁷⁸. İlâmın kesinleşmiş olup olmaması, önemli değildir⁶⁷⁹. Alacak ilâm değil de ilâm niteliğinde bir belgeye dayanıyorsa, teminat gösterilip gösterilmemesi mahkemenin takdirindedir (İİK m. 259/3)⁶⁸⁰. Ancak alacak

⁶⁷⁵ Özokes, s. 236, Uyar, Haciz, s. 50.

⁶⁷⁶ Kuru, s. 2509, Özokes, s. 243, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özokes, s. 454, Ansay, s. 316, Yılmaz, s. 1109, Özgürol, s. 46, Özüarı, s. 369, Karşlı, s. 672.

⁶⁷⁷ Özokes, s. 243, Berkin, s. 49, Yılmaz, s. 1109, Salar, s. 423. "İhtiyati hacizde teminatın amacı, haksız ihtiyati haciz nedeniyle uğranılan zararın, alacaklı tarafından karşılanmaması veya karşılanamaması riskine karşı hakkında ihtiyati haciz kararı verilen borçluya veya üçüncü kişilere güvence sağlamaktır." 19. HD, 06.12.2010, 12801/13843 (Yargı Dünyası, Temmuz 2011, S. 187, ss. 128-131).

⁶⁷⁸ Kuru, s. 2510, Gürdoğan, s. 140, Özüarı, s. 369, Korkusuz, s. 300. Bu hususta bkz. "İİK'nun 259/2. maddesi 'Ancak alacak bir ilâma müstenit ise teminat aranmaz' hükmünü haiz olduğu halde mahkemece ilâma bağlı alacak bakımından teminata hükmedilmesi de doğru olmamış, kararın bu nedenle alacaklı yararına bozulması gerekmiştir." 11. HD, 18.06.2004, 7179/6817 (Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özokes, s. 453, dn. 433).

⁶⁷⁹ Ansay, s. 316. Atahan, uygulamada kesinleşmemiş ilâma dayalı alacaklar için mahkemelerin ihtiyati haciz taleplerini reddettiklerinden bahsetmektedir (Atahan, s. 27). Ünsal da bir asliye hukuk mahkemesi tarafından verilen ilâma dayanılarak yapılan ihtiyati haciz isteminin, bir başka asliye hukuk mahkemesi tarafından ilâmın kesinleşmediği gerekçesiyle reddedilmesinin, yasaya aykırı ve kararı veren mahkemenin itibarını zedeler nitelikte olduğunu belirtmektedir (Ünsal, ss. 547-548). Kanaatimizce ilâma dayanan bir alacak için mahkemeler ilâmın kesinleşmiş olup olmadığını aramamalıdır. Nitekim kanunda sadece alacağın ilâma dayanması öngörülmüş, ilâmın kesinleşmiş olması aranmamıştır.

⁶⁸⁰ İlâm niteliğindeki belgeler konusunda bkz. Berkin, İcrada Hukuk, ss. 54-55, Önder, s. 1258, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özokes, ss. 392-393, Yıldırım, Deren Yıldırım, s. 300.

ne bir ilâma ne de ilâm niteliğinde bir belgeye dayanmıyorsa, alacaklıdan mutlaka teminat alınması gerekir (İİK m. 259/1)⁶⁸¹.

Bu konuda **Özekes**, uygulamadaki önemli bir sorunun altını çizmektedir. Uygulamada bazen bankaların, yaptıkları sözleşmelere müşterilerinin aleyhine teminatsız ihtiyati haciz kararı alınmasını peşinen kabul ettiği yönünde kayıtlar koyduğu ve yargı organlarının da bunu kabul ettiği görülmektedir. Yazara göre, böyle bir kayıt, teminata ilişkin İİK m. 259'daki düzenlemenin lafzına, amacına, uygulama alanına, sistematığına açıkça aykırıdır ve geçici hukukî korumaya ilişkin kanundaki haklardan peşinen vazgeçilmesi anlamını taşır. Bu nedenle bankaların koymuş olduğu bu tür kayıtlar, hem genel işlem şartları olarak hem de İcra ve İflâs Kanunu'nun 259. maddesindeki emredici hükme aykırılıktan dolayı geçersiz kabul edilmelidir. Kaldı ki borçlu olan banka müşterisinin, teminattan peşinen vazgeçmesi geçerli kabul edilse bile, sözleşme dışı üçüncü kişiler açısından vazgeçme kabul edilemez. Çünkü haksız ihtiyati haciz nedeniyle açılacak tazminat davalarında üçüncü kişilerin uğrayacakları zararları karşılayacak bir teminat bulunmalıdır⁶⁸².

Kambiyo senetlerinde ihtiyati haciz talebi bakımından, kambiyo senetleri ilâm veya ilâm niteliğinde belgelerden olmadığından teminat alınması zorunludur⁶⁸³.

Şimşek, ihtiyati haczin konusunun senet olduğundan bahisle mahkemenin takdir

⁶⁸¹ “İhtiyati haczin dayandığı belge ilâm veya ilâm niteliğinde bir belge değilse bu konuda hâkimin takdir yetkisi bulunmadığından teminat alınmadan ihtiyati hacze karar verilemez.” 19. HD, 10.03.2005, 13067/2436 (Oskay, Koçak, Deyneklî, Doğan, s. 5374).

⁶⁸² Özekes, örnek olarak sunduğu bir Hukuk Genel Kararında bu yöndeki kayıtların geçerli kabul edildiğini (Karar için bkz. HGK, 09.06.2004, 4-351/339, MİHDER, 2006/3, s. 1430 vd.); verilen bu kararın ise, birçok açıdan İcra ve İflâs Kanunu'nda düzenlenen ihtiyati hacizle bağdaşmadığını belirtmektedir (Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 454, dn. 434). Benzer şekilde Saldırım da, bankaların ihtiyati haciz talep etmesi halinde teminattan muaf olacağına dair sözleşmeye koyduğu hükmün, kamu düzeni ile kamu yararına ve kanun metnindeki ifade biçimi nedeniyle emredici hukuk kurallarına aykırı olduğunu savunmaktadır. Ayrıca bu durum, hem alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesine hem de eşitlik ilkesine aykırı kabul edilmektedir (Mustafa Saldırım, **Bankanın Talep Ettiği İhtiyati Hacizde Teminata İlişkin Sorunlar**, Haluk Konuralp'e Armağan, C. 2, Ankara 2009, (Teminat), ss. 496-497). Ancak Yargıtay, daha sonraki tarihli bir kararında genel kredi sözleşmesinde teminat istenmeyeceğine dair kaydın geçersiz olduğunu vurgulamıştır. Bu konuda bkz. “Kanunî istisnalar dışında ihtiyati haciz isteyen teminat yatırmaması bir zorunluluk olup, genel kredi sözleşmesinde bu emredici hükme aykırı olarak konulan kayıt geçersizdir.” 19. HD, 07.02.2010, 11811/1632 (MİHDER, 2010/2, ss. 389-390).

⁶⁸³ “İstem, çeke dayalı olarak ihtiyati haciz kararı verilmesine ilişkindir. İhtiyati hacze karar veren mahkeme alacağı bir ilâma bağlı olmayan alacaklıdan teminat alınmasına da karar vermek durumundadır. Esasen, teminatın cinsi ve miktarı da ihtiyati haciz kararında gösterilmesi zorunlu unsurlardandır.” 11. HD, 16.10.2006, 11144/10378 (www.kazanci.com, Erişim: 11.06.2011).

hakkının, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 87. maddesi çerçevesinde yalnız güvencenin niteliğine ve niceliğine ilişkin olacağını belirtmektedir⁶⁸⁴.

Alacaklıdan alınacak olan teminat, borçlu veya üçüncü kişilerin ihtiyati haczin uygulanması nedeniyle uğrayacağı bütün zararları karşılayacak miktarda olmalıdır. Fakat kural olarak alınacak teminat, ihtiyati hacizle güvence altına alınmak istenen alacak miktarını geçmemelidir⁶⁸⁵. Çünkü teminatın güvencesini oluşturduğu zarar, genellikle borçlunun haczedilen malda tasarruf edememesinden doğan zararlardır⁶⁸⁶. Alacaklının ibraz ettiği belgelerden haklı olduğu konusundaki kanaat de teminatın belirlenmesinde rol oynayacaktır⁶⁸⁷. Bu nedenle alacaklı, alacağının varlığı konusunda hâkimde ne kadar güçlü kanaat uyandırırorsa, teminat miktarı o kadar düşük gösterilecektir. Mahkeme, teminatın cinsini ve miktarını yukarıdaki esasları da dikkate alarak serbestçe belirleyebilir (İİK m. 259/1, HMK m. 87)⁶⁸⁸. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca teminatın miktarını ve şeklini belirlemede hâkime takdir hakkı tanınmıştır. Ancak tarafların teminat şeklini sözleşmeyle kararlaştırmaları halinde, teminat sözleşmeye göre belirlenecektir (HMK m. 87/1). Uygulamada genellikle alacağın yüzde onu oranında ve nakit olarak teminat istendiği görülmektedir⁶⁸⁹. Teminat, para olarak gösteriliyorsa, bu Türk parası olabileceği gibi yabancı para da olabilir⁶⁹⁰.

Teminat, mahkeme vizesine yatırılmadıkça alacaklıya ihtiyati haciz kararı verilemez ve alacaklı da ihtiyati haczin icrasını isteyemez⁶⁹¹. Hatta doktrinde haklı

⁶⁸⁴ Şimşek, s. 221. Ayrıca bkz. Kuru, s. 2510, Gürdoğan, s. 140.

⁶⁸⁵ Özkes, s. 245.

⁶⁸⁶ Berkin, s. 50.

⁶⁸⁷ Özkes, s. 245, Önder, s. 1257.

⁶⁸⁸ Pekcanitez, Atalay, Özkes, s. 341, Karşlı, Usûl, s. 371, Akyazan, s. 18.

⁶⁸⁹ Kuru, s. 2509, Özkes, s. 244, İ. Postacioğlu, s. 719, Gürdoğan, s. 140, E. Yılmaz, s. 1110, Uyar, Haciz, s. 47, Özgürol, s. 46, Korkusuz, s. 300. Ancak Yargıtay, bankaların ihtiyati haciz taleplerinde teminat mektubu vermesini, teminat olarak kabul etmemektedir. Bu konuda bkz. "Banka teminat mektubu ile bir kimsenin borcunu yerine getirmesini ve yerine getirmediği takdirde, teminatı alan şahıs için doğacak tehlikeleri kısmen veya tamamen üzerine alır... Bir bankanın ihtiyati haciz taleplerinde kendi teminat mektubunu vermesi garanti niteliği taşımaz... Özel hukuk tüzel kişisi olan bankalar, ihtiyati haciz taleplerinde teminat vermek zorundadır." 19. HD, 06.12.2010, 12801/13843 (Yargı Dünyası, Temmuz 2011, S. 187, ss. 128-131).

⁶⁹⁰ Özkes, s. 246.

⁶⁹¹ Kuru, s. 2510, Uyar, Haciz, s. 48, Özkes, s. 246, Korkusuz, s. 300.

olarak teminatın ihtiyati hacze karar verilmeden önce alınması gerektiği ileri sürülmektedir⁶⁹².

Teminat verilmesi gereken haller ortadan kalkmışsa alacaklının yatırdığı teminatın iadesi, Hukuk ve Ticaret Mahkemelerinin Yazı İşleri Yönetmeliği'nin 44. maddesine göre olacaktır⁶⁹³. Söz konusu düzenlemeye göre yatırılan teminat, ancak mahkeme kararı ile geri alınabilir. Ayrıca alacaklının ihtiyati haciz talebini uygulanmasından vazgeçmesi durumunda, karşı tarafa tebligat yapılmadan teminatın iadesine karar verilebilecektir. Eğer ihtiyati haciz uygulanmışsa, bu durumda hâkim, karşı tarafa tebligat yaptırıp, karşı tarafın herhangi bir zararının ve teminatın iadesine ilişkin bir itirazının olup olmadığını tespit edecektir. Buradaki karşı taraf kavramına, sadece borçlu değil bununla birlikte ihtiyati hacizden etkilenen üçüncü kişiler de dâhildir⁶⁹⁴. Çünkü teminat, sadece borçlu için değil üçüncü kişilerin zararları bakımından da güvence oluşturur.

C. İhtiyati Haciz Talebinin Reddi

Mahkemenin yaptığı inceleme sonucunda, ihtiyati haciz şartlarının oluşmadığı kanaatine varılırsa veya en azından kanunda aranan ölçüde alacağın tahsilinin tehlike altında olduğu ispat edilemezse ihtiyati haciz talebi reddedilecektir⁶⁹⁵.

Usûlî eksiklikler bakımından bunların tamamlanması mümkünse, hâkim talepte bulunana eksikliklerin tamamlanması için süre vermelidir. Eğer verilen sürede eksiklik tamamlanmışsa, esastan incelemeye geçilmeli; tamamlanmamışsa talebin usûlden reddine karar verilmelidir.

⁶⁹² Berkin, s. 50.

⁶⁹³ Ancak buna uygulamada gereği gibi uyulduğu söylenemez. Uygulamada mahkemeler, teminatın iadesinin uygun olup olmadığını icra dairelerine sormakta ve icra dairesinden gelen cevaba göre teminatın iadesine karar vermektedir. Bu konuda bkz. Özekes, ss. 249-250, Uyar, Haciz, s. 49.

⁶⁹⁴ Özekes, s. 249.

⁶⁹⁵ Önder, s. 1256, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 452, Belgesay, s. 244.

Talebin reddedilmesi durumunda yargılama giderleri, alacaklı üzerinde bırakılacaktır. Eğer duruşma yapılmış ve karşı taraf da kendisini avukatla temsil ettirmişse, borçlu lehine vekâlet ücretine de hükmedilmelidir⁶⁹⁶.

D. İhtiyati Haciz Kararının Kesinleşmesi

Bir davada hükmün kesinleşmesi şeklî ve maddî anlamda olmak üzere iki şekilde ortaya çıkar. Şeklî anlamda kesinlik, bir hükme karşı başvurulabilecek kanun yollarının kalmaması anlamına gelir⁶⁹⁷. Maddî anlamda kesinlik ise, hükmün kararı veren mahkemece değiştirilememesi, olağan kanun yollarına başvurulamaması, tekrar dava edilememesi ve daha sonra açılan davada bağlayıcı olmasını ifade eder⁶⁹⁸.

İhtiyati haciz yargılamasında hakkın esasına ilişkin bir yargılama yapılmassa da, bu yargılama sonucunda taraflara etki eden bir karar çıkmaktadır⁶⁹⁹. Ancak bu etki, davada olduğu gibi hakkın esasına ilişkin bir netice ortaya çıkarmamaktadır. Çünkü ihtiyati hacizde amaç, taraflar arasındaki uyuşmalık kesin olarak sonuçlanıncaya kadar, tahsili tehlikeye alacak yönünden mevcut ve müstakbel takibin sonucunun güvence altına alınmasıdır.

Uygulamada ihtiyati haciz talebi reddedilen alacaklının, ihtiyati haciz kararı çıkıncaya kadar başka bir mahkemeden aynı senede dayanarak talepte bulunduğu gözlenmektedir⁷⁰⁰. İlk bakışta alacaklının böyle talepte bulunulmasına yönelik mevzuatımızda engelleyici bir hüküm olmadığı söylenebilirse de, alacaklının bu davranışı, kanaatimizce hakkın kötüye kullanılması durumunu oluşturur⁷⁰¹. Şüphesiz

⁶⁹⁶ Özekes, s. 250, Kuru, ss. 2508-2509,

⁶⁹⁷ Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 561, Kuru, Arslan, Yılmaz, Usûl, s. 684, İ. Postacıoğlu, Usûl, s. 678, Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, s. 554, Ercan, s. 520.

⁶⁹⁸ Pekcanitez, Atalay, Özekes, s. 562, Alangoya, Yıldırım, Deren-Yıldırım, s. 555, Ercan, s. 521.

⁶⁹⁹ Korkusuz, ihtiyati haczin kesinleşmesini dava ve takipten önce ve sonra olmak üzere iki kategoride değerlendirmekte; fakat yazar, ihtiyati haczin kesinleşmesini, ihtiyati haczin kesin hacze dönüşmesi olarak algılamaktadır (Korkusuz, ss. 304-305).

⁷⁰⁰ Doktrinde ihtiyati haciz talebi reddedilen alacaklının, yeniden ihtiyati haciz talep etmesinin mümkün olduğu ifade edilmektedir. Bu konuda bkz. Serhat Sarısözen, **İhtiyati Hacizde Başvuru Yolları**, Legal HD, Ağustos 2006, Y. 4, S. 44, s. 2343.

⁷⁰¹ “Ayrıca, kanunun verdiği hakkın kötüye kullanılmasının mahkemece korunması beklenemez. Alacaklının bu davranışı, mahkemeye yöneltilen taleplerde hukukî yararın bulunması ve dürüstlük kuralına da aykırıdır.” (Özekes, s. 268).

bunun tespiti uygulamada oldukça güçtür. Nitekim bir mahkemenin önüne gelen ihtiyati haciz talebinin başka bir mahkeme tarafından reddedildiğini bilmesi çoğu zaman mümkün değildir⁷⁰². Fakat hâkim, bu konuda daha önceden verilen bir ret kararının olduğunu öğrenirse ya da duruşma yapılan hallerde borçlu bunu ileri sürerse; öncelikle şartlarda değişiklik olup olmadığına bakılmalı, şartlarda değişiklik yoksa ve önceki mahkeme tarafından verilen kararda esaslı bir yanlışlık bulunmadığını anlaşılırsa, alacaklının talebini reddedilmelidir⁷⁰³.

Deren-Yıldırım, ihtiyati haciz talebi üzeri verilen kararlarını dosya üzerinden verilen ihtiyati haciz kararları ile duruşma yapılarak verilen ihtiyati haciz kararları olarak iki farklı açıdan değerlendirmektedir⁷⁰⁴. Yazara göre, ihtiyati haciz talepleri mahkemece duruşma yapılan hallerde reddedildiğinde, kanun yoluna süresinde başvurulmazsa ya da kanun yolundan feragat edilir veya kanun yolu başvurusu reddedilirse, verilen red kararı, şeklî anlamda kesinleşip sınırlı olarak maddî anlamda kesin hüküm etkisi doğurur. Bu şekilde geçici hukukî korumalara ilişkin kararların sınırlı maddî anlamda kesin hüküm etkisinin kabulü, mahkemelerin devamlı herhangi bir geçerli neden olmadan yenilenen taleplerle meşgul edilmesinin önüne geçecektir. Ancak yazar, dosya üzerinden verilen ihtiyati haciz kararlarına karşı itiraz yoluna başvuru yolu olduğundan, şeklî anlamda kesinleşmeyen bu kararların maddî anlamda da kesin hüküm etkisine sahip olmayacağını savunmaktadır⁷⁰⁵.

Kanaatimizce ihtiyati haciz kararı da sınırlı olmakla birlikte bir kesinliğe sahiptir. Bir ihtiyati haciz talebi reddedildiğinde, sonradan bu talep aynı şartlar altında, aynı vakıalara dayanarak ve aynı ispat araçları ibraz edilerek yani durumda hiçbir değişiklik olmadan yenilenirse, bunun fark edilmesi durumunda önceki kararın kesinliğinden bahisle bu taleplerin reddi gerekir⁷⁰⁶.

⁷⁰² Özkes, s. 269.

⁷⁰³ Özkes, ss. 268-269. Alman ve İsviçre doktrininde ihtiyati haciz prosedürünün kendi içinde sınırlı maddî kesinliğinin olduğu kabul edilmektedir. Bu konuda bkz. Özkes, s. 267, dn. 123, Nervis Deren-Yıldırım, **4949 Sayılı ve 17.07.2003 Tarihli Kanun İle Yapılan Değişiklik Çerçevesinde İhtiyati Haciz Kararlarının Hukukî Niteliği ve Kontrolü**, YÜHFD, 2004/2, C. 1, ss. 432-438.

⁷⁰⁴ Deren-Yıldırım, ss. 442-443.

⁷⁰⁵ Deren-Yıldırım, s. 442.

⁷⁰⁶ Özkes, s. 269. Postacıoğlu, ihtiyati haciz talebinin reddedilmesi halinde, bu ret kararının kesin hüküm oluşturmadığı görüşündedir. Bu konuda bkz. İ. Postacıoğlu, s. 718.

§ 6. KAMBIYO SENETLERİNE DAYALI VERİLEN İHTİYATİ HACİZ KARARININ İCRASI

A. Genel Olarak

İhtiyati haciz kararı verildikten sonra kanun koyucu, alacaklıyı belirli süre zarfında icra dairesine başvurup kararın icrası istemeye mecbur kılmıştır⁷⁰⁷. Nitekim İcra ve İflâs Kanunu'nun 261. maddesinin birinci fıkrasında “*Alacaklı, ihtiyati haciz kararı verildiği tarihten itibaren on gün içinde kararı veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesinden kararın infazını istemeye mecburdur. Aksi takdirde ihtiyati haciz kendiliğinden kalkar.*” denilmektedir⁷⁰⁸. İhtiyati haczin icrasına yönelik genel haciz hükümlerinin uygulanacağı, İcra ve İflâs Kanunu'nun 261. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilmiştir⁷⁰⁹. Bu nedenle ihtiyati haczin icrası, İcra ve İflâs Kanunu'nun 79 ilâ 99. maddelerine göre yapılacaktır⁷¹⁰. Bununla birlikte ihtiyati haciz geçici bir hukukî koruma sağladığından, ihtiyati haczin uygulanması alacaklıya satış isteme yetkisi vermemektedir⁷¹¹.

B. Alacaklının İhtiyati Haczin İcrasını Talep Etmesi

İhtiyati haciz kararının alınması, tek başına uygulanabilmesi için yeterli değildir. Bunun için alacaklının belli bir süre içinde icra dairesine başvurarak, ihtiyati haciz kararının icrasını istemesi gerekmektedir⁷¹². Aksi takdirde verilen ihtiyati haciz kararı, İcra ve İflâs Kanunu'nun 261. maddesinin birinci fıkrası uyarınca

⁷⁰⁷ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 455, Yılmaz, s. 1133, Ayyıldız, s. 381.

⁷⁰⁸ Doktrinde bu düzenlemede geçen “*infaz*” teriminin yerine “*icra*” terimi kullanılmasının, maddenin kenar başlığına daha uygun düşeceği ve on günlük sürenin de yeknesaklığın oluşturulması bakımından yedi güne indirilmesinin yerinde olacağı savunulmaktadır (Özekes, Değerlendirme, ss. 450-451).

⁷⁰⁹ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 455, Üstündağ, s. 411, Ansay, s. 317.

⁷¹⁰ Gürdoğan, s. 142, Yılmaz, s. 1139, Önder, s. 1252, Özüarı, s. 370, Yumak, s. 784.

⁷¹¹ Özekes, s. 273, Yılmaz, s. 1130. İhtiyati haczin geçici, ilave ve tamamlama haczinden farkları konusunda bkz. Özekes, ss. 274-275. İhtiyati haczin kesin hacizden farkları için bkz. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, ss. 455-456, Önen, s. 251.

⁷¹² Önder, ihtiyati haciz kararı veren mahkemenin, kararı icrası amacıyla yetkili icra dairesine göndereceğinden bahsetmektedir (Önder, s. 1260). Kanaatimizce mahkeme verdiği ihtiyati haciz kararını kendiliğinden icra dairesine gönderemez. İhtiyati haciz kararının icrasını isteme, alacaklıya yüklenmiş bir külfettir. Nitekim İcra ve İflâs Kanunu'nun 261. maddesinde alacaklı, on gün içinde kararı veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesinden kararın icrasını istemeye mecbur kılınmış; aksi takdirde kararın kendiliğinden kalkacağı hükme bağlanmıştır.

kendiliğinden hükümsüz hale gelecektir⁷¹³. O halde alacaklı, aldığı ihtiyati haciz kararının kâğıt üzerinde kalmasını istemiyorsa, ihtiyati haczin amacına ulaşması için mutlaka icra dairesine başvurup kararın icrasını talep etmelidir.

İhtiyati haczin icrası bakımından kanun koyucu, menfaatler dengesini gözeterek alacaklıyı kısa süre içinde harekete geçmeye yöneltmiştir. Buna açıdan alacaklı, ihtiyati haciz kararı verildiği tarihten itibaren on gün içinde yetkili icra dairesine başvurarak, ihtiyati haciz kararının icrasını istemelidir. Buradaki on günlük süre, alacaklı açısından hak düşürücü süre niteliğinde olup, geçirildiği takdirde verilmiş olan ihtiyati haciz kararları kendiliğinden hükümsüz hale gelecektir⁷¹⁴. On günlük süre bakımından mühim olan, alacaklının bu süre içerisinde ihtiyati haczin icrasını talep edilmesidir; yoksa on günlük süre içinde ihtiyati haczin icra edilip borçlunun mallarına haciz konulması şart değildir⁷¹⁵. İhtiyati haczin icrası için on günlük sürenin başlangıcı, kararın alacaklıya tebliğ edildiği tarih olmayıp ihtiyati haciz kararının verildiği tarihtir⁷¹⁶. Ancak kendisinden ihtiyati haciz kararının icrası istenen icra dairesi, İcra ve İflâs Kanunu'nun 79. maddesinin birinci fıkrası gereği, talepten itibaren üç günlük süre içinde haczi yerine getirmekle yükümlüdür⁷¹⁷.

C. Yetkili İcra Dairesi

Alacaklının ihtiyati haciz kararının icrası için, ihtiyati haciz kararı veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesine mi yoksa ihtiyaten haczedilecek

⁷¹³ “İhtiyati haciz kararının verildiği tarihten itibaren on gün içinde kararı veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesinden kararın infazının istenmesi gerekir. Aksi halde ihtiyati haciz kendiliğinden kalkar.” 12. HD, 10.01.2005, 22977/267 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, s. 5394).

⁷¹⁴ İ. Postacıoğlu, s. 722, Kuru, ss. 2512-2513, Özgürol, s. 46, Korkusuz, s. 302. Sürenin hak düşürücü süre olduğu, İcra ve İflâs Kanunu'nun 261. maddesinde belirtilen “aksi takdirde verilen ihtiyati haciz kararı kendiliğinden hükümsüz hale gelir” ifadesinden çıkmaktadır.

⁷¹⁵ Kuru, s. 2512, Özekes, s. 275, E. Yılmaz, s. 1133, Özürü, s. 370, Karşlı, s. 673, Akdeniz, s. 228.

⁷¹⁶ “Anılan sürenin başlangıcı, karar tarihinden itibaren başlar. İhtiyati haciz kararının tebliğ tarihi esas alınmak suretiyle on günlük sürenin işlemeye başlayacağını kabul etmek, maddenin sözüne ve ruhuna aykırı düşer.” 12. HD, 01.11.1983, 6743/8245 (E. Yılmaz, s. 1135).

⁷¹⁷ “İcra ve İflâs Kanunu'nun 261. maddesinin yollamada bulunduğu aynı yasanın 79. maddesi gereğince icra memuru ihtiyati haciz kararının kendisine verilmesinden en geç üç gün içinde haczi yapmakla yükümlüdür. Şayet haczi istenen mallar, kararı veren mahkemenin yargı çevresi dışında ise, aynı süre içinde malların bulunduğu icra dairesine talimat yazılacaktır.” (Şimşek, s. 223 dn. 9). Aynı görüşte bkz. Karşlı, s. 673, Salar, s. 425. Ayyıldız ise, ihtiyati haciz kararının icra dairesine verilir verilmez derhal icra edilmesi gereğinden bahsetmekte ve kararın icrasını geciktiren icra memurunun hukukî ve cezaî sorumluluğunun doğacağını ifade etmektedir (Ayyıldız, s. 381). Benzer yönde bkz. Berkin, s. 57.

malların bulunduğu yer icra dairesine mi başvuracağı önem taşımaktadır. Bu husus, İcra ve İflâs Kanunu'nun 261. maddesinin birinci fıkrasında “*kararı veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesinden*” demek suretiyle çözüme kavuşturulmuştur⁷¹⁸. İcra dairesinin bu yetkisi, kesin yetki olup kamu düzenine ilişkindir⁷¹⁹. Ancak ihtiyaten haczedilecek mallar, kararı veren mahkemenin bulunduğu yerde değilse, yetkili icra dairesi malların bulunduğu yer icra dairesine istinabe ederek ihtiyati haczi tatbik ettirebilir (m. 261/2; m. 79/2)⁷²⁰.

D. İcra Dairesince Kararın İcrası

Alacaklı almış olduğu ihtiyati haciz kararıyla birlikte ihtiyati haczin icrası için süresinde yetkili icra dairesine başvurduğunda, icra dairesi, ihtiyati haciz kararında gösterilen borçluya ait mal, alacak ve haklara ihtiyaten haciz koyar. İhtiyati haciz kararı, bizzat icra müdürü tarafından tatbik olunabileceği gibi icra müdürünün yardımcılarını veya kâtiplerden biri tarafından da yerine getirilebilir (İİK m. 80/1)⁷²¹.

Özekes, icra memurunun ihtiyati haciz kararı ile bağlı olduğunu ihtiyati haciz şartlarının yerine getirilip getirilmediği konusunda bir araştırma yapamayacağını belirtmektedir⁷²². Yazar buradan hareketle icra memurunun ihtiyati haciz kararında gösterilen şeylerin dışında bir şeyi haczedemeyeceğini; kararda gösterilen şeylerin kararda belirtilen meblağı karşılayıp karşılamadığını araştıramayacağını zikretmektedir⁷²³.

Üstündağ, ihtiyati haczi uygulayacak olan icra dairesinin ihtiyati haciz kararının verilmesi için gerekli olan şekli ve maddi şartların yerine getirilmiş olup olmadığını araştıramayacağını; ihtiyati haciz kararında gösterilen malların değeri

⁷¹⁸ Özekes, s. 276, Kuru, Arslan, Yılmaz, s. 436, Ayyıldız, s. 381, Önder, s. 1260. “İİK'nun 261. maddesine göre, ihtiyati haciz kararının verildiği tarihten itibaren on gün içinde, kararı veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesinden infazının istenmesi gerekir.” 19. HD, 07.03.2002, 8085/1520 (YKD, 2004/1, ss. 108-109).

⁷¹⁹ Kuru, s. 2511, Özekes, s. 276, Yılmaz, s. 1138, Karslı, s. 673, Akdeniz, s. 228.

⁷²⁰ Kuru, s. 2511, Önder, s. 1260, Özekes, s. 277, Yılmaz, s. 1138, Üstündağ, s. 411.

⁷²¹ Önder, s. 1252.

⁷²² Özekes, s. 277, Aynı şekilde bkz. Üstündağ, s. 411.

⁷²³ Özekes, s. 278.

alacağı karşılama yetse de yetmese de bunların haczi ile yetinmek zorunda olduğunu ifade etmektedir⁷²⁴.

Yıldırım/Deren-Yıldırım, icra memurunun mahkemenin verdiği kararı incelemeye ne yetkisinin ne de hakkının olduğunu söylemekte; ancak ihtiyati haciz kararı kanuna açıkça aykırı ise, yok hükmünde kabul edilip icra memurunca icra olunamayacağını dile getirmektedir⁷²⁵.

Akdeniz, ihtiyati haciz kararını uygulayan icra dairelerinin kural olarak ihtiyati haciz kararıyla bağlı olduklarını, kararda haczedilmesi öngörülmemen malları kendiliğinden haczedemeyeceklerini belirtmektedir⁷²⁶. Yazara göre icra dairesi, ihtiyati haciz kararında gösterilen malları, bunların değeri alacağı karşılansa da karşılansa da haciz ile yetinmek zorundadır. Ancak icra memuru, kararda zikredilen mallardan tahmini değerleri alacağı, faizlerini ve masrafları karşılama yetecek olanlardan fazlasını haczetmemelidir.

Kanaatimizce icra memurunun ihtiyati haciz kararının hukuka uygunluğunu veya yerindeliğini denetleme gibi bir yetkisi bulunmamaktadır⁷²⁷. İhtiyati haciz kararında belirtilen ne ise, sadece onları yapmaya yetkilidir. Ancak bu husus, icra memurunun kanunda kendisine verilen yetki kapsamında hiçbir inceleme yapmayacağı anlamına gelmemektedir. Örneğin icra memuru, ihtiyati haciz kararında belirtilen şeylerin, İcra ve İflâs Kanunu'nun 82. maddesi uyarınca hacze kabil olup olmadığını inceleyebilecektir⁷²⁸. Çünkü kanunda emredici olarak nelerin haczedilemeyeceği belirtilmiş ve icra memuruna bu konuda bir ödev yüklenmiştir⁷²⁹.

İhtiyati haciz sırasında borçlunun üçüncü kişilerde bulunan mal ve alacakları da haczedilebilir⁷³⁰. Eğer borçlunun üçüncü kişilerdeki alacağı hamiline ait bir

⁷²⁴ Üstündağ, s. 411.

⁷²⁵ Yıldırım, Deren-Yıldırım, s. 325.

⁷²⁶ Akdeniz, s. 231.

⁷²⁷ Özgürol, s. 47.

⁷²⁸ Bu konuda bkz. "Borçlunun haczedilemeyen (haczi caiz olmayan) mal ve hakları, ihtiyaten de haczedilemez" (Kuru, s. 2512). Benzer şekilde bkz. Özekes, s. 285, E. Yılmaz, s. 1139, Üstündağ, s. 411, dn. 252, Akdeniz, s. 231.

⁷²⁹ Önder, s. 1260, E. Yılmaz, s. 1139.

⁷³⁰ Özekes, ss. 283-285, Kuru, s. 2514, Önder, s. 1252.

senede veya poliçe ve sair cirosu kabil bir kıymetli evraka dayanıyorsa, bu kıymetli evrak da taşınırlar gibi haczedilebilecektir⁷³¹.

İhtiyati haciz kararları yerine getirilirken, görevli icra memurunun işlemlerine karşı icra mahkemesine borçlu veya üçüncü kişilerce şikâyet yoluna gidilebilir (İİK m. 261/3)⁷³². Çünkü ihtiyati haciz kararının yerine getirilmesi, takip hukukuna ilişkin bir işlemdir. Ancak şikâyeti kabul eden icra mahkemesi, ihtiyati haciz kararının kaldırılmasına karar veremez; sadece yapılan işlemi iptal etmekle yetinmelidir⁷³³.

§ 7. KAMBIYO SENETLERİNE DAYALI İHTİYATİ HACİZ KARARINA KARŞI BAŞVURU YOLLARI VE KARARIN KALDIRILMASI

A. Genel Olarak

İhtiyati haciz yargılaması sonucunda hâkim, ya talebin alacaklı lehine kabulüne ya da borçlu lehine reddine karar verecektir. İhtiyati haciz talebi reddedildiğinde, alacaklı ihtiyati haciz kararının kesinliği çerçevesinde tekrar ihtiyati haciz talep edebileceği gibi⁷³⁴, İcra ve İflâs Kanunu'nun 258. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince kanun yoluna başvurabilir. Bu yolla mahkemenin takdir yetkisi, yargısal denetim altına alınmış ve keyfî uygulamaların önüne geçilmiş olacaktır. Çünkü gerek alacağın varlığı gerekse ihtiyati haczin sebeplerinin tayini bakımından mahkemenin sahip olduğu takdir yetkisinin yargısal denetime tabi olması, uygulamadaki yeknesaklığı ve hak arayanlar arasındaki eşitliği sağlama açısından önem taşımaktadır. Alacaklı, bölge adliye mahkemeleri göreve başlayınca

⁷³¹ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 264, Kuru, Arslan, Yılmaz, s. 240.

⁷³² Hakan Pekcanitez, **İcra – İflâs Hukukunda Şikâyet**, Ankara 1986, Şikâyet, s. 44, Özekes, s. 285, Üstündağ, s. 412, Ansay, s. 317, Şimşek, s. 212. Bu açıdan bkz. “Maddenin ikinci fıkrasına göre de ihtiyati haciz kararları 79'dan 99'a kadar olan maddelerdeki haczin ne suretle yapılacağına dair hükümlere göre icra edilir. Sözü edilen bu madde hükümlerine göre ihtiyati haczin uygulanması, icra dairesinin bir işlemidir. İİK'nun 16. maddesine göre icra ve iflâs dairelerinin yaptığı muameleler hakkında kanuna muhalif olmasından veya hadiseye uygun bulunmamasından dolayı tetkik merciine şikâyet olunabilir.” 12. HD, 08.11.2001, 17416/18367 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, ss. 5397-5398).

⁷³³ Kuru, ss. 2516-2517, Pekcanitez, Şikâyet, s. 44, dn. 13, Özekes, s. 287, Akdeniz, s. 230.

⁷³⁴ Özekes, s. 307, Ayyıldız, s. 380. “İhtiyati haczin kaldırılmış olması, koşulları oluşması halinde tekrar ihtiyati haciz talebinde bulunmaya engel değildir.” 19. HD, 07.04.2005, 1789/3758 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, ss. 5449-5450).

kadar⁷³⁵, aleyhine verilen ihtiyati haczin reddi kararına karşı temyiz yoluna başvuracaktır⁷³⁶. Ancak bu durum, ihtiyati haciz yargılamasının niteliğine pek uygun değildir. Zira para alacakları bakımından geçici hukukî koruma olan ihtiyati haciz, mümkün olduğunca kısa sürede incelenip karara bağlanmalıdır.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 265 ve 266. maddelerindeki düzenlemeye baktığımızda, ihtiyati haciz talebinin kabulü halinde borçlu ve üçüncü kişilerin başvurabilecekleri hukukî yollar düzenlenmiştir⁷³⁷. İhtiyati haciz yargılamasının çoğunlukla borçlu taraf dinlenmeden yapılması ve alacaklının yargılama süresince karara etki edebilmesinden dolayı, borçlu ve üçüncü kişilerin ihtiyati haciz kararına karşı koymaları, kanunda daha ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Çalışmamızın bu kısmını daha çok uygulamada sorunlar yaşanan ihtiyati haczin kabulü halinde borçlu ve üçüncü kişilerin başvuru yolları oluşturacaktır.

B. Kambiyo Senetlerine Dayalı İhtiyati Haciz Kararına Karşı Borçlu ve Üçüncü Kişilerin İtiraz Hakkı

İhtiyati haciz kararı, her ne kadar uyuşmazlığı nihaî olarak sona erdiren, kesin hüküm etkisi doğuran bir mahkeme kararı olmasa da, İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesinde "*İhtiyati Haciz Kararına İtiraz ve Temyiz*" başlığı altında gerek borçlu gerekse üçüncü kişilerin hangi nedenlere dayanarak bu kararlara karşı koyabilecekleri açıkça düzenlenmiştir. Bu düzenlemede itiraz tek yönlü olup, ihtiyati haciz talebi reddedilen alacaklının itiraz hakkı bulunmamaktadır⁷³⁸. **Sarisözen**, kanundaki bu düzenlemenin yetersiz olduğunu ifade etmekte ve alacaklıya da tıpkı borçlu ve üçüncü kişilere tanındığı gibi uygun görmediği karara karşı, itiraz olanağı

⁷³⁵ 5311 sayılı Kanun'un 16. maddesine göre, ihtiyati haciz talebinin reddi halinde alacaklı istinaf yoluna başvurabilir. Bölge adliye mahkemesi bu başvuruyu öncelikle inceler ve verdiği karar kesindir. Bu hüküm, ihtiyati haciz yargılamasının niteliğine daha uygun olup, İcra ve İflâs Kanunu'nun 258. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen kanun yolu, istinaf olarak kabul edilmiştir.

⁷³⁶ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 452. "İİK'nun 258. maddesinde 4949 sayılı Kanununun 60. maddesi ile yapılan değişiklik sonucunda ihtiyati haciz talebinin reddi halinde alacaklının kanun yoluna başvurabileceği hükme bağlanmıştır. Talebin yetki yönünden reddi halinde de alacaklı anılan hüküm uyarınca temyiz yoluna başvurabilir." 19. HD, 16.10.2003, 8822/10013 (Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 452, dn. 432).

⁷³⁷ Üstündağ, ss. 413-417, Ansay, ss. 318-319, Özgürol, s. 48.

⁷³⁸ Ayrıca bkz. Üstündağ, s. 414, Kuru, Arslan, Yılmaz, s. 437, Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, s. 5422, Sarisözen, s. 2344.

tanınması gerektiğini dile getirmektedir⁷³⁹. Kanaatimizce alacaklıya ihtiyati haczin reddine ilişkin itiraz hakkı tanınmamış olması, bir eksiklik olarak görülmemelidir. Çünkü İcra ve İflâs Kanunu'nun 258. maddesinin üçüncü fıkrasında alacaklıya, ihtiyati haczin reddi halinde bir başvuru yolu öngörülmüştür. Kaldı ki alacaklı, çoğunlukla borçlunun dinlenmediği ihtiyati haciz yargılamasında daha avantajlı konumdadır ve karara etki edebilme şansına sahiptir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesinin birinci fıkrasında *“Borçlu kendisi dinlenmeden verilen ihtiyati haczin dayandığı sebeplere, mahkemenin yetkisine ve teminata karşı; huzuruyla yapılan hacizlerde haczin tatbiki, aksi halde haciz tutanağının kendisine tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde mahkemeye müracaatla itiraz edebilir”* denilmektedir. Bu hükme göre itiraz, mahkemenin yetkisine, teminata ve ihtiyati haczin dayandığı sebeplere yapılabilir⁷⁴⁰. Yine İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesinin ikinci fıkrasında *“Menfaati ihlal edilen üçüncü kişiler de ihtiyati haczi öğrendiği tarihten itibaren yedi gün içinde ihtiyati haczin dayandığı sebeplere veya teminata itiraz edebilir”* hükmüne yer verilmiştir. Bu düzenlemeyle de ihtiyati haciz kararının uygulanmasıyla menfaati ihlal edilmiş olan üçüncü kişilere ihtiyati haczin sebeplerine ve teminata ilişkin itiraz hakkı tanınmıştır. Ancak üçüncü kişiye mahkemenin yetkisine dair bir itiraz hakkı tanınmamıştır⁷⁴¹.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesinde öngörülen itiraz, borçlu ve üçüncü kişiye tanınan bir hukukî çare olup, teknik anlamda bir dava değildir⁷⁴². Çünkü ihtiyati haciz kararını kaldırmaya yönelik olan itiraz, taraflar arasındaki uyuşmazlığı

⁷³⁹ Sarısözen, s. 2344.

⁷⁴⁰ Özekes, s. 317, Kuru, Arslan, Yılmaz, s. 437, Yılmaz, s. 1211, Saldırım, s. 1885.

⁷⁴¹ Aynı şekilde bkz. Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, s. 5423, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 457.

⁷⁴² Özekes, s. 316. Ancak Önen, kanunda kullanılan itiraz ibaresinin hukukî çare olarak itirazdan ziyade gerçek anlamda bir dava olduğu görüşündedir. Buna gerekçe olarak da itiraz adı altında yapılacak işlemlerin ve uygulanacak prosedürün tartışmasız bir dava prosedürü olduğunu; ayrıca mehz kanunun bu hükmü karşılayan 279. maddesinde de itirazdan değil davadan söz edildiğini ifade etmektedir (Önen, s. 259). Benzer şekilde Berkin de İsviçre doktrinine atıfta bulunarak, takip hukukuna ilişkin uyuşmazlıkların maddî hukuka ilişkin ve maddî hukuka ilişkin olmayan şeklinde ikiye ayrıldığını; ihtiyati hacze itirazın da ikinci kategori içinde yer aldığını ve mahkemenin söz konusu itirazı dava şeklinde çözümleyeceğini belirtmiştir (Berkin, s. 64). Aynı yönde bkz. Üstündağ, s. 415, Korkusuz, s. 303. Yargıtay da ihtiyati hacze itirazı, bir dava olarak görmektedir: “Dava, ihtiyati hacze itiraz istemine ilişkindir.” HGK, 15.10.2008, 19-626/629 (Yargı Dünyası, Mart 2009, S. 159, s. 39 vd).

gerçek anlamda hüküm oluşturacak şekilde geleceğe yönelik olarak çözmez⁷⁴³. İhtiyati haciz yargılamasında, çoğu kez alacağın tahsilinin tehlikeye girmemesi için borçlunun çağırılıp dinlenmesi söz konusu değildir. İhtiyati haciz kararı verildiği anda alacaklının menfaati gerçekleşir ve ihtiyati hacizden beklenen yarar elde edilir. Bundan sonra menfaat dengesinde alacaklı lehine değişmiş olan bu durum, borçlu ve ihtiyati hacizden etkilenen üçüncü kişiler yararına dengelenmelidir. Bu dengenin kurulması amacıyla itiraz yolu öngörülerek, acele verilen ihtiyati haciz kararlarının gözden geçirilip, yanlış verilmişse düzeltilmesi veya kaldırılması amaçlanmıştır⁷⁴⁴.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesinin birinci fıkrası uyarınca borçlu kendisi dinlenmeden verilen kararlarda "ihiyati haczin dayandığı sebeplere", "mahkemenin yetkisine" ve "teminata" karşı; huzurunda yapılan hacizlerde haczin tatbiki, aksi halde haciz tutanağının kendisine tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde mahkemeye müracaatla itiraz edebilir⁷⁴⁵. Ancak borçlu duruşmaya çağırılıp dinlenmişse, itirazını dinlendiği duruşmada ileri sürmelidir⁷⁴⁶. Kanun koyucu borçluya tanıdığı bu imkânı, ihtiyati haciz kararından zarar gören üçüncü kişilere de tanıyarak, verilen ihtiyati haciz kararının tekrar gözden geçirilmesini arzu etmiştir⁷⁴⁷. Ancak ihtiyati hacze itiraz edebilecek olan üçüncü kişiler, ihtiyati hacizden dolayı "menfaati ihlâl edilen" üçüncü kişilerdir. Dolayısıyla üçüncü kişilerin ihtiyati hacze itiraz edebilmeleri, menfaatlerinin ihlâl edilmiş olmasına bağlıdır⁷⁴⁸. Üçüncü kişiler açısından itiraz sebepleri, İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesinin ikinci fıkrası gereği "ihiyati haczin dayandığı sebepler" veya "teminata" ilişkin olabilir.

⁷⁴³ Özkes, s. 316.

⁷⁴⁴ Özkes, s. 312, Önen, ss. 260-261.

⁷⁴⁵ Üstündağ, s. 415, Ayyıldız, s. 380.

⁷⁴⁶ Kuru, s. 2526, Özkes, s. 341, Belgesay, s. 250, Ansay, s. 319, Şimşek, s. 225, Özgürol, s. 48, Önen, ss. 261-261, Olguç, Köymen, s. 1183, Özkan, s. 1099.

⁷⁴⁷ Doktrinde 4949 sayılı Kanun ile getirilen bu düzenlemenin önemli bir boşluğu doldurduğu ifade edilmekte; ayrıca zarara uğrayabileceği düşünülen üçüncü kişilere, zararın doğmasına engel olma imkânı verilmesinin, kanun yapma tekniği bakımından da uygun olduğu kabul edilmektedir. Bu konuda bkz. Özkes, Değerlendirme, s. 452.

⁷⁴⁸ Özkes, s. 313, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, s. 458, Kuru, Arslan, Yılmaz, s. 437, Özkan, s. 1100. "İhtiyati haciz kararına itiraz eden D'nin İİK'nun 265/2 hükmüne göre menfaati ihlâl edilen üçüncü kişi durumunda olması nedeniyle bu karara itiraz edebileceği düşünülmeden yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmadığı gibi, aynı maddenin dördüncü fıkrası gereğince ihtiyati haciz kararlarına itiraz üzerine duruşma açılması gerekirken bu yönün de gözetilmemesi usul ve yasaya aykırıdır." 19. HD, 22.09.2004, 6738/9031 (MİHDER 2005/1, ss. 294-295).

Önder, borçlunun kendisine tanınan itiraz hakkını kullanabilmesi için ihtiyati haciz sebeplerine vakıf olması gerektiğinden bahsetmektedir. Bunun da ancak ihtiyati haciz tutanağının borçluya tebliği ile temin edileceğini; fakat ihtiyati haciz tutanağında ihtiyati haciz sebepleriyle ilgili herhangi bir kayıt bulunmayacağından bahisle, bu tebliğin beklenen yararı sağlamayacağını belirtmektedir⁷⁴⁹. Bu nedenle yazar, borçluya ihtiyati haciz tutanağıyla birlikte ihtiyati haciz kararının ya da borçluyu ihtiyati haciz sebepleri konusunda bilgilendirecek bir tebliğin yapılması yönünde bir düzenlemenin olması gereğinden bahsetmektedir. Yazar, aksi takdirde ihtiyati haciz sebeplerine vakıf olmayan borçlunun ya gelişigüzel itirazda bulunacağını ya da hiç itiraz etmeyeceğini ifade etmektedir⁷⁵⁰. Kanaatimizce de borçluya yapılacak tebligatta ihtiyati haczin dayandığı sebeplerin neler olduğu, hangi sebeplere dayalı olarak hangi delillere istinaden karar verildiği ve ihtiyati hacze teminat olarak nelerin gösterildiği gibi hususlar da yer almalıdır. Bu şekilde borçlu itiraz sebeplerinden haberdar edilerek, borçluya tanınan bu hukukî çarenin daha etkin bir şekilde kullanılması sağlanacaktır.

İtiraz sebeplerinden mahkemenin yetkisi ve teminata ilişkin itirazların kapsamının tespiti önemli bir güçlük arz etmez. Uygulamada daha çok “*ihiyati haczin dayandığı sebepler*” kavramı bakımından tartışma yaşanmakta olup, bundan ne anlaşılması gerektiği konusunda çeşitli görüşler ortaya atılmaktadır⁷⁵¹. Şüphesiz borçlu, ihtiyati hacze itiraz ederken ancak kanunda gösterilen itiraz sebeplerine dayanabilir⁷⁵². Fakat özellikle itiraz sebeplerinden “ihiyati haczin dayandığı sebeplerin” neler olduğunun tespiti, itirazın kapsamının belirlenmesi açısından çok önemlidir. Kanundaki itiraz sebepleri teminat, mahkemenin yetkisi ve ihtiyati haciz sebepleri olarak sınırlı bir şekilde sayıldığından, kural olarak bunların dışında kalan sebepler, ihtiyati hacze itiraz çerçevesinde değerlendirilmemelidir⁷⁵³. Ancak bu,

⁷⁴⁹ Önder, s. 1263.

⁷⁵⁰ Önder, ss. 1263-1264.

⁷⁵¹ Bu konudaki görüşler için bkz. Saldırım, ss. 1886-1887.

⁷⁵² “Dava, ihtiyati haciz kararının kaldırılması istemine ilişkindir. İİK’nun 265’inci maddesinde ihtiyati haciz kararına itiraz sebepleri sınırlı şekilde sayılmıştır. Bu sayılanlar dışında başka bir sebebe dayanılarak itiraz edilmesi mümkün değildir.” 11. HD, 25.04.2005, 4607/4131 (Legal HD, Haziran 2005, S. 30).

⁷⁵³ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, s. 457, Kuru, s. 2526, Özgürol, s. 48, Özkan, s. 1101, Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, ss. 5422-5423.

ihtiyati hacze burada sayılan sebepler dışında hiçbir şekilde itiraz edilemeyeceği anlamına gelmemektedir.

1. Mahkemenin Görevine veya Yetkisine İtiraz

Kanunda sadece yetkiden bahsedilmişse de yetki itirazının mümkün olduğu yerde göreve dair itirazlar öncelikle ileri sürülebilmelidir⁷⁵⁴. Çünkü görev, kamu düzenine ilişkin olup, hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınmaktadır (HMK m. 1). Görev niteliği gereği taraflarca her zaman ileri sürülebilecek bir husus olduğundan, yargılama şartı olan görevden itiraz nedeni olarak bahsedilmemesi eksiklik değildir.

Bu konuda **Şimşek**, mahkemenin görevi doğrudan doğruya gözetmesi ve ihtiyati haciz evrakının istek olmasa bile görevli mahkemeye gönderilmesi görüşündedir⁷⁵⁵. Yazarın mahkemenin görev konusunu kendiliğinden gözetmesi gerektiği fikrine katılmakla beraber, ihtiyati haciz evrakı görevsizlik kararı veren mahkeme tarafından görevli olduğu düşünülen mahkemeye kendiliğinden gönderilemez. Bu açıdan genel hükümlerdeki görevsizlik sonucu göndermeye ilişkin hususlar, burada da geçerli olmalıdır.

Eğer ihtiyati hacze görevsiz veya yetkisiz bir mahkeme tarafından karar verilmişse, bu karar tamamen doğru olsa bile borçlu kendisi dinlenmeden verilen bu ihtiyati haciz kararlarına karşı itirazda bulunabilir⁷⁵⁶.

Göreve veya yetkiye dair itiraz, ihtiyati hacze hangi mahkeme karar vermişse, yine o mahkemeye yapılmalıdır⁷⁵⁷. Burada tıpkı normal bir davada olduğu gibi,

⁷⁵⁴ Kuru, s. 2527, Özekes, s. 318, Önen, s. 264, Karşlı, s. 679. “İİK’nun 265. maddesinde ihtiyati haciz kararına görev yönünden de itiraz edilebileceğinin açıkça öngörülmemiş olmasının görev itirazının yapılamayacağı anlamında algılanamayacağı...” 19. HD, 08.02.2008, 11636/975, (Uyar, s. 17347).

⁷⁵⁵ Şimşek, s. 208.

⁷⁵⁶ Sarısözen, s. 2345.

⁷⁵⁷ Kuru, s. 2526, Şimşek, s. 226, Özekes, s. 318, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 458, Karşlı, s. 678, Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, s. 5422. “İhtiyati haciz kararına karşı anılan madde uyarınca yapılacak itirazları inceleme görevi icra takibine geçilmiş olsa bile, ihtiyati haciz kararını veren mahkemeye aittir. İhtiyati hacze itirazı incelemeye bu kararı veren mahkemenin görevli bulunduğuna ilişkin kuralın tek istisnası, ihtiyati hacze konu olacak hakkında dava

itirazda bulunulurken görevli ve yetkili mahkeme de gösterilmelidir. Görev itirazı bakımından görevli mahkeme gösterilmese bile itiraz kabul edilmelidir. Çünkü görev, mahkemenin kendiliğinden gözeteceği hususlardandır. Ancak yetkinin kamu düzenine ilişkin olmadığı hallerde, yetkisizlik itirazıyla birlikte yetkili mahkeme de mutlaka gösterilmelidir⁷⁵⁸. Aksi takdirde usûlüne uygun bir itiraz olmadığından bahisle itiraz reddedilip incelenmemelidir⁷⁵⁹.

Borçlu mahkemenin yetkisine dair itirazını süresinde ileri sürmezse, mahkemenin yetkisi kesinleşecektir. Böyle olunca alacaklı artık ihtiyati hacze karar veren bu mahkemenin bulunduğu yerde de asıl takibi başlatıp dava açabilir⁷⁶⁰. Eğer asıl dava açıldıktan sonra ihtiyati haciz kararı alınmışsa, bu durumda ihtiyati hacze ilişkin ayrı bir yetki itirazı yapılamaz⁷⁶¹. Asıl dava ile birlikte ihtiyati haciz talep edilen hallerde, ihtiyati hacze ancak asıl davaya bakan mahkeme karar verebilir. Zira asıl davaya ilişkin yetki itirazı ileri sürülmeksizin sadece ihtiyati hacze ilişkin yetki itirazında bulunulamaz. Çünkü ihtiyati haczin asıl davaya bakan mahkemenin elinden alınarak başka bir mahkemeye verilmesi düşünülemez.

Peki, borçlu hakkında verilmiş olan ihtiyati haciz kararına karşı işbölümü itirazında bulunabilir mi? Başka bir ifadeyle, ayrı bir asliye ticaret mahkemesi bulunan bir yerde kambiyo senedine dayalı olarak asliye hukuk mahkemesinden ihtiyati haciz kararı alınmışsa, borçlu buna itiraz edebilecek midir? Kanaatimizce burada mahkeme, sırf işbölümüne aykırılık nedeniyle verilen kararı kaldıramaz. Çünkü işbölümüne aykırılık kendiliğinden dikkate alınacak hususlardan olmadığı

açılmasıdır.” 11. HD, 23.03.2006, 13637/3081 (YKD, 2007/6, s. 1114-1116). Benzer şekilde bkz. “Bu hükümde geçen mahkeme, ihtiyati haciz kararını veren mahkeme olup, itirazı inceleme görevi ihtiyati haciz kararını veren mahkemeye aittir.” 11. HD, 27.04.2006, 4196/4764 (Oskay, Koçak, Deyneklî, Doğan, ss. 5435-5436).

⁷⁵⁸ “Kambiyo senedine dayanan ihtiyati haciz istemindeki uyuşmazlığın niteliği gözetildiğinde İstanbul mahkemelerinin yetkili olduğunun belirtilmesi, geçerli bir yetki itirazı için yeterlidir.” 19. HD, 19.01.2006, 1498/166 (Oskay, Koçak, Deyneklî, Doğan, ss. 5442-5443).

⁷⁵⁹ Özekes, s. 318. Karş. “Yetkiye yönelik bir itiraz olduğunda ihtiyati haciz kararı veren mahkeme, yetkili olup olmadığını değerlendirip, sonuca göre bir karar vermek zorundadır.” 11. HD, 20.12.2004, 14308/12500 (Oskay, Koçak, Deyneklî, Doğan, ss. 5458-5459).

⁷⁶⁰ Kuru, s. 2527, Özekes, s. 319.

⁷⁶¹ Özekes, s. 319.

gibi, İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesinde sayılan itiraz nedenlerden de değildir⁷⁶².

2. İhtiyati Haciz Sebeplerine İtiraz

Kanunda ihtiyati hacze itiraz sebepleri arasında ihtiyati haczin dayandığı sebeplerden bahsedilmekle birlikte öğretilerde bunun kapsamının ne olduğu konusunda görüş birliği bulunmamaktadır. Bu konuda öğretilerde iki farklı görüşün ortaya atıldığı söylenebilir. Birinci görüşe göre ihtiyati haczin dayandığı sebeplere İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinde belirtilen sebeplerle sınırlı olarak itirazda bulunulabilir⁷⁶³. İkinci görüşe göre ise, ihtiyati hacze itiraz nedenleri, İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesinde sınırlı olarak sayılmasına rağmen, ihtiyati haczin dayandığı sebepler geniş olarak yorumlanmalıdır⁷⁶⁴. Hatta ikinci görüş uyarınca olası bir kanun değişikliğinde borçlu aleyhine olan mevcut durum, menfaatler dengesine uygun bir şekilde düzeltilmelidir⁷⁶⁵.

Bazı yazarlara göre ihtiyati haciz sebepleri, alacağın muaccel olup olmadığı ve rehinle temin edilip edilmediği ile müaccel alacaklar bakımından İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen şartların oluşmadığına ilişkin olabilir. Dolayısıyla ihtiyati haciz sebeplerine ilişkin olarak alacaklının iddia ettiği alacağın mevcut olmadığı hakkında bir itirazda bulunulamaz⁷⁶⁶. Keza **Berkin**, borçlunun haklı itirazları için bile birçok halde hukukî korumadan yoksun olduğunu belirtmesine rağmen, alacağın mevcudiyetine veya miktarına ilişkin itirazlarda bulunamayacağı görüşündedir⁷⁶⁷. **Yılmaz**'a göre, ihtiyati haciz sebeplerinden anlaşılması gereken, İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinde belirtilen alacağın vâdesinin gelmiş olması, alacağın rehinle temin edilmemiş olması ve vâdesi gelmemiş alacaklar açısından ise İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinin ikinci

⁷⁶² Özekes, s. 179, Uyar, s. 17270.

⁷⁶³ Kuru, s. 2528, Berkin, s. 66, Yılmaz, s. 1225, Kuru, Arslan, Yılmaz, s. 438, Korkusuz, s. 302.

⁷⁶⁴ Görüşler için bkz. Saldırım, ss. 1887-1888, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes ise, itiraz sebeplerinden ihtiyati haciz sebeplerinin bulunmamasını, geniş yorumlayarak burada ihtiyati haciz şartlarının da itiraz sebepleri arasında değerlendirilmesi gereğinden bahsetmektedir (Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 457). Aynı yönde bkz. Sarısözen, s. 2347.

⁷⁶⁵ Özekes, s. 333.

⁷⁶⁶ Kuru, s. 2529, Kuru, Arslan, Yılmaz, s. 438, Ansay, s. 318-319, Özgürol, s. 48, Önen, s. 268.

⁷⁶⁷ Berkin, s. 66. Aynı görüşte Karşlı, s. 677.

fikrasındaki şartların gerçekleşmiş olmasıdır⁷⁶⁸. Benzer şekilde **Uslu** da, ihtiyati hacze itirazı, borçlunun mahkemenin yetkisine ve görevine, teminata veya ihtiyati haczin dayandığı sebeplere müsteniden yapabileceğini; bunun dışında alacağın esasına dair olan itirazların ancak alacaklının açacağı dava veya yapacağı takipte ileri sürebileceğini ifade etmektedir⁷⁶⁹.

Şimşek ise, itiraz konusu yapılmamış olsa bile doğrudan gözetilebilen durumların mahkeme tarafından dikkate alınması gerektiği görüşündedir. Yazara göre kambiyo senedinin zorunlu unsurlarından biri eksik ise, bunun senedin niteliğine yapacağı etkiye göre, ihtiyati haciz kararının kaldırılmasına yol açabilecektir. Aynı şekilde yazar, vâde tarihi yazılmamış bono düzenlendiği günden itibaren en geç bir yıl içinde ödenmek üzere borçluya ibraz edilmezse, hamil müracaat borçlularına karşı başvuru hakkını yitireceğinden, hâkimin bu hak düşürücü süreyi kendiliğinden gözetmek zorunda olduğunu belirtmektedir⁷⁷⁰.

Saldırım, ihtiyati hacze itiraz nedenlerini Anayasal kurallar, İİK ve HMK olmak üzere emredici kanun ve mevzuat hükümlerine aykırılıklar ile ihtiyati haciz ve geçici hukukî himaye tedbirleri müesseselerinin mahiyetinden kaynaklanan ilkelerin ihlâli olarak görmektedir⁷⁷¹. Ayrıca yazar, İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesindeki ifadenin itiraz sebeplerini sınırlı olarak yorumlamaya elverişli olsa da, normlar hiyerarşisinde yukarıda sayılan itiraz sebeplerini ortadan kaldıracak bir güce sahip olmadığını belirtmektedir. Bu açıdan dava şartlarından yargı yolu, görev gibi konular ile mahkemenin kararlarının gerekçeli olmasına ilişkin anayasal ve yasal zorunluluklar (AY m. 141/3, HMK m. 297) veya diğer kanun hükümleri karşısında itiraz sebepleri, sırf İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesine hasredilmemelidir⁷⁷².

⁷⁶⁸ Yılmaz, s. 1225. Aynı yönde bkz. Kuru, s. 2528.

⁷⁶⁹ Uslu, s. 244. Benzer şekilde bkz. Akyazan, s. 41. Bu yönde bkz. "Çektteki imzaya itiraz, menfi tespit davasının konusunu oluşturduğundan ihtiyati hacze itiraz nedeni olarak kabul edilemez." 11. HD, 25.04.2005, 4327/4177 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, ss. 5448-5449).

⁷⁷⁰ Şimşek, s. 226.

⁷⁷¹ Saldırım, s. 1888.

⁷⁷² Saldırım, s. 1889.

Özekes, kanunda belirtilen ihtiyati haciz sebeplerinden, geniş anlamda ihtiyati haciz şartlarına yönelik itirazın anlaşılması gerektiğinden bahsetmektedir⁷⁷³. Yazar, ihtiyati haciz sebeplerinin ihtiyati haciz şartlarının sadece bir kısmını oluşturduğunu; ihtiyati hacze karar verebilmek için sadece ihtiyati haciz sebeplerinin varlığının yeterli kabul edilmemesini; bununla birlikte diğer ihtiyati haciz şartlarının da aranması gerektiğini belirtmektedir⁷⁷⁴. Bu sebeple ihtiyati haciz sebepleri yanında, ihtiyati haciz şartı olarak alacağın mevcut olması ve rehinle temin edilmemiş olması da aranmalıdır⁷⁷⁵. Çünkü yazara göre ihtiyati haciz sebeplerinin çok şekli ve sınırlı tutulması, menfaatler dengesi açısından borçlunun aleyhine olup, itiraz sebepleri geniş yorumlanmalıdır⁷⁷⁶.

Kambiyö senetleri bakımından ihtiyati haciz talep edenin yetkili hamil olmadığı ya da kambiyo senesinde tahrifat yapıldığı hususları da ihtiyati haczin dayandığı sebepler kapsamında kabul edilmektedir⁷⁷⁷.

Bu konuda Yargıtay'ın vermiş olduğu bazı kararlarda ihtiyati hacze itiraz sebeplerini geniş bir şekilde yorumladığını⁷⁷⁸; ancak son zamanlarda verdiği kararlarda ihtiyati haciz sebeplerini sınırlı tuttuğunu görüyoruz⁷⁷⁹.

⁷⁷³ Özekes, s. 323, Yargıtay da söz konusu itiraz nedenini “*ihtiyati haciz şartları*” şeklinde niteleyerek inceleme yoluna gitmiştir. Bu hususta bkz. “İstem, ihtiyati haciz kararına itiraza ilişkindir. Taraflara arasındaki uyuşmazlık, ihtiyati haciz kararı verilmesi koşullarının bulunup bulunmadığı noktasında toplanmaktadır” 11. HD, 19.09.2005, 8668/8340 (YKD 2005/11, ss. 1752-1753).

⁷⁷⁴ Özekes, s. 323, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 457.

⁷⁷⁵ Nitekim Yargıtay da bunu ihtiyati hacze itiraz sebebi olarak kabul etmiştir: “Alacağın rehinle temin edilmiş olduğuna dair iddianın ihtiyati haczin dayandığı sebepler kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açıktır.” 19. HD, 14.03.2008, 1094/2500 (Uyar, ss. 17284-17285).

⁷⁷⁶ Özekes, s. 332.

⁷⁷⁷ Saldırım, s. 1892.

⁷⁷⁸ “Dava, borçluların yokluğunda verilen ihtiyati hacze itiraz davasıdır. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılarak sorumlu kılma teorisinin kendileri açısından gerçekleşmediğini beyanla itirazda bulunmalarına ve davalı borçluların bu itirazları İİK'nun 265. maddesinde gösterilen ihtiyati haczin dayandığı sebeplere ilişkin olmakla mahkemenin, borçluların itirazlarının İİK'nun 265. maddesinde sayılan sebeplerden olmadığına yönelik gerekçesi de yerinde bulunmadığından mahkemece, bütün bu hususlar değerlendirilmeden davalı-borçluların itirazlarının reddine karar verilmiş olması bozmayı gerektirmiştir.” 12. HD, 20.02.2009, 107/1909 (MİHDER, 2010/1, s. 152-154). Aynı yönde bkz. “Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde mahkemece, İİK'nun 265'inci maddesinde belirtilen haciz sebepleri arasında yer alan “*alacağın varlığına kanaat edilmesi koşulu açısından itirazın incelenerek, alacağın varlığı konusundaki kanaatin devamı halinde itirazın reddine, aksi halde itirazın kabulüyle ihtiyati haczin kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken*” yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” 19. HD, 19.02.2009, 12766/1295 (Saldırım, s. 1889, dn. 14). “Alacaklı vekili ihtiyati haciz kararından

İhtiyati haczin geçici hukukî koruma olması nedeniyle işin esastan çözülmesi anlamına gelebilecek nitelikte karar verilmesinden kaçınılması gerekliliği ile haksız ihtiyati haczin uzun sürmesi dolayısıyla borçlunun uğrayacağı zararın önlenmesi arasındaki denge çok iyi kurulmalıdır. Kanaatimizce İcra ve İflas Kanunu'nun 265. maddesinde yer alan itiraz sebepleri sınırlı sayıda belirtilmiştir. Ancak bu durumun, aynı hükümde itiraz nedeni olarak kabul edilen "*ihtiyati haciz sebeplerinin*" geniş yorumlanmasına engel olmayacağı kanaatindeyiz. **Postacıoğlu**'nun da haklı olarak belirttiği gibi, mahkemenin ihtiyati haciz kararı verirken karşı tarafı dinlemesi durumunda, borçlu tüm itiraz sebeplerini, bu arada alacağın mevcut olmadığını da ileri sürebilecektir. Buna herhangi bir engel bulunmamaktadır. Borçluya dinlenirken tanınan bu imkânı, yokluğunda karar verildi diye tanımamak doğru olmayacaktır⁷⁸⁰. Korunan menfaat dengesi bakımından burada herhangi bir değişiklik olmamıştır. Şartlar değişmediğine göre, borçlunun itiraz imkânını da sınırlamamak gerekir⁷⁸¹. **Saldırım**'a göre ihtiyati haciz kararı verilirken borçlu dinlenseydi ve itiraz sırasında sunduğu delilleri ileri sürseydi, mahkeme yine de ihtiyati haciz kararı verecek idiyse, itiraz reddedilmelidir. Bu sınırlar içerisinde ileri sürülebilecek itirazlar, İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesi kapsamında kabul edilmelidir⁷⁸².

Bu çerçevede uygulamadaki sorunlar birisi de alacağın bulunmadığı konusundaki itirazın, İİK m. 265 çerçevesinde ihtiyati haciz sebeplerine itiraz olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğidir. İhtiyati hacze teşkil edecek bir alacağın

önce 9 milyar TL ödendiğini, başka bir ödeme yapılmadığını savunmuştur. O halde, ihtiyati hacze konu çeklerden dolayı 9 milyar TL ödeme yapıldığı tarafların kabulünde olduğu, bu hususun borcun sebebine yönelik bulunduğu dikkate alınarak 9 milyar TL üzerinden ihtiyati haciz kararının kaldırılmasına karar verilmesi gerekir." (Legal HD, Kasım 2005, S. 35).

⁷⁷⁹ "İhtiyati haciz kararına itiraz eden borçlu şirket, dayanak senedin şirket tarafından tanzim edilmediğini iddia etmiştir. Borçlu tarafından ileri sürülen itirazın yerinde olup olmadığının değerlendirilmesi bir yargılamayı gerektirmektedir. Bu hususun ihtiyati haciz aşamasında değerlendirilmesine olanak bulunmamaktadır. Haklı olup olmadığının tespiti yargılamayı gerektiren bir itiraz nedenine dayalı olarak ihtiyati haczin kaldırılması istenemez" 11. HD, 14.01.2010, 14134/300 (Yargı Dünyası, Aralık 2010, S. 180, s. 116-117). Benzer şekilde "İhtiyati hacze itiraz eden vekili, çeki yazan şirket isminin hatalı olduğu, cirodaki kaşe ve imzanın şirkete ait olmadığı yolundaki itiraz, İİK. 265. maddesi kapsamında olmadığından itirazın reddi kararı doğrudur." 19. HD, 30.10.2008, 9680/10338 (www.kazanci.com, Erişim: 16.08.2010).

⁷⁸⁰ İ. Postacıoğlu, s. 717, Özekeş, ss. 324-325.

⁷⁸¹ Özekeş, s. 325.

⁷⁸² Saldırım, s. 1896.

olmaması, kanaatimizce bir itiraz sebebi olarak kabul edilmelidir⁷⁸³. Çünkü takip sonucu elde edilecek bir para alacağı bulunmuyorsa, bunun güvence altına alınması da söz konusu olmamalıdır. Bu nedenle ortada mevcut bir alacak hakkı bulunmuyorsa, borçlu buna da itiraz edebilmelidir⁷⁸⁴. Fakat uygulamada ihtiyati haciz sebepleri oldukça dar yorumlandığından mevcut bir alacağın bulunmadığı yönündeki itirazlar, itiraz sebeplerinin dışında tutulmaktadır⁷⁸⁵.

Uygulamadaki yaşanan sorunlardan bir diğeri, zamanaşımına uğramış kambiyo senetlerine dair verilen ihtiyati haciz kararına karşı, senedin zamanaşımına uğradığı hususunun itiraz sebebi olarak ileri sürülüp sürülemeyeceğidir⁷⁸⁶. Zamanaşımına uğramış bir alacak, dava veya takip talebine söz konusu olabiliyorsa, böyle bir senede dayanarak İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesi uyarınca ihtiyati haciz talep etmek de mümkündür⁷⁸⁷. Ancak borçlunun olası bir duruşmada zamanaşımı def'ini ileri sürmesi durumunda, ihtiyati haciz talebi kabul edilmeyecektir. Kanaatimizce ihtiyati haciz duruşmasında dinlenmeyen borçlunun kambiyo senedinin zamanaşımına uğradığı yönündeki itirazı, ihtiyati haciz sebeplerine itiraz olarak kabul edilmelidir⁷⁸⁸. Yargıtay, kambiyo senedine ilişkin

⁷⁸³ Özkes, s. 323. Bu konuda Yılmaz, kanunda açıkça belirtilmemesine rağmen alacaklının gerçekten alacaklı olmadığı yani alacaklı sıfatının bulunmadığı gibi hususların da itiraz olarak ileri sürülebilmesinin mümkün olduğundan bahsetmektedir (Yılmaz, s. 1225). Saldırım da alacağın varlığını ihtiyati haczin temel koşulu olarak görüp, borcun sona erdiği anlaşılabilen hallerde ihtiyati hacze itiraz nedenlerinin sınırlı olduğu gerekçesiyle ihtiyati haczin devam ettirilmesinin savunulamayacağını söylemektedir (Saldırım, s. 1891). Aksi yönde bkz. Kuru, Arslan, Yılmaz, s. 438, Kuru, s. 2529, Korkusuz, s. 303.

⁷⁸⁴ Özkes, s. 324.

⁷⁸⁵ “Borçlunun, ihtiyati hacze konu edilen bononun borçlusu olmadığını, aval veren değil ciranta olduğunu, lehdara karşı sorumlu olmadığını ileri sürerek ihtiyati haczin kaldırılmasını isteyemez.” 11. HD, 25.01.2007, 14352/781 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, s. 5429). Aynı yönde bkz. Ciro silsilesindeki kopukluğun esasa ilişkin bir davada çözümleneceği ve ihtiyati haczin kaldırılmasına gerekçe yapılamayacağına dair 19. HD, 15.02.2007, 10313/1320, (Uyar, s. 17316). Örnek olarak belirtilen kararlardaki sebepler de kanaatimizce ihtiyati haciz sebebi olarak kabul edilmelidir. Zira her iki kararda da borç ilişkisinin unsurlarında bir eksiklik vardır. İlk kararda lehdar ancak kendisinden önce gelen düzenleyene karşı bir talep hakkına sahip olup, kendisinden sonra gelen cirantalardan senedin ödenmesini talep edemez. Diğer kararda ise, ciro silsilesindeki kopukluk durumunda, senedi elinde bulunduran ciro silsilesindeki kopukluktan önce yer alanlara karşı yetkili hamil kabul edilemez. Ancak ciro silsilesindeki kopukluktan sonraki kambiyo borçlularına karşı yetkili hamil sıfatına sahiptir. Dolayısıyla eğer ihtiyati haciz talebi, ciro silsilesindeki kopukluktan önceki kambiyo borçlularına karşı istenmişse, senedi elinde bulunduranın bu kişilere karşı kambiyo alacağı bulunduğu bahsedilemez. Nitekim kambiyo alacağına ilişkin ihtiyati haciz talebine kural olarak sadece senedin meşru hamili başvurulabilir.

⁷⁸⁶ Özkes, s. 324.

⁷⁸⁷ Uyar, Müruruzaman, s. 24, Uslu, s. 244.

⁷⁸⁸ İ. Postacıoğlu, s. 717, Özkes, s. 324. Aksi yönde bkz. Uyar, s. 17274.

zamanaşımını kimi zaman ihtiyati hacze itiraz sebebi olarak kabul ederken⁷⁸⁹ bazen de aksi yönde karar vermektedir⁷⁹⁰. Zamanaşımının ihtiyati hacze itiraz nedenleri arasında değerlendirilmesi, hem menfaatler dengesine hem de İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesindeki itiraz müessesesinin amacına uygundur⁷⁹¹. Alacaklının korunması için hukuken mevcut ve talep edilebilir bir alacağının bulunması gerekir. Bu bakımdan alacaklının böyle bir para alacağı yoksa ya da var olmakla birlikte borçlu, özel bir takım nedenlere dayanarak borcunu yerine getirmekten kaçınabiliyorsa, artık alacaklının menfaati korunmamalıdır. O halde alacaklının mevcut bir alacağının olmadığı ya da zamanaşımına uğradığı, borçlu tarafından hemen ispat edilebiliyorsa bu durumda itiraz sebeplerinin dar yorumlanması doğru değildir⁷⁹². Nitekim kambiyo senetleri açısından zamanaşımına uğramış olma, senetteki tarihle ispat edilebileceğine göre, borçlunun bu yöndeki itirazlarının dikkate alınması isabetli olacaktır. Çünkü işin esasına girmeye lüzum olmaksızın senedin üzerindeki tarihten alacağın zamanaşımına uğrayıp uğramadığı anlaşılabilir. Eğer alacağın varlığının itiraz konusu yapılması engellenirse, varlığı peşinen kabul edilmiş olur ki; bu da borçluya savunma imkânı tanımamak demektir ve silahların eşitliği ilkesine aykırıdır⁷⁹³.

Kanundaki ihtiyati haciz sebeplerinin geniş yorumlanması gereğinden dolayı, ihtiyati haczin olumsuz şartı olan alacağın rehinle temin edilmiş olması hususu da itiraz konusu yapılabilir⁷⁹⁴.

⁷⁸⁹ “İhtiyati hacze karar verilebilmesi için, alacağın varlığı hakkında kanaat edinilmesi zorunlu olup, bu şart, ihtiyati haczin dayandığı sebeplerden birini teşkil eder. Bu nedenle İcra ve İflâs Kanunu'nun 265'inci maddesi kapsamında bulunan zamanaşımı def'inin incelenerek, varılacak uygun sonuç çerçevesinde karar verilmesi gerekirken, aksine gerekçelerle yazılı şekilde hüküm kurulması usûl ve yasaya aykırıdır.” 19. HD, 08.05.2008, 3856/5019. Ayrıca ihtiyati haciz kararına ihtiyati haciz kararının dayanağı olan çekin zamanaşımına uğramış olduğu gerekçesiyle itiraz edilebileceği yönünde bkz. 19. HD, 18.06.2008, 4367/7389 (Uyar, ss. 17283-17289).

⁷⁹⁰ “İhtiyati hacze itiraz sebepleri sınırlı sayıda olup bunlar arasında zamanaşımı bulunmamaktadır.” 11. HD, 27.04.2009, 3834/4928 (YKD, 2010/1, ss. 63-65; MİHDER, 2010/1, s. 149; YKD, 2010/11, ss. 2090-2091).

⁷⁹¹ “İtiraz müessesesinin amacı öncelikle borçluyu korumaktır. O halde söz konusu maddedeki ihtiyati hacze itiraz sebeplerinin geniş yorumlanması, menfaatler dengesine de uygun düşmektedir.” (Özekes, s. 325).

⁷⁹² Özekes, s. 325.

⁷⁹³ Özekes, s. 326. Silahların eşitliği ilkesi için bkz. Pekcanitez, Atalay, Özekes, ss. 263-264, Karşı, Usûl, s. 268.

⁷⁹⁴ Özekes, s. 326, Kuru, s. 2528, Saldırım, s. 1895. “Alacak rehinle temin edilmiş olsa bile kefil aleyhine ihtiyati haciz istenmesine bir engel bulunmamaktadır. Kefalet borcu için rehin verilmesi halinde ise kefil aleyhine ihtiyati haciz istenemez.” 19. HD, 18.09.2008, 7083/8522 (Saldırım, s.

İhtiyati hacze ilişkin şartların sonradan değişmesi durumunda, bunun ihtiyati hacze itiraz sebebi olarak ileri sürülemeyeceği savunulsa da⁷⁹⁵, kanaatimizce buna istinaden de ihtiyati haciz kararına itiraz edilebilmelidir⁷⁹⁶. Aksinin kabulü, ihtiyati hacze itiraz müessesesinin amacına ve menfaatler dengesine aykırı olur. Bu nedenle ihtiyati haciz sebepleri, çok řeklí ve sınırlı olarak tutulmayıp geniş yorumlanmalı; ancak bu müessesenin amacına aykırı bir şekilde de yorum yapılmamalıdır⁷⁹⁷. Örneğin, alacaklının dayandığı kambiyo senedindeki yazı ve sayı ile gösterilen bedeller arasında bir fark varsa ve bu sonradan fark edilmişse, borçlu şartlarda değişiklik olduğundan bahisle ihtiyati hacze itiraz edebilir. Nitekim kambiyo senesinde yazı ve sayı ile gösterilen bedel birbirini tutmuyorsa, bu durumda Türk Ticaret Kanunu'nun 676. maddesinin birinci fıkrası gereği yazı ile gösterilen bedel esas alınır (eTTK m. 588/1). Dolayısıyla ihtiyati haciz kararı, sayı ile gösterilen daha yüksek bedel üzerinden verilmişse, duruşmada dinlenmeyen borçlu bu hususu, ihtiyati hacze itiraz kapsamında ileri sürebilmelidir⁷⁹⁸.

Eğer mahkeme, ihtiyati haciz kararını sebep göstermeksizin vermişse yani ihtiyati haczin dayandığı sebepler kararda gösterilmemişse, bu durumda da borçlu ihtiyati hacze itiraz edebilir⁷⁹⁹. Yine mahkeme borçlunun hacze kabil olmayan malları ve hakları üzerine ihtiyati haciz konulmasına karar vermişse, buna karşı da borçlunun itiraz hakkı olmalıdır⁸⁰⁰.

1895, dn. 23). Benzer şekilde bkz. "Alacağın rehinle temin edilmiş olduğuna dair iddianın ihtiyati haczin dayandığı sebepler kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açıktır." 19. HD, 14.03.2008, 1094/2500 (Uyar, ss. 17284-17285). Ayrıca bkz. "Temel borç ilişkisi yönünden verilen ipotek paraya çevrilerek borç ödenmişse, bonoya dayalı olarak ihtiyati haciz kararı verilemez." 11. HD, 11.11.2004, 10838/11173 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, ss. 5460-5462).

⁷⁹⁵ Berkin, s. 67, Önen, s. 266.

⁷⁹⁶ Özekes, s. 329, Kuru, s. 2530.

⁷⁹⁷ Özekes, s. 332. "İhtiyati hacze itirazda işin esasını çözecek şekilde hüküm kurulamaz." 19. HD, 30.12.2004, 9992/13397 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, s. 5456).

⁷⁹⁸ şimşek, ss. 226-227.

⁷⁹⁹ Önen, s. 265, Özekes, s. 327.

⁸⁰⁰ Önen, s. 266.

3. Teminata İlişkin İtiraz

Mahkeme ihtiyati hacze karar verirken teminat yatırılması gereken durumlarda teminat yatırılmadıkça ihtiyati hacze karar vermemelidir⁸⁰¹. Eğer teminat alınması gereken durumlarda teminat alınmamışsa veya alınan teminat yetersiz kalmışsa, borçlu buna dayanarak ihtiyati haciz kararına itiraz edebilir⁸⁰². Hâkimin teminat alıp almayacağı konusunda takdir hakkının bulunduğu durumlarda, takdir hakkının yanlışlığına; mutlaka teminata karar verilmesi gereken durumlarda ise, kararın yanlışlığına itiraz edilebilecektir⁸⁰³.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 259. maddesinde alacağın niteliğine göre teminatın alınıp alınmamasına ilişkin kural konmuştur. Buna göre; alacak bir ilâma bağlı ise, mahkeme teminata karar veremez. Eğer alacak ilâm değil de ilâm niteliğinde bir belgeye dayanıyorsa, teminata karar verilip verilmemesi mahkemenin takdirindedir. Alacak, ilâm ya da ilâm niteliğinde bir belgeye dayanmıyorsa, mahkeme alacaklıdan mutlaka teminat almalıdır. Bu üç durum incelendiğinde borçlunun teminata ilişkin itirazı, ya ilâm niteliğinde belgeye ilişkin verilen ihtiyati haciz kararı halinde ya da alacağın ilâm veya ilâm niteliğinde belgeye dayanmaması halinde verilen ihtiyati haciz kararlarına ilişkin olabilir. Diğer bir olasılık ise, teminatın eksik alınmış olmasıdır. Bu halde de borçlu, teminatın eksik yatırıldığından bahisle ihtiyati haciz kararına itiraz edebilir. Çünkü yatırılan teminatın, borçlunun ve üçüncü kişilerin ihtiyati haciz nedeniyle uğrayacakları muhtemel zararları tamamen karşılaması gerekir⁸⁰⁴.

4. İtiraz Usûlü

İhtiyati haciz kararına ilişkin itiraz, ihtiyati haciz kararını veren mahkemeye yapılır ve o mahkeme tarafından karara bağlanır⁸⁰⁵. Mahkemenin buradaki yetkisinin

⁸⁰¹ Bu hususta bkz. "İhtiyati haczin dayandığı belge ilâm veya ilâm niteliğinde belge değilse, teminat alınmadan ihtiyati hacze karar verilemez." 19. HD, 10.03.2005, 13067/2436 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, s. 5374).

⁸⁰² Özekes, s. 321, Uyar, s. 17272. "Kanunî istisnalar dışında, ihtiyati haciz isteyen teminat yatırması zorunluluk olup, genel kredi sözleşmesinde bu emredici hükme aykırı olarak konulan kayıt geçersizdir." 07.02.2010, 11811/1632 (MİHDER, 2010/1, ss. 389-390).

⁸⁰³ Özekes, s. 322, Önen, s. 264, Sarısözen, s. 2346.

⁸⁰⁴ Özekes, s. 322.

⁸⁰⁵ Kuru, s. 2531, Berkin, s. 68, Özekes, s. 334, Önen, s. 272, Sarısözen, s. 2349. "İhtiyati haciz kararlarına İİK'nun 265. maddesi gereğince yapılan itirazları inceleme görevi, icra takibine

kesin yetki olduğu söylenemese de durumun özelliklerinden itirazın, ihtiyati hacze karar veren mahkeme veya davadan sonra alınan ihtiyati hacizlerde asıl davanın açıldığı mahkeme tarafından incelenmesi daha sağlıklıdır⁸⁰⁶. Çünkü ihtiyati hacze karar verilmesinden önceki ve sonraki durumu, en iyi ihtiyati hacze karar veren mahkeme bilebilir⁸⁰⁷. Ancak ihtiyati haciz kararı, alacak davası açılmadan alınmış ve itiraz edilmeden önce de başka bir mahkemede alacak davası açılmış ise, bu durumda ihtiyati haciz kararına itiraz, alacak davasının açılmış olduğu yerde yapılmalıdır⁸⁰⁸.

İhtiyati haciz kararına itiraz edecek olan borçlu veya menfaati ihlâl edilen üçüncü kişiler, itirazlarını bir dilekçe ile mahkemeye sunmalıdırlar (İİK m. 265/4)⁸⁰⁹. İtiraz dilekçesinde itirazın yapıldığı mahkeme, itiraz edenin ve varsa vekilinin adı soyadı ve adresi, karşı taraf veya varsa vekilinin adı soyadı ve adresi gösterilmelidir. İtiraz konusu da dilekçede belirtilmelidir. Aksi takdirde itirazın neye ilişkin olduğu belli değilse itiraz değerlendirilemeyip reddedilecektir. Şartları varsa itiraz eden birden fazla itiraz sebeplerine dayanabilir veya bunları terditli olarak ileri sürebilir. Ayrıca dilekçeyle birlikte itirazın dayandığı tüm belgeler de mahkemeye ibraz edilmelidir (İİK m. 265/3)⁸¹⁰.

geçilmiş olsa bile, ihtiyati haciz kararı veren mahkemeye aittir.” 11. HD, 23.03.2006, 13637/3081 (YKD, 2007/6, ss. 1114-1116).

⁸⁰⁶ Özekes, s. 334, Önen, s. 273. “İİK’nun 265 inci maddesinde ihtiyati haciz kararına itirazın koşulları açıkça hükme bağlanmıştır. Anılan maddede, borçlunun, kendisi dinlenmeden verilen ihtiyati haczin dayandığı sebeplere, mahkemenin yetkisine ve teminata itiraz edebileceği düzenlenmiştir. Mahkeme, itiraz üzerine iki tarafı davet edip gelenleri dinledikten sonra, itirazı varit görürse kararını değiştirebilir veya kaldırabilir. Şu kadar ki, iki taraf da gelmezse evrak üzerinde inceleme yapılarak karar verilir. İtiraz üzerine verilen karara karşı temyiz yoluna başvurulabilir. Bu hükümde geçen mahkeme, ihtiyati haciz kararını veren mahkeme olup, itirazı inceleme görevi ihtiyati haciz kararını veren mahkemeye aittir.” 11. HD, 27.04.2006, 4196/4764 (Oskay, Koçak, Deyneki, Doğan, ss. 5435-5436).

⁸⁰⁷ Özekes, s. 334. Aynı yönde bkz. “İhtiyati haciz kararını veren mahkemenin yetkisine yönelik itiraz, icra mahkemesine değil, ihtiyati haciz kararını vermiş olan mahkemeye yapılması gerekir.” 12. HD, 18.09.2007, 13624/16464 (Uyar, ss. 17297-17298).

⁸⁰⁸ Özekes, s. 334, Sarısözen, ss. 2349-2350. “İhtiyati haciz kararlarına karşı yapılacak itirazları inceleme görevi icra takibine geçilmiş olsa bile ihtiyati haciz kararını veren mahkemeye aittir. İhtiyati hacze itirazı incelemeye bu kararı veren mahkemenin görevli bulunduğuna ilişkin kuralın tek istisnası, ihtiyati hacze konu alacak hakkında dava açılması halidir. Bu durumda ihtiyati hacze itiraz, uyuşmazlığın görüleceği mahkemeye incelenecek olup, somut olayda henüz haciz kararına konu alacak hakkında taraflar arasında görülen bir davanın varlığı da ileri sürülmediğinden, mahkemenin yapılan itirazı inceleyerek sonuca göre bir karar vermesi gerekir.” 11. HD, 15.12.2005, 13754/12472 (Legal HD, Temmuz 2006, S. 43, ss. 2130-2131).

⁸⁰⁹ Kuru, s. 2533, Özekes, s. 342, Yılmaz, s. 1215, Sarısözen, s. 2353.

⁸¹⁰ Kuru, s. 2533, Özekes, s. 343, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 458, Şimşek, s. 226.

İhtiyati hacze itirazda itiraz konusu olarak neyin gösterileceği, uygulamada tereddüt edilen konulardandır. Ancak mahkemece borçlu aleyhine verilen ihtiyati hacze esas alınan alacak miktarı, itiraz yargılamasında da kabul edilmelidir. Çünkü borçlunun malvarlığı üzerinde sınırlama getiren miktar, ihtiyati haciz kararında belirtilen miktardır⁸¹¹. Eğer borçlu ihtiyati haczin kısmen haksız olarak uygulandığını belirtiyor veya teminatın kısmen eksik olduğu itirazında bulunuyorsa, artık itiraz konusu olarak kaldırılmasını veya teminatın tamamlanmasını istediği alacak miktarı esas alınmalıdır.

5. İtiraz Süresi

İhtiyati hacze karşı taraf dinlenerek karar verilmişse borçlu, itirazlarını dinlendiği duruşmada ileri sürmelidir. Aksi takdirde daha sonradan ihtiyati hacze itiraz edemez⁸¹². İhtiyati hacze borçlunun yokluğunda karar verilmişse, borçlu yokluğunda icra edilen hacizlerde haciz tutanağının kendisine tebliğinden; huzurunda icra edilen hacizlerde ise, haczin konulduğu tarihten itibaren yedi gün içerisinde ihtiyati hacze itiraz etmelidir (İİK m. 265/1)⁸¹³. Menfaati ihlal edilen üçüncü kişiler ise, ihtiyati haczi öğrendiği tarihten itibaren yedi gün içinde ihtiyati hacze karar veren mahkemeye müracaatla itirazlarını ileri sürmelidirler (İİK m. 265/2)⁸¹⁴. İtiraza ilişkin öngörülen bu süreler, hak düşürücü nitelikte olup mahkeme tarafından kendiliğinden dikkate alınmalıdır. İtiraz süresi geçirilmişse, borçlu veya üçüncü kişilerin ihtiyati hacze itiraz etme hakları da ortadan kalkar⁸¹⁵.

6. İtirazın İncelenmesi

İhtiyati hacze itiraz yargılamasında ihtiyati haciz yargılamasında olduğu gibi basit yargılama usûlü uygulanmalıdır⁸¹⁶. Fakat ihtiyati hacze itiraz yargılaması

⁸¹¹ Özeker, s. 344.

⁸¹² Berkin, s. 65, Özeker, s. 341, Kuru, s. 2526, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özeker, s. 458, Belgesay, s. 250, Yılmaz, s. 1226, Karşlı, s. 677, Sarısözen, s. 2351.

⁸¹³ Kuru, s. 2531, Özeker, s. 341, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özeker, s. 458, Önen, s. 269. "İhtiyati hacze haciz tutanağının tebliğinden itibaren yedi gün içinde itiraz edilebilir." 19. HD, 27.01.2005, 13027/314 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, ss. 5455-5456). Benzer şekilde bkz. 19. HD, 23.06.2005, 5108/7065 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, s. 5446).

⁸¹⁴ Sarısözen, s. 2351.

⁸¹⁵ Önen, s. 273, Özeker, s. 341, Uyar, s. 17276, Karşlı, s. 677.

⁸¹⁶ Önen, s. 273.

bakımından normal bir yargılamada gözetilen yargılama şartlarının varlığı da incelenmelidir⁸¹⁷. Mahkeme, ihtiyati hacze itirazı incelerken alacaklı ve borçluyu duruşmaya çağırmalı ve duruşma açmalıdır⁸¹⁸. Ancak davet edilmelerine rağmen duruşmaya taraflardan birisi gelmezse sadece gelen taraf dinlenmeli; eğer iki taraf da gelmemişse dosya üzerinden inceleme yapıp karar verilmelidir (İİK m. 265/4, c. 3)⁸¹⁹.

İhtiyati haciz yargılamasındaki ispata yönelik yaklaşık ispat ölçüsü, acaba ihtiyati hacze itiraz yargılamasında da dikkate alınacak mıdır? Burada kanunun ifadesine bakacak olursak bunun pek mümkün olmadığını söyleyebiliriz. Nitekim İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesinin dördüncü fıkrasında “*itirazı vârit görürse*” ifadesinden burada yaklaşık ispatın değil tam ispatın aranacağı sonucu ortaya çıkmaktadır⁸²⁰. Çünkü vârit görmek, yaklaşık kanaat getirmekten daha öte tam anlamıyla kanaat getirmeyi ifade etmektedir⁸²¹. Dolayısıyla itiraz sebepleriyle sınırlı olarak, borçlunun ihtiyati haciz kararının haksızlığını tam olarak ortaya koyması gerekecektir. İhtiyati hacze itiraz prosedüründe ispat yükü, alacaklı taraftadır. Yani alacaklı, ihtiyati haciz sebebinin varlığını ve geçerliliğini ispat yükü altında olacaktır⁸²².

7. İtiraz Hakkında Verilen Karar ve Sonuçları

Mahkeme itiraz hakkında yapacağı incelemede itirazı yerinde görürse ihtiyati haciz kararını kaldırabileceği gibi, değiştirilmesine de karar verebilir; itirazı yerinde görmüyorsa da reddine karar verebilir (İİK m. 265/3-4)⁸²³.

⁸¹⁷ Özeker, ss. 344-345.

⁸¹⁸ “Dava, ihtiyati haczin kaldırılması talebine ilişkindir. Mahkeme ihtiyati hacze itiraz edilmesi halinde iki tarafı davet edip gelenleri dinledikten sonra kararını verebilir. İki taraf da gelmezse evrak üzerinden inceleme yapılır. Tarafların gelmesi halinde ise incelemenin duruşmalı yapılması gerekmektedir. Açıklanan nedenlerle duruşma tarihinden önce dosyanın günsüz ele alınıp evrak üzerinden karar verilmesi hatalıdır.” 19. HD, 14.03.2008, 1094/2500 (Yargı Dünyası, Ocak 2009, S. 157, ss. 135-137). Benzer şekilde bkz. 11. HD, 04.12.2006, 13137/12634 (Oskay, Koçak, Deyekli, Doğan, ss. 5430-5431).

⁸¹⁹ Özeker, s. 345, Kuru, s. 2533, Önen, s. 273, Yılmaz, ss. 1224-1225, Karşlı, s. 678.

⁸²⁰ Kuru, s. 2533, Özeker, s. 347.

⁸²¹ Üstündağ, s. 416, Özeker, s. 347, Yılmaz, s. 1225, Önen, s. 273.

⁸²² Üstündağ, s. 416, Önen, s. 274, Özeker, s. 347.

⁸²³ Sarısözen, s. 2352. “İhtiyati hacze itiraz üzerine verilen karar, itirazın kabulü veya itirazın reddi şeklinde olmalıdır. İtirazın haklı görülmemesi halinde mahkemece itirazın reddi kararı ile

İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesinin üçüncü fıkrasında mahkemenin yapılan inceleme sonucu itirazı kabul veya reddedeceği öngörülmüşken, dördüncü fıkrasında kararını değiştirebileceğinden bahsedilerek bir çelişki yaratıldığı düşünülse de⁸²⁴ biz bu görüşe katılmıyoruz. Çünkü İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesinin üçüncü fıkrasında mahkemenin gösterilen sebepler çerçevesinde inceleme yapıp itirazı kabul veya reddedeceği belirtilmişken, dördüncü fıkrasında itirazın kabulü halinde, yapılan yanlışlığın niteliğine göre ihtiyati haciz kararının doğrudan kaldırılmayıp değiştirilerek hukuka aykırılığın giderilmesi düzenlenmiştir. Şayet ufak bir değişiklikte ihtiyati haciz kararındaki yanlışlık giderilebiliyorsa, örneğin eksik yatırılan teminatın tamamlanması gibi, artık kararın tamamen kaldırılması, menfaatler dengesine uygun düşmez.

İhtiyati hacze itiraz yargılaması sonucu verilen karar, ister kabul isterse ret yönünde olsun, uyuşmazlığı maddî yönden çözümleyen esasa ilişkin bir karar değildir⁸²⁵.

8. İtirazın Reddi Kararına Karşı Temyiz Yolu

İhtiyati hacze itiraz yargılaması sonucu eğer mahkeme itirazı yerinde görmezse, borçlunun itirazını reddedecektir. Mahkemenin itiraz üzerine verdiği bu karar, asıl uyuşmazlığı çözen nihaî bir karar olmasa da, İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesinin beşinci fıkrası uyarınca temyiz edilebilir⁸²⁶. Ancak maddenin düzenleniş biçimine bakıldığında, sadece ihtiyati haciz yargılamasında dinlenmemiş

yetinilmesi gerekirken ihtiyati haciz konulmasına şeklinde hüküm kurulması isabetli değildir.” 19. HD, 07.12.2006, 10303/11672 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, s. 5430).

⁸²⁴ Şimşek, s. 226.

⁸²⁵ Özekes, s. 350. “İİK'nun 265. maddesine göre borçlu, ihtiyati haczin dayandığı sebeplere, mahkemenin yetkisine ve teminata karşı itiraz edebilir. Borçlunun kaçak elektrik kullanıp kullanmadığı, açılacak davada tartışma konusu yapılacağından, borçlunun aldığı tespit raporuna dayanarak kaçak kullanımın mümkün olmadığı belirtilerek işin esasını çözecek şekilde karar verilmesi isabetli değildir.” 19. HD, 30.12.2004, 9992/13397 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, s. 5456).

⁸²⁶ Üstündağ, s. 417, Berkin, s. 65, Akyazan, s. 41, Önen, s. 275. 4949 sayılı Kanun ile itiraz üzerine verilen kararlara ilişkin temyiz yolu açılmıştır. Ancak bu kanunun yürürlüğe girmesinden önceki ihtiyati hacze itiraz üzerine verilen kararlara karşı temyiz yolu kapalıdır. Aynı yönde “İİK'nun 4949 sayılı Kanunla değişik 265. maddesi uyarınca ihtiyati hacze itiraz üzerine verilen karara karşı temyiz yoluna başvurulabilir. 4949 sayılı Kanun'un geçici 5. madde bent 37'ye göre itiraz üzerine verilen karara karşı temyiz yoluna başvurulabilme imkânı anılan kanunun yürürlüğe girdiği 30.07.2003 tarihinden sonra yapılacak ihtiyati haciz taleplerinde uygulanacaktır.” 19. HD, 16.02.2004, 273/1329 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, s. 5475).

borçlunun itirazı üzerine verilen kararların temyizinin mümkün olduğu şeklinde bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Ancak bu düzenlemeden sadece ihtiyati haciz yargılamasında dinlenmemiş olan borçlunun temyize başvurabileceği sonucu çıkarılmamalıdır. Bununla birlikte ihtiyati haciz yargılamasında dinlenmiş olup da itirazları kabul edilmeyen borçlu için de İcra ve İflâs Kanunu'nun 265. maddesindeki temyiz yolu geçerli kabul edilmelidir. Aksi takdirde sırf ihtiyati haciz yargılamasında dinlenmiş olan borçlular, hiçbir neden olmaksızın dinlenmemiş borçlulara nazaran daha dezavantajlı duruma getirilmiş olur ki, bunun da kabulü mümkün değildir⁸²⁷.

Yargıtay, itiraz üzerine verilen kararlara ilişkin temyiz taleplerini öncelikli olarak inceleyip karara bağlar ve bu konuda verilen karar da kesindir (İİK m. 265/5, c. 2)⁸²⁸. Yargıtay'ın kararının kesinliğinden anlaşılması gereken, bir daha yerel mahkemenin incelemesine gerek duyulmayacak şekilde karar verilmesi, yerel mahkemenin de bu karara karşı direnememesidir⁸²⁹. İtiraz üzerine verilen karara karşı temyiz yoluna başvurulmuş olması, ihtiyati haciz kararının uygulanması durdurmaz (İİK m. 265/5, c. 3).

C. Teminat Karşılığı İhtiyati Haciz Kararının Kaldırılması

Borçlunun aleyhine verilen ihtiyati haciz kararlarına karşı başvurabileceği yollardan birisi de teminat göstererek ihtiyati haczin kaldırılmasını sağlamaktır (İİK m. 266). İhtiyati haciz sonucu verilen karar, davadaki gibi uyuşmazlığı çözen ve maddî anlamda kesin hüküm oluşturan bir karar olmadığından, bu karara karşı borçlunun en az zarar göreceği hukukî imkânların tanınması gerekir⁸³⁰. Bu düşünceyle kabul edilen yollardan birisi de, teminat karşılığı ihtiyati haciz kararının

⁸²⁷ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 460.

⁸²⁸ “İhtiyati haciz isteminin kabulü halinde, borçlu ve üçüncü kişiler bu karara karşı itiraz edebilirler. İtiraz üzerine mahkemece verilen kararlar temyiz edilebilir. Temyiz, ihtiyati haciz kararının uygulamasını durdurmaz. Temyiz incelemesi sonucu Yargıtay'ın verdiği karar ise kesindir.” HGK, 15.10.2008, 19-626/629 (Yargı Dünyası, Mart 2009, S. 159, ss. 39-42; YKD, 2010/1, ss. 10-13). Benzer şekilde bkz. “İhtiyati haciz kararına karşı yapılan itirazın üzerine verilen karar, temyiz edilebilir. Ancak Yargıtay'ın temyiz üzerine verdiği karar kesindir.” HGK, 05.12.2007, 11-977/935 (YKD, 2008/4, ss. 595-599).

⁸²⁹ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 459. Aynı yönde bkz. HGK, 23.11.2005, 11-576/638 (YKD, 2006/7, ss. 1039-1043).

⁸³⁰ Özekes, s. 353.

kaldırılmasıdır (İİK m. 266)⁸³¹. Bu düzenleme, menfaatler dengesi bakımından da son derece isabetlidir. Zira borçlunun vereceği teminatla hem takibin sonucu güvence altına alınarak alacaklının zarar görme olasılığı ortadan kaldırılır hem de borçlunun ihtiyati haciz sonucu ortaya çıkacak zararları en aza indirilmiş olur. Nitekim ihtiyati haczin amacı, borçluyu cezalandırmak değil, sadece mevcut veya müstakbel bir takibin sonucunu güvence altına almaktır. Dolayısıyla korunacak şeyin değerinden daha fazla bir miktarı esas almak, teminatın amacına da aykırıdır. Zira çoğu kez ihtiyati haciz uygulaması sonucu haczedilen malların değeri, alacak miktarından çok daha fazla olmaktadır.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 266. maddesinde teminat karşılığı ihtiyati haczin kaldırılmasını talep etme hakkı, sadece borçluya tanınmış bir imkân olup, ihtiyaten malları haczedilen üçüncü kişiler bu yola başvuramazlar⁸³².

İcra takibinden önce ihtiyati haciz kararı verilmişse, kararı veren mahkeme; icra takibinden sonra ise icra mahkemeleri teminat karşılığı ihtiyati haczi kaldırmaya yetkilidir (İİK m. 266/son cümle)⁸³³. Eğer alacaklı ihtiyati hacizden sonra alacak davası açmışsa veya ihtiyati haciz alacak davası görülürken konulmuşsa, alacak davasının görüldüğü mahkeme haczi kaldırmaya da yetkili ve görevlidir⁸³⁴. Borçlunun teminat karşılığı ihtiyati haczin kaldırılmasını isteme hakkı, herhangi bir süreyle sınırlı tutulmadığından, ihtiyati haciz devam ettikçe yani ihtiyati haciz kesin hacze dönüşmeden önce, ihtiyati haczin her aşamasında ileri sürülebilir⁸³⁵. İhtiyati haciz kararının kaldırılması için gösterilecek teminat, para veya mahkemece kabul edilecek rehin, hisse senedi, tahvilât depo edilmesi, taşınmaz rehni veya geçerli bir

⁸³¹ Kuru, s. 2536, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 460, Gürdoğan, s. 141, Yılmaz, s. 1231, Önder, s. 1264, Ayyıldız, s. 384. "İİK'nun 266. maddesindeki koşulların bulunması halinde ihtiyati haczin teminat karşılığı kaldırılması istenebilir." 12. HD, 10.03.2005, 854/4955 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, s. 5481).

⁸³² Özekes, s. 353, Kuru, s. 2537, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 460.

⁸³³ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 460, Yılmaz, s. 1237, Olgaç, Köymen, s. 1185, Karşı, s. 680. "İİK'nun 266. maddesi hükmü uyarınca, borçlu teminat göstermek şartı ile ihtiyati haczin kaldırılmasını mahkemeden isteyebilir. Takibe başlandıktan sonra bu yetki icra mahkemesine geçer." 12. HD, 23.02.2006, 25588/3429 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, ss. 5478-5479). Benzer şekilde bkz. 03.10.2005, 14778/18756 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, ss. 5479-5480).

⁸³⁴ Özekes, s. 353, Uyar, s. 17394, Karşı, s. 680, Salar, s. 432.

⁸³⁵ Özekes, s. 354, Uyar, s. 17395.

banka kefaleti göstermek şeklinde olabilir (İİK m. 266)⁸³⁶. Ancak gösterilecek teminat her halükârda alacağı tamamen karşılmalıdır. Aksi halde bu maddeye dayanarak ihtiyati haczin kaldırılmasına karar verilemez⁸³⁷.

İhtiyati haczin kaldırılmasına ilişkin bu hüküm, İcra ve İflâs Kanunu'nun 263. maddesinde belirtilen teminat karşılığı hacizli malların borçlunun yedinde bırakılması hükmüyle karıştırılmamalıdır⁸³⁸.

§ 8. KAMBIYO SENETLERİNE DAYALI İHTİYATİ HACZİ TAMAMLAYICI MERASİM

A. Genel Olarak

İhtiyati haciz kararının kısa bir süre içinde alınıp uygulanması, alacaklının olduğu kadar borçlunun da menfaatindedir. Bu nedenle bu geçici durumun bir an önce açıklığa kavuşturulup kesinleşmesi için, alacaklıya harekete geçme yükümlülüğü getirilmiştir⁸³⁹. Bu yönde alacaklı, ya dava açarak ya da takip yoluna başvurarak ihtiyati haczi tamamlama ve alacağını kesinliğe kavuşturma yükümlülüğü altındadır⁸⁴⁰. Bu çerçevede İcra ve İflâs Kanunu'nun 264. maddesi uyarınca dava açmadan veya icra takibi başlatmadan önce ihtiyati haciz kararı alan alacaklı, haczin uygulanmasından; haciz yokluğunda gerçekleştirilmişse ihtiyati haciz tutanağının kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde borçluya karşı ya takip talebinde

⁸³⁶ “İİK'nun 266. maddesi gereğince borçlu, para veya mahkemece kabul edilecek rehin veya esham yahut tahvilat depo etmek veya taşınmaz rehin yahut muteber bir banka kefaleti göstermek şartıyla ihtiyati haczin kaldırılmasını mahkemeden isteyebilir. Somut olayda borçlular vekilinin gösterdiği teminat, İİK'nun 36. maddesinde öngörülen yükümlülüğün yerine getirilmesine yönelik olup, Yargıtay'dan icranın geri bırakılması kararı getirilene kadar takibin durdurulmasını sağlamak içindir. Bundan ayrı olarak İİK'nun 266. maddesinde öngörülen koşullar yerine getirilmeden ihtiyati hacizlerin kaldırılmasına karar verilmesi yasaya aykırı olup hüküm bozulmalıdır.” 12. HD, 22.09.2005, 13354/17743 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, s. 5480). Benzer şekilde bkz. “Borçlu borç tutarını yatırdığında ya da karşılığında muteber kefalet gösterdiğinde ihtiyati haczin kaldırılması gerekir.” 12. HD, 22.09.2003, 14342/18157 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, ss. 5481-5482). Bu konuda ayrıca bkz. Akyazan, s. 43.

⁸³⁷ Kuru, s. 2538. “İcra mahkemesince, ihtiyati haciz aşamasındaki alacak miktarından daha azını karşılayacak teminat mektubu karşılığında ihtiyati haczin kaldırılmasına karar verilemeyeceği...” 12. HD, 05.12.1996, 14988/15332 (Uyar, s. 17405).

⁸³⁸ Yılmaz, s. 1233. Söz konusu iki hüküm arasındaki farklar için bkz. Özkes, ss. 358-360, Kuru, ss. 2536-2537, Karşı, s. 680.

⁸³⁹ Ayyıldız, s. 382, Özkes, s. 361, Karşı, s. 681.

⁸⁴⁰ Kuru, s. 2551, Özürü, s. 370.

bulunmalı veya dava açmalıdır⁸⁴¹. İhtiyati haczi tamamlayıcı merasim, yerine getirildiği takdirde ihtiyati haciz, dava ve takip süresince devam edecektir. Bu nedenle tamamlayıcı merasim başvurma, ihtiyati haczin söz konusu süre zarfında ayakta kalması bakımından önemlidir.

İhtiyati haciz alacaklının yokluğunda uygulanır ve alacaklı bunu tebliğ dışında başka bir şekilde öğrenirse yedi günlük süre işlemez. Çünkü İİK m. 264/1'de gıyapta yapılan hacizler açısından bunun alacaklıya tebliği emredici olarak hükme bağlanmıştır⁸⁴². İhtiyati haczin tamamlanması aşamasında ister takip yapılsın isterse dava açılsın, yetkili mahkeme, ihtiyati haciz kararının alındığı veya icra dairesinin bulunduğu yer mahkemesidir⁸⁴³.

Alacaklı için öngörülen yedi günlük süre, hak düşürücü nitelikte bir süre olduğundan uyulmaması ihtiyati haczi kendiliğinden hükümsüz hale getirir⁸⁴⁴. Ayrıca bu sürenin işlemesi bakımından borçlunun ihtiyati haciz kararına itiraz etmiş olması, sürenin işlemesine engel olmayacaktır. Çünkü alacaklının tamamlayıcı merasime başvurusu, ihtiyati haciz kararının kaldırılma başvurusunun sonuçlanmasına bağlı değildir. Yani itirazın kabulü veya reddi, tamamlayıcı merasimi doğrudan etkilemez. Dolayısıyla buna ilişkin sonucun beklenmesi de anlamsızdır⁸⁴⁵. Ancak ihtiyati hacze itiraz kabul edilirse, tamamlayıcı merasim süresince artık ihtiyati haczin varlığından

⁸⁴¹ Özekes, s. 362, Ayyıldız, s. 382, Uyar, Tamamlayıcı Merasim, s. 50. “İhtiyati haczin yapıldığı tarihten itibaren 7 gün içinde alacaklı haciz veya iflâs yoluyla takip yapmaya veya dava açmaya mecburdur.” 12. HD, 26.12.2002, 26075/27666 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, s. 5415). Önder, yedi günlük sürenin ihtiyati haciz tutanağı yerine ihtiyati haciz kararının tebliğinden başlaması gerektiği görüşündedir (Bkz. Önder, s. 1262)

⁸⁴² Akyazan, s. 47, Ayyıldız, s. 382, Karşı, s. 681, Özgürol, s. 49. “Yokluğunda yapılan ihtiyati haciz tutanağı tebliğ edilmediğinden davalının ihtiyati haczi düşmemiştir. Kıymet takdir raporunun tebliği hacizlerin tebliğ edildiği anlamına gelmez...” 19. HD, 8.12.2005, 8197/12325 (İBD, 2006/2, s. 872). Aynı yönde “İİK 264. maddesinde yazılı yedi günlük süre, borcu karşılayacak nitelikte gerçekleşecek haciz işleminin, gıyapta yapılmış ise tutanağın tebliği tarihinden itibaren başlar.” 12. HD, 05.02.1985, 11587/911 (Uyar, Haciz, s. 97).

⁸⁴³ Özekes, s. 362, Üstündağ, s. 418. “İİK'nun 50. maddesi göndermesi ile olaya uygulanması gereken HUMK.'un 12. maddesi gereğince ihtiyati haciz kararının nedeni olan alacakla ilgili takip, ihtiyati haciz kararı veren mahkemenin yargı çevresinde yapılabilir.” 12. HD, 26.04.2005, 6144/8989 (Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, ss. 5406-5407).

⁸⁴⁴ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 462.

⁸⁴⁵ Özekes, s. 363. Aksi yönde düşünce için bkz. Akyazan, ss. 41-42, Berkin, s. 69. Önen ise, İcra ve İflâs Kanunu'nun 264 ve 265. maddelerinin çok açık olduğunu ve tamamlayıcı merasime ilişkin sürenin, ihtiyati hacze itirazın sonuçlanmasından sonra başlayacağı tarzında bir yoruma elverişli olmadığını ifade etmektedir. Yazara göre böyle bir imkân, ancak yapılacak kanunî bir düzenlemeyle söz konusu olabilir (Önen, s. 271).

söz edilemeyecektir. Eğer tamamlayıcı merasim süresince ihtiyati haczin sağlamış olduğu teminat korunmak isteniyorsa, bu konuda mutlaka bir kanunî düzenlemeye ihtiyaç vardır ve 264. madde ile 265. madde uyumlu bir hale getirilmelidir. Bu noktada yapılabilecek düzenleme, tamamlayıcı merasime ilişkin sürelerin, ihtiyati hacze itiraz olması halinde itirazın sonuçlanmasından sonra; itiraz yoksa haciz tutanağının tebliği veya duruma göre haczin yapıldığı tarihten itibaren başlatılmasıdır.

Peki, alacaklı tamamlayıcı merasimi yerine getirirken ihtiyati hacizde öne sürdüğü sebepler ve mahkemeye sunduğu delillerle bağlı mıdır? Örneğin bonoya dayalı olarak elde edilen bir ihtiyati hacizden sonra alacaklı, açacağı dava veya girişeceği takipte bonodan başka bir hukukî sebebe veya delile başvurabilecek midir? **Postacıoğlu**, bu konuda alacaklının ihtiyati haciz sırasında hangi sebepleri ileri sürmüştü ancak o sebeplere dayanarak tamamlayıcı merasimi yerine getirebileceğini; aksi halde tamamlayıcı merasimin yerine getirilmiş sayılmayacağını ve ihtiyati haczin kendiliğinden düşeceğini ifade etmektedir. Ancak yazar, deliller yönünden aynı zorunluluğun olmadığını; çünkü ihtiyati hacizde kesin delille ispat aranmadığından yaklaşık ispatla alacağın varlığına kanaat getirilemeyeceğini söylemektedir⁸⁴⁶.

Alacaklı, ihtiyati haciz kararı aldıktan sonra takip veya dava yolunu seçmekte serbesttir⁸⁴⁷. İhtiyati haciz sonrası dava yolunu seçen alacaklı, yedi gün içinde ihtiyati haczin tamamlanması için “*alacak davası*” açmak zorundadır (İİK m. 264/1). Aksi halde alınan ihtiyati haciz kararı, kendiliğinden hükümsüz hale gelecektir⁸⁴⁸.

Özekes, tamamlayıcı merasimde alacaklının açacağı davanın niteliği hakkında kanunda açıklık olmasa da, bu davanın alacak davası şeklinde anlaşılması gerektiğini belirtmektedir⁸⁴⁹. Yazara göre İcra ve İflâs Kanunu’nun 264. maddesinde amaçlanan, alacağın tahsiline yönelik bir hukukî yolun işletilmesi olup, alacaklının

⁸⁴⁶ Şükrü Postacıoğlu, **İhtiyati Haczi Tamamlayan Merasim İle İlgili Bazı Meseleler**, EÜHFD, 1980/1, s. 52. Aynı yönde bkz. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 461.

⁸⁴⁷ Ansay, s. 319, Kuru, Arslan, Yılmaz, s. 440.

⁸⁴⁸ Üstündağ, s. 417, Şimşek, s. 224, Uyar, Tamamlayıcı Merasim, s. 60, Özgürol, ss. 48-49.

⁸⁴⁹ Özekes, s. 366.

alacak davası dışında bir dava açması halinde ihtiyati haciz tamamlanmış olmaz⁸⁵⁰. **Postacıoğlu** da, ihtiyati haciz belirli bir alacak için istendiğinden, alacaklının ihtiyati haciz istediği veya elde ettiği alacak için dava açması ve takip yapması mecburiyetinden bahsetmektedir⁸⁵¹. Kanaatimizce ihtiyati haczin dava yoluyla tamamlanması için alacaklının açacağı dava, bir alacak davası olmalıdır. Nitekim açılacak davanın türü konusunda, İcra ve İflâs Kanunu'nun 264. maddesinin üçüncü fıkrasında "ihtiyati haciz, alacak davasının..." demek suretiyle yukarıdaki sonuç desteklenmektedir.

Takip yolu ile ihtiyati haczin tamamlanması yolunu seçen alacaklı, yedi gün içinde ya genel haciz yoluyla takip ya da alacağın niteliğine göre diğer takip yollarına başvurarak ihtiyati haczi tamamlayıcı merasimi yerine getirmelidir⁸⁵². İhtiyati haczin takip yoluyla tamamlanmasında alacaklının seçtiği takip yolundaki düzenlemelere göre prosedür uygulanacaktır.

Kambiyo senetlerine dayalı olarak alınan ve icra edilen ihtiyati hacizlerde, tamamlayıcı merasimin yerine getirilmesi bakımından alacaklının kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibe başvurma zorunluluğu bulunmamaktadır. Alacaklı dilerse kambiyo senetlerine özgü takip yolunu dilerse de başka bir takip yolunu seçebilir⁸⁵³. Genel haciz yoluyla takip yapma yolunu seçen alacaklı, yedi gün içinde ihtiyati haciz kararını veren mahkemenin bulunduğu yer icra dairesine giderek takip talebinde bulunmalıdır. Takip talebini alan icra dairesi, takip talebine uygun bir ödeme emri düzenleyerek borçluya gönderir. Borçluya gönderilen ödeme emri ile takip talebi birbirine uygun olmak zorundadır. Aksi halde bu durum, hakkın yerine getirilmemesi sebebiyle süresiz bir şikâyet nedeni olarak kabul edilmektedir⁸⁵⁴. Bundan sonraki aşamaların genel haciz yoluyla takibe ilişkin olduğunu ve borçlunun gönderilen ödeme emrine süresi içinde itiraz etmemesi durumunda icra takibinin kesinleşerek ihtiyati haciz kendiliğinden kesin hacze dönüşeceğini hatırlatmakla

⁸⁵⁰ Özekes, s. 367.

⁸⁵¹ Ş. Postacıoğlu, s. 52.

⁸⁵² Bkz. E. Yılmaz, s. 1189, Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, s. 5404, Uyar, Tamamlayıcı Merasim, ss. 51-60.

⁸⁵³ Kuru, s. 2563, dn. 269, Kuru, Arslan, Yılmaz, s. 355, dn. 2, Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 354, Muşul, s. 606, Ertekin, Karataş, s. 732.

⁸⁵⁴ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 157.

yetiniyoruz (İİK m. 264/5)⁸⁵⁵. İhtiyati haciz kesin hacze dönüştükten sonra ihtiyati haczin kaldırılması istenemez⁸⁵⁶.

Konumuz kambiyo senetlerinde ihtiyati haciz olduğundan, tamamlayıcı merasim bakımından daha çok ihtiyati haczin kambiyo senetlerine özgü takip yoluyla tamamlanması üzerinde duracağız. Fakat çalışmamızda kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibi bütün ayrıntılarıyla anlatmak yerine, uygulamada sorun yaşanabilecek hususlar üzerinde durulacaktır.

B. Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takiplerde

Takip hukuku maddî hukukta tanınan hakları sağlamaya yönelik olduğu için, hakların maddî hukuktaki özellikleri de dikkate alınarak bazı haklar yönünden farklı takip usûlü öngörülmüştür. Kambiyo senetlerinden doğan alacak hakları da niteliğine uygun bir şekilde İcra ve İflâs Kanunu'nda ayrı bir takip prosedürüne tabi tutulmuştur. Kambiyo senetlerine özgü takip yolunu diğer takip yollarından ayıran en önemli özellik, takibin daha hızlı ve daha kolay ilerlemesini sağlayan hükümlere yer verilmiş olmasıdır⁸⁵⁷. Alacaklının seçeceği bu yol, gerek dava gerekse diğer takip yollarına nazaran daha kısa süreli olup çabuk ilerlemektedir. Dava, her ne kadar somut uyuşmazlığı esastan çözen garanti bir yol gibi görünse de, uzun bir zaman gerektiren bir süreçtir. Diğer takip yollarında ise, hem süreler daha uzun hem de borçlunun itirazı ile takip durmaktadır. Tüm bu nedenlerle alacaklının tamamlayıcı merasim bakımından öncelikli olarak seçeceği yol, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip olacaktır.

Elinde kambiyo senedi bulunan alacaklı, eğer kendisi için daha avantajlı olan kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapmak isterse, yedi gün içinde ihtiyati haciz kararının alındığı yerdeki icra dairesinden takip talebinde bulunmalıdır (İİK m.

⁸⁵⁵ Kuru, Arslan, Yılmaz, s. 441, Üstündağ, s. 417, Yılmaz, s. 1189, Ayyıldız, s. 383, Özgürol, s. 49, Özkan, s. 1197, Korkusuz, s. 304.

⁸⁵⁶ Özekes, s. 375.

⁸⁵⁷ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 354, Ertekin, Karataş, s. 732. Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takibin genel haciz yoluyla takip ile karşılaştırılması hakkında bkz. Muşul, Kambiyo, ss. 642-645.

264/1)⁸⁵⁸. Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte genel haciz yoluyla takipten farklı olarak, alacaklı takip talebinde belirttiği kambiyo senedinin aslını ve borçlu sayısı kadar onaylı örneğini de takip talebine eklemek zorundadır (İİK m. 167/2)⁸⁵⁹. Bu konuda sadece çekler açısından istisnaî bir durum söz konusudur. Buna göre bankaya ibraz edilen çekin bir kısmı ödenmişse, bu durumda banka çekin aslını saklayarak, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisini çek hamiline verir. Bu gibi durumlarda çek hamili, verilen bu onaylı fotokopiyle de takip talebinde bulunabilir⁸⁶⁰.

Takip talebinde alacaklı, müracaat hakkı kapsamında ödenmemiş olan senet bedeliyle birlikte temerrüt faizini, protesto ve ihbarname giderlerini, komisyon ücretini ve çek tazminatını talep edebilir. **Uyar**, uygulamada senet bedeli ile birlikte işleyen faizlerin ihtiyati haciz dilekçesinde belirtilmediğini veya belirtilse dahi mahkemelerin sadece asıl alacak için ihtiyati haciz verdiğini söylemektedir⁸⁶¹. Yazar, böyle bir durumda alacaklıların takip talebinde bulunurken işlemiş faizi de asıl alacak ile birlikte talep ettiğini ve borçluya bunların toplamı üzerinden ödeme emri yolladığını belirttikten sonra, bu uygulamanın hatalı olduğuna dikkat çekmiştir⁸⁶². Kanaatimizce ihtiyati haciz talebinde belirtmiş olsun veya olmasın, alacaklı senet bedeliyle birlikte temerrüt faizini, protesto ve ihbarname giderleri ile komisyon ücretini takip talebinde isteyebilir. Çünkü ihtiyati haciz ile tamamlayıcı merasim olan takip birbirinden farklıdır. Tamamlayıcı merasim, sadece ihtiyati haciz kararında belirtilen alacakla sınırlı tutulamaz. Çünkü ihtiyati haciz geçici bir hukukî koruma

⁸⁵⁸ Kuru, s. 2563.

⁸⁵⁹ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, s. 358, Kuru, El Kitabı, s. 653, Berkin, Alacakların Takibi, s. 23. Uyar, uygulamada icra dairelerinin alacaklıdan takip talebiyle birlikte ihtiyati haciz kararının dayanağı olan belgeleri örneğin senedin aslını, protesto evraklarını istediklerini belirtmektedir. Yazar, icra dairelerinin, gerekli harcı tahsil ettikten sonra borçluya senet suretiyle ödeme veya icra emrini tebliğ ettiğini; bu uygulamanın da hatalı olduğunu ifade etmektedir (Uyar, Tamamlayıcı Merasim, s. 52). Kanaatimizce alacaklı ihtiyati haczi tamamlarken seçtiği takip yolunun gereklerini yerine getirmelidir. Bu bağlamda kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, alacaklı salt takip talebinde bulunarak, tamamlayıcı merasimi yerine getirmiş olmaz. Nitekim kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte senedin aslının ve borçlu sayısınınca onaylı örneğinin de takip talebine eklenmesi zorunlu kılınmıştır (İİK m. 167/2). Gürdoğan, uygulamada icra dairelerinin birçoğunda kasa bulunmaması ve takip sayısının çokluğundan senet asıllarını muhafaza edemediğini; buna istinaden icra dairelerinin kanuna aykırı bir şekilde senet aslı yerine fotokopisini istemekle yetindiğini ifade etmektedir (Gürdoğan, s. 48).

⁸⁶⁰ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, s. 358.

⁸⁶¹ Uyar, İnceleme, s. 77.

⁸⁶² Uyar, İnceleme, s. 78.

iken, ihtiyati haczin tamamlanması sırasında başvuru takip, asıl alacağı kavuşmaya yönelik bir çabadır. Dolayısıyla ihtiyati haciz kararında talep edilmeyen veya edilmesine rağmen mahkemece dikkate alınmayan faiz ve masraflar da, tamamlayıcı merasimde talep edilebilir. Çünkü ihtiyati haciz yargılamasında bunların istenmemiş olması, bunlardan vazgeçildiği anlamına gelmez. Burada sadece söz konusu faiz ve giderler, ihtiyati haciz güvencesinden yoksun olarak takibe konu olabilirler.

Takip talebini alan icra müdürü, takip talebinin kanunî unsurları taşıyıp taşımadığını; senedin kambiyo senedi olup olmadığını; takipte bulunan alacaklının bu yola başvurma hakkının bulunup bulunmadığını⁸⁶³ ve senedin vâdesinin gelip gelmediğini de inceler (İİK m. 167/1)⁸⁶⁴. Eğer ciranta aleyhine takip yapılıyorsa, icra memuru protesto evrakını da istemelidir⁸⁶⁵. Ancak icra dairesinin buradaki incelemesi, kural olarak şekli bir incelemeden ibaret olmalıdır. Çünkü yukarıdaki hususlar, zaten ihtiyati haciz kararı verilirken mahkeme tarafından tetkik edilmektedir. Fakat buna rağmen icra müdürü, senedin unsurlarında eksiklik görürse ya da takipte bulunanın bu yola başvurma hakkının bulunmadığını anlarsa, takip talebini reddedecektir⁸⁶⁶.

İcra müdürü yaptığı bu incelemeden sonra, şartları varsa borçluya bir ödeme emri gönderir. Ödeme emrini alan borçlu, beş günlük süre içinde herhangi bir itiraz beyan etmezse, takip kesinleşir ve ihtiyati haciz kesin hacze dönüşür (İİK m. 264/5). Eğer borçlu kendisine gönderilen ödeme emrine süresi içinde itiraz etmek isterse, bu itirazını bir dilekçe ile icra mahkemesine yapmalıdır (İİK m. 168/1, b. 4-5). **Özekes**'in de haklı olarak belirttiği gibi, İİK m. 264/2'deki "*İcra takibinde, borçlu ödeme emrine itiraz ederse bu itiraz hemen alacaklıya tebliğ olunur. Alacaklı, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde icra mahkemesinden itirazın kaldırılmasını istemeye veya mahkemede dava açmaya mecburdur. İcra mahkemesi, itirazın*

⁸⁶³ “Çekte rehin cirosu geçersiz olduğundan çeki rehin cirosu ile elinde bulunduran kişi, yetkili hamil değildir; bu nedenle, çeki dayanarak kambiyo senetlerine mahsus takip yapamaz.” 12. HD, 15.03.2002, 3254/5259 (YKD 2002/12, ss. 1814-1815).

⁸⁶⁴ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 359. Berkin, buna ilişkin icra memurunun alacağın kıymetli evrak hükümlerine göre sakıt olup olmadığı gibi esasa dair iddiaları inceleyemeyeceğini ifade etmektedir (Berkin, Alacakların Takibi, s. 24).

⁸⁶⁵ Gürdoğan, s. 49.

⁸⁶⁶ Gürdoğan, ss. 48-49.

kaldırılması talebini reddederse alacaklının kararın tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde dava açması lazımdır.” hükmü, kambiyo senetlerine özgü takip yolunda uygulanmayacaktır⁸⁶⁷. Çünkü borçlu, kambiyo senetlerine özgü takip yolunda itirazını, açık bir dilekçeyle icra mahkemesine yapmaktadır. İtiraz üzerine icra mahkemesi, İİK m. 169/a ve 170 uyarınca itiraz sebeplerinin incelenmesi için karşı tarafı da duruşmaya çağıracağından itirazın kaldırılması prosedürü kambiyo senetlerine özgü takip yolunda farklı işler.

Borçlunun ödeme emrine itirazı halinde bu itiraz, satış işlemi dışındaki icra takip işlemlerini durdurmayacaktır (İİK m. 169/c. 2)⁸⁶⁸. Bu bakımdan burada önemli olan itiraz halinde ihtiyati haczin kesin hacze ne zaman dönüşeceği. **Özekes**, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte itirazların takibi durdurmamakla birlikte, mercii hâkiminin yapacağı ön incelemede borçlunun ibraz edeceği belgelerden itirazı ciddi gördüğü takdirde, itirazla ilgili karar verilinceye kadar takibin geçici olarak durdurulmasına karar verebileceğini; bu kararın da ihtiyati haczin kesin hacze dönüşmesine engel olacağı görüşündedir⁸⁶⁹. İcra mahkemesi itiraz üzerine takibin durdurulmasına karar vermezse, bu durumda on günlük ödeme süresinin geçmesi ile birlikte ihtiyati haciz kesin hacze dönüşecektir.

Kendisine ödeme emri gönderilen borçlunun itirazı, ya imzaya veya borca itiraz şeklinde olabilir. İmzaya itiraz dışında kalan maddî ve takip hukukundan kaynaklanan bütün itirazlar, borca itirazdır⁸⁷⁰. Borçlunun itiraz ettiği hususlara göre inceleme yapıldıktan sonra, eğer itiraz yerinde görülürse, bu kararla takip durur ve kararın kesinleşmesiyle de takip iptal edilir. İcra ve İflâs Kanunu’nun 264. maddesinde herhangi bir açıklık bulunmasa da, maddenin amacı ve düzenleniş biçimi dikkate alındığında, itirazın kabulü üzerine alacaklının, ihtiyati haczin devamını sağlamak için kararın kendisine tefhim veya tebliğinden itibaren yedi gün içinde

⁸⁶⁷ Özekes, s. 379, Benzer görüşte bkz. Kuru, ss. 2564-2565, E. Yılmaz, s. 1204, Uyar, Tamamlayıcı Merasim, s. 53. Aksi yönde bkz. Ş. Postacıoğlu, s. 58.

⁸⁶⁸ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 361, Uyar, Tamamlayıcı Merasim, s. 53, Muşul, Kambiyo, s. 625,

⁸⁶⁹ Özekes, s. 380.

⁸⁷⁰ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, s. 365, Muşul, Kambiyo, ss. 625-629. Arguette, borca itiraz bakımından kambiyo senetlerine dayanılarak yapılan icra takibine sebep gösterilmeden itiraz edilebileceği görüşündedir (Y. Arguette, **Kambiyo Senetlerine Dayanarak Yapılan İcra Takibine Sebep Göstermeden İtiraz Edilebilir Mi?**, İBD, 1966/7-8, s. 304).

mahkemede borçlu aleyhine alacak davası açabileceğini kabul etmek gerekir⁸⁷¹. **Postacıoğlu**, bu konuda iptal edilen takipten sonra, alacaklının borçlu hakkında ikinci bir takibe girişmesinin de, ihtiyati haczin devam ettirilmesi açısından kabul edilebileceğini belirtmektedir⁸⁷².

Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip bakımından üzerinde durulması gereken bir husus da, bu takip yoluna özgü şikâyet hakkına başvurulduğunda, bunun ihtiyati hacze etki edip etmeyeceğidir. Kambiyo senetlerine özgü takip yolunda şikâyet de itiraz gibi kendiliğinden takibin durmasına yol açmaz. Bu nedenle alacaklı, ihtiyati hacizden sonra süresinde icra takibine başlayıp borçluya ödeme emri tebliğ ettirdiği takdirde şikâyet takibi etkilemeyecektir. Bununla birlikte icra mahkemesi şikâyet üzerine takibin durdurulmasına karar verirse, bu durumda ihtiyati haczin akıbeti ne olacaktır? **Kuru**, şikâyet üzerine kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip iptal edilirse, İcra ve İflâs Kanunu'nun 264. maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesinin kıyasen uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Yazara göre, alacaklı takibin iptali kararının kendisine tefhim veya tebliğinden itibaren yedi gün içinde genel haciz yoluyla takip yaparsa veya alacak davası açarsa, ihtiyati haciz geçerli kalmaya devam etmelidir⁸⁷³. **Postacıoğlu** da, şikâyet üzerine icra mahkemesi takibi durdurma kararı verse dahi, ihtiyati haczin devam edeceğini belirtmektedir⁸⁷⁴. Ancak şikâyet üzerine İİK m. 170/a uyarınca takibin iptaline karar verilirse, kararın alacaklıya tefhim veya tebliğinden itibaren yedi gün içinde alacaklı borçluya karşı ikinci bir takip yaparak ya da mahkemede dava açarak ihtiyati haczi devam ettirebilir⁸⁷⁵. Zira şikâyet, icra memurunun kanuna aykırı işlemlerine karşı kanunun taraflara veya ilgili kişilere tanıdığı hukukî bir yoldur. Dolayısıyla icra memurunun hatalı bir işlemi alacaklının haklarını etkilememelidir. Bu nedenle alacaklının şikâyetin kabulü ve takibin iptalinden sonra yedi gün içinde dava veya takip yoluna

⁸⁷¹ Ş. Postacıoğlu, s. 56, Özkes, s. 381. "İhtiyati hacizden sonra başlatılan takibe itiraz üzerine, itirazın tebliğinden itibaren yedi gün içinde itirazın giderilmesi için talepte bulunulmalıdır." 12. HD, 14.05.2004, 7629/2444 (Oskay, Koçak, Deyneklî, Doğan, ss. 5412-5413).

⁸⁷² Ş. Postacıoğlu, s. 57. "İhtiyati haciz kararından sonra İİK'nun 264. maddesinde belirtilen sürede takibe geçilmişse takip şeklinin değiştirilmesi ihtiyati haczi ortadan kaldırmaz..." 12. HD, 02.02.1999, 15169/594 (Yıldırım/Deren Yıldırım, s. 326, dn. 16).

⁸⁷³ Kuru, s. 2566.

⁸⁷⁴ Ş. Postacıoğlu, s. 54. Aynı yönde bkz. Özkes, s. 382. Pekcanitez, bu konuda şikâyetle ihtiyati haciz kararının iptal edilemeyeceğini ifade etmektedir. Bkz. Pekcanitez, Şikâyet, s. 44, dn.13.

⁸⁷⁵ Ş. Postacıoğlu, ss. 55-57.

başvurarak kanunun kendisine yüklediği ödevi yerine getirdiğini kabul etmek doğru olacaktır⁸⁷⁶.

Şikâyet üzerine takibin değil de yalnızca ödeme emrinin iptaline karar verilirse, bu durumda ihtiyati haciz devam edecektir. Dolayısıyla icra memuru yeni bir ödeme emri göndermek suretiyle tamamlayıcı merasimin yerine getirilmesini sağlamalıdır⁸⁷⁷. Ancak icra memurunun yeni bir ödeme emri göndermesi için alacaklının bir işlemi gerekiyorsa, alacaklı bunu söz konusu yedi gün içinde yerine getirmelidir. Aksi takdirde ihtiyati haciz hükümsüz kalır⁸⁷⁸.

⁸⁷⁶ Ş. Postacıoğlu, s. 56.

⁸⁷⁷ Kuru, ss. 2566-2567.

⁸⁷⁸ Kuru, s. 2567, Özekes, s. 382.

SONUÇ

◆ Kambiyo senetleri, Türk Ticaret Kanunu'nun 670 ilâ 823. maddeleri arasında (eTTK m. 582-735) düzenlenmiş olan poliçe, bono (emre muharrer senet) ve çekten oluşan bir kıymetli evrak türüdür. Bu senetler, öyle bir takım özelliklere sahiptir ki, günlük hayatta birçok hukukî ilişki bu senetlere bağlanmakta; ticarî hayatın ödeme, kredi ve teminat ihtiyaçları tedavül kabiliyetine sahip bu senetlerle karşılanmaktadır. Bir kambiyo senedinin düzenlenmesiyle taraflar arasında kambiyo hukukuna özgü bir borç ilişkisi meydana gelmektedir. Bu senedin tedavüle konulmasıyla da borç ilişkisine dâhil olan kimseler artmakta ve bu borç ilişkisi, taraflar arasındaki temel ilişkilerden bağımsız bir edim yükümü ve alacak hakkı meydana getirmektedir. Her borç ilişkisinde olduğu gibi kambiyo senetlerinden doğan borç ilişkilerinde de tarafların borçlarını zamanında ve gereği gibi yerine getirmesi en doğal beklentidir. Kambiyo senedi elinde bulunan hamilin, ibraza rağmen senet bedelini tahsil edememesi halinde, bu alacağın tahsilini teminat altına almak için başvuracağı yolların başında ihtiyati haciz almak ve bunu uygulamak gelmektedir. Çünkü ihtiyati haciz, para alacaklarına ilişkin mevcut veya müstakbel bir takibin sonucunu güvence altına almaya yönelik, mahkeme kararıyla borçlunun malvarlığına el konulmasını sağlayan bir geçici hukukî korumadır. Nitekim hamil bu yolla, kambiyo alacağına yönelik takibin sonucunu, eğer şartları oluşmuşsa henüz takip kesinleşmeden baştan güvence altına alabilme imkânına sahiptir.

◆ Tedavüle çıkarılmış bir kambiyo senedinde hamilin başvurabileceği borçlu sayısı birden çok olup, bu borçlular arasında kambiyo hukukuna özgü bir müteselsil sorumluluk söz konusudur. Bu nedenle kambiyo ilişkisinde borçlu sayısı arttıkça hamilin alacağını elde etme imkânı da artmaktadır. Nitekim kambiyo ilişkisinde imzayla borç altına giren herkes, kendisinden sonra gelenlere karşı kambiyo senedini kabul edeceğini, ödeme yerinde ve zamanında ödeyeceğini taahhüt eder. Bir kambiyo senedi düzenlendiğinde veya tedavüle çıkarıldığında birbiriyle kambiyo ilişkisi içine giren taraflar arasında, asıl ilişki ve kambiyo ilişkisi olmak üzere iki farklı hukukî ilişki meydana gelmektedir. Keza kambiyo ilişkisinde imzaları sebebiyle hamile karşı sorumlu kimseler de asıl borçlu ve müracaat borçlusu olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kambiyo senedinin asıl borçluları poliçede “kabul eden

muhatap”, bonoda ise “senedi düzenleyen” kimsedir. Bunlar dışında kalan kambiyo borçlularının tümü müracaat borçlusu konumundadır. Çeklerde ise muhatap banka kambiyo ilişkisinin bir tarafı olmamakla birlikte keşideci dâhil senette imzası bulunan herkes müracaat borçlusudur. Bir kambiyo alacağı muaccel olduğunda (talep edilebilir) senedin öncelikle asıl borçluya ibrazı gerekir. Senet asıl borçlu tarafından ödenmemişse gerekli şekli şartların yerine getirilmesi koşuluyla müracaat borçlularına başvuru hakkı doğar. Çeklerde ise, senet muhatap bankaya veya takas odasına ödenmek üzere ibraz edilmedikçe müracaat borçlularına karşı başvuru hakkı doğmamaktadır. Kambiyo hukukuna ilişkin bu temel kurallar bilinmeden ihtiyati haciz bakımından sağlıklı bir karara varmak mümkün değildir. Bu nedenle kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati haciz taleplerinde her şeyden önce “asıl ilişki – kambiyo ilişkisi” ve “asıl borçlu – müracaat borçlusu” ayrımı mutlaka yapılmalıdır. Kanaatimizce bu ayrım yapılmadan kambiyo alacaklarına yönelik ihtiyati haciz talepleri ister istemez yanlış değerlendirmelere tabi olacaktır. Bu yönüyle kambiyo alacaklarının normal bir para alacağından ayrıldığını ve bunlara ilişkin ihtiyati haciz taleplerinin daha titiz incelenmesi gerektiğini vurgulamak gerekir.

◆ Kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati hacizlerde ihtiyati haczin amacı mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. İhtiyati hacizde amaç, talep edilebilir bir alacağın tahsilini güvence altına almaktır. Ancak bu durum, talep edilebilir hale gelmiş (muaccel olmuş) her alacak için ihtiyati haciz kararı verileceği anlamına gelmemektedir. Bir alacak hakkında ihtiyati haciz kararı verilebilmesi için, bu alacağın aynı zamanda tahsilinin tehlike altına olması lazımdır. Bu da ihtiyati haczin “teminat fonksiyonu” ile yakından bağlantılıdır. Yani bir alacağın tahsili tehlike altına girmedikçe, güvence altına alınması gereksizdir. Bu yönüyle ihtiyati haczin amacı, “tahsili tehlike altına girmiş olan” alacakları güvence altına almaktır. Ne yazık ki uygulamada ihtiyati haczin bu amacı, göz ardı edilmekte; alacağın tahsilinin tehlike altında olup olmadığına pek dikkat edilmemektedir. Uygulamada kambiyo alacağı henüz talep edilmeden ihtiyati haciz istenmekte; hatta ihtiyati haciz, kambiyo alacağının tahsilinde bir ön aşama olarak görülmektedir. Bu bağlamda elinde kambiyo senedi olan hamilin çok kolay bir şekilde ihtiyati haciz kararı alabildiği ve uygulamada birçok açıdan sağlıklı bir ihtiyati haciz yargılaması yapılmadığı söylenebilir. Örneğin kambiyo senedinin asıl borçlu tarafından ödenmemesi halinde

bütün kambiyo borçluları hakkında ihtiyati haciz talep edilmektedir. Yine mahkemeler, bu tür taleplerde kambiyo alacağının tahsilini hangi borçlunun tehlikeye düşürdüğüne bakmadan, alacağın tahsilini tehlikeye sokmayan kambiyo borçluları hakkında ihtiyati haciz kararı vermektedir. Kanaatimizce böyle durumlarda kambiyo alacağının tahsili hangi borçlu tarafından tehlikeye sokulmuşsa, yalnızca onun hakkında ihtiyati haciz kararı verilmeli; kendisine henüz bir başvuru yapılmamış ve ödeme imkânı tanınmamış kambiyo borçluları bakımından ise, alacağın tahsilinin tehlikeye sokulmadığı hususu dikkate alınarak ihtiyati hacze karar verilmemelidir.

◆ Kambiyo senedini rehin cirosuyla devralan hamilin, ihtiyati haciz isteyip isteyemeyeceği, isteyebilirse bu talebini kimlere karşı yöneltebileceği uygulamada ortaya çıkan sorunlardan birisidir. Senedi rehin cirosuyla devralan hamilin ihtiyati haciz taleplerini, kendi cirantası ve diğer kambiyo borçluları olmak üzere ikili bir ayırım yaparak değerlendirmek gerekir. Bilindiği üzere rehin cirosu, sahibine asıl ilişkiden doğan alacağını garanti altına alan fer'i bir hak bahşetmektedir. Bu açıdan kambiyo senedindeki rehin cirosu ile hamilin asıl ilişkiden doğan alacağı, bir kambiyo alacağı ile güvence altına alınmaktadır. Hamilin rehin cirosuyla devraldığı kambiyo senediyle kendi cirantasına karşı ihtiyati haciz talep edip edemeyeceği, asıl ilişkideki alacağın ödenmemesi ve kambiyo alacağının ödenmemesi olasılıklarına göre iki farklı açıdan ele alınmalıdır.

Eğer ciranta hamilin temel ilişkiden doğan alacağını ödememişse, bu durumda hamilin yapacağı şey, kendisine rehin cirosuyla devredilen kambiyo senedine başvurarak alacağını elde etmeye çalışmaktır. Bu aşamada hamilin kendi cirantasına karşı kambiyo senedine istinaden ihtiyati hacze başvuramayacağı kanaatindeyiz. Zira kambiyo alacağına ilişkin müracaat hakkı doğmayan hamilin, asıl ilişkideki alacağın ödenmemesini ileri sürerek kendi cirantasına karşı kambiyo alacağına dayalı ihtiyati haciz istemesi mümkün değildir. Çünkü henüz kambiyo alacağına ilişkin müracaat hakkı doğmadan, bu senetlere dayalı ihtiyati haciz istenemez. Hamil, bu aşamada kendi cirantasına karşı ancak temel ilişkideki alacağına istinaden ihtiyati haciz talebinde bulunabilir.

İkinci ihtimal kambiyo alacağının vâdesi gelmesine rağmen ödenmemiş olması durumudur. Bu olasılıkta hamil, kendi cirantası dâhil bütün müracaat

borçlularına karşı başvuru hakkı elde eder. Bizim de katıldığımız görüş çerçevesinde rehin cirosunun teminat fonksiyonu mevcuttur. Bu bakımdan kendi cirantasının da içinde bulunduğu müracaat borçluları, hamile karşı müteselsil borçluluk ilkesine göre senedin kabul edilmemesinden veya ödenmemesinden sorumludur. Bu sebeple kambiyo senedinin asıl borçlu tarafından ödenmemesi durumunda, senedi rehin cirosuyla devralan hamil, kendi cirantasına karşı da ihtiyati haciz isteyebilir.

Hamilin kendi cirantası dışındaki müracaat borçlularına karşı ihtiyati haciz isteyebilmesi bakımından bir sıkıntı yoktur. Ancak bunun için kambiyo alacağının muaccel olmasına rağmen ibrazında asıl borçlu tarafından ödenmemesi ve müracaat hakkının şekli şartlarının da yerine getirilmiş olması gerekir.

◆ Vâdesi gelmemiş kambiyo alacaklarında ihtiyati haciz talepleri de, uygulamada sorun yaşanan konulardan birisidir. Vâdeden önce ihtiyati hacze başvurulabilecek haller, İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilmiştir. Kambiyo senetlerinde vâdeden önce müracaat hakkı ise, Türk Ticaret Kanunu'nun 713. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir (eTTK m. 625/2). Görüldüğü gibi gerek kambiyo senetleri gerekse ihtiyati haciz için vâdeden önce başvuru imkânını tanıyan iki ayrı düzenleme mevcuttur. Bu yüzden vâdesi gelmemiş kambiyo alacağına dayalı ihtiyati haciz taleplerinde hangi hükmün uygulanacağı uygulamada tereddütlere yol açabilir. Kanaatimizce vâdesi gelmemiş kambiyo alacaklarında ihtiyati haciz talepleri, asıl borçlular ve müracaat borçluları yönünden ikili bir ayrıma göre değerlendirilmelidir.

Hamilin, senedin asıl borçlularına karşı başvuru hakkının doğması için kural olarak vâdenin gelmesi yeterlidir. Buna göre senedin asıl borçlularına karşı vâdeden önce ihtiyati haciz talepleri, İİK m. 257/2'ye göre değerlendirilmelidir. Çünkü TTK m. 713/2'de öngörülen vâdeden önce başvuru imkânı, maddenin üst başlığından da anlaşılacağı üzere "Kabul Etmeme ve Ödememe Hallerinde Başvurma Hakları" müracaat borçlularına yönelik bir hükümdür. Bu durumda senedin asıl borçlularına karşı vâdeden önceki ihtiyati haciz talepleri, ancak İİK m. 257/2'de şartlar oluşmuşsa söz konusu olabilecektir.

Müracaat borçluları açısından ise vâdeden önceki ihtiyati haciz istemleri, TTK m. 713/2'ye göre değerlendirilmelidir. Çünkü müracaat borçlularına başvuru için, senedin vâdesinde asıl borçlu tarafından ödememesi ve protestonun çekilmiş

olması şeklinde iki şartın gerçekleşmiş olması gerekir. Kural olarak bu şartlar yerine getirilmeden müracaat borçlularına kambiyo senedine dayanarak başvurmak mümkün değildir. Çünkü hamilin müracaat borçlularına başvurma hakkı, kural olarak senedin asıl borçlu tarafından ödenmemesi ile birlikte doğmakta; protestonun çekilmesiyle de kullanılabilir hale gelmektedir. Bu kuralın en önemli istisnası, TTK m. 713/2'deki vâdeden önce müracaat hakkını düzenleyen hükümdür. Bu nedenle henüz müracaat hakkının doğmadığı hallerde maddî hukuk tarafından öngörülen vâdeden önce müracaat hakkının şartları (TTK m. 713/2) gerçekleşmeden müracaat borçlularına karşı vâdeden önce müracaat söz konusu olmayacaktır. Müracaat borçluları bakımından vâdeden önce müracaatın söz konusu olmadığı hallerde vâdeden önce ihtiyati haciz de mümkün olamaz.

◆ Kambiyo senetlerinde ihtiyati hacizler bakımından uygulamada yaşanan sorunlardan bir diğeri, ileri tarihli çeklere dayalı ihtiyati haciz talebinin mümkün olup olmadığı ve bu konuda nasıl bir yol izleneceğidir. Türk Ticaret Kanunu'nun "Muacceliyet" başlıklı 795. maddesinin ikinci fıkrasında ileri tarihli çeklerin geçerli bir çek olarak kabul edildiği ve ibrazında ödeneceği hükme bağlanmıştır (eTTK m. 707/2). Çek Kanunu'nun geçici 1. maddesinin beşinci fıkrasında ise, 31.12.2011 tarihine kadar, ileri tarihli çeklerin keşide gününden önce ibrazının geçersiz olduğu hükme bağlanmıştır. Bu durumda 31.12.2011 tarihine kadar ileri tarihli çekler, keşide gününden önce ödenmek üzere muhatap bankaya ibraz edilemeyecektir. İleri tarihli çekler bakımından keşide gününden önce ihtiyati hacze başvurulup başvurulamayacağı bu konuda ortaya çıkacak en önemli sorunlardan birisidir. Çekte asıl borçlu olmadığından İİK m. 257/2'deki hükmün çekler yönünden uygulanma olanağı yoktur. Çekte kural olarak vâde de kabul edilmediğinden vâdeden önce müracaat hakkını düzenleyen TTK m. 713/2'ye atıf yapılmamıştır. Bu durumda ileri tarihli çekler bakımından keşide gününden önce ihtiyati hacze ihtiyaç duyulursa ne olacaktır. Böyle bir durumda 31.12.2011 tarihine kadar TTK m. 713/2'nin kıyasen çekler bakımından uygulanması yoluyla bu yöndeki boşluğu doldurulabilir. Bu durumda hâkim Türk Medenî Kanunu'nun 1. maddesindeki hukuk yaratma yetkisini kullanarak ileri tarihli çekler bakımından TTK m. 713/2'nin kıyasen uygulanmasına karar vermelidir.

31.12.2011 tarihinden sonraki ihtiyati hacizler bakımından Çek Kanunu'nun 3. maddesinin sekizinci fıkrası gereği ileri tarihli çekler, üzerinde yazılı keşide tarihi gelmeden hukukî takibe konu olamayacaktır. Bu hüküm, uygulamada sıkıntı yaratacak nitelikte bir düzenlemedir. Çünkü bu düzenlemeye göre üzerinde yazılı olan keşide tarihi gelmeden ileri tarihli çekler bakımından ihtiyati hacze başvurmak mümkün olmayacaktır. Bu açıdan üzerinde yazılı keşide tarihi gelinceye kadar, borçluların alacağın tahsilini tehlikeye sokan davranışlarına engel olunamayacaktır. Kanaatimizce Çek Kanunu'nun 3. maddesindeki bu hükme ihtiyati hacizler bakımından bir istisna getirilerek bu konuda yaşanacak sorunların önüne geçebilir.

◆ Kambiyo alacağına dayalı ihtiyati hacizlerde uygulamadaki sorunlardan birisi de, Türk Ticaret Kanunu'nun 723. maddesinde öngörülen ihbar zorunluluğunun yerine getirilmemesidir. Kanaatimizce TTK m. 723'de emredici şekilde düzenlenen ihbar zorunluluğu, kambiyo alacağına ilişkin ihtiyati hacizlerde maddî hukuktan kaynaklanan bir ihtiyati haciz sebebidir. Dolayısıyla diğer ihtiyati haciz sebepleri mevcut olsa dahi ihbar zorunluluğu yerine getirilmeyen durumlarda doğrudan ihtiyati hacze karar verilmemelidir. Kambiyo alacakları aranacak borçlardan olduğundan, ihbar müessesesi, müracaat borçlularına, senedin asıl borçlu tarafından ödenmediğini önceden haber veren ve müracaat borçlularının ödeme yapma hususunda hazırlıklı olmasını sağlayan bir kurumdur. Hamile yüklenen bu zorunluluk, ihtiyati haciz bakımından genel hukukî yarar şartı olarak kabul edilmelidir. Çünkü müracaat borçlularının senedi ödeyip ödemeyeceği belli olmadan, bunlar bakımından hamilin alacağının tahsilinin tehlikede olduğu söylenemez. Bu husus, ihtiyati haczin teminat fonksiyonu ile de yakından ilgilidir. Zira bir kambiyo alacağı ibraza rağmen ödenmediğinde bunu bilen ve bilebilecek durumda olan senedin hamili ve senedin asıl borçlusudur. Bunlar dışındaki müracaat borçluları ise, bu husus kendilerine ihbar edilmeden ödemeden ve kendilerine müracaat edilebileceğinden haberdar olamazlar. Dolayısıyla bu aşamada müracaat borçlularının alacağın tahsilini tehlikeye sokma gibi bir durumu söz konusu değildir. Bunun için ihbar zorunluluğu senedi ödeme niyetinde olan müracaat borçluları bakımından son derece önemli bir husustur. Maalesef uygulamada ihbar mecburiyetinin yerine getirilip getirilmediğine hiç bakılmamakta, senedi ödeme niyetinde olan borçlulara bu imkân tanınmadan, haklarında ihtiyati haciz kararı alınmaktadır. Bu tür uygulama, hem ihtiyati hacizdeki

menfaat dengesine hem de borçlunun sahip olduğu hukukî dinlenilme hakkına aykırıdır. Bu sebeple kambiyo alacağına dayalı ihtiyati haciz taleplerinde, müracaat borçluları açısından mahkeme ihbar zorunluluğunun yerine getirilip getirilmediğini kendiliğinden dikkate almalıdır.

◆ Kambiyo senetlerinde yer alan muacceliyet kaydı, yazılmamış sayıldığından, bu kayda dayanarak vâdesi gelmemiş kambiyo senetleri için vâdesi gelmiş alacaklara yönelik ihtiyati haciz talep edilemez. Muacceliyet kaydı, ancak kambiyo senedinden ayrı ve buna atıf yapan temel ilişkiyi düzenleyen bir sözleşmede öngörülmüşse geçerli kabul edilecektir. Ancak bu muacceliyet kaydı da, temel ilişkinin bağlı olduğu kurallara tabi olacaktır.

◆ Uygulamada ortaya çıkan sorunlardan birisi de, zamanaşımına uğramış kambiyo alacaklarına yönelik ihtiyati haciz talepleridir. Uygulama ve öğretilerde kabul edilen ve bizim de katıldığımız görüş uyarınca zamanaşımına uğramış alacaklar, vâdesi gelmiş bir alacak olduğundan ihtiyati hacze konu olabilirler. Ancak ihtiyati haciz yargılamasında zamanaşımına uğramış kambiyo senetlerine dayalı talepler, doğrudan kabul edilmemelidir. Kanaatimizce zamanaşımına uğramış kambiyo alacaklarına dayalı ihtiyati hacizlerde, duruşma açılmadan ve hakkında ihtiyati haciz istenen borçluya zamanaşımı def'ini ileri sürme imkânı verilmeden ihtiyati hacze karar verilmemelidir. Bir davada dahi borçlunun zamanaşımı def'ini ileri sürerek, borcu yerine getirmekten kaçınması mümkün iken, bu imkânı geçici bir hukukî koruma olan ihtiyati hacizde tanımamak doğru olmaz. Ayrıca kambiyo alacağının zamanaşımına uğrayıp uğramadığı senede bakıldığında anlaşılabilir. Dolayısıyla ihtiyati haciz yargılamasında kambiyo alacağının zamanaşımına uğradığı fark edilmişse, borçluya mutlaka zamanaşımı def'ini ileri sürme hakkı tanınmalıdır. Bu ise duruşma açılıp borçlu tarafın dinlenmesi ile mümkündür. Açılan duruşmada borçlu, zamanaşımı def'ini süresinde ileri sürerse, alacaklının ihtiyati haciz talebi reddedilmelidir; zamanaşımı def'inin ileri sürülmemesi durumunda ise, ihtiyati haciz talebi kabul edilerek ihtiyati hacze karar verilmelidir.

◆ İhtiyati haciz yargılamasında şeklî taraf ilkesi geçerli olduğundan ihtiyati haciz talep eden alacaklı, hakkında ihtiyati haciz talep edilen de borçlu sıfatına sahip olacaktır. Kambiyo alacakları bakımından alacaklı sıfatına sahip olabilmek için

şeklen hak sahibi olmak yeterlidir. Başka bir ifadeyle ihtiyati haciz talep edenin, ciro zincirinden yetkili hamil olduğu anlaşılmalıdır. Şeklen hak sahibi olmayıp maddî anlamda hak sahibi olanlar ise, kambiyo senediyle birlikte bunu ispatlayan belgeleri de ibraz etmek koşuluyla ihtiyati haciz talep edebilirler.

◆ Kambiyo alacaklarına dayalı ihtiyati hacizlerde görevli mahkeme, asliye ticaret mahkemesidir. Yetkili mahkeme ise, borçlunun yerleşim yeri mahkemesi, sözleşmenin yapıldığı yer mahkemesi ve sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesidir. Kambiyo senetlerinde yetki kaydı varsa, her iki tarafın da tacir veya kamu tüzelkişisi olması şartıyla yetki kaydında gösterilen mahkeme de yetkili mahkemelerden birisidir.

◆ Kambiyo alacaklarına dayalı alınan ihtiyati haciz kararına karşı itiraz sebepleri, kanunda öngörüldüğü gibi dar yorumlanmamalı; özellikle alacağın mevcut olmadığı veya zamanaşımına uğradığı gibi hususlar, ihtiyati haciz sebeplerine itiraz kapsamında değerlendirilmelidir. Bu açıdan mahkemenin ihtiyati haciz kararı verirken borçlu tarafı dinlemesi durumunda, borçlu tüm itiraz sebeplerini ileri sürebilecektir. Borçlu dinlenirken tanınan bu imkânı, yokluğunda karar verildi diye tanımamak doğru olmaz.

KAYNAKÇA

Acemoğlu, Kevork. **Borçlar Kanunu'nun 179. Maddesine Göre Malvarlığı Veya Ticarî İşletmenin Devri**, İstanbul 1971.

Akbal, Mehmet. "Haksız İhtiyati Haciz Nedeniyle Tazminat", **Yargıtay Dergisi**, Ocak-Nisan 2009, Cilt: 35, Sayı: 1-2, ss. 185-212.

Akdeniz, Umut. "İhtiyati Haciz Müessesesi", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Haziran-Aralık 2006, C. 10, S. 1-2, ss. 209-239.

Akgün, M. Zerrin. **İcra İflâs ve Ticaret Kanunlarına Göre Kıymetli Evrak Hukuku**, Ankara 1965.

Akıncı, Ziya. "Hakemlerin İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz Kararı Verme Yetkisi", **Prof. Şükrü Postacıoğlu'na Armağan**, İzmir 1997, ss. 209-224.

Akipek, Jale ve Akıntürk Turgut, **Türk Medenî Hukuku**, 4. Bası, İstanbul 2002.

Akipek, Jale ve Akıntürk Turgut, **Eşya Hukuku**, Beta Yayıncılık, İstanbul 2009 (Eşya).

Akyazan, Sıtkı. **İhtiyati Hacizler ve Hacze İştirak Dereceleri**, İstanbul 1958.

Alangoya, Yavuz, Yıldırım Kamil ve Nervis Deren-Yıldırım. **Medenî Usûl Hukuku Esasları**, 7. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2009.

Ansay, S. Şakir. **Hukuk İcra ve İflas Usûlleri**, 5. Bası, Ankara 1960.

Argutte, Yormtov. "Kambiyo Senetlerine Dayanarak Yapılan İcra Takibine Sebep Göstermeden İtiraz Edilebilir Mi?", **İstanbul Barosu Dergisi**, 1966/7-8, ss. 304-305.

Arkan, Sabih. **Ticarî İşletme Hukuku**, 9. Tıpkı Basım, Bankacılık ve Ticaret Hukuk Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2005.

Arslan, İbrahim. “Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Def’ileri”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2008, C. 16, S. 1, ss. 11-28.

Arslanlı, Halil. **Ticarî Senetler Dersleri**, 2. Bası, İstanbul 1950.

Aslan, İ. Yılmaz, Ergün Mevci, **Ticaret Hukuku, Ticarî İşletme Hukuku – Şirketler Hukuku – Kıymetli Evrak Hukuku**, 5. Baskı, Bursa 2010.

Atahan, N. Kemal. “İhtiyati Haciz Müessesesinin Uygulamadaki Şekli”, **Ankara Barosu Dergisi**, 1973/1, ss. 26-28.

Ayan, Mehmet. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 5. Baskı, Mimoza Yayınları, Konya 2007.

Aydiner, Hidayet. “Davayı Kazandık Amma Müddeabihi Kaybettik, Buna Sebep Olan Kanun Maddesi”, **Adalet Dergisi**, 1946/8, ss. 818-827.

Aygün, Mesut. **Milletlerarası Özel Hukukta Kambiyo Senetleri**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Eskişehir 2008.

Ayiter, Nuşin. **Eşya Hukuku**, 2. Baskı, Ankara 1983.

Ayyıldız, Halef. “İcra Hukukumuzda İhtiyati Haciz”, **Ankara Barosu Dergisi**, 1969/1, ss. 374-384.

Bacanak, Kadir. “İhtiyati Haciz ve Hacze İştirak Derecesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, 1971/4, ss. 521-525.

Bahtiyar, Mehmet. **İleri Tarihli Çekten Doğan Hukukî ve Cezai Sorumluluk, Makaleler I**, Beta Yayıncılık, İstanbul 2008 (İleri Tarihli Çek).

Bahtiyar, Mehmet. **Kıymetli Evrak Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 5. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2007.

Bahtiyar, Mehmet. “Muacceliyet Şartının Bonoya Etkisi ve Geçerliliği Sorunu”, **Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı**, Cilt I, İstanbul 2002, ss. 99-118 (Muacceliyet Şartı).

Bahtiyar, Mehmet. **Ortaklıklar Hukuku**, Beta Yayıncılık, İstanbul 2005 (Ortaklıklar).

Bahtiyar, Mehmet. **Ticarî İşletme Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2008 (Ticarî İşletme).

Belgesay, M. Reşit. **İcra ve İflas Kanunu Şerhi 2**, İstanbul 1949.

Berki, A. Himmet. “Nihai Karar Ne Demektir?”, **Adalet Dergisi**, 1945/5, ss. 447-452.

Berkin, M. Necmettin. “Ticarî Senetlere Bağlı Alacakların Takibi”, **İstanbul Barosu Dergisi**, 1957/1-2, ss. 18-28 (Alacakların Takibi).

Berkin, M. Necmettin. **İhtiyati Haciz**, İstanbul 1962.

Berkin, M. Necmettin. **İcra Hukuku Dersleri**, 2. Bası, İstanbul 1969 (İcra).

Berkin, M. Necmettin. **İcrada Hukuk**, İstanbul 1947 (İcrada Hukuk).

Bilgen, Mahmut. “Kambiyo Senetlerinde Tahrifat (Değişiklik) Yapılması”, **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2009, Cilt: 11, Özel Sayı, Prof. Dr. Bilge Umar’a Armağan, C. II, İzmir 2010, ss. 985-1028.

Bilgili, Fatih ve Demirkapı Ertan. **Kıymetli Evrak Hukuku**, Dora Yayınları, Bursa 2010.

Bilgili, Fatih. “Bonoda Keşideci Tarafından Konulan “Ciro Edilemez” Kaydının İfade Ettiği Anlam – Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 11.04.2007 Tarih ve 2007/202 No’lu Kararının Değerlendirilmesi”, **Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, Ocak-Şubat 2008, S. 41-42, ss. 199-205. (Ciro Edilemez)

Bilgili, Fatih. “Bonoda Keşideciye Karşı Takiplerde Zamanaşımı Süresi – Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 02.05.2007 Tarih ve 2007/12-230, 2007/245 Esas ve Karar Sayılı İçtihadının Değerlendirilmesi”, **Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, Mart-Nisan 2008, S. 43-44, ss. 150-157. (Zamanaşımı Süresi).

Bozgeyik, Hayri. “Kıymetli Evrakta Hakkın Doğuşu ve Borçlunun Def’ileri”, **Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan**, İstanbul 2003, ss. 481-497 (Borçlunun Def’ileri).

Bozgeyik, Hayri. **Policede Müracaat Hakkı**, Seçkin Yayınları, Ankara 2003.

Bozgeyik, Hayri. “Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme”, **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, Haziran 2003, ss. 589-628 (Sebepsiz Zenginleşme)

Bozkurt, Tamer. **Kıymetli Evrak Hukuku**, Güncellenmiş 2. Bası, İkinci Sayfa Yayınları, Ankara 2009.

Bozkurt, Tamer. **Ticaret Hukuku, Ticarî İşletme Hukuku – Şirketler Hukuku**, Güncellenmiş 4. Bası, İkinci Sayfa Yayınları, Ankara 2010 (Ticaret Hukuku).

Bozkurt Yüksel, Armağan Ebru. “İspat Hukuku Bakımından Kambiyo Senetleri”, **BATİDER**, Haziran 2008, C. XXIV, S. 3, ss. 501-531.

Boztosun Odman, Ayşe. “Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı”, **Legal Hukuk Dergisi**, S. 53, Yıl: 5, Mayıs 2007, ss. 1487-1499.

Cura, Aykut. “Karşılaştırmalı Olarak İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz”, **Bursa Barosu Dergisi**, Kasım 1983, Yıl: 7, Sayı: 10.

Çelikel, Aysel. **Milletlerarası Özel Hukuk**, 4. Bası, İstanbul 1995.

Çiftçi, Pınar. **İcra Hukukunda Menfaat Dengesi**, Adalet Yayınları, Ankara 2010.

Deliduman, Seyithan. “Çeke Dayalı İhtiyati Haciz Taleplerinde Yetkili Mahkeme”, **e-akademi.org**, Ocak 2009 (<http://tinyurl.com/45zyz2f>, Erişim: 12.08.2010).

Deliduman, Seyithan ve Narbay Şafak. “Kambiyo Senetlerinden Çeke Dayanarak Yapılan Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yoluyla Takipte Yetkili İcra Daireleri”, **Hayri Domaniç’e 80. Yaş Armağanı**, C. 1, İstanbul 2001, ss. 627-642.

Dereli, Zeliha. **Lex Commissoria Yasağı**, Ankara 2009 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Deren Yıldırım, Nervis. “4949 Sayılı ve 17.7.2003 Tarihli Kanun İle Yapılan Değişiklik Çerçevesinde İhtiyati Haciz Kararlarının Hukukî Niteliği ve Kontrolü”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2004/2, C. 1, ss. 431-443.

Deynekli, Adnan. **Türk Hukukunda Kambiyo Senetlerine Özgü İflâs Yoluyla Takip**, Turhan Yayınları, Ankara 2005.

Doğan, Cahit. **Ticari İşletme Hukuku**, 2. Bası, Niğde 1998.

Domaniç, Hayri. **Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması**, TTK Şerhi – IV, İstanbul 1990.

Domaniç, Hayri. “Kambiyo Senetlerinde Rehin Ciro su”, **Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch’e Armağan**, Ankara 1964, ss. 519-541 (Rehin Ciro su).

Domaniç, Hayri ve Ulusoy, Erol. **Ticaret Hukukunun Genel Esasları**, Gözden Geçirilmiş 5. Bası, İstanbul 2007.

Dural, Mustafa ve Ögüz Tufan. **Türk Özel Hukuku Cilt II, Kişiler Hukuku**, 9. Bası, İstanbul 2009.

Dural, Mustafa ve Sarı Suat. **Türk Özel Hukuku Cilt I, Temel Kavramlar ve Medenî Kanunu’nun Başlangıç Hükümleri**, 5. Baskı, İstanbul 2010.

Durgut, Ramazan. **Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme**, İstanbul 2005.

Ekşi, Nuray. **Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi**, 2. Bası, İstanbul 2000.

Ercan, İsmail. **Medenî Usûl Hukuku**, 4. Bası, İstanbul 2008.

Erem, S. Faruk. **Ticaret Hukuku Prensipleri, Cilt I, Ticarî İşletme**, 3. Baskı, İstanbul 1967.

Eren, Fikret. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2009.

Eriş, Gönen. **Çek Hukuku**, Seçkin Yayınları, Ankara 2004.

Erişir, Evrim. **Medenî Usûl Hukukunda Taraf Ehliyeti**, Güncel Yayınları, İzmir 2007.

Erişir, Evrim. **İhtiyati Tedbir Türleri**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir 2010, (<http://193.140.255.11/tezvt/tez.htm>, Erişim: 15.09.2011), (Tedbir Türleri).

Erman, E. Sabri. “Adi Senet, Kambiyo Senedi ve Bu Tür Senetlere Karşı İleri Sürülebilecek Defiler”, **Adalet Dergisi**, 1971/12, ss. 750-760.

Erman, Sahir. **Usûl ve İcra – İflâs Dersleri**, İstanbul 1968.

Erol, A. Nevzat. **Takip Hukukunda Kambiyo Senetleri**, Ankara 1971.

Ertaş, Şeref. **Eşya Hukuku**, 6. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2006.

Ertekin, Erol ve Karataş İzzet. **Uygulamada Ticarî Senetler Hukuku**, Ankara 1992.

Esener, Turhan ve Güven, Kudret. **Eşya Hukuku**, Genişletilmiş 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2008.

Gürbüz, A. Hulusi. **Ticarî Senetlerin İptali Davaları ve Ticarî Senetlere Özgü Sorunlar**, İstanbul 1984.

Gürdoğan, Burhan. **İcra Hukuku Dersleri**, Ankara 1970.

Gürdoğan, Burhan. “Rehinli Alacaklar İçin İhtiyati Haciz”, **Adalet Dergisi**, 1964/7-8, ss. 743-749 (Rehinli Alacaklar)

İmregün, Oğuz. **Kıymetli Evrak Hukuku**, 3. Bası, İstanbul 2003.

İmregün, Oğuz. **Kara Ticareti Hukuku Dersleri**, 13. Bası, İstanbul 2005 (Kara Ticareti).

İnan, A. Naim. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı**, Ankara 1979.

İnan, Nurkut. “Protestoya İlişkin Bazı Sorunlar”, **BATİDER**, Temmuz 1967, C. IV, S. 2, ss. 285-296.

İskenderoğlu, S. Ayşegül. **Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi**, Ankara 2008 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Kahyaoğlu, E. Cem. “5941 Sayılı ek Kanunu İle İlgili Bazı Tesbitler”, **Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, Mart- Nisan 2010, S. 67-68, ss. 140-148.

Kalpsüz, Turgut. “Poliçelerde Ödeme Yerinin Önemi”, **BATİDER**, Aralık 1970, C. V, S. 4, ss. 663-680.

Karahan, Sami. **Ticarî İşletme Hukuku**, 18. Tıpkı Basım, Mimoza Yayınları, Konya 2009.

Karayalçın, Yaşar. **Ticaret Hukuku Dersleri, II. Ticarî Senetler (Kambiyo Senetleri)**, Ankara 1957.

Karslı, Abdurrahim. **İcra Hukuku Ders Kitabı**, Alternatif Yayınları, İstanbul 2010.

Karslı, Abdurrahim. **Medenî Muhakeme Hukuku Ders Kitabı**, Alternatif Yayınları, İstanbul 2011 (Usûl).

Kayar, İsmail. **Kıymetli Evrak Hukuku**, Tıpkı 5. Baskı, Detay Yayınları, Ankara 2006.

Kendigelen, Abuzer. **ek Hukuku**, 4. Bası, Arıkan Yayınları, İstanbul 2007.

Kendigelen, Abuzer. “Müracaat Hakkını Kaybeden ek Hamilinin Başvurabileceği Hukukî Yollar”, **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan**, Birinci Cilt, İstanbul 2007, ss. 727-740 (Müracaat Hakkı).

Kılıçoğlu, M. Ahmet. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 9. Bası, Turhan Yayınları, Ankara 2007.

Kınacıoğlu, Naci. **Kıymetli Evrak Hukuku**, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Gazi Büro Kitabevi, Ankara 1993.

Kırca, İsmail. **5941 Sayılı Çek Kanunu**, Konferans (22 Ocak 2010), Ankara 2010.
Kiper, Osman. **Uygulamada Ticaret Şirketleri**, İstanbul 1988.

Konuralp, C. Serhat. **İcra ve İflâs Hukuku'nda İhtiyati Tedbirler**, İstanbul 2006
(<http://tinyurl.com/3oeg4uj>, Erişim: 15.06.2011).

Korkusuz, M. Refik. **İcra Hukuku ve Uygulaması**, Roma Yayınları, Ankara 2004.

Kubilay, Huriye. "Kambiyo Senetlerinin Rehni", **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**,
Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı, Ankara 1987, C. III, S. 1-4, ss. 497-513.

Kurt, Fatma. Lex Commissoria Yasağı, **İstanbul Barosu Dergisi**, 2008/1, ss. 129-154.

Kuru, Baki. **İcra ve İflâs Hukuku, C. 3**, 3. Tıpkı Basım, İstanbul 2000.

Kuru, Baki. **İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı**, 2. Baskı, İstanbul 2006 (El Kitabı).

Kuru, Baki, Arslan Ramazan ve Yılmaz Ejder. **İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı**,
23. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2009.

Kuru, Baki, Arslan Ramazan ve Yılmaz Ejder. **Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı**,
6100 sayılı HMK'na Göre Yeniden Yazılmış 22. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara
2011 (Usûl).

Meriç, Nedim. "Zamanaşımı Define İlişkin Bazı Medenî Yargılama Hukuku
Meseleleri", **Haluk Konuralp'e Armağan**, C. 1, Ankara 2009, ss. 679-704.

Moroğlu, Erdoğan. Bonoda İmza, **BATİDER**, 1968, S. 4, ss. 714-717 (İmza).

Moroğlu, Erdoğan. "Kambiyo Senetlerinde Düzenleme Yeri", **Prof. Dr. Fahiman
Tekil'in Anısına Armağan**, İstanbul 2003, ss. 155-163.

Muşul, Timuçin. **Teorik ve Uygulamalı İcra ve İflâs Hukuku, I İcra Hukuku**, İstanbul 2001.

Muşul, Timuçin. “Kambiyo Senetlerine Dayanan Haciz Yoluyla Takip”, **BATİDER** 1974/7, ss. 605-645 (Kambiyo).

Mülküs, Halil. “İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haczin Uygulama Yeri”, **Ankara Barosu Dergisi**, 1969/1, ss. 311-312.

Nomer, N. Haluk. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş 7. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2009.

Oğuzman, M. Kemal ve Barlas Nami. **Medenî Hukuk, Giriş – Kaynaklar – Temel Kavramlar**, 15. Bası, Vedat Yayıncılık, İstanbul 2008.

Oğuzman, M. Kemal ve Öz Turgut. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 6. Bası, Vedat Yayıncılık, İstanbul 2009.

Oğuzman, M. Kemal ve Seliçi Özer. **Eşya Hukuku**, 6. Bası, İstanbul 1992.

Oğuzman, M. Kemal, Seliçi Özer ve Oktay-Özdemir, Saibe. **Kişiler Hukuku**, 10. Bası, İstanbul 2010.

Olgaç, Senai ve Köymen Haydar. **İçtihatlarla İcra İflâs Kanunu**, Yenilenmiş 2. Bası, İstanbul 1965.

Oskay, Mustafa, Koçak Coşkun, Deynekli Adnan ve Doğan Ayhan. **İİK Şerhi**, 4. Cilt, Ankara 2007.

Öktem, Seda. “Çekte Müracaat Hakkı”, **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan**, Birinci Cilt, İstanbul 2007, ss. 741-760.

Önder, Akil. İhtiyati Haciz, **Adalet Dergisi**, 1942/11, ss. 1251-1265.

Önen, Ergun. “İhtiyati Haczin Kaldırılması Davası”, **Ankara Üniversitesi HFD**, 1980/1-4, ss. 251-281.

Önen, Ergun. **İnşâî Dava**, Ankara 1981 (İnşâî Dava).

Özekes, Muhammet. **İcra İflâs Hukukunda İhtiyati Haciz**, Seçkin Yayınları, Ankara 1999.

Özekes, Muhammet. “İcra ve İflâs Kanunu’nda İhtiyati Hacze İlişkin Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, **Yeditepe Üniversitesi HFD**, 2004/2, C. 1, ss. 445-457 (Değerlendirme)

Özekes, Muhammet. “İhtiyati Haciz Kararlarının Gerekçeli Olması ve Kanun Yollarına Başvuru” –Bir Karar Üzerine Değerlendirme– **Prof. Dr. Yavuz Alangoya İçin Armağan**, İstanbul 2007, ss. 469-484 (Karar İncelemesi)

Özekes, Muhammet. **İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler**, Adalet Yayınları, Ankara 2009 (Temel Haklar ve İlkeler)

Özekes, Muhammet. **Medenî Usûl Hukukunda Hukukî Dinlenilme Hakkı**, Yetkin Yayınları, Ankara 2003 (Hukukî Dinlenilme).

Özekes, Muhammet. “Üzerinde İhtiyati Tedbir Bulunan Bir GayriMenkulün Cebri İcra Yoluyla Satışı Sorunu”, **Gazi Üniversitesi HFD**, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan**, Ocak 2002, Sayı:1, ss. 527-540 (Cebri İcra).

Özgürol, Serdar. “Haciz ve İhtiyati Haciz Üzerine”, **Adalet Dergisi**, 1985/4, ss. 31-55.

Özkan, Hasan. **Açıklamalı-İçtihatlı İcra ve İflâs Davaları ve Tatbikatı**, 3. Baskı, Ankara 2004.

Özmen, Emin. İhtiyati Haciz Karmaşası, **İzmir Barosu Dergisi**, 1991/2, ss. 93-96.

Öztañ, Bilge. **Medenî Hukuk'un Temel Kavramları**, 27. Bası, Turhan Yayınları, Ankara 2008.

Öztañ, Fırat. **Kıymetli Evrak Hukuku**, Güncelleştirilmiş 16. Bası, Turhan Yayınları, Ankara 2009.

Öztañ, Fırat. "Ticarî Senetlerde İmzaların İstiklali Prensibi", **BATİDER**, 1979, C. X, S. 2, ss. 391-396 (İmzaların İstiklali).

Özüarı, N. Ruhi. İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz, **Adalet Dergisi**, 1956/3, ss. 361-372.

Pekcanitez, Hakan. "Hukukî Dinlenilme Hakkı", **Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan**, İzmir 2000, ss. 753-791.

Pekcanitez, Hakan. **İcra – İflâs Hukukunda Şikâyet**, Ankara 1986 (Şikâyet).

Pekcanitez, Hakan, Atalay Oğuz ve Özekes Muhammet. **Medenî Usûl Hukuku**, 10. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2011.

Pekcanitez, Hakan, Atalay Oğuz, Sungurtekin Özkan Meral ve Özekes Muhammet. **İcra ve İflâs Hukuku**, 7. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2009.

Poroy, Reha ve Tekinalp Ünal. **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, Gözden Geçirilmiş 19. Bası, Vedat Yayınları, İstanbul 2010.

Poroy, Reha, Tekinalp Ünal ve Çamoğlu Ersin. **Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku**, Güncelleştirilmiş 12. Bası, Vedat Yayınları, İstanbul 2010.

Poroy, Reha ve Yasaman Hamdi. **Ticarî İşletme Hukuku**, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 13. Bası, İstanbul 2010.

Postacıoğlu, İlhan. **İcra Hukuku Esasları**, İstanbul 1982.

Postacıoğlu, İlhan. **Medenî Usûl Hukuku**, 6. Bası, İstanbul 1975 (Usûl).

Postacıoğlu, Şükrü. “İhtiyati Haczi Tamamlayan Merasimle İlgili Bazı Meseleler”, **Ege Üniversitesi HFD**, 1980/1, ss. 51-65.

Pulaşlı, Hasan. **Kıymetli Evrak Hukuku**, Ankara 2007.

Pulaşlı, Hasan. **Şirketler Hukuku Temel Esaslar**, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 10. Baskı, Adana 2011 (Şirketler).

Reisoğlu, Sefa. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 20. Bası, İstanbul 2008.

Reisoğlu, Seza. **Yeni Çek Kanunu ve Başlıca Uygulama Sorunları**, 27-28 Kasım 2010, (www.tbb.org.tr/Dosyalar/Konferans_Sunumlari/3SR_KONFERANS.doc, Erişim Tarihi: 03.05.2011).

Remzi, Mehmet ve Aydın Sezer. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Bası, İstanbul 2011.

Salar, M. N., **Açıklamalı – İctihatlı İcra İflâs Yasası**, Ankara 1978.

Saldırım, Mustafa. “İhtiyati Hacze İtirazın Kapsamına İlişkin Sorunlar”, **Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan**, C. 2, Ankara 2010, ss. 1885-1897.

Saldırım, Mustafa. “Bankanın Talep Ettiği İhtiyati Hacizde Teminata İlişkin Sorunlar”, **Haluk Konuralp’e Armağan**, C. 2, Ankara 2009, ss. 485-505 (Teminat).

Sarisözen, Serhat. “İhtiyati Hacizde Başvuru Yolları”, **Legal HD**, Ağustos 2006, Yıl: 4, S. 44, ss. 2341-2353.

Sayhan, İsmet. **Kambiyo Senetlerinde Mücerretlik İlkesi ve Bedel İlişkisi**, Yetkin Yayınları, Ankara 2006.

Semiz, Ahmet. “Çeke Dayanan İhtiyati Haciz İstemek Hakkı”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Kasım-Aralık 1970, S. 11-12, ss. 845-858.

Serozan, Rona. **Medenî Hukuk Genel Bölüm**, Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul 2008.
Seven, Vural. “Alacağı Gemi İpoteği İle Teminat Altına Alınmış Olan Alacaklının İhtiyati Haciz Talep Edememesi Sorunu”, **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 7, S. 1, 2005, ss. 213-236 (Gemi İpoteği).

Seven, Vural. “Kambiyo Senetlerine (Poliçe, Bono, Çek) Dayanan İhtiyati Haciz Taleplerinde İhbar Mecburiyeti”, **Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan**, C. 2, Ankara 2010, ss. 1899-1908 (İhbar Mecburiyeti).

Seven, Vural. “5838 Sayılı Kanun’un Çek Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi”, **İzmir Barosu Dergisi**, Ocak 2009, ss. 97-111 (5838 sayılı Kanun).

Seven, Vural. “Karar İncelemesi, Hamiline Yazılı Çekte Ciranta Tarafından Konan “Bedeli Teminattır” Kaydının Hukukî Sonucu”, **DEÜ Hukuk Faültesi Dergisi**, C. 5, S. 2, 2003, ss. 143-158 (Karar İncelemesi).

Şimşek, Edip. “Kambiyo Senetlerine Dayanan İhtiyati Haciz”, **Adalet Dergisi**, 1978/3-4, ss. 207-229.

Tandoğan, Haluk. “Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkardıkları Sorunlar”, **BATİDER**, 1981/2, ss. 63-94.

Tekil, Fahiman. **Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Bası, İstanbul 1994.

Tekinay, S. Selahattin, Akman Sermet, Burcuoğlu Haluk ve Altop Atilla. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 5. Bası, Cilt:1, İstanbul 1985.

Teoman, Ömer. “Çek Hukukunda 5838 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikler”, **BATİDER**, Haziran 2009, Cilt: XXV, Sayı: 2, ss. 27-34.

Tiftik, M. “Yazılı Delil Başlangıcı”, **Adalet Dergisi**, Yıl: 75, S. 1, Ocak-Şubat 1984.
Töre, H. Futuhi. “İhtiyati Haciz ve İhtiyati Tedbir Nedeniyle Açılacak Tazminat Davaları”, **Adalet Dergisi**, 1976/1-2, ss. 125-133.

Tutumlu, M. Akif. **Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı ve Uygulaması**, 2. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2001.

Türk, Ahmet. “Kambiyo Senedi Borçlusuna Tarafından Açılan Bedelsizliğe ve Hükümsüzlüğe Dayalı Menfi Tespit Davalarının Gösterdiği Özellikler”, **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.7, Prof. Dr. İrfan Başbuğ’a Armağan, İzmir 2005, ss. 307-381.

Türker, İbrahim. “İcra ve İflas Yasasınının 257/II. Maddesi ve Bugünkü Uygulama Üzerine Bir İnceleme”, **Ankara Barosu Dergisi**, 1972/5, ss. 789-791.

Umar, Bilge ve Yılmaz Ejder. **İsbat Yükü**, Yeniden Yazılmış – Genişletilmiş 2. Bası, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1980.

Uslu, K. Menderes. “Zamanaşımına Uğramış Kambiyo Senetlerinin Hukukumuzdaki Yeri”, **Adalet Dergisi**, 2006/26, ss. 232-251.

Uyar, Talih. **Gerekçeli ve İctihatlı İcra ve İflâs Kanunu Şerhi**, 2. Baskı, C. 10, Ankara 2009.

Uyar, Talih. **İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri**, Genişletilmiş 3. Baskı, İzmir 2001 (Kambiyo Senetleri).

Uyar, Talih. “İhtiyati Haczi Tamamlayan Merasim”, **İzmir Barosu Dergisi**, 1990/2, ss. 50-64 (Tamamlayıcı Merasim).

Uyar, Talih. “İhtiyati Haczin Hukukî Niteliği”, **Manisa Barosu Dergisi**, Ekim 1990, Yıl: 9, Sayı: 35. ss. 13-18 (Hukukî Nitelik).

Uyar, Talih. “İİK’nın 258. Maddesi Üzerine Bir İnceleme”, **Manisa Barosu Dergisi**, Nisan 2009, Yıl: 28, Sayı:109, ss. 72-82 (İnceleme).

Uyar, Talih. **İcra Hukukunda Haciz**, Manisa 1990 (Haciz).

Uyar, Talih. “Emre Muharrer Senetlerde İhtiyari Kayıtlar”, **Ankara Barosu Dergisi**, 1971/1, ss. 29-39 (İhtiyari Kayıtlar).

Uyar, Talih. “Müruruzamana Uğrayan Kambiyo Senetlerinin Akıbeti”, **İstanbul Barosu Dergisi**, 1971/1-2, ss. 12-29 (Müruruzaman).

Ülgen, Hüseyin, Helvacı Mehmet, Kendigelen Abuzer ve Kaya Arslan. **Kıymetli Evrak Hukuku**, İstanbul 2006.

Ünsal, M. “İhtiyati Haciz Kararı Açısından Mahkeme Kararlarının Değeri”, **İstanbul Barosu Dergisi**, 2001/4-5-6, C. 75, ss. 547-548.

Üstündağ, Saim. **İcra Hukukunun Esasları**, 8. Bası, İstanbul 2004.

Yavuz, Cevdet. **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, 4. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2006.

Yıldırım, Kamil, Yıldırım Deren Nervis. **İcra Hukuku**, 4. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2009.

Yıldız, Şükrü. “Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı Süreleri”, **Prof. Dr. Fahimen Tekil’in Anısına Armağan**, İstanbul 2003, ss. 335-351.

Yılmaz, Ejder. **Geçici Hukukî Himaye Tedbirleri**, Yetkin Yayınları, Ankara 2001.

Yılmaz, Ejder. **Hukuk Sözlüğü**, Yenilenmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2005 (Sözlük).

Yılmaz, İlhan. “Türk Hukukunda Yabancılık Unsuru Bakımından Çek”, **Prof. Dr. Turhan Tûfan Yüce’ye Armağan**, İzmir 2001, ss. 269-295.

Yılmaz, Lerzan. **Kambiyo Senetlerinde Defiler**, Beta Yayınları, İstanbul 2007.

Yumak, A. “İhtiyaten Haczedilen Emvalin Beyanı”, **Adalet Dergisi**, 1939/5, ss. 784-790.

Yurtcan, Erdener. “Adil Yargılanma Hakkı”, **Kazancı HHD**, Ağustos 2004, S. 2, ss. 24-26.

Zevkliler, Aydın ve Havutçu Ayşe. **Soru ve Yanıtlarla Borçlar Hukuku**, Ankara 2004.